

Udvalg

af

latiniske Digteres Arbeider

ved

J. N. Madvig,

med Fortolkning

af

S. L. Ussing.

Kjøbenhavn.

Forlagt af den Gyldendalske Boghandling (F. Hegel).

Thieles Bogtrykkeri.

1854.

EX T. LUCRETHII CARI

DE

RERUM NATURA LIBRIS SEX
LOCI SELECTI.

I. Lib. I. v. 1—152.

Aeneadum genetrix, hominum divomque voluptas,
Alma Venus, coeli subter labentia signa
Quae mare nigerum, quae terras frugiferentes
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur visitque exortum lumina solis;

5

Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila coeli,
Adventumque tuum, tibi suaves daedala tellus
Summittit flores; tibi rident aequora ponti,
Placatumque nitet diffuso lumine coelum.

Nam simul ac species patefacta est verna diei,

10

Et reserata viget genitabilis aura Favoni,

Aëriae primum volucres te, Diva, tuumque

Significant initum, percussae corda tua vi;

Inde ferae pecudes persulant pabula laeta

Et rapidos tranant amnes; ita, capta lepore,

15

Te sequitur cupide, quo quamque inducere pergis.

Denique per maria ac montes fluviosque rapaces

Frondiferasque domos avium camposque virentes

Omnibus incutiens blandum per pectora amorem

Efficis, ut cupide generatim secla propagent.

20

Quae quoniam rerum naturam sola gubernas,

Nec sine te quicquam dias in luminis oras

Exoritur, neque fit laetum nec amabile quicquam,

Te sociam studeo scribendis versibus esse,

Quas ego de rerum natura pangere conor

25

Memmiadae nostro, quem tu, Dea, tempore in omni
Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.
Quo magis aeternum da dictis, Diva, leporem.
Effice, ut interea fera moenera militia
30 Per maria ac terras omnes sopita quiescant.
Nam tu sola potes tranquilla pace iuvare
Mortales, quoniam belli fera moenera Mavors
Arripotens regit, in gremium qui saepè tuum se
Reiicit, æterno devictus vulnere amoris,
35 Atque ita, suspiciens, tereti cervice reposta,
Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus,
Eque tuo pendet resupini spiritus ore.
Hunc tu, Diva, tuo recubantem corpore sancto
Circumfusa superi, suaves ex ore loquelas
40 Funde, petens placidam Romanis, incluta, pacem.
Nam neque nos agere hoc patriai tempore iniquo
Possumus æquo animo, nec Memmi clara propago
Talibus in rebus communi deesse saluti.
Quod superest, vacuas aures animumque sagacem
45 Semotum a curis adhibe veram ad rationem;
Ne mea dona, tibi studio disposta fideli,
Intellecta prius quam sint, contempta relinquas.
Nam tibi de summa coeli ratione deumque
Disserere incipiam et rerum primordia pandam,
50 Unde omnes natura creet res, auctet alatque,
Quoque eadem rursum natura perempta resolvat;
Quæ nos materiem et genitalia corpora rebus
Reddunda in ratione vocare, et semina rerum
Appellare suëmus, et hæc eadem usurpare
55 Corpora prima, quod ex illis sunt omnia primis.
Humana ante oculos foede cum vita iaceret
In terris oppressa gravi sub religione,
Quæ caput a coeli regionibus ostendebat,
Horribili super aspectu mortalibus instans,
60 Primum Graius homo mortales tendere contra

Est oculos ausus primusque obsistere contra,
Quem neque fama deum nec fulmina nec mimitanti
Murmure compressit coelum, sed eo magis acrem
Irritat animi virtutem, effringere ut arcta
Naturæ primus portarum claustra cupiret,
65 Ergo vivida vis animi pervicit, et extra
Processit longe flammantia moenia mundi,
Atque omne immensum peragravit mente animoque,
Unde refert nobis vitor, quid possit oriri,
Quid nequeat, finita potestas denique cuique
70 Quanam sit ratione atque alte terminus haerens.
Quare religio pedibus subiecta vicissim
Obteritur, nos exæquat victoria coelo.
Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
Impia te rationis inire elementa viamque
Indugredi sceleris; quod contra saepius illa
Religio peperit scelerosa atque impia facta.
Aulide quo pacto Triviai virginis aram
Iphianassai turparunt sanguine foede
Ductores Danaum delecti, prima virorum.
75 Cui simul infula, virgineos circum data comptus,
Ex utraque pari malarum parte profusa est,
Et maestum simul ante aras adstare parentem
Sensit, et hunc propter ferrum celare ministros,
Aspectuque suo lacrimas effundere cives,
80 Muta metu terram, genibus summissa, petebat;
Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
Quod patrio princeps donarat nomine regem.
Nam sublata virum manibus tremebundaque ad aras
Deducta est, non ut, solemini more sacrorum
85 Perfecto, posset claro comitari hymenaeo,
Sed casta inceste nubendi tempore in ipso
Hostia concideret mactatu maesta parentis,
Exitus ut classi felix faustusque daretur.
Tantum religio potuit suadere malorum.

90 1*

Tutem a nobis iam quovis tempore, vatum
Terriloquis victus dictis, desciscere quaeres.
Quippe; etenim quam multa tibi iam fingere possum
Somnia, quæ vitæ rationes vertere possint

100 Fortunasque tuas omnes turbare timore.
Et merito; nam si certam finem esse viderent
Aerumnarum homines, aliqua ratione valerent
Religionibus atque minis obsistere vatum;
Nunc ratio nulla est restandi, nulla facultas,

105 Aeternas quoniam poenas in morte timendum.
Ignoratur enim, quæ sit natura animai,
Nata sit, an contra nascentibus insinuetur,
Et, simul intereat nobiscum, morte dirempta,
An tenebras Orci visat vastasque lacunas,

110 An pecudes alias divinitus insinuet se,
Ennius ut noster cecinit, qui primus amoeno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Per gentes Italas hominum quae clara clueret.
Etsi praeterea tamen esse Acherusia templia

115 Ennius aeternis exponit versibus edens,
Quo neque permaneant animae neque corpora nostra,
Sed quædam simulacra modis pallentia miris;
Unde sibi exortam semper florentis Homeri
Commemorat speciem lacrimas effundere salsas

120 Coepisse et rerum naturam expandere dictis.
Quapropter bene cum superis de rebus habenda
Nobis est ratio, solis lunæque meatus
Qua fiant ratione, et qua vi quaeque gerantur
In terris, tum cum primis ratione sagaci,

125 Unde anima atque animi constet natura, videndum,
Et quæ res nobis vigilantibus obvia mentes
Terrificet morbo affectis somnoque sepultis,
Cernere uti videamur eos audireque coram,
Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.

130 Nec me animi fallit, Graiorum obscura reperta

Dificile illustrare Latinis versibus esse, Multæ novis verbis præsertim cum sit agendum Propter egestatem linguæ et rerum novitatem; Sed tua me virtus tamen et sperata voluptas Suavis amicitiæ quemvis sufferre laborem Suadet et inducit noctes vigilare serenas, Quaerentem, dictis quibus et quo carmine demum Clara tuæ possim præpandere lumina menti, Res quibus occultas penitus convisere possis.	135
Hunc igitur terrorem animi tenebrasque, necesse est,	140
Non radii solis neque lucida tela diei Discutiant, sed naturæ species ratioque;	
Principium cuius hinc nobis exordia sumet, Nullam rem e nihilo gigni divinitus unquam.	
Quippe ita formido mortales continent omnes, Quod multa in terris fieri coeloque tuentes,	145
Quorum operum causas nulla ratione videre Possunt, ac fieri divino numine rentur.	
Quas ob res, ubi viderimus, nil posse creari De nihilo, tum, quod sequimur, iam rectius inde	
Perspiciemus, et unde queat res quæque creari, Et quo quæque modo fiant opera sine divom.	150

III. Lib. III. v. 1—67.

Suave, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius spectare labore;
Non quia vexari quemquam est iocunda voluptas,
Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
5 Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa, tua sine parte pericli.
Sed nil dulciss est, bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena,
Despicere unde queas alios, passimque videre
10 Errare atque viam palantes quærere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes rerumque potiri.
O miseris hominum mentes! o pectora caeca!
15 Qualibus in tenebris vitæ quantisque periclis
Degitur hoc ævi, quodecumque est! Nonne videre,
Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut, cui
Corpore seiunctus dolor absit, mente fruatur
Iocundo sensu, cura semotu' metuque!
20 Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Esse opus omnino, quæ demant cumque dolorem,
Delicias quoque uti multas substernere possint.
Gratius interdum neque natura ipsa requirit,
Si non aurea sunt iuvenum simulacra per ædes,
25 Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur,
Nec domus argento fulget auroque renidet,
Nec citharæ reboant laqueata aurataque tecta,
Cum tamen inter se, prostrati in gramine molli
30 Propter aquæ rivum sub ramis arboris altae,
Non magnis opibus iocunde corpora curant,
Præsertim cum tempestas arridet et anni

Tempora conspergunt viridantes floribus herbas.
Nec calidæ citius decadunt corpore febres,
Textilibus si in picturis ostroque rubenti
lacteris, quam si plebeia in veste cubandum est. 35
Quapropter, quoniam nil nostro in corpore gazæ
Proficiunt neque nobilitas nec gloria regni,
Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum;
Si non forte tuas legiones per loca campi
Fervere cum videas, belli simulacra cientes,
Subsidio magnisque epicuris constabilitas,
Ornatas armis, hastis, pariterque animatas,
[Fervere cum videas classem lateque vagari.]
His tibi tum rebus timefactæ religiones 40
Effugiant animo pavidae, mortisque timores
Tum vacuum tempus linquunt curaque solutum.
Quod si ridicula haec ludibriaque esse videmus,
Re veraque metus hominum curæque sequaces
Nec metuunt sonitus armorum nec fera tela,
Audacterque inter reges rerumque potentes 45
Versantur, neque fulgorem reverentur ab auro,
Nec clarum vestis splendorem purpureai,
Quid dubitas, quin omni' sit hæc rationi' potestas,
Omnis cum in tenebris præsertim vita laboret?
Nam veluti pueri trepidant atque omnia caecis
In tenebris metuunt, sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant finguntque futura.
Hunc igitur terorem animi tenebrasque, necesse est, 50
Non radii solis neque lucida tela diei
Discutiant, sed naturæ species ratioque.
Nunc age, quo motu genitalia materiai
Corpora res varias gignant genitasque resolvant,
Et qua vi facere id cogantur, quæque sit ollis
Redditæ mobilitas magnum per inane meandi,
Expediam; tu te dictis præbere memento. 55
60
65

III. Lib. III. v. 1—93.

Etenebris tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti, illustrans commoda vitæ,
 Te sequor, o Graiae gentis decus! inque tuis nunc
 Ficta pedum pono pressis vestigia signis,
 5 Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
 Quod te imitari aveo. Quid enim contendat hirundo
 Cycnis? aut quidnam tremulis facere artibus hædi
 Consimile in cursu possint ac fortis equi vis?
 Tu, pater, es rerum inventor; tu patria nobis
 10 Suppeditas præcepta, tuisque ex, include, chartis,
 Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
 Aurea, perpetua semper dignissima vita.
 Nam simul ac ratio tua coepit vociferari
 15 Naturam rerum, divina mente coorta,
 Diffugunt animi terrores; moenia mundi
 Discedunt, totum video per inane geri res;
 Apparet divom numen sedesque quietæ,
 Quas neque concutunt venti, nec nubila nimbis
 20 Adspergunt, neque nix acri concreta pruina
 Cana cadens violat, semperque innubilus æther
 Integit et large diffuso lumine ridet;
 Omnia suppeditat porro natura, neque ulla
 Res animi pacem delibat tempore in ullo.
 25 At contra nusquam apparent Acherusia templa;
 Nec tellus obstat, quin omnia dispiciantur,
 Sub pedibus quæcumque infra per inane geruntur.
 His ibi me rebus quædam divina voluptas
 Percipit atque horror, quod sic natura tua vi,
 30 Tam manifesta patens, ex omni parte reiecta est.

Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint, et quam variis distantia formis
 Sponte sua volent, æterno percita motu,
 Quoque modo possint res ex his quæque creari,
 Hasce secundum res animi natura videtur
 Atque animæ claranda meis iam versibus esse,
 Et metus ille foras præcepis Acheruntis agendum,
 Funditus humanam qui vitam turbat ab imo,
 Omnia suffundens mortis nigrore, neque ullam
 Esse voluptatem liquidam puramque relinquit.
 40 Nam, quod sæpe homines morbos magis esse timendos
 Infamemque ferunt vitam quam Tartara leti,
 Et se scire animi naturam sanguinis esse,
 Aut etiam venti, si fert ita forte voluntas,
 Nec prorsum quicquam nostræ rationis egere,
 45 Hinc licet advertas animum, magis omnia laudis
 Iactari causa, quam quod res ipsa probetur:
 Extorres iidem patria longeque fugati
 Conspectu ex hominum, foedati crimine turpi,
 Omnibus ærumnis affecti denique vivunt;
 50 Et quocumque tamen miseri venere, parentant
 Et nigras mactant pecudes et manibu' divis
 Inferias mittunt, multoque in rebus acerbis
 Acrius advertunt animos ad religionem.
 Quo magis in dubiis hominem spectare periclis
 55 Convenit, adversisque in rebus noscere, qui sit.
 Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
 Eliciuntur, et eripitur persona, manet res.
 Denique avarities et honorum caeca cupidio,
 Quæ miseros homines cogunt transcendere fines
 Iuris et interdum, socios scelerum atque ministros,
 Noctes atque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opes, hæc volnera vitæ
 Non minimam partem mortis formidine aluntur.
 Turpis enim ferme contemptus et acris egestas
 60

Semota ab dulci vita stabilique videtur,
 Et quasi iam leti portas cunctarier ante;
 Unde homines dum se, falso terrore coacti,
 Effugisse volunt longe longeque remosse,
 70 Sanguine civili rem conflant, divitiasque
 Conduplicant avidi, cædem cæde accumulantes;
 Crudeles gaudent in tristi funere fratri
 Et consanguineum mensas odere timentque.
 Consimili ratione ab eodem sæpe timore
 75 Macerat invidia; ante oculos illum esse potentem,
 Illum adspectari claroque incedere honore,
 Ipse se in tenebris volvi coenoque queruntur.
 Intereunt partim statuarum et nominis ergo;
 Et sæpe usque adeo mortis formidine vitæ
 80 Percipit humanos odium lucisque videndæ,
 Ut sibi conscient moerenti pectore letum,
 Obliti, fontem curarum hunc esse timorem,
 Hunc vexare pudorem, hunc vincula amicitiae
 Rumpere. Et in summa pietatem evertore suadet.
 85 Nam iam sæpe homines patriam carosque parentes
 Prodiderunt, vitare Acherusia templa petentes.
 Nam veluti pueri trepidant atque omnia caecis
 In tenebris metuunt, sic nos in luce timemus
 Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
 90 Quæ pueri in tenebris pavitant finguntque futura.
 Hunc igitur terrorem animi tenebrasque, necesse est,
 Non radii solis neque lucida tela diei
 Discutiant, sed naturæ species ratioque.

IV. Lib. III. v. 870—1094.

Proinde, ubi se videas hominem indignarier ipsum   870
 Post mortem, fore, ut aut putescat corpore posto,
 Aut flammis interfiat malisve ferarum,
 Scire licet, non sincerum sonere, atque subesse
 Caecum aliquem cordi stimulum, quamvis neget ipse
 Credere se, quemquam sibi sensum in morte futurum. 875
 Non, ut opinor, enim dat, quod promittit, et* unde?
 Nec radicitus e vita se tollit et eicit,
 Sed facit esse sui quiddam super inscius ipse.
 Vivus enim sibi quom proponit quisque, futurum,
 Corpus uti volucres lacerent in morte feræque,   880
 Ipse sui miseret; neque enim se dividit illim,
 Nec removet satis a projecto corpore, et illud
 Se fingit, sensuque suo contaminat adstans.
 Hinc indignatur, se mortalem esse creatum,
 Nec videt, in vera nullum fore morte alium se,   885
 Qui possit vivus sibi se lugere peremptum,
 Stansque, iacentem se lacerari urive, dolere.
 Nam si in morte malum est malis morsuque ferarum
 Tractari, non invenio, qui non sit acerbum,
 Ignibus impositum calidis torrescere flammis,   890
 Aut in melle situm suffocari, atque rigere
 Frigore, cum summo gelidi cubat æquore saxi,
 Urgerive superne obtritum pondere terræ.
 "Nam iam non domus accipiet te laeta, neque uxor
 "Optuma nec dulces occurrit oscula nati   895
 "Præripere et tacita pectus dulcedine tangent.
 "Non poteris facti** florentibus esse tuisque
 "Præsidium; misero misere," aiunt, "omnia ademit
 "Una dies infesta tibi tot præmia vitæ."
 Illud in his rebus non addunt: "Nec tibi earum   900

*) V. 876. Pro unde fort. scrib. hæret.

**) V. 897. Fort. scrib. Non poteris posthac plorantibus.

"Iam desiderium rerum super insidet una."
 Quod bene si videant animo dictisque sequantur,
 Dissolvant animi magno se angore metuque.
 "Tu quidem, ut es leto sopitus, sic eris, ævi
 905 Quod superest, cunctis privatu' doloribus ægris;
 At nos horrifico cinefactum te prope busto
 Insatiabiliter deflebimus, æternumque
 Nulla dies nobis moerorem e pectore demet."
 Illud ab hoc igitur quærendum est, quid sit amari
 910 Tantopere, ad somnum si res redit atque quietem,
 Cur quisquam æterno possit tabescere luctu.
 Hoc etiam faciunt, ubi discubuere tenentque
 Pocula sæpe homines et inumbrant ora coronis,
 Ex animo ut dicant: "Brevis hic est fructus homullis;
 915 "Iam fuerit; neque post unquam revocare licebit!"
 Tanquam in morte mali cum primis hoc sit eorum,
 Quod sitis exurat miseros atque arida torreat,
 Aut aliæ cuius desiderium insideat rei.
 Nec sibi enim quisquam tum se vitamque requirit,
 920 Cum pariter mens et corpus sopita quiescunt;
 Nam licet æternum per nos sic esse soporem,
 Nec desiderium nostri nos adficit ullum.
 Et tamen haudquaquam nostros tunc illa per artus
 Longe ab sensiferis primordia motibus errant,
 925 Cum correptus homo ex somno se colligit ipse.
 Multo igitur mortem minus ad nos esse putandum est,
 Si minus esse potest quam quod nihil esse videmus.
 Maior enim turbæ disiectus materiai
 Consequitur leto, nec quisquam expergitus extat,
 930 Frigida quem semel est vitai pausa secuta.
 Denique, si vocem rerum natura repente
 Mittat, et hoc alicui nostrum sic increpet ipsa:
 "Quid tibi tantopere est, mortalis, quod nimis ægris
 "Luctibus indulges? quid mortem congemis ac fles?
 935 "Nam si grata fuit tibi vita ante acta priorque,

"Et non omnia, pertusum congesta quasi in vas,
 "Commoda perfluxere atque ingrata interiere,
 "Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis,
 "Aequo animoque capis securam, stulte, quietem?
 "Sin ea, quæ fructus cumque es, periere profusa, 940
 "Vitaque in offenso est, cur amplius addere quæris,
 "Rursum quod pereat male et ingratum occidat omne?
 "Non potius vitæ finem facis atque laboris?
 "Nam tibi præterea quod machiner inveniamque,
 "Quod placeat, nihil est; eadem sunt omnia semper. 945
 "Si tibi non annis corpus iam marcat et artus
 "Confecti languent, eadem tamen omnia restant,
 "Omnia si pergas vivendo vincere secla,
 "Atque etiam potius, si nunquam sis moriturus;" —
 Quid respondemus, nisi iustum intendere litem 950
 Naturam et veram verbis exponere causam?
 Grandior hic vero si iam seniorque queratur
 Atque obitum lamentetur miser amplius æquo,
 Non merito inclamet magis et voce increpet acri?
 "Aufer abhinc lacrimas, barathre, et compesce querelas. 955
 "Omnia perfunctus vitai præmia marces;
 "Sed quia semper aves, quod abest, præsentia temnis,
 "Imperfecta tibi elapsa est ingrataque vita,
 "Et necopinanti mors ad caput adstitit ante,
 "Quam satur ac plenus possis discedere rerum. 960
 "Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte,
 "Aequo animoque, agedum, dignis concede; necesse est."
 Iure, ut opinor, agat, iure increpet inciletque.
 Cedit enim, rerum novitate extrusa, vetustas
 Semper, et ex aliis aliud reparare necesse est, 965
 Nec quisquam in barathrum nec Tartara deditur atra;
 Materies opus est, ut crescant postera secla,
 Quæ tamen omnia te, vita perfuncta, sequentur,
 Nec minus ergo ante hæc, quam tu, cedidere cadentque.
 Sic alid ex alio nunquam desistet oriri, 970

- Vitaque mancipio nulli datur, omnibus usu.
 Respice item, quam nil ad nos ante acta vetustas
 Temporis æterni fuerit, quam nascimur ante.
 Hoc igitur speculum nobis natura futuri
 975 Temporis exponit post mortem denique nostram.
 Num quid ibi horribile appetet? Num triste videtur
 Quicquam? Non omni somno securius extat?
 Atque ea nimirum, quæcumque Acherunte profundo
 Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis;
 980 Nec miser impendens magnum timet aëre saxum
 Tantalus, ut fama est, cassa formidine torpens;
 Sed magis in vita divom metus urguit inanis
 Mortales, casumque timent, quem cuique ferat fors.
 Nec Tityon volucres ineunt Acherunte iacentem,
 985 Nec, quod sub magno scrutentur pectore, quicquam
 Perpetuam ætatem possunt reperire profecto.
 Quamlibet immanni projectu corporis extet,
 Qui non sola novem discessis iugera membris
 Obtineat, sed qui terrai totius orbem,
 990 Non tamen æternum poterit perferre dolorem
 Nec præbere cibum proprio de corpore semper;
 Sed Tityos nobis hic est, in amore iacentem
 Quem volucres lacerant atque exest anxius angor
 Aut alia quavis scindunt cuppedine curæ.
 995 Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est,
 Qui petere a populo fasces sævasque secures
 Imbibit, et semper victus tristisque recedit.
 Nam petere imperium, quod inane est nec datur unquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem,
 1000 Hoc est adverso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen in summo iam vertice rursum
 Volvit et plani raptim petit æquaora campi.
 Deinde animi ingratam naturam pascere semper
 Atque explere bonis rebus satiareque nunquam,
 1005 Quod faciunt nobis annorum tempora, circum

- Cum redeunt fetusque ferunt variosque lepores,
 Nec tamen exemplum vitai fructibus unquam,
 Hoc, ut opinor, id est, ævo florente puellas
 Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,
 Quod tamen expleri nulla ratione potestur. 1010
 Cerberus et Furiæ iam vero et lucis egestas,
 Tartarus horriferos eructans faucibus æstu —
 Quid? neque sunt usquam, nec possunt esse profecto;
 Sed metus in vita poenarum pro male factis
 Est insignibus insignis, scelerisque luela, 1015
 Carcer et horribilis de saxo iactu' deorsum,
 Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ.
 Quæ tamen etsi absunt, at mens sibi, conscientia factis,
 Præmetuens, adhibet stimulus terretque flagellis,
 Nec videt interea, qui terminus esse malorum 1020
 Possit, nec quæ sit poenarum denique finis,
 Atque eadem, metuit, magis hæc ne in morte gravescant.
 Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.
 Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
 "Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit," 1025
 Qui melior multis, quam tu, fuit, improbe, rebus.
 Inde alii multi reges rerumque potentes
 Occiderunt, magnis qui gentibus imperitarunt.
 Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
 Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum, 1030
 Ac pedibus salsa docuit superare lacunas,
 Et contempsit, aquis insultans, murmura ponti,
 Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
 Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
 Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset. 1035
 Adde repertores doctrinarum atque leporum;
 Adde Heliconiadum comites, quorum unus Homerus
 Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete est.
 Denique Democritum postquam matura vetustas
 Admonuit, memores motus languescere mentis, 1040

Sponte sua leto caput obvius obtulit ipse.
 Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ,
 Qui genus humanum ingenio superavit et omnes
 Restinxit, stellas exortus ut ætherius sol.
 1045 Tu vero dubitabis et indignabere obire,
 Mortua cui vita est prope iam vivo atque videnti?
 Qui somno partem maiorem conteris ævi,
 Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
 Sollicitamque geris cassa formidine mentem,
 1050 Nec reperire potes, tibi quid sit sæpe mali, cum
 Ebrius urgueris multis miser undique curis
 Atque animo incerto fluitans errore vagaris?
 Si possent homines, proinde ac sentire videntur
 Pondus inesse animo, quod se gravitate fatiget,
 1055 E quibus id fiat causis, quoque noscere et unde
 Tanta mali tanquam moles in pectore constet,
 Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus,
 Quid sibi quisque velit, nescire, et quærere semper
 Commutare locum, quasi onus deponere possit.
 1060 Exit sæpe foras magnis ex ædibus ille,
 Esse domi quem pertaesum est, subitoque revertit,
 Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse.
 Currit agens mannos ad villam præcipitanter,
 Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans;
 1065 Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ,
 Aut abit in somnum gravis atque oblia quærerit,
 Aut etiam properans urbem petit atque revisit.
 Hoc se quisque modo fugitat, quem scilicet, ut fit,
 Effugere haud potis est; ingratis haeret et odit,
 1070 Propterea, morbi quia causam non tenet æger;
 Quam bene si videat, iam rebus quisque relictis
 Naturam primum studeat cognoscere rerum;
 Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
 Ambigitur status, in quo sit mortalibus omnis
 1075 Aetas post mortem, quæ restat cumque, manenda.

Denique tantopere in dubiis trepidare periclis
 Quæ mala nos subigit vitai tanta cupido?
 Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
 Nec devitari letum potè, quin obeamus.
 Præterea versamur ibidem atque insimus usque, 1080
 Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas;
 Sed, dum abest, quod avenus, id exsuperare videtur
 Cetera; post aliud, cum contigit illud, avemus,
 Et sitis æqua tenet vitai semper hiantes;
 Posteraque, in dubio est, fortunam quam vehat ætas, 1085
 Quidve ferat nobis easus, quive exitus instet.
 Nec prorsum, vitam ducendo, demimus hilum
 Tempore de mortis, nec delibare valemus,
 Quo minus esse diu possimus forte perempti.
 Proinde licet quotvis vivendo condere secla;
 Mors æterna tamen nihilominus illa manebit,
 Nec minus ille diu iam non erit, ex hodierno
 Lumine qui finem vitai fecit, et ille,
 Mensibus atque annis qui multis occidit ante.
 1090

V. Lib. V. v. 1-199.

Quis potis est dignum pollenti pectore carmen
Condere pro rerum maiestate hisque repertis?
Quisve valet verbis tantum, qui fingere laudes
Pro meritis eius possit, qui talia nobis,
5 Pectore parta suo quæsitaque, præmia liquit?
Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.
Nam si, ut ipsa petit maiestas cognita rerum,
Dicendum est, deus ille fuit, deus, include Memmi,
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
10 Nunc appellatur sapientia, quique per artem
Fluctibus e tantis vitam tantisque tenebris
In tam tranquillo et tam clara luce locavit.
Confer enim divina aliorum antiqua reperta;
Namque Ceres fertur fruges Liberque liquoris
15 Vitigeni laticem mortalibus instituisse,
Cum tamen his posset sine rébus vita manere,
Ut fama est, aliquas etiam nunc vivere gentes;
At bene non poterat sine puro pectore vivi.
Quo magis hic merito nobis deus esse videtur,
20 Ex quo nunc etiam, per magnas didita gentes,
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.
Herculis antistare autem si facta putabis,
Longius a vera multo ratione ferere.
Quid Nemeaeus enim nobis nunc magnus hiatus
25 Ille leonis obesset et horrens Arcadius sus?
Denique quid Cretæ taurus Lernaeaque pestis,
Hydra, venenatis posset vallata colubris?
Quidve tripectora terḡfmini vis Geryonai
Et Diomedis equi, spirantes naribus ignem,
30 Thracam Bistoniasque plagas atque Ismara propter,

Tantopere officerent, et aves Stymphala colentes?
Aureaque Hesperidum servans fulgentia mala,
Asper, acerba tuens, immani corpore serpens,
Arboris amplexus stirpem, quid denique obesset
Propter Atlanteum litus pelageque severa,
35 Quo neque noster adit quisquam nec barbarus audet?
Cetera de genere hoc quæ sunt portenta perempta,
Si non victa forent, quid tandem viva nocerent?
Nil, ut opinor; ita ad satiatem terra ferrarum
Nunc etiam scatit et trepido terrore repleta est
40 Per nemora ac montes magnos silvasque profundas,
Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.
At nisi purgatum est pectus, quæ proelia nobis
Atque pericula tunc ingratissimiuandum?
Quantæ tum scindunt hominem cupedinis acres
45 Sollicitum curæ, quantique perinde timores?
Quidve superbia, spurcitia ac petulantia, quantas
Efficiunt clades? quid luxus desidiæque?
Hæc igitur qui cuncta subegerit ex animoque
Expulerit dictis, non armis, nonne decebit,
50 Hunc hominem numero divom dignarier esse?
Cum bene præsertim multa ac divinitus ipsis
Immortalib' de divis dare dicta suerit
Atque omnem rerum naturam pandere dictis.
Cuius ego ingressus vestigia, dum rationes
55 Persequor ac doceo dictis, quo quæque creata
Foedere sint, in eo quam sit durare necessum,
Nec validas valeant ævi rescindere leges;
Quo genere in primis animi natura reperta est
Nativo primum consistere corpore creta,
60 Nec posse incolumem magnum durare per ævum,
Sed simulacra solere in somnis fallere mentem,
Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit;)
Quod superstes, nunc huc rationis detulit ordo,

- 65 Ut mihi, mortali consistere corpore mundum
Nativumque simul, ratio reddunda sit, esse,
Et quibus ille modis congressus materiai
Fundarit terram, coelum, mare, sidera, solem,
Lunaique globum; tum quæ tellure animantes
70 Exstiterint, et quæ nullo sint tempore natæ;
Quove modo genus humanum variante loquela
Cooperit inter se vesci per nomina rerum;
Et quibus ille modis divom metus insinuarit
Pectora, terrarum qui in orbi sancta tueretur
75 Fana, lacus, lucos, aras simulacraque divom.
Præterea, solis cursus lunæque meatus,
Expediam, qua vi flectat natura gubernans,
Ne forte hæc inter coelum terramque reamur
Libera sponte sua cursus lustrare perennes,
80 Morigera ad fruges augendas atque animantes,
Neve aliqua divom volvi ratione putemus.
Nam, bene qui didicere, deos securum agere ævom,
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
85 Quæ supra caput ætheriis cernuntur in oris,
Rursus in antiquas referuntur religiones,
Et dominos acres adsciscunt, omnia posse
Quos miseri credunt, ignari, quid queat esse,
Quid nequeat, finita potestas denique cuique
90 Quanam sit ratione atque alte terminus haerens.
Quod superest, ne te in promissis plura moremur,
Principio maria ac terras coelumque tuere;
Quorum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
Tres species tam dissimiles, tria talia texta,
95 Una dies dabit exitio, multosque per annos
Sustentata ruet moles et machina mundi.
Nec me animi fallit, quam res nova miraque menti
Accidat, exitium coeli terræque futurum,
Et quam difficile id mihi sit pervincere dictis,

- Ut fit, ubi insolitam rem apportes auribus ante
Nec tamen hanc possis oculorum subdere visu
Nec iacere indu manus, via qua munita fidei
Proxuma fert humanum in pectus templaque mentis.
Sed tamen effabor; dictis dabit ipsa fidem res
Forsitan, et graviter, terrarum motibus ortis,
Omnia conquassari in parvo tempore cernes;
Quod procul a nobis flectat fortuna gubernans,
Et ratio potius quam res persuadeat ipsa,
Succidere horrisono posse omnia victa fragore.
Qua prius aggrediar quam de re fundere fata
Sanctius et multo certa ratione magis quam
Pythia, quæ tripode e Phoebi lauroque profatur,
Multa tibi expediam doctis solatia dictis,
Religione refrenatus ne forte rearis,
Terras et solem et coelum, mare, sidera, lunam
Corpore divino debere æterna meare,
Proptereaque putas, ritu par esse Gigantum
Pendere eos poenas immani pro scelere omnes,
Qui ratione sua disturbent moenia mundi,
Præclarumque velint coeli restinguere solem,
Immortalia mortali sermone notantes.
* Quæ procul usque adeo divino a numine distent,
Inque deum numero quæ sint indigna videri,
Notitiam potius præbere ut posse putentur,
Quid sit vitali motu sensuque remotum.
Quippe etenim non est, cum quovis corpore ut esse
Posse animi natura putetur consiliumque.
Sicut in æthere non arbor, non æquore salso
Nubes esse queunt neque pisces vivere in arvis,

^{*)} V. 124 et 125. Scriptum esse potuit. Quæ procul usque adeo divino a numine distant Inque deum numero quæ sint, indigna videntur, Notitiam etc.

- 130 Nec crux in lignis neque saxis sucus inesse,
Certum ac dispositum est, ubi quidquid crescat et insit,
Sic animi natura nequit sine corpore oriri
Sola neque a nervis et sanguine longius esse.
Quod si posset enim, multo prius ipsa animi vis
135 In capite aut humeris aut imis calcibus esse
Posset, et innasci quavis in parte soleret,
* Tandem in eodem homine atque in eodem vase manere.
Quod quoniam nostro quoque constat corpore certum,
Dispositumque videtur, ubi esse et crescere possit
140 Seorsum anima atque animus, tanto magis infitiandum,
Totum posse extra corpus formamque animalem
Putribus in glebis terrarum aut solis in igni
Aut in aqua durare aut altis ætheris oris.
Haud igitur constant divino prædicta sensu,
145 Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata.
Illud item non est ut possis credere, sedes
Esse deum sanctas in mundi partibus ullis.
Tenvis enim natura deum longeque remota
Sensibus ab nostris animi vix mente videtur.
150 Quæ quoniam manuum tactum suffugit et ictum,
Tactile nil nobis quod sit, contingere debet.
Tangere enim non quit, quod tangi non licet ipsum;
Quare etiam sedes quoque nostris sedibus esse
Diſimiles debent, tenues, de corpore eorum.
155 Quæ tibi posterius largo sermone probabo.
Dicere porro, hominum causa voluisse parare
Præclarum mundi naturam, proptereaque
Allaudabile opus divom laudare decere,
Aeternumque putare atque immortale futurum,
160 Nec fas esse, deum quod sit ratione vetusta
Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
Sollicitare suis ulla vi ex sedibus unquam
Nec verbis vexare et ab imo evertere summa,
Cetera de genere hoc affingere et addere, Memmi,

*) V. 137. 138. Fort. Soleret Iam, dum — maneret.

- Desipere est; quid enim immortalibus atque beatis 165
Gratia nostra queat largirier emolumenti,
Vt nostra quicquam causa gerere aggrediantur?
Quidve novi potuit tanto post ante quietos
Ilicere, ut cuperent vitam mutare priorem?
Nam gaudere novis rebus debere videtur, 170
Cui veteres obsunt; sed, cui nil accedit ægri
Tempore in ante acto, cum pulchre degeret ævom,
Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
Quidve mali fuerat nobis non esse creatis?
An, credo, in tenebris vita ac moerore iacebat 175
Donec diluxit rerum genitalis origo?
Natus enim, debet, quicumque est, velle manere
In vita, donec retinebit blanda voluptas;
Qui nunquam vero vitæ gustavit amorem
Nec fuit in numero, quid obest non esse creatum? 180
Exemplum porro gignundis rebus et ipsa
Notities hominum dis unde est insita primum,
Quid vellent facere, ut scirent animoque viderent?
Quove modo est unquam vis cognita principiorum
Quidque inter sese permutato ordine possent, 185
Si non ipsa dedit specimen natura creandi?
Namque ita multa modis multis primordia rerum
Ex infinito iam tempore percita plagis
Ponderibusque suis consuerunt concita ferri
Omnimodisque coire atque omnia pertentare, 190
Quæcumque inter se possint congressa creare,
Ut non sit mirum, si in tales disposituras
Deciderunt quoque et in tales venere meatus,
Qualibus hæc rerum geritur nunc summa novando.
Quod si iam rerum ignorem primordia quæ sint, 195
Hoc tamen ex ipsis coeli rationibus ausim
Confirmare aliisque ex rebus reddere multis,
Nequaquam nobis divinitus esse paratam
Naturam rerum; tanta stat prædicta culpa.

Q. VALERII CATULLI
CARMINA ALIQUOT.

I. (III.)

Lugete, o Veneres Cupidinesque,
 Et quantum est hominum venustiorum.
 Passer mortuus est meæ pueræ,
 Passer, deliciæ meæ pueræ,
 5 Quem plus illa oculis suis amabat;
 Nam mellitus erat suamque norat
 Ipsa tamen bene quam pueræ matrem,
 Nec sese a gremio illius movebat,
 Sed circumsiliens modo huc, modo illuc
 10 Ad solam dominam usque pipilabat.
 Qui nunc it per iter tenebriscosum
 Illuc, unde negant redire quemquam.
 At vobis male sit, malæ tenebræ
 Orci, quæ omnia bella devoratis;
 15 Tam bellum mihi passerem abstulisti.
 O factum male! io miselle passer,
 Tua nunc opera meæ pueræ
 Flendo turgiduli rubent ocelli.

II. (IV.)

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
 Ait fuisse navium celerrimus,
 Neque illius natantis impetum trabis
 Nequissæ præterire, sive palmulis
 5 Opus foret volare sive linteo.
 Et hoc negat minacis Adriatici
 Negare litus insulasve Cycladas

Rhodumve nobilem horridamve Thraciam
 Propontida trucemve Ponticum sinum,
 Ubi iste post phaselus antea fuit
 Comata silva; nam Cytorio in iugo
 Loquente sæpe sibilum edidit coma.
 Amastri Pontica et Cytore buxifer,
 Tibi hæc fuisse et esse cognitissima
 Ait phaselus; ultima ex origine
 10 Tuo stetisse dicit in cacumine,
 Tuo imbuisse palmulas in æquore,
 Et inde tot per impotentia freta
 Herum tulisse, laeva sive dextera
 Vocaret aura, sive utrumque Iuppiter
 Simul secundus incidisset in pedem;
 Neque ulla vota littoralibus diis
 Sibi esse facta, cum veiret a mari
 Novissime hunc ad usque limpidum lacum.
 Sed hæc prius fuere, nunc recondita
 15 Senet quiete seque dedicat tibi,
 Gemelle Castor et gemelle Castoris.

III. (V.)

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
 Rumoresque senum severiorum
 Omnes unius æstimemus assis.
 Soles occidere et redire possunt;
 Nobis, cum semel occidit brevis lux,
 Nox est perpetua una dormienda.
 Da mi basia mille, deinde centum,
 Dein mille altera, dein secunda centum,
 Deinde usque altera mille, deinde centum;
 Dein, cum millia multa fecerimus,
 Conturbabimus illa, ne sciamus,
 Aut ne quis malus invidere possit,
 Cum tantum sciat esse basiorum.

IV. (XIV.)

Ni te plus oculis meis amarem,
Iocundissime Calve, munere isto
Odissem te odio Vatiniano.
Nam quid feci ego quidve sum locutus,
5 Cur me tot male perderes poetis?
Isti dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum ac repertum
Munus dat tibi Sulla literator,
10 Non est mi male, sed bene ac beate,
Quod non dispereunt tui labores.
Dii magni, horribilem et sacrum libellum!
Quem tu scilicet ad tuum Catullum
Misti, continuo ut die periret,
15 Saturnalibus, optimo dierum.
Non, non hoc tibi, salse, sic abibit;
Nam, si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia, Cæsios, Aquinos,
Suffenum omnia colligam venena,
20 Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea (valete) abite
Illuc, unde malum pedem attulistis,
Sæcli incommoda, pessimi poetæ.

V. (XXVI.)

Furi, villula nostra non ad Austri
Flatus opposita est neque ad Favoni
Nec sævi Boreæ aut Apeliotæ,
Verum ad milia quindecim et ducentos.
5 O ventum horribilem atque pestilentem!

VI. (XXXI.)

Pæninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascunque in liquentibus stagnis
Marique vasto fert uterque Neptunus,
Quam te libenter quamque lætus inviso,
Vix mi ipse credens, Thyniam atque Bithynos
Liquisse campos et videre te in tuto!
O quid solutis est beatius curis,
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum
Desideratoque acquiescimus lecto.
Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude,
Gaudete vosque, o Libuæ lacus undæ;
Ridete, quicquid est domi cachinnorum.

5

10

VII. (XXXIV.)

Dianæ sumus in fide
Puellæ et pueri integri:
[Dianam pueri integri]
Puellæque canamus.
O Latonia maximi
Magna progenies Iovis,
Quam mater prope Deliam
Depositiv olivam,
Montium domina ut fores
Silvarumque virentium
Saltuumque reconditorum
Amniumque sonantum.
Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis,
Tu potens Trivia et notho es
Dicta lumine Luna.
Tu cursu, dea, menstruo

5

10

15

Metiens iter annum
Rustica agricolæ bonis
20 Tecta frugibus exples.
Sis quounque tibi placet
Sancta nomine, Romulique
Ancipe, ut solita es, bona
Sospites ope gentem.

VIII. (XLIV.)

O funde noster seu Sabine seu Tiburs
(Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est
Cordi Catullum lædere, at quibus cordi est,
Quovis Sabinum pignore esse contendunt)
5 Sed seu Sabine sive verius Tiburs,
Fui libenter in tua suburbana
Villa malamque pectore expuli tussim,
Non inumerenti quam mihi meus venter,
Dum sumptuosas appeto, dedit cenas.
10 Nam, Sestianus dum volo esse conviva,
Orationem in Antium petitorem
Plenam veneni et pestilentiae legit.
Hic me gravedo frigida et frequens tussis
Quassavit, usque dum in tuum sinum fugi
15 Et me recuravi otioque et urtica.
Quare refectus maximas tibi grates
Ago, meum quod non es ulta peccatum.
Nec deprecor iam, si nefaria scripta
Sesti recepsos, quin gravedinem et tussim
20 Non mihi, sed ipsi Sestio ferat frigus,
Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

IX. (XLII.)²¹

Vesper adest; iuvenes, consurgite; Vesper Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.

Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas;
Iam veniet virgo, iam dicetur Hymenæus.

Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe. 5

Cernitis, innuptæ, iuvenes? consurgite contra.

Nimirum Octæos ostendit Noctifer ignes.

Sic certe; viden' ut perniciter exiluere?

Non temere exiluere; canent, quo* visere parent.

Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe. 10

Non facilis nobis, æquales, palma parata est;

Aspicite, innuptæ secum ut meditata requirunt.

Non frustra meditantur; habent, memorabile quod sit.

Nos alio mentes, alio divisimus aures;

Iure igitur vincemur: amat victoria curam. 15

Quare nunc animos saltem committite vestros;

Dicere iam incipient, iam respondere decebit.

Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

Hespere, quis caelo fertur crudelior ignis?

Qui natam possis complexu avellere matris,

Complexu matris retinentem avellere natam,

Et iuveni ardenti castam donare puellam.

Quid faciunt hostes capta crudelius urbe?

Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe. 20

Hespere, quis caelo lucet iocundior ignis?

Qui desponsa tua firmes connubia flamma,

Quæ pepigere viri, pepigerunt ante parentes,

Nec iunxere prius quam se tuus extulit ardor.

Quid datur a divis felici optatus hora?

Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe. 25

Hesperus e nobis, æquales, abstulit unam.

Namque tuo adventu vigilat custodia semper.

Nocte latent fures, quos idem sæpe revertens,

Hespere, mutato comprehendis nomine eosdem.

At libet innuptis ficto te carpere questu. 30

- Quid tum, si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.
- 40 Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber,
Multi illum pueri, multæ optavere puellæ,
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
45 Nulli illum pueri, nullæ optavere puellæ:
Sic virgo, dum intacta manet, dum cara suis est,
Cum castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris iocunda manet nec cara puellis.
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.
- 50 Ut vidua in nudo vitis quæ nascitur arvo,
Nunquam se extollit, nunquam mitem educat uvam,
Sed tenerum prono deflectens pondere corpus
Iam iam contingit summum radice flagellum,
Hanc nulli agricolæ, nulli coluere iuvenci,
55 At si forte eadem est ulmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accolure iuvenci:
Sic virgo, dum intacta manet, dum inulta senescit;
Cum par connubium maturo tempore adepta est,
Cara viro magis et minus est invisa parenti.
- 60 At tu ne pugna cum tali coniuge, virgo.
Non æquom est pugnare, pater cui tradidit ipse,
Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est.
Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est;
Tertia pars patri, pars est data tertia matri,
65 Tertia sola tua est; noli pugnare duobus,
Qui genero sua iura simul cum dote dederunt.
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

X. (XLIV.)

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasce per undas

- Phasidos ad fluctus et fines Aetæos,
Cum lecti iuvenes, Argivæ robora pubis,
Auratam optantes Colchis avertere pellem
Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
Cærula verrentes abiegnis æquora palmis.
Diva quibus retinens in summis urbibus arces
Ipsa levi fecit volitantem flamine currum,
Pinea coniungens inflexæ texta carinæ.
Illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.
Quæ simul ac rostro ventosum proscidit æquor,
Tortaque remigio spumis incanduit unda,
Emersere feri candardi e gurgite vultus
Æquoreæ et monstrum Nereides admirantes.
Illaque, haud alia, viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore Nymphas
Nutricum tenus extantes e gurgite cano.
Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
Tum Thetis humanos non despexit hymenæos,
Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sensit.
O nimis optato sæclorum tempore nati
Heroes, salvete, deum gens, o bona matrum
Progenies, salvete iterum; vos compellabo,
Teque adeo eximie, tædis felicibus aucte,
Thessalæ columnen Peleu, cui Iuppiter ipse,
Ipse suos divum genitor concessit amores.
Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?
Tene suam Tethys concessit ducere neptem,
Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem?
Quæ simul optatae finito tempore luces
Advenere, domum conventu tota frequentat
Thessalia, oppletur lætanti regia coetu;
Dona ferunt præ se, declarant gaudia vultu.
Deseritur Scyros, linquunt Phthiotica Tempe
Cranonisque domos ac moenia Larissæa;
Pharsaliam coeunt, Pharsalia tecta frequentant.

5

10

15

20

25

30

35

- Rura colit nemo, mollescunt colla iuvencis;
Non humilis curvis purgatur vinea rastris,
40 Non glebam prono convellit vomere taurus,
Non falx attenuat frondatorum arboris umbram;
Squalida desertis rubigo infertur aratris.
Ipsius at sedes, quacunque opulenta recessit,
Regis fulgenti splendet auro atque argento.
45 Candet ebur soliis, collucent pocula mensæ,
Tota domus gaudet regali splendida gaza.
Pulvinar vero divæ geniale locatur
Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
Tincta tegit roseo conchyli purpura fuco.
50 Hæc vestis priscis hominum variata figuris
Heroum mira virtutes indicat arte.
Namque fluentisono prospectans litore Diæ
Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores,
55 Necdum etiam sese, quæ visit, visere credit,
Ut pote fallaci quæ tum primum excita somno
Desertam in sola miseram se cernat arena.
Immemor at iuvenis fugiens pellit vada remis,
Irrita ventosæ linquens promissa procellæ.
60 Quem procul ex alga mæstis Minois ocellis,
Saxea ut effigies bacchantis, prospicit, euhoe,
Prospicit et magnis curarum fluctuat undis,
Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
Non contecta levi velatum pectus amictu,
65 Non tereti strophio lactentes vinceta papillas,
Omnia quæ toto delapsa e corpore passim
Ipsius ante pedes fluctus salis alludebant.
Sed neque tum mitræ neque tum fluitantis amictus
Illa vicem curans toto ex te pectore, Theseu,
70 Toto animo, tota pendebat perdita mente.
Ah misera, assiduis quam luctibus externavit
Spinosas Erycina serens in pectore curas

- Illa tempestate, ferox quo tempore Theseus
Egressus curvis e litoribus Piræi
Attigit iniusti regis Gortynia tecta.
75 Nam perhibent olim crudeli peste coactam
Androgeoneæ poenas exolvere caedis
Electos iuvenes simul et decus innuptarum
Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro.
Quis angusta malis cum moenia vexarentur,
Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis
Proiicere optavit potius quam talia Cretam
Funera Cecropiæ nec funera portarentur;
Atque ita nave levi nitens ac lenibus auris
Magnanimum ad Minoa venit sedesque superbas.
80 Hunc simul ac cupido conspexit lumine virgo
Regia, quam suavis expirans castus odores
Lectulus in molli complexu matris alebat,
Quales Eurotæ progignunt flumina myrtus
Aurave distinctos educit verna colores,
85 Non prius ex illo flagrantia declinavit
Lumina, quam cuncto concepit corporeflammam
Funditus atque imis exarsit tota medullis.
Heu misere exagitans immitti corde furores,
Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces,
90 Quæque regis Golgos quæque Idalium frondosum,
Qualibus incensam iactastis mente puellam
Fluctibus, in flavo sæpe hospite suspirantem!
Quantos illa tulit languenti corde timores!
95 Quanto sæpe magis fulgore expalluit auri,
Cum sævum cupiens contra contendere monstrum
Aut mortem oppeteret Theseus aut præmia laudis!
Non ingrata tamen frustra munuscula divis
Promittens tacito suscepit vota labello.
100 Nam velut in summo quatientem brachia Tauro
Quercum aut conigeram sudanti cortice pinum
Indomitus turbo contorquens flamme robur
105

- Eruit, illa procul radicibus exturbata
Prona cadit, lateque furi vis obvia frangens:
110 Sic domito 'sævum' prostravit corpore Theseus,
Nequicquam vanis iactantem cornua ventis.
Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
Errabunda regens tenui vestigia filo,
Ne labyrintheis e flexibus egredientem
115 Tecti frustraretur inobservabilis error.
Sed quid ego a primo digressus carmine plura
Commemorem, ut linquens genitoris filia vultum,
Ut consanguineæ complexum, ut denique matris,
Quæ misera in gnata deperdita laeta . . . . .
120 Omnibus his Thesei dulcem præoptarit amorem,
Aut ut vecta rati spumosa ad litora Diæ
[Venerit], aut ut eam devinctam lumina somno
Liquerit immemori discedens pectore coniunx?
Sæpe illam perhibent ardenti corde furentem
125 Clarisonas imo fudisse e pectore voces,
Ac tum præruptos tristem descendere montes,
Unde aciem in pelagi vastos protenderet æstus,
Tum tremuli salis adversas procurrere in undas,
Mollia nudatæ tollentem tegmina suræ,
130 Atque hæc extremis mæstam dixisse querelis,
Frigidulos udo singultus ore crientem:
"Sicine me patriis avectam, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?
Sicine discedens neglecto numine divom
135 Immemor ah! devota domum periuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Consilium? tibi nulla fuit clementia præsto,
Immite ut nostri vellet misereescere pectus?
At non hæc quondam blanda promissa dedisti
140 Voce mihi, non hæc miseræ sperareju-bebas,
Sed connubia læta, sed optatos hymenæos,
Quæ cuncta aërii discerpunt irrita venti.

- Nunc iam nulla viro iuranti femina credit,
Nulla viri speret sermones esse fideles;
Quis dum aliquid cupiens animus prægestit apisci, 145
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt;
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
Certe ego te in medio versantem turbine leti
Eripui, et potius germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
Pro quo dilaceranda feris dabor alitibusque
Præda, neque iniecta tumulabor mortua terra.
Quænam te genuit sola sub rupe leaena?
Quod mare conceptum spumantibus expuit undis? 155
Quæ Syrtis, quæ Scylla rapax, quæ vasta Charybdis,
Talia qui reddis pro dulci præmia vita?
Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Sæva quod horrebas prisci præcepta parentis,
At tamen in vestras potuisti ducere sedes, 160
Quæ tibi iocundo famularer serva labore,
Candida permulcens liquidis vestigia lymphis
Purpureave tuum consternens veste cubile.
Sed quid ego ignaris nequicquam conqueror auris,
Externata malo, quæ nullis sensibus auctæ
Nec missas audire queunt nec reddere voces?
Ille autem prope iam mediis versatur in undis,
Nec quisquam appetet vacua mortalis in alga.
Sic nimis insultans extremo tempore sæva
Fors etiam nostris invidit questibus aures. 165
Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo
Gnosia Cecropiae tetigissent litora puppes,
Indomito nec dira ferens stipendia tauro
Perfidus in Creta religasset navita funem,
Nec malus hic, celans dulci crudelia forma 170
Consilia, in nostris requiesset sedibus hospes!
Nam quo me referam? quali spe perdita nitor?

- Idæosne petam montes? ah gurgite lato
Discernens ponti truculentum ubi dividit æquor?
180 An patris auxilium sperem? quemne ipsa reliqui
Respersum iuvenem fraterna caede secuta?
Coniugis an fido consoler memet amore?
Quine fugit lentos incurvans gurgite remos?
Præterea nullo litus, sola insula, tecto,
185 Nec patet egressus pelagi cingentibus undis;
Nulla fugæ ratio, nulla spes; omnia muta,
Omnia sunt deserta, ostentant omnia letum.
Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
Nec prius a fesso secedent corpore sensus,
190 Quam iustum a divis exposcam prodita multam,
Cælestumque fidem postrema comprecep hora.
Quare facta virum multantes vindice poena,
Eumenides, quibus anguino redimita capillo
Frons expirantes præportat pectoris iras,
195 Huc, huc adventate, meas audite querelas,
Quas ego, vœ, misera extremis proferre medullis
Cogor inops, ardens, amenti cæca furore.
Quæ quoniام veræ nascuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati nostrum vanescere luctum,
200 Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
Tali mente, deæ, funestet seque suosque."
Has postquam mæsto profudit pectore voces,
Supplicium sævis exposcens anxia factis,
Annuit invicto cælestum numine rector,
205 Quo tunc et tellus atque horrida contremuerunt
Æquora concussitque micantia sidera mundus.
Ipse autem cæca mentem caligine Theseus
Consitus oblio dimisit pectore cuncta,
Quæ mandata prius constanti mente tenebat,
210 Dulcia nec mæsto sustollens signa parenti
Sospitem Erechtheum se ostendit visere portum.
Namque ferunt olim, classi cum moenia divæ

- Linquentem gnatum ventis concrederet Ægeus,
Talia complexum iuveni mandata dedisse:
"Gnate mihi longa iocundior unice vita,
215 Gnata, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
Reddite in extrema nuper mihi fine senectæ,
Quandoquidem fortuna mea ac tua fervida virtus
Eripit invito mihi te, cui languida nondum
Lumina sunt gnati cara saturata figura,
220 Non ego te gaudens lætanti pectore mittam,
Nec te ferre sinam fortunæ signa secundæ;
Sed primum multas expromam mente querelas,
Canitiem terra atque infuso pulvere foedans,
Inde infecta vago suspendam lintea malo,
225 Nostros ut luctus nostræque incendia mentis
Carbasus obscurata decet ferrugine Hibera.
Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
Quæ nostrum genus ac sedes defendere Erechthei
230 Annuit, ut tauri respertas sanguine dextram,
Tum vero facito ut memori tibi condita corde
Hæc vigeant mandata, nec ulla obliteret ætas,
Ut, simul ac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennæ deponant undique vestem,
235 Candidaque intorti sustollant vela rudentes,
Quam primum cernens ut læta gaudia mente
Agnoscam, cum te reducem ætas prospera sistet.
Hæc mandata prius constanti mente tenentem
Thesea ceu pulsæ ventorum flamme nubes
240 Aërium nivei montis liquere cacumen.
At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
Cum primum inflati conspexit lintea veli,
Præcipitem sese scopulorum e vertice iecit,
245 Amissum credens immitti Thesea fato.
Sic funesta domus ingressus tecta paterna
Morte ferox Theseus, qualem Minoidi luctum

Obtulerat mente immemori, talem ipse recepit.
 Quæ tamen aspectans cedentem mæsta carinam
 250 Multiplices animo volvebat saucia curas.
 At parte ex alia florens volitabat Iacchus
 Cum thiaso Satyrorum et Nysigenis Silenis,
 Te quærens, Ariadna, tuoque incensus amore.
 Qui tum alacres passim lymphata mente furebant
 255 Euhoe bacchantes, euhoe, capita inflectentes.
 Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos,
 Pars e divulso iactabant membra iuvenco,
 Pars sese tortis serpentibus incingebant,
 Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis,
 260 Orgia, quæ frustra cupiunt audire profani;
 Plangebant alii proceris tympana palmis
 Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant;
 Multis raucisonos efflabant cornua bombos
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.
 265 Talibus amplifice vestis decorata figuris
 Pulvinar complexa suo velabat amictu.
 Quæ postquam cupide spectando Thessala pubes
 Expieta est, sanctis coepit decedere divis.
 Hic qualis flatu placidum mare matutino
 270 Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,
 Aurora exidente, vagi sub lumina Solis,
 Quæ tarde primum clementi flamine pulsæ
 Procedunt; leni resonant plangore cachinni;
 Post vento crescente magis, magis increbescunt
 275 Purpureaque procul nantes a luce refulgent:
 Sic tum vestibuli linquentes regia tecta
 Ad se quisque vago passim pede discedebant.
 Quorum post abitum princeps e vertice Peli
 Advenit Chiron portans silvestria dona;
 280 Nam quoctunque ferunt campi, quot Thessala magnis
 Montibus ora creat, quot propter fluminis undas
 Aura parit flores tepidi fecunda Favoni,

Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Quo permulta domus iocondo risit odore.
 Confestim Peneos adest, viridantia Tempe,
 Tempe, quæ silvæ cingunt super impendentes,
 * ^{flua} Mæsimus linquens doris celebranda choreis,
 Non vacuus; namque ille tulit radicitus altas
 Fagos ac recto proceras stipite laurus,
 Non sine nutanti platano lentaque sorore
 Flammati Phaëtonis et aëria cupressu.
 Hæc circum sedes late contexta locavit,
 Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
 Post hunc consequitur sollerti corde Prometheus,
 Extenuata gerens veteris vestigia poenæ,
 Quam quondam silici restrictus membra catena
 Persolvit pendens e verticibus præruptis.
 Inde pater divum sancta cum coniuge natisque
 Advenit, cælo, te solum, Phœbe, relinques
 Unigenamque simul cultricem montibus Idri;
 Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
 Nec Thetidis tædas voluit celebrare iugales.
 Qui postquam niveis flexerunt sedibus artus,
 Large multiplici constructæ sunt dape mensæ,
 Cum interea infirmo quatientes corpora motu
 Veridicos Parcæ cooperunt edere cantus.
 His corpus tremulum complectens undique vestis
 Candida purpurea talos incinxerat ora,
 At roseo niveæ residebant vertice vittæ,
 Aeternumque manus carpebant rite laborem.
 Læva colum molli lana retinebat amictum,
 Dextera tum leviter deducens fila supinis
 Formabat digitis, tum prono in pollice torquens
 Libratum tereti versabat turbine fusum,
 Atque ita decerpens æquabat semper opus dens,
 Laneaque aridulis hærebant morsa labellis,
 Quæ prius in levi fuerant extantia filo;

285

290

295

300

305

310

315

- Ante pedes autem cendentis mollia lanæ
Vellera virgati custodibant calathisci.
- 320 Hæ tum clarisona pellentes vellera voce
Talia divino fuderunt carnime fata,
Carmine, perfidiae quod post nulla arguet ætas.
,,O decus eximum magnis virtutibus augens,
Emathiae tutamen opis, clarissime nato,
- 325 Accipe, quod læta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraculum; sed vos, quæ fata sequuntur,
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Adveniet tibi iam portans optata maritis
Hesperus, adveniet fausto cum sidere coniunx,
- 330 Quæ tibi flexanimo mentem perfundat amore
Languidulosque paret tecum coniungere somnos
Levia substernens robusto brachia collo.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Nulla domus tales unquam contextit amores,
- 335 Nullus amor tali coniunxit foedere amantes,
Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Nascetur vobis expers terroris Achilles,
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus,
- 340 Qui persæpe vago victor certamine cursus
Flammea prævertet celeris vestigia cervæ.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Non illi quisquam bello se conferet heros,
Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine [campi]
- 345 Troicaque obsidens longinquo moenia bello
Periuri Pelopis vastabit tertius heres.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Illi egredias virtutes claraque facta
- Sæpe fatebuntur gnatorum in funere matres,
- 350 Cum in cinerem canos solvent a vertice crines
Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

- Namque, velut densas præcerpens cultor aristas
Sole sub ardenti flaventia demetit arva,
Troiugenum infesto prosternet corpora ferro.
- 355 Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Testis erit magnis virtutibus unda Scamandri,
Quæ passim rapido diffunditur Hellesponto,
Cuius iter cæsis angustans corporum acervis
Alta tepefaciet permixta flumina cæde.
- 360 Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Denique testis erit morti quoque redditæ præda,
Cum teres excuso coacervatum aggere bustum
Excipiet niveos percussæ virginis artus.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
- 365 Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achivis
Urbis Dardaniae Neptunia solvere vincla,
Alta Polyxenia mitescit cæde sepultra,
Quæ, velut ancipihi succumbens victimæ ferro,
Proiciet truncum summissò poplite corpus.
- 370 Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Quare agite optatos animi coniungite amores.
Accipiat coniunx felici foedere divam,
Dedatur cupidio iam dudum nupta marito.
- 375 Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Non illam nutrix orienti luce revisens
Hesterno collum poterit circumdare filo.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.
Anxia nec mater discordis mæsta puellæ
Secubitu caros mittet sperare nepotes.
- 380 Currite ducentes subtegmina, currite, fusi." Talia præfantes quandam felicia Pelei
Carmina divino cecinerunt pectore Parcæ.
Præsentes namque ante domos invisere castas
Heroum et sese mortali ostendere coetu
- 385 Cælicolæ, nondum spreta pietate, solebant.
Sæpe pater divom templo in fulgente revisens

- Annua, cum festis venissent sacra diebus,
Conspexit terra centum procumbere currus;
 390 Sæpe vagus Liber Parnasi vertice summo
Thyliadas effusis euantes crinibus egit,
Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
Acciperent læti divum fumantibus aris.
Sæpe in letifero belli certamine Mavors
 395 Aut rapidi Tritonis hera aut Rhamnusia virgo
Armatas hominum est præsens hortata catervas.
Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt,
Perfudere manus fraterno sanguine fratres,
 400 Destituit extinctos natus lugere parentes,
Optavit genitor primævi funera nati,
Liber ut innuptæ poteretur flore novercæ,
Ignaro mater substernens se impia nato,
Impia non verita est divos scelerare parentes,
 405 Omnia fanda nefanda malo permixta furore
Iustificam nobis māntem avertēre deorum.
Quare nec tales dignantur visere coetus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

XI. (LXXXIII.)

- Lesbia mi præsente viro mala plurima dicit;
Hæc illi fatuo maxima lætitia est.
Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,
Sana esset; nunc quod gannit et obloquitur,
 5 Non solum meminit, sed, quæ multo acrior est res,
Irata est, hoc est, uritur et coquitur.

XII. (LXXVI.)

- Si qua recordanti benefacta priora voluptas
Est homini, cum se cogitat esse pius,
Nec sanctam violasse fidem, nec foedere in ullo
Divom ad fallendos numine abusum homines,
 5 Multa parata manent in longa ætate, Catulle,

- Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quæcumque homines bene cuiquam aut dicere possunt
Aut facere, hæc a te dictaque factaque sunt,
Omnia quæ ingratæ perierunt credita menti.
Quare iam te cur amplius excrucies? 10
Quin tu animo offiras itaque istinc teque reducis,
Et diis invitis desinis esse miser?
Difficile est longum subito deponere amorem.
Difficile est, verum hoc qua lubet efficias;
Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum; 15
Hoc facias, sive id non potest sive potest.
O dii, si vestrum est misereri, aut si quibus unquam
Extremam iam ipsa in morte tulistis opem,
Me miserum aspicite et, si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem perniciemque mihi; 20
Hei mihi, surrepens imos ut torpor in artus
Expulit ex omni pectore lætitias!
Non iam illud quæro, contra ut me diligit illa,
Aut, quod non potis est, esse pudica velit;
Ipse valere opto et tetrum hunc deponere morbum. 25
O dii, reddite mi hoc pro pietate mea!

ALBII TIBULLI
ELEGÆ SELECTÆ.

I. (Lib. I, 1.)

Divitias alius fulvo sibi congerat auro
 Et teneat culti iugera multa soli,
 Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
 Martia cui somnos classica pulsa fugent;
 Me mea paupertas vita traducat inertis,
 Dum meus assiduo luceat igne focus.
 Ipse seram teneras maturo tempore vites
 Rusticus et facili grandia poma manu;
 Nec spes destituat, sed frugum semper acervos
 Praebeat et pleno pinguia musta lacu.
 Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris
 Seu vetus in trivio florea serta lapis,
 Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
 Libatum agricolæ ponitur ante deo.
 Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
 Spicea, quæ templi pendeat ante fores;
 Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
 Terreat ut sæva falce Priapus aves.
 Vos quoque, felicis quondam, nunc pauperis agri
 Custodes, fertis munera vestra, Lares.
 Tunc vitula innumeros lustrabat cæsa iuvencos;
 Nunc agna exigui est hostia parva soli.
 Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
 Clamet: "Io, messes et bona vina date!"
 Iam, (modo non,) possum contentus vivere parvo
 Nec semper longæ deditus esse viæ,
 Sed Canis æstivos ortus vitare sub umbra

Arboris ad rivos prætereuntis aquæ.
 Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentes
 Aut stimulo tardos increpuisse boves,
 Non agnamve sinu pīgeat fetumve capellæ
 Desertum, oblitera matre, referre domum.
 At vos exiguo pecori, furesque lupique,
 Parcite; de magno est præda petenda grege.
 Hic ego pastoremque meum lustrare quotannis
 Et placidam soleo spargere lacte Palem.
 Adsit, divi, nec vos e paupere mensa
 Dona nec e puris spernите fictilibus.
 Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
 Pocula, de facili composuitque luto.
 Non ego divitias patrum fructusque requiro,
 Quos tulit antiquo condita messis avo;
 Parva seges satis est; satis est, requiescere lecto
 Si licet et solito membro levare toro.
 Quam iuvat immites ventos audire cubantem
 Et dominam tenero detinuisse sinu,
 Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
 Securum somnos imbre iuvante sequi!
 Hoc mihi contingat; sit dives iure, furorem
 Qui maris et tristes ferre potest pluvias.
 O quantum est auri potius pereatque smaragdi,
 Quam float ob nostras ullæ puella vias.
 Te bellare decet terra, Messala, marique,
 Ut domus hostiles præferat exuvias;
 Me retinent vinctum formosæ vincia puellæ,
 Et sedeo duras ianitor ante fores.
 Non ego laudari euro; mea Delia, tecum
 Dummodo sim, quæso, segnis inersque vocer.
 Te spectem, suprema mihi cum venerit hora,
 Te teneam moriens deficiente manu.
 Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto,
 Tristibus et lacrimis oscula mixta dabis.

30

35

40

45

50

55

60

Flebis; non tua sunt duro præcordia ferro
 Vincta, nec in tenero stat tibi corde silex.
 65 Illo non iuvenis poterit de funere quisquam
 Lumina, non virgo, sicca referre domum.
 Tu manes ne laede meos, sed parce solutis
 Crinibus et teneris, Delia parce genis.
 Interea, dum fata sinunt, iungamus amores;
 70 Iam veniet tenebris Mors adoperta caput,
 Iam subrepet iners ætas, neque amare decebit,
 Dicere nec cano blanditiæ capite.
 Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes
 Non pudet, et rixas insuruisse iuvat.
 75 Hic ego dux milesque bonus; vos, signa tubæque,
 Ite procul; cupidis vulnera ferte viris,
 Ferte et opes; ego composito securus acervo
 Despiciam dites, despiciamque famem.

III. (Lib. I, 3.)

Ibitis Ægæas sine me, Messala, per undas,
 O utinam memores ipse cohorsque mei;
 Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris;
 Abstineas avidas, Mors precor atra, manus.
 5 Abstineas, Mors atra, precor; non hic mihi mater,
 Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus;
 Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores
 Et float effusis ante sepulcra comis;
 Delia non usquam, quæ me cum mitteret urbe,
 10 Dicitur ante omnes consuluisse deos.
 Illa sacras pueri sortes ter sustulit; illi
 Rettulit e triviis omina certa puer.
 Cuncta dabant redditus; tamen est deterrita nunquam,
 Quin fleret nostras respieeretque vias.
 15 Ipse ego solator, cum iam mandata dedissem,

Quærebam tardas anxius usque moras.
 Aut ego sum causatus aves aut omnia dira,
 Saturni aut sacram me tenuisse diem.
 20 0 quotiens ingressus iter mihi tristia dixi
 Offensum in porta signa dedisse pedem!
 Audeat invito ne quis discedere Amore,
 Aut sciat egressum se prohibente deo.
 Quid tua nunc Isis mihi, Delia, quid mihi prosunt
 Illa tua totiens æra repulsa manu,
 25 Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari
 Te (memini) et puro secubuisse toro?
 Nunc, dea, nunc succurre mihi (nam posse mederi
 Picta docet templis multa tabella tuis)
 Ut mea votivas persolvens Delia voces
 30 Ante sacras lino tecta fores sedeat,
 Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
 insignis turba debeat in Pharia.
 At mihi contingat patrios celebrare Penates
 Reddereque antiquo menstrua tura Lari.
 Quam bene Saturno vivebant rege, prius quam
 35 Tellus in longas est patefacta vias!
 Nondum cæruleas pinus contempserat undas
 | Effusum ventis præbueratque sinum,
 Nec vagus signotis repetens conpendia terris
 Presserat externa navita merce ratem.
 40 Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
 Non domito frenos ore momordit equus,
 Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
 Qui regeret certis finibus arva, lapis.
 Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant
 45 Obvia securis ubera lactis oves.
 Non acies, non ira fuit, non bella, nec ensem
 Immiti sævus duxerat arte faber.
 Nunc love sub domino cædes et vulnera semper,
 Nunc mare, nunc leti mille repente viæ.
 50

Parce, pater; timidum non me periuria terrent,
Non dicta in sanctos impia verba deos.
Quod si fatales iam nunc explevimus annos,
Fac lapis inscriptis stet super ossa notis:
55 „Hic iacet immitti consumptus morte Tibullus,
Messalam terra dum sequiturque mari,”
Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,
Ipsa Venus campos ducet in Elysios.
Hic choreæ cantusque vigent, passimque vagantes
60 Dulce sonant tenui gutture carmen aves;
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
Floret odoratis terra benigna rosis;
At iuvenum series teneris inmixta puellis
Ludit, et assidue prælia miscet Amor.
65 Illic est, cuicunque rapax mors venit amanti,
Et gerit insigni myrtea serta coma.
At scelerata facet sedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra sonant,
Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues
70 Sævit, et hoc illuc impia turba fugit;
Tum niger in porta serpentum Cerberus ore
Stridet at aeratas excubat ante fores.
Illic Iunonem tentare Ixionis ausi
Versantur celeri noxia membra rota,
75 Porrectusque novem Tityus per iugera terræ
Assiduas atro viscere pascit aves.
Tantalus est illic, et circum stagna; sed acrem
Iam iam poturi deserit unda sitim;
Et Danai proles, Veneris quod numina læsit,
80 In cava Lethæas dolia portat aquas.
Illic sit, quicunque meos violavit amores,
Optavit lentas et mihi militias.
At tu casta, precor, maneas, sanctique pudoris
Assideat custos sedula semper anus.
85 Hæc tibi fabellas referat, positaque lucerna

Deducat plena stamina longa colo;
Ac circa gravibus pensis affixa puella
Paulatim somno fessa remittat opus.
Tum veniam subito, nec quisquam nuntiet ante;
Sed videar cælo missus adesse tibi.
Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
Obvia nudato, Delia, curre pede.
Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roseis candida portet equis.

III. (Lib. 1, 10.)

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus et vere ferreus ille fuit!
Tum cædes hominum generi, tum prælia nata,
Tum brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit; nos ad mala nostra
Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
Faginus astabat cum scyphus ante dapes.
Non arcès, non vallus erat, somnumque petebat
Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem
Arma nec audissem corde micante tubam;
Nunc ad bella trahor, et iam quis fortisan hostis
Hæsura in nostro tela gerit latere.
Sed patrii servate Lares; aluistis et iidem,
Cursarem vestros cum tener ante pedes.
Non pudeat prisco vos esse e stipite factos;
Sic veteris sedes incolustis avi.
Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam
Seu dederat sanctæ spicea serta comæ;
Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat
Postque comes purum filia parva favum.

25 At nobis ærata, Lares, depellite tela,
Hostiaque e plena rustica porcus hara.
Hanc pura cum veste sequar myrtoque canistra
Vincta geram, myrto vinctus et ipse caput.
Sic placeam vobis; alias sit fortis in armis
30 Sternat et adversos Marte favente duces,
Ut mihi potanti possit sua dicere facta
Miles et in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis arcessere mortem?
Imminet et tacito clam venit illa pede.
35 Non seges est infra, non vinea culta, sed audax
Cerberus et Stygiæ navita turpis aquæ;
Ilic percussisque genis ustoque capillo
Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic est, quem, prole parata,
40 Occupat in parva pigra senecta casa!
Ipse suas sectatur oves, at filius agnos,
Et calidam fesso comparat uxor aquam.
Sic ego sim, liceatque caput candescere canis
Temporis et prisci facta referre senem.
45 Interea Pax arva colat. Pax candida primum
Duxit aratueros sub iuga panda boves;
Pax aluit vites et succos condidit uvæ,
Funderet ut nato testa paterna merum;
Pace bidens vomerque vigent, at tristia duri
50 Militis in tenebris occupat arma situs,
Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
Uxorem plaustro progeniemque domum.
Sed Veneris tunc bella calent, scissosque capillos
Femina perfractas conqueriturque fores;
55 Flet teneras subtusa genas, sed victor et ipse
Flet sibi dementes tam valuisse manus.
At lascivus Amor rixæ mala verba ministrat,
Inter et iratum lentus utrumque sedet.
Ah, lapis est, ferrumque, suam quicunque puellam

Verberat; e caelo deripit ille deos. 60
Sit satis e membris tenuem perscindere vestem,
Sit satis ornatus dissoluisse comæ,
Sit lacrimas movisse satis; quater ille beatus,
Quo tenera irato flere puella potest.
Sed manibus qui sævus erit, scutumque sudemque 65
Is gerat et miti sit procul a Venere.
At nobis, Pax alma, veni spicamque teneto,
Perfluat et pomis candidus ante sinus.

IV. (Lib. II, 1.)

Quisquis adest, faveat; fruges lustramus et agros,
Ritus ut a prisœ traditus extat avo.
Bacche, veni, dulcisque tuis e cornibus uva
Pendeat, et spicis tempora cinge, Ceres.
Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, 5
Et grave suspenso vomere cessen opus.
Solvite vincla iugis; nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boves capite.
Omnia sint operata deo; non audeat ulla
Lanificam pensis imposuisse manum. 10
Vos quoque abesse procul iubeo, discedat ab aris,
Cui tulit hesterna gandia nocte Venus.
Casta placent superis; pura cum veste venite
Et manibus puris sumite fontis aquam.
Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras 15
Vinctaque post olea, candida turba comas.
Dii patrii, purgamus agros, purgamus agrestes,
Vos mala de nostris pellite limitibus,
Neu seges eludat messem fallacibus herbis,
Neu timeat celeres tardior agna lupos. 20
Tum nitidus plenis confusis rusticus agris
Ingeret ardenti grandia ligna foco,
Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,
Ludet et ex virgis extruet ante casas.

25 Eventura precor; viden ut felicibus extis
Significet placidos nuntia fibra deos?
Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos
Consulis et Chio solvite vincla cado.
Vina diem celebrent; non festa luce madere
30 Est rubor, errantes et male ferre pedes.
Sed „bene Messalam” sua quisque ad pocula dicat,
Nomen et absentis singula verba sonent.
Gentis Aquitanae celeber Messala triumphis
Et magna intonsis gloria victor avis,
35 Huc ades aspiraque mihi, dum carmine nostro
Redditur agricolis gratia caelitibus.
Rura cano rurisque deos. His vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem;
Illi compositis primum docuere tigillis
40 Exiguam viridi fronde operire domum;
Illi etiam tauros primi docuisse feruntur
Servitium et plaustro supposuisse rotam.
Tunc victus abiere feri, tunc consita pomus,
Tunc bibt irriguas fertilis hortus aquas,
45 Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores
Mixtaque seculo est sobria lympha mero.
Rura ferunt messes, calidi cum sideris aestu
Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
50 Compleat ut dulci sedula melle favos.
Agricola assiduo primum satiatus aratro
Cantavit certo rustica verba pede
Et satur arenati primum est modulatus avena
Carmen, ut ornatos diceret ante deos,
55 Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti
Primus inexperta duxit ab arte choros.
Huic datus a pleno, memorabile munus, ovili
Dux pecoris hircus* auxerat hircus oves.
Rure puer verno primum de flore coronam

Fecit et antiquis imposituit Laribus. 60
Rure etiam teneris curam exhibitura puellis
Molle gerit tergo lucida vellus ovis.
Hinc et femineus labor est, hinc pensa colusque,
Fusus et apposito pollice versat opus,
Atque aliqua assidue textrix operata Minervae. 65
Cantat et applauso tela sonat latere.
Ipse interque greges interque armenta Cupido
Natus et indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum se exercuit arcu;
Hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus! 70
Nec pecudes, velut ante, petit; fixisse puellas
Gestit et audaces perdomuisse viros.
Hic iuveni detraxit opes; hic dicere iussit
Limem ad iratae verba pudenda senem;
Hoc duce custodes furtim transgressa iacentes. 75
Ad iuvenem tenebris sola puella venit
Et pedibus prætentat iter suspensa timore,
Explorat caecas cui manus ante vias.
Ah miseri, quos hic graviter deus urget! at ille
Felix, cui placidus leniter afflat Amor.
Sancte, veni dapibus festis, sed pone sagittas
Et procul ardentes hinc, precor, abde faces.
Vos celebrem cantate deum pecoriique vocate
Voce: palam pecori, clam sibi quisque vocet; 80
Aut etiam sibi quisque palam, nam turba iocosa
Obstrepit et Phrygio tibia curva sono.
Ludite; iam Nox iungit equos, currumque sequuntur
Matris lascivo sidera fulva choro,
Postque venit tacitus furvis circumdatus alis
Somnus et incerto Somnia nigra pede.

SEX. AURELI^I PROPERTII
ELEGIÆ ALIQUOT.

I. (Lib. I, 2.)

Quid iuvat ornato procedere, vita, capillo
Et tenues Coa veste movere sinus,
Aut quid Oronte^l crines perfundere murrha
Teque peregrinis vendere muneribus,
5 Naturæque decus mercato perdere cultu,
Nec sinere in propriis membra nitere bonis?
Crede mihi, non ulla tuæ est medicina figuræ;
Nudus Amor formæ non amat artificem.
Aspice, quos summittit humus formosa colores,
10 Ut veniant hederæ sponte sua melius,
Surgat et in solis formosius arbutus antris,
Et sciat indociles currere lympha vias.
Litora nativis collucent picta lapillis
Et volucres nulla dulcius arte canunt.
15 Non sic Leucippis succedit Castora Phoebe,
Pollucem cultu non Hilaira soror,
Non Idæ et cupido quandam discordia Phœbo
Eueni patriis filia litoribus,
Nec Phrygium falso traxit candore maritum
20 Avecta externis Hippodamia rotis,
Sed facies aderat nullis obnoxia gemmis,
Qualis Apelleis est color in tabulis.
Non illis studium vulgo conquerere amantes;
Illis ampla satis forma pudicitia.
25 Non ego nunc vereor, ne sim tibi vilior istis;
Uni si qua placet, culta puella sat est;
Cum tibi præsertim Phœbus sua carmina donet

Aoniamque libens Calliopea lyram,
Unica nec desit iucundis gratia verbis,
Omnia quæque Venus quæque Minerva probat.
His tu semper eris nostræ gratissima vitæ,
Tædia dum miseræ sint tibi luxuriæ.

30

III. (Lib. I, 7.)

Dum tibi Cadmeæ dicuntur, Pontice, Thebæ
Armaque fraternæ tristia militiæ,
Atque, ita sim felix, primo contendis Homero,
Sint modo fata tuis mollia carminibus:
Nos, ut consuemus, nostros agitamus amores,
Atquæ aliquid duram quærimus in dominam;
Nec tantum ingenio, quantum servire dolori
Cogor et ætatis tempora dura queri.
Hic mihi conteritur vitæ modus, hæc mea fama est,
Hinc cupio nomen carminis ire mei.
Me laudent doctæ solum placuisse puellæ,
Pontice, et iniustas sæpe tulisse minas;
Me legat assidue post hæc neglectus amator,
Et prosint illi cognita nostra mala.
Te quoque si certo puer hic concusserit arcu,
Quod nolim, nostros te violasse deos,
Longe castra tibi, longe miser agmina septem
Flebis in æterno surda iacere situ,
Et frustra cupies mollem componere versum,
Nec tibi subiiciet carmina serus Amor.
Tum me non humilem mirabere sæpe poetam;
Tunc ego Romanis præferar ingeniis;
Nec poterunt iuvenes nostro reticere sepulcro :
„Ardoris nostri magne poeta iaces.”
Tu cave nostra tuo contemnas carmina fastu;
Sæpe venit magno fenore tardus Amor.

5

10

15

20

25

III. Lib. I, 15.

Sæpe ego multa tuae levitatis dura timebam,
 Hac tamen excepta, Cynthia, perfidia.
 Aspice, me quanto rapiat fortuna periculo;
 Tu tamen in nostro lenta timore venis,
 5 Et potes hesternos manibus componere crines
 Et longa faciem querere desidia,
 Nec minus Eois pectus variare lapillis,
 Ut formosa novo quæ parat ire viro.
 At non sic Ithaci digressu mota Calypso
 10 Desertis olim fleverat æquoribus.
 Multos illa dies incomptis mæsta capillis
 Sederat iniusto multa locuta salo,
 Et, quamvis numquam post hæc visura, dolebat
 Illa tamen longæ conscientia lætitiae.
 15 Nec sic Aesoniden rapientibus æxia ventis
 Hypsipyle vacuo constitit in thalamo;
 Hypsipyle nullos post illos sensit amores,
 Ut semel Hæmonio tabuit hospitio.
 Alphesiboea suos ulta est pro coniuge fratres,
 20 Sanguinis et cari vincula rupit amor.
 Coniugis Euadne miseros elata per ignes
 Occidit, Argivæ fama pudicitiae.
 Quarum nulla tuos potuit convertere mores,
 Tu quoque uti fieres nobilis historia.
 25 Desine iam revocare tuis periuria verbis,
 Cynthia, et oblitos parce movere deos,
 Audax ah nimium, nostro dolitura periculo,
 Si quid forte tibi durius inciderit.
 Muta prius vasto labentur flumina ponto,
 30 Annus inversas duxerit ante vices,
 Quam tua sub nostro mutetur pectore cura;
 Sis quodcumque voles, non aliena tamen.
 Tam mihi ne viles isti videantur ocelli,

Per quos sæpe mihi credita perfidia est.
 Hos tu iurabas, si quid mentita fuisses,
 Ut tibi suppositis exciderent manibus;
 Et contra magnum potes hos attollere solem
 Nec tremis admissæ conscientia nequitiae?
 Quis te cogebat multos pallere colores
 Et fletum invitis ducere luminibus?
 Quis ego nunc pereo, similes moniturus amantes:
 „O nullis tutum credere blanditiis.”

IV. (Lib. I, 17.)

Et merito, quoniam potui fugisse pueram,
 Nunc ego desertas alloquor alcyonas.
 Nec mihi* Cassope solito visura carinam,
 Omniaque ingrato litore vota cadunt.
 Quin etiam absenti prosunt tibi, Cynthia, venti;
 Aspice, quam sævas increpat aura minas.
 Nullane placatae veniet fortuna procellæ?
 Hæcine parva meum funus arena teget?
 Tu tamen in melius sævas converte querelas.
 Sat tibi sit poenæ nox et iniqua vada.
 An poteris siccis mea fata opponere ocellis,
 Ossaque nulla tuo nostra tenere sinu?
 Ah pereat, quicumque rates et vela paravit
 Primos et invito gurgite fecit iter!
 Nonne fuit melius dominæ pervincere mores
 (Quamvis dura, tamen rara puella fuit)
 Quam sic ignotis circumdata litora silvis
 Cernere et optatos querere Tyndaridas?
 Illic si qua meum sepelissent fata dolorem,
 Ultimus et posito staret amore lapis,
 Illa meo caros donasset funere crines
 Molliter et tenera poneret ossa rosa;
 Illa meum extremo clamasset pulvere nomen,

*) IV, 3. Fort. scr. Nec mihi Cassopen solvit visura carina.

- Ut mihi non ullo pondere terra foret.
 25 At vos æquoreæ formosa Doride natæ,
 Candida felici solvite vela choro;
 Si quando vestras labens Amor attigit undas,
 Mansuetis socio parcite litoribus.

V. (Lib. III, 5.)

- Hoc verum est, tota te ferri, Cynthia, Roma
 Et non ignota vivere nequitia?
 Hæc merui sperare? Dabis mihi, perfida, poenas;
 Et nobis aliquo, Cynthia, ventus erit.
 5 Inveniam tamen e multis fallacibus unam,
 Quæ fieri nostro carmine nota velit,
 Nec mihi tam duris insultet moribus, et te
 Vellicet; heu sero flebis amata diu.
 Nunc est ira recens, nunc est discedere tempus;
 10 Si dolor afuerit, crede, redibit amor.
 Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus undæ,
 Nec dubio nubes vertitur atra Noto,
 Quam facile irati verbo mutantur amantes;
 Dum licet, iniusto subtrahe colla iugo.
 15 Nec tu non aliquid, sed prima nocte, dolebis;
 Omne in amore malum, si patiare, leve est.
 At tu per dominæ Iunonis dulcia iura
 Parce tuis animis, vita, nocere tibi.
 Non solum taurus ferit uncis cornibus hostem,
 20 Verum etiam instanti læsa repugnat ovis.
 Nec tibi periuro scindam de corpore vestem,
 Nec mea præclusas fregerit ira fores,
 Nec tibi connexos iratus carpere crines
 Nec duris ausim lædere pollicibus.
 25 Rusticus hæc quis tam turpia prælia quærat,
 Cuius non hederæ circuicere caput.
 Scribam igitur, quod non umquam tua deleat ætas:

„Cynthia forma potens, Cynthia verba levis”.
 Crede mihi, quamvis contemnas murmura famæ,
 30 Hic tibi pallori, Cynthia, versus erit.

VI. (Lib. II (III), 19.)

Etsi me invito discedis, Cynthia, Roma,
 Lætor quod sine me devia rura coles.
 Nullus erit castis iuvenis corruptor in agris,
 Qui te blanditiis non sinat esse probam.
 Nulla neque ante tuas orietur rixa fenestras,
 5 Nec tibi clamatae somnus amarus erit.
 Sola eris et solos spectabis, Cynthia, montes
 Et pecus et fines pauperis agricolæ.
 Illic te nulli poterunt corrumpere ludi
 Fanaque, peccatis plurima causa tuis.
 Illic assidue tauros spectabis arantes
 10 Et vitem docta ponere falce comas,
 Atque ibi rara feres inculto tura sacello,
 Hædus ubi agrestes corruet ante focos,
 Protinus et nuda choreas imitabere sura,
 Omnia ab externo sint modo tuta viro.
 15 Ipse ego venabor; iam nunc me sacra Dianæ
 Suscipere et Veneri ponere vota iuvat.
 Incipiam captare feras et reddere pinu
 Cornua et audaces ipse monere canes;
 Non tamen ut vastos ausim tentare leones
 20 Aut celer agrestes cominus ire sues;
 Hæc igitur mihi sit lepores audacia molles
 Excipere et stricto figere avem calamo,
 Qua formosa suo Clitumnus flumina luco
 25 Integit, et niveos abluit unda boves.
 Tu quotiens aliquid conabere, vita, memento
 Venturum paucis me tibi Luciferis.
 Sic me nec solæ poterunt avertere silvæ

- 30 Nec vaga muscosis flumina fusa iugis,
Quin ego in assidua mutem tua nomina lingua,
Absent nemo ne nocuisse velit.

VII. (Lib. III (III), 26.)

- Vidi te in somnis fracta, mea vita, carina
Ionio lassas ducere rore manus,
Et, quæcumque in me fueras mentita, fateri,
Nec iam humore graves tollere posse comas,
5 Qualem purpureis agitatam fluctibus Hellen,
Aurea quam molli tergore vexit ovis.
Quam timui, ne forte tuum mare nomen haberet,
Atque tua labens navita fleret aqua!
Quæ tum ego Neptuno, quæ tum cum Castore fatri,
10 Quæque tibi excepti, iam dea Leucothoe!
At tu vix primas extollens gurgite palmas
Sæpe meum nomen iam peritura vocas.
Quod si forte tuos vidisset Glaucus ocellos,
Esse Ionii facta puella maris,
15 Et tibi ob invidiam Nereides increpitarent,
Candida Nesæe, cærula Cymothoe.
Sed tibi subsidio delphinum currere vidi,
Qui, puto, Arioniam vexerat ante lyram.
Iamque ego conabar summo me mittere saxo
20 Cum mihi discussit talia visa metus.

VIII. (Lib. III (III), 28.)

- Iuppiter, affectæ tandem miserere puellæ;
Tam formosa tuum mortua crimen erit.
Venis enim tempus, quo torridus aestuat aér,
Incipit et sicco fervere terra Cane.
5 Sed non tam ardoris culpa est neque crimina cæli,
Quam totiens sanctos non habuisse deos.

Hoc perdit miseras, hoc perdidit ante, puellas;
Quicquid iurarunt, ventus et unda rapit.
Num sibi collatam doluit Venus ipsa paremque?

Præ se formosis invidiosa dea est.
An contempta tibi Iunonis templa Pelasgæ,
Palladis aut oculos ausa negare bonos?
Semper, formosæ, non nostis parcere verbis;
Hoc tibi lingua nocens, hoc tibi forma dedit.
15 Sed tibi vexatæ per multa pericula vitæ
Extremo veniet mollior hora die.

Io versa caput primos mugiverat annos;
Nunc dea, quæ Nili flumina vacca babit.
Ino etiam prima terris ætate vagata est;
Hanc miser implorat navita Leucothœen.
20 Andromede monstris fuerat devota marinis;

Hæc eadem Persei nobilis uxor erat.
Callisto Arcadios erraverat ursa per agros;
Hæc nocturna suo sidere vela regit.
Quod si forte tibi properarint fata quietem,
25 Illa sepulturæ fata beata tuæ:

Narrabis Semelæ, quo sit formosa periclo,
Credet et illa, suo docta puella malo;
Et tibi Mæonias inter heroidas omnes
Primus erit nulla non tribuente locus.
30 Nunc, utcumque potes, fato gere saucia morem;
Et deus et durus vertitur ipse dies.

Hoc tibi vel poterit coniunx ignoscere Iuno;
Frangitur et Iuno, si qua puella perit.
Deficiunt magico torti sub carmine rhombi,
Et iacet extincto laurus adusta foco,
35 Et iam Luna negat totiens descendere cælo,
Nigraque funestum concinit omen avis.
Una ratis fati nostros portabit amores
Cærula ad infernos velificata lacus.

Si non unius, quæso, miserere duorum.
 Vivam, si vivet; si cadet illa, cadam.
 Pro quibus optatis sacro me carmine damno;
     Scribam ego: "Per magnum salva puella Iovem",
 45   Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit,
     Narrabitque sedens longa pericla sua.
 Hæc tua, Persephone, maneat clementia, nec tu,
     Persephones coniunx, sævior esse velis.
 Sunt apud infernos tot milia formosarum;
 50   Pulchra sit in superis, si licet, una locis,
 Vobiscum est Iope, vobiscum candida Tyro,
     Vobiscum Europe, nec proba Pasiphae,
 Et quot Phthia tulit vetus et quot Achaia formas,
     Et Phoebi et Priami diruta regna senis;
 55   Et quæcumque erat in numero Romana puella,
     Occidit; has omnes ignis avarus habet,
 Nec forma æternum aut cuiquam est fortuna perennis;
     Longius aut propius mors sua quemque manet.

 Tu quoniam es, mea lux, magno dimissa periclo,
 60   Munera Diana debita reddie choros,
     Redde etiam excubias divæ nunc, ante intervæ,
     Votivas noctes et mihi solve decem.

IX. (Lib. III (IV), 1-2.)

Callimachi Manes et Coi sacra Philetæ,
     In vestrum, quæso, me sinite ire nemus.
 Primus ego ingredior puro de fonte sacerdos
     Itala per Graios orgia ferre choros.
 5   Dicite: Quo pariter carmen tenuastis in antro?
     Quo pede ingressi? quamve bibistis aquam?
 Ah valeat, Phœbū quicumque moratur in armis!
     Exactus tenui pumice versus eat,
 Quo me Fama levat terra sublimis et a me
 10   Nata coronatis Musa triumphat equis,

Et mecum in curru parvi vectantur Amores,
     Scriptorumque meas turba secuta rotas!
 Quid frustra missis in me certatis habenis?
     Non datur ad Musas currere lata via.
 Multi, Roma, tuas laudes annalibus addent,
     Qui finem imperii Bactra futura canent,
 Sed, quod pace legas, opus hoc de monte sororum
     Detulit intacta pagina nostra via.
 Mollia, Pegasides, date vestro sertæ poetæ;
     Non faciet capiti dura corona meo.
 At mihi quod vivo detraxerit invida turba,
     Post obitum duplice fenore reddet Honos.
 Omnia post obitum fingit maiora vetustas,
     Maius ab exequiis nomen in ora venit.
 Nam quis equo pulsas abiegno nosceret arces;
 20   Fluminaque Hæmonio cominusisse viro,
     Idæum Simoenta, Iovis cunabula parvi,
     Hectora per campos ter maculasse rotas?
 Deiphobumque Helenumque et Polydamanta et in armis
     Qualemque Parin vix sua nosset humus.
 Exiguo sermone fores nunc, Ilion, et tu,
     Troia bis Oetaei numine capta dei.
 Nec non ille tui casus memorator Homerus
     Posteritate suum crescere sensit opus.
 Meque inter seros laudabit Roma nepotes;
 25   Illi post cineres auguror ipse diem.
     Nec mea contempto lapis indicet ossa sepulcro,
     Provisum est, Lycio vota probante deo.
 Carminis interea nostri redeamus in orbem,
     Gaudeat et solito tacta puella sono.
 Orpheus detinuisse feras et concita dicunt
     Flumina Threicia sustinuisse lyra;
 Saxa Cithæronis Thebas agitat per artem
     Sponte sua in muri membra coisse ferunt;
 Quin etiam, Polypheme, fera Galatea sub Aetna
 30   Ad tua rorantes carmina flexit equos;

Miremur, nobis et Baccho et Apolline dextro,
 Turba puellarum si mea verba colit?
 Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis
 50 Nec camera auratas inter eburna trabes,
 Nec mea Phœacas æquant pomaria silvas,
 Non operosa rigat Marcius antra liquor:
 At Musæ comites, et carmina grata legenti,
 Et defessa choris Calliopea meis.
 55 Fortunata, meo si qua es celebrata libello!
 Carmina erunt formæ tot monumenta tuæ.
 Nam neque pyramidum sumptus ad sidera ducti
 Nec lovis Elei cælum imitata domus
 Nec Mausolei dives fortuna sepulcri
 60 Mortis ab extrema condicione vacant.
 Aut illis flamma aut imber subducet honores,
 Annorum aut ictu pondera victa ruent.
 At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
 Excidet; ingenio stat sine morte decus.

X. (Lib. III (IV), 3.)

Visus eram molli recubans Heliconis im umbra,
 Bellerophontei qua fluit humor equi,
 Reges, Alba, tuos et regum facta tuorum,
 Tantum operis, nervis hiscere posse meis,
 5 Parvaque tam magnis admiroram fontibus ora,
 Unde pater sitiens Ennius ante bibit,
 Et cecini Curios fratres et Horatia pila,
 Regiaque Æmilia vecta tropæa rate,
 Victricesque moras Fabii, pugnamque sinistram
 10 Cannensem et versos ad pia vota deos,
 Hannibalemque Lares Romana sede fugantes,
 Anseris et tutum voce fuisse Iovem,
 Cum me Castalia speculans ex arbore Phœbus
 Sic ait, aurata nixus ad antra lyra:

,Quid tibi cum tali, demens, est flumine? quis te
 Carminis heroi tangere iussit opus?
 Non hic ulla tibi speranda est fama, Properti;
 Mollia sunt parvis prata terenda rotis,
 Ut tuus in scamno iactetur sæpe libellus,
 Quem legat expectans sola puella virum.
 20 Cur tua præscriptos evecta est pagina gyros?
 Non est ingenii cymba gravanda tui.
 Alter remus aquas, alter tibi radat arenas;
 Tutus eris; medio maxima turba mari est".
 Dixerat, et plectro sedem mihi monstrat eburno,
 25 Qua nova muscoso semita facta solo est.
 Hic erat adfixis viridis spelunca lapillis,
 Pendebantque cavis tympana pumicibus.
 Ergo Musarum et Sileni patris imago
 Fictilis, et calami, Pan Tegeæ, tui,
 30 Et Veneris dominæ volucres, mea turba, columbæ
 Tingunt Gorgonio punica rostra lacu,
 Diversæque novem sortitæ rura puellæ
 Exercent teneras in sua flona manus.
 Hæc hederas legit in thyrsos, hæc carmina nervis
 35 Aptat, at illa manu texit utraque rosam.
 E quarum numero me contigit una dearum;
 Ut reor a facie, Calliopea fuit.
 „Contentus niveis semper vectabere cycnis,
 Nec te fortis equi ducet ad arma sonus.
 40 Ne tibi sit rauco præconia classica cornu
 Flare nec Aonium cingere Marte nemus,
 Aut quibus in campus Mariano prælia signo
 Stent et Teutonicas Roma refringat opes,
 Barbarus aut Suevo perfusus sanguine Rhenus
 45 Saucia mærenti corpora vectet aqua.
 Quippe coronatos alienum ad limen amantes
 Nocturnæque canes ebria signa fugæ,
 Ut per te clausas sciatis excantare puellas,

- 50 Qui volet austeros arte ferire viros.
Talia Calliope, lymphisque a fonte petitis
Ora Philetæa nostra rigavit aqua.

XI. (Lib. III (IV), 12.)

Postume, plorantem potuisti linquere Gallam,
Miles et Augusti fortia signa sequi?
Tantine ulla fuit spoliati gloria Parthi,
Ne faceres Galla multa rogante tua?
5 Si fas est, omnes pariter pereatis avari,
Et quisquis fido prætulit arma toro!
Tu tamen injecta, tectus, vesane, lacerna
Potabis galea fessus Araxis aquam;
Illa quidem interea fama tabescet inani,
10 Hæc tua ne virtus fiat amara tibi,
Neve tua Medæ lætentur cæde sagittæ,
Ferreus aurato neu cataphractus equo,
Neve aliquid de te flendum referatur in urna;
Sic redeunt, illis qui cecidere locis.
15 Ter, quater in casta felix, o Postume, Galla,
Moribus his alia coniuge dignus eras.
Quid faciet nullo munita puella timore,
Cum sit luxuriæ Roma magistra suæ?
Sed securus eas; Gallam non munera vincent,
20 Duritiaeque tuæ non erit illa memor.
Nam quocumque die salvum te fata remittent,
Pendebit collo Galla pudica tuo.
Postumus alter erit miranda coniuge Ulixes.
Non illi longæ tot nocuere moræ,
25 Castra decem annorum, et Ciconum* mons Ismara, Calpe,
Exustæque tuæ mox, Polyphemè, genæ,
Et Circes fraudes, lotosque herbæque tenaces,
Scyllaque et alternas scissa Charybdis aquas,
Lampetæ Ithacis verubus mugisse iuvencos

(Paverat hos Phœbo filia Lampetie) 30
Et thalamum Æææ flentis fugisse puellæ,
Totque hiemis noctes totque natasse dies,
Nigrantesque domos animarum intrasse silentum,
Sirenum surdo remige adisse lacus,
Et veteres arcus leto renovasse procorum,
Errorisque sui sic statuisse modum,
Nec frustra, quia casta domi persederat uxor;
Vincit Penelopes Ælia Galla fidem.

XII. (Lib. III (IV), 23)

Ergo tam doctæ nobis perierte tabellæ,
Scripta quibus pariter tot perierte bona.
Has quondam nostris manibus detriverat usus,
Qui non signatæ iussit habere fidem.
Illæ iam sine me norant placare puellas
Et quædam sine me verba diserta loqui.
Non illas fixum caras efficerat aurum;
Vulgari buxo sordida cera fuit.
Qualescumque mihi semper mansere fideles
Semper et effectus promeruere bonos.
Forsitan hæc illis fuerant mandata tabellis:
„Irascor, quoniam es, lente, moratus heri.
An tibi nescio quæ visa est formosior? an tu
Non bene de nobis crimina ficta iacis?”
Aut dixit „Venies hodie, cessabimus una;
Hospitium tota nocte paravit Amor,”
Et quæcumque volens reperit non stulta puella,
Garrula cum blandis ducitur hora dolis.”
Me miserum! his aliquis rationem scribit avarus,
Et ponit duras inter ephemeredas.
Quas si quis mihi rettulerit, donatib⁹ auro.
Quis pro divitiis ligna refenta velit?

I puer, et citus hæc aliqua propone columna,
Et dominum Esquiliis scribe habitare tuum.

XIII. (Lib. IV (V), 4.)

Tarpeium nemus et Tarpeiae turpe sepulcrum
Fabor et antiqui limina capta Iovis.
Lucus erat felix hederoso consitus antro,
Multaque nativis obstrepit arbor aquis,
5 Silvani ramosa domus, quo dulcis ab æstu
Fistula poturas ire iubebat oves.
Hunc Tatius fontem vallo præcingit acerno,
Fidaque suggesta castra coronat humo.
Quid tum Roma fuit, tubicen vicina Curetis
10 Cum quateret lento murmure saxa Iovis,
Atque, ubi nunc terris dicuntur iura subactis,
Stabant Romano pila Sabina foro?
Murus erant montes; ubi nunc est curia septa,
Bellicus ex illo fonte bibebat equus.
15 Hinc Tarpeia deæ fontem libavit; at illi
Urgebat medium fictilis urna caput.
Et satis una malæ potuit mors esse puellæ,
Quæ voluit flammas fallere, Vesta, tuas?
Vidit arenosis Tatiū proludere campis
20 Pictaque per flavas arma levare iubas.
Obstupuit regis facie et regalibus armis,
Interque oblitas excidit urna manus.
Sæpe illa immeritæ causata est omina lunæ
Et sibi tinguendas dixit in amne comas;
25 Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet hasta Tati;
Dumque subit primo Capitolia nubila fumo,
Rettulit hirsutis brachia secta rubis,
Et sua Tarpeia residens ita flevit ab arce
30 Vulnera, vicino non patienda Iovi:
,,Igneas castrorum et Tatiæ prætoria turmæ

Et formosa oculis arma Sabina meis,
O utinam ad vestros sedeam captiva Penates,
Dum captiva mei conspicer arma Tati.

Romani montes et montibus addita Roma

35

Et valeat probro Vesta pudenda meo.

Ille equus, ille meos in castra reportet amores,
Cui Tatius dextras collocat ipse iubas.

Quid miram in patrios Scyllam sævisse capillos,
Candidaque in sævos inguina versa canes?

40

Prodita quid mirum fratnri cornua monstri,
Cum patuit lecto stamine torta via?

Quantum ego sum Ausoniis crimen factura puellis,
Improba virgineo lecta ministra foco!

45

Pallados extintos si quis mirabitur ignes,
Ignoscat; lacrimis spargitur ara meis.

Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe;
Tu cave spinosi rorida terga iugis.

Lubrica tota via est et perfida; quippe tacentes
Fallaci celat limite semper aquas.

50

O utinam magicæ nossem cantamina Musæ!
Hæc quoque formoso lingua tulisset opem.

Te toga picta decet, non quem sine matris honore
Nutrit inhumanæ dura papilla lupæ.

55

Si hoc spectas, par iamne tua regina sub aula,
Dos tibi non humiliis prodita Roma venit;

Si minus, at raptæ ne sint impune Sabinæ;
Me rape, et alterna lege repende vices.

Commissas acies ego possum solvere nupta;
Vos medium palla foedus initæ mea.

60

Adde, Hymenæe, modos; tubicen fera murmur conde;
Credite, vestra meus molliet arma torus.

Et iam quarta canit venturam buccina lucem,
Ipsaque in Oceanum sidera lapsa cadunt;

65

Experiar somnum, de te mihi somnia quæram;
Fac venias oculis umbra benigna meis."

Dixit, et incerto permisit brachia somno,
 Nescia se furiis accubuisse novis.
 Nam Vesta, Iliacæ felix tutela favillæ,
 70 Culpam alit et plures condit in ossa faces.
 Illa ruit, qualis celerem prope Thermodontæ
 Strymonis absciso fertur aperta sinu.
 Urbi festus erat; dixere Parilia patres;
 Hic primus coepit moenibus esse dies,
 75 Annua pastorum convivia, lusus in urbe,
 Cum pagana madent fercula deliciis,
 Cumque super raros foeni flammantis acervos
 Traicit immundos ebria turba pedes.
 Romulus excubias decrevit in otia solvi
 80 Atque intermissa castra silere tuba.
 Hoc Tarpeia suum tempus rata convenit hostem;
 Pacta ligat, pactis ipsa futura comes.
 Mons erat ascensu dubius, festoque remissus;
 Nec mora, vocales occupat ense canes.
 85 Omnia præbebant somnos, sed Iuppiter unus
 Decrevit poenis invigilare tuis.
 Prodiderat portæque fidem patriamque iacentem,
 Nubendique petit, quem velit ipse, diem.
 At Tatus (neque enim sceleri dedit hostis honorem)
 90 „Nube” ait „et, regni scande cubile mei.”
 Dixit, et ingestis comitum super obruit armis,
 Haec, virgo, officiis dos erat apta tuis.
 A duce Tarpeia mons est cognomen adeptus;
 O vigil, iniustæ præmia sortis habes.

P. OVIDII NASONIS
 EPISTOLA PENELOPÆ ET ELEGIAE
 SELECTÆ.

I. Penelope Ulixi. (Epp. Heroid. 1.)

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Vlixe,
 Nil mihi rescribas ut tamen; ipse veni!
 Troia iacet certe, Danais invisa puellis;
 Vix Priamus tanti totaque Troia fuit.
 5 O utinam tunc, cum Lacedæmona classe petebat,
 Obrutus insanis esset adulter aquis!
 Non ego deserto iacussem frigida lecto,
 Nec quererer tardos ire relicta dies,
 Nec mihi, quærenti spatiösam fallere noctem,
 10 Lassaret viduas pendula tela manus.
 Quando ego non timui graviora pericula veris?
 Res est solliciti plena timoris amor.
 In te fingebam violentos Troas ituros;
 Nomine in Hectoreo pallida semper eram.
 Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore victimum,
 15 Antilochus nostri causa timoris erat;
 Sive Menoetiaden falsis cecidisse sub armis,
 Flebam successu posse carere dolos.
 Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat hastam:
 Tlepolemi leto cura novata mea est.
 Denique quisquis erat castris iugulatus Achivis,
 20 Frigidius glacie pectus amantis erat.
 Sed bene consuluit casto deus æquus amori;
 Versa est in cineres sospite Troia viro.
 Argolici rediere duces; altaria fumant;

5

10

15

20

25

Ponitur ad patrios barbara præda deos;
 Grata ferunt nymphæ pro salvis dona maritis,
 Ili victa suis Troica fata canunt.
 Mirantur iustique senes trepidæque puellæ;
 Narrantis coniux pendet ab ore viri.
 Atque aliquis posita monstrat fera prælia mensa
 Pingit et exiguo Pergama tota mero:
 „Hac ibat Simois, hæc est Sigeïa tellus,
 Hic steterat Priami regia celsa senis.
 Illic Æacles, illic tendebat Ulixes;
 Hic lacer admissos terruit Hector equos.”
 Omnia namque tuo senior, te quærere misso,
 Rettulerat nato Nestor, at ille mihi.
 Rettulit et ferro Rhesumque Dolonaque cæsos,
 Utque sit hic somno proditus, ille sono.
 Ausus es, o nimium nimiumque oblite tuorum,
 Thracia nocturno tangere castra dolo,
 Totque simul mactare viros, adiutus ab uno.
 At bene cautus eras et memor ante mei.
 Usque metu micuere sinus, dum vitor amicum
 Dictus es Ismariis isse per agmen equis.
 Sed mihi quid prodest vestris disiecta lacertis
 Ilios et, murus quod fuit ante, solum,
 Si maneo, qualis Troia durante manebam,
 Virque mihi dempto fine carendus abest?
 Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant,
 Incola captivo quæ bove vitor arat.
 Iam seges est, ubi Troia fuit, resecandaque falce
 Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
 Semisepulta virum curvis feriuntur aratris
 Ossa; ruinosas occulit herba domos.
 Victor abes, nec scire mihi, quæ causa morandi,
 Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
 Quisquis ad hæc vertit peregrinam litora puppim,
 Ille mihi de te multa rogatus abit.

Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam,
 Traditur huic digitis charta notata meis.
 Nos Pylon, antiqui Neleïa Nestoris arva,
 Misimus; incerta est fama remissa Pylo.
 Misimus et Sparten; Sparte quoque nescia veri.
 Quas habitas terras, aut ubi lentes abes?
 Utilius starent etiam nunc moenia Phœbri;
 (Irascor votis heu levis ipsa meis!)
 Scirem, ubi pugnares, et tantum bella timerem,
 Et mea cum multis iuncta quærela foret.
 Quid timeam, ignoro; timeo tamen omnia demens,
 Et patet in curas area lata meas.
 Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus,
 Tam longæ causas suspicor esse moræ.
 Hæc ego dum stulte meditor, quæ vestra libido est,
 Esse peregrino captus amore potes.
 Forsitan et narres, quam sit tibi rustica coniux,
 Quæ tantum lanas non sinat esse rudes.
 Fallar, et hoc crimen tenues vanescat in auras,
 Neve, revertendi liber, abesse velis!
 Me pater Icarius viduo discedere lecto
 Cogit et immensas incerepat usque moras.
 Increpet usque licet, tua sum, tua dicar oportet;
 Penelope coniux semper Ulixis ero.
 Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
 Frangitur et vires temperat ipse suas;
 Dulichii Samiique et quos tulit alta Zacynthos,
 Turba ruunt in me luxuriosa proci,
 Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula;
 Viscera nostra, tuæ dilaniantur opes.
 Quid tibi Pisandrum Polybumque Medontaque dirum
 Eurymachique avidas Antinoique manus
 Atque alias referam, quos omnes turpiter absens
 Ipse tuo partis sanguine rebus alis?
 Irus egens pecorisque Melanthius actor edendi

- Ultimus accedunt in tua damna pudor.
 Tres sumus imbellis numero, sine viribus uxor,
 Laertesque senex Telemachusque puer.
 Ille per insidias pæne est mihi nuper ademptus,
 100 Dum parat invitatis omnibus ire Pylon.
 Di, precor, hoc iubeant, ut, euntibus ordine fatis,
 Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
 Hinc faciunt custosque boum longævaque nutrix,
 Tertius, immundæ cura fidelis haræ.
 105 Sed neque Laertes, ut qui sit iniutilis armis,
 Hostibus in mediis regna tenere valet;
 Telemacho veniet, vivat modo, fortior ætas;
 Nunc erat auxiliis illa tuenda patris;
 Nec mihi sunt vires inimicos pellere tectis.
 110 Tu citius venias, portus et ara tuis.
 Est tibi, sitque precor, natus, qui mollibus annis
 In patrias artes erudiendus erat.
 Respic Laertern; ut iam sua lumina condas,
 Extremum fati sustinet ille diem.
 115 Certe ego, quæ fueram te discedente puella,
 Protinus ut redeas, facta videbor anus.

III. (Amorum Lib. I, 1.)

- Arma gravi numero violentaque bella parabam
 Edere, materia conveniente modis;
 Par erat inferior versus; risisse Cupido
 Dicitur atque unum surripuisse pedem.
 5 „Quis tibi, sæve puer, dedit hoc in carmina iuris?
 Pieridum vates, non tua, turba sumus.
 Quid? si præripiat flavæ Venus arma Minervæ,
 Ventilet accensas flava Minerva faces?
 Quis probet in silvis Cererem regnare iugosis,
 10 Lege pharetratae virginis arva coli?
 Crinibus insignem quis acuta cuspide Phœbum

- Instruat, Aoniam Marte movente lyram?
 Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna;
 Cur opus affectas, ambitiose, novum?
 An, quod ubique, tuum? tua sunt Heliconia tempe? 15
 Vix etiam Phœbo iam lyra tuta sua est.
 Cum bene surrexit versu nova pagina primo,
 Attenuat nervos proximus ille meos.
 Nec mihi materia est numeris levioribus apta,
 Aut puer aut longas compta puella comas.” 20
 Questus eram, pharetra cum protinus ille soluta
 Legit in exitium spicula facta meum,
 Lunavitque genu sinuosum fortiter arcum,
 Quodque canas, vates, accipe, dixit, opus.
 Me miserum! certas habuit puer ille sagittas.
 Uror et in vacuo pectore regnat Amor.
 Sex mihi surgat opus numeris, in quinque residat.
 Ferrea cum vestris bella valete modis.
 Cingere litorea flaventia tempora myrto,
 Musa, per undenos emodulanda pedes. 25
 30

III. (Amor. Lib. I, 6.)

- Ianitor (indignum!) dura religate catena,
 Difficilem moto cardine pande forem.
 Quod precor, exiguum est: aditu fac ianua parvo
 Obliquum capiat semiadaperta latus.
 Longus Amor tales corpus tenuavit in usus
 Aptaque subducto pondere membra dedit.
 Ille per excubias custodum leniter ire
 Monstrat, inoffensos dirigit ille pedes.
 At quondam noctem simulacraque vana timebam;
 Mirabar, tenebris si quis iturus erat.
 Risi, ut audirem, tenera cum matre Cupido
 Et leviter „Fies tu quoque fortis” ait.
 Nec mora, venit amor. Non umbras nocte volantes,

- Non timeo strictas in mea fata manus.
- 15 Te minimum leatum timeo; tibi blandior uni;
Tu, me quo possis perdere, fulmen habes.
Adspice et, ut videoas, immitia claustra relaxa,
Uda sit ut lacrimis ianua facta meis.
Certe ego, cum posita stares ad verbera veste,
20 Ad dominam pro te verba tremente tuli.
Ergo, quæ valuit pro te quoque gratia quondam,
(Heu facinus!) pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis; grato licet esse, quod optas.
Tempora noctis eunt; excute poste seram.
- 25 Excute; sic unquam longa relevare catena,
Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua.
Ferreus orantem nequicquam, ianitor, audis;
Roboribus duris ianua fulta riget.
Urbibus obsessis clausæ munimina portæ
- 30 Prosunt; in media pace quid arma times?
Quid faceres hosti, qui sic excludis amantem?
Tempora noctis eunt; excute poste seram.
Non ego militibus venio comitatus et armis;
Solus eram, si non savus adesset Amor.
- 35 Hunc ego, si cupiam, nusquam dimittere possum;
Ante vel a membris dividar ipse meis.
Ergo Amor et modicum circa mea tempora vinum
Mecum est et madidis lapsa corona comis.
Arma quis hæc timeat? quis non eat obvius illis?
- 40 Tempora noctis eunt; excute poste seram.
Lentus es, an sominus, qui se male præbet amanti,
Verba dat in ventos aure repulsa tua?
At, memini, primo, cum te celare solebam,
Pervigil in mediæ sidera noctis eras.
- 45 Forsitan et tecum tua nunc requiescit amica;
Heu! melior quanto sors tua sorte mea!
Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.
Tempora noctis eunt; excute poste seram.

- Fallimur, an verso sonuerunt cardine postes
Raucaque concusse signa dedere fores? 50
Fallimur; impulsa est animoso ianua vento:
Hei mihi! quam longe spem tulit aura meam!
Si satis es raptæ, Borea, memor Orithyiae,
Huc ades et surdas flamme tundere fores.
Urbe silent tota, vitroque madentia rore 55
Tempora noctis eunt; excute poste seram;
Aut ego iam ferroque ignique, paratior ipse
Quem face sustineo, tecta superba petam.
Nox et Amor vinumque nihil moderabile suadent;
Illa pudore vacat, Liber Amorque metu. 60
Omnia consumpsi, nec te precibusve minisve
Movimus, o, foribus durior ipse tuis!
Non te formosæ decuit servare puellæ
Limina; sollicito carcere dignus eras.
Iamque pruinatos molitur Lucifer axes, 65
Inque suum miseros excitat ales opus.
At tu, non lætis detracta corona capillis,
Dura super tota limina nocte iace.
Tu dominæ, cum te projectam mane videbit,
Temporis absumpti tam male testis eris. 70
Qualiscumque vale, sentique abeuntis honorem;
Lente nec admisso turpis amante, vale.
Vos quoque crudeles rigido cum limine postes
Duraque conservæ ligna valete fores.

IV. (Amor. Lib. I, 7.)

Adde manus in vincla meas (meruere catenas),
Dum furor omnis abit, si quis amicus ades.
Nam furor in dominam temeraria brachia movit;
Flet mea vesana læsa puella manu.
Tunc ego vel caros potui violare parentes, 5
Sæva vel in sanctos verbera ferre Deos.

Quid? non et clypei dominus septemplicis Ajax
 Stravit depresso lata per arva greges?
 Et, vindex in matre patris, malus ulti Orestes
 10 Ausus in arcana poscere tela deas?
 Ergo ego digestos potui laniare capillos?
 Nec dominam motæ dedecuere comæ;
 Sic formosa fuit; talem Schoeneïda dicam
 Mænalias arcu sollicitasse feras.
 15 Talis periuri promissaque velaque Thesei
 Flevit præcipites Cressa tulisse Notos.
 Sic, nisi vittatis quod erat, Cassandra, capillis,
 Procubuit templo, casta Minerva, tuo.
 Quis mihi non „demens”, quis non mihi „barbare”, dixit?
 20 Ipsa nihil; pavido lingua retenta metu.
 Sed taciti fecere tamen convicia vultus;
 Egit me lacrimis, ore silente, reum.
 Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos;
 Utilius potui parte carere mei.
 25 In mea vesanas habui dispendia vires,
 Et valui poenam fortis in ipse meam.
 Quid mihi vobiscum, cædis scelerumque ministræ?
 Debita sacrilegæ vincla subite manus.
 An, si pulsassem minimum de plebe Quiritem,
 30 Plecterer, in dominam ius mihi maius erit?
 Pessima Tydides scelerum monumenta reliquit:
 Ille deam primus perculit, alter ego;
 Sed minus ille nocens: mihi, quam profitebar amare,
 Læsa est; Tydides sævus in hoste fuit.
 35 I nunc, magnificos victor molire triumphos;
 Cinge comam lauro votaque redde Iovi,
 Quæque tuos currus comitatus turba sequetur,
 Clamet: „Io forti victa puella viro!”
 Ante eat effuso tristis captiva capillo,
 40 Si sinerent læsæ, candida tota, genæ.
 Aptius impressis fuerat livere labellis

Et collo blandi dentis habere notam.
 Denique, si tumidi ritu torrentis agebar,
 Cæque me prædam fecerat ira suam,
 Nonne satis fuerat timidæ inclamasce puellæ
 45 Nec nimium rigidas intonuisse minas?
 Aut tunicam summa deducere turpiter ora
 Ad mediæ? mediæ zona tulisset opem.
 At nunc sustinui, raptis a fronte capillis,
 Ferreus ingenuas ungue notare genas.
 50 Adstitit illa amens albo et sine sanguine vultu,
 Cæduntur Pariis qualia saxa iugis.
 Exanimes artus et membra trementia vidi,
 Ut cum populeas ventilat aura comas,
 Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo,
 55 Summave cum tepido stringitur unda Noto.
 Suspensæque diu lacrimæ fluxere per ora,
 Qualiter abiecta de nive manat aqua.
 Tunc ego me primum coepi sentire nocentem;
 Sanguis erant lacrimæ, quas dabat illa, meus.
 Ter tamen ante pedes volui procumbere supplex,
 Ter fomidatas reppulit illa manus.
 At tu ne dubita (minuet vindicta dolorem)
 Protinus in vultus unguibus ire meos;
 60 Nec nostris oculis nec nostris parce capillis;
 Quamlibet infirmas adiuvet ira manus.
 Neve mei sceleris tam tristia signa supersint,
 Pone recompositas in statione comas.

V. (Amor. Lib. II, 11.)

Prima malas docuit, mirantibus æquoris undis,
 Pellaco pinus vertice cæsa vias,
 Quæ concurrentes inter temeraria cautes
 Conspicuam fulvo vellere vexit ovem.
 65 O! utinam, remo ne quis freta longa moveret,

Argo funestas pressa bibisset aquas!
 Ecce, fugit notumque torum sociosque Penates,
 Fallacesque vias ire Corinna parat.
 Quid tibi (me miserum!) Zephyros Eurosque timebo
 10 Et gelidum Borean egelidumque Notum?
 Non illuc urbes, non tu mirabere silvas;
 Una est iniusti cærula forma maris.
 Nec medius tenues conchas pictosve lapillos
 Pontus habet; bibuli litoris illa mora est.
 15 Litora marmoreis pedibus signanda, puellæ;
 Hactenus est tutum; cætera cæca via est;
 Et vobis alii ventorum prælia narrent,
 Quas Scylla infestet, quasve Charybdis aquas,
 Et quibus emineant violenta Ceraunia saxis,
 20 Quo lateant Syrtes magna minorque sinu.
 Hæc alii referant, at vos, quod quisque loquetur,
 Credite; credenti nulla procella nocet.
 Sero respicitur tellus, ubi fune soluto
 Currit in immensum panda carina salum.
 25 Navita sollicitus, quia ventos horret iniquos
 Et prope tam letum quam prope cernit aquam.
 Quid, si concussas Triton exasperet undas?
 Quam tibi sit toto nullus in ore color!
 Tum generosa voces fecundæ sidera Ledæ
 30 Et „Felix” dicas „quem sua terra tenet!”
 Tutius est fovisse torum, leguisse libellos,
 Threiciam digitis increpusse lyram.
 At, si vana ferunt volucres mea dicta procellæ,
 Æqua tamen puppi sit Galatea tuæ.
 35 Vestrum crimen erit talis iactura puellæ,
 Nereïdesque Deæ Nereïdumque pater.
 Vade memor nostri, vento reditura secundo.
 Impleat illa tuos fortior aura sinus;
 Tum mare in hæc magnus proclinet litora Nereus,
 40 Huc venti spirent, huc agat æstus aquas.

Ipsa roges, Zephyri veniant in lintea pleni;
 Ilsa tua moveas turgida vela manu.
 Primus ego aspiciam notam de litore pinum
 Et dicam: „Nostros aduehit illa deos.”
 Excipiamque humeris, et multa sine ordine carpam
 Oscula; pro reditu victima vota cadet.
 Inque tori formam molles sternentur arenæ
 Et tumulus mensæ quilibet instar erit.
 Illuc apposito narrabis multa Lyæo,
 Pæne sit ut mediis obruta navis aquis,
 50 Dumque ad me properas, nec iniquæ tempora noctis
 Nec te præcipites extimuisse Notos.
 Omnia pro veris credam, sint facta licebit;
 Cur ego non votis blandiar ipse meis?
 Hæc mihi quam primum cælo nitidissimus alto
 Lucifer admisso tempora portet equo.
 55

VI. (Amor. Lib. II, 16.)

Pars me Sulmo tenet Peligni tertia ruris,
 Parva, sed irriguis ora salubris aquis:
 Sol licet admoto tellurem sidere findat
 Et micet Icarii stella proterva canis,
 Arva pererrantur Peligna liquentibus undis
 5 Et viret in tenero fertilis herba solo.
 Terra ferax Cereris multoque feracior uvæ;
 Dat quoque bacciferam Pallada rarus ager;
 Perque resurgentес rivis labentibus herbas
 Gramineus madidam cespes obumbrat humum.
 At meus ignis abest. Verbo peccavimus uno:
 Quæ movet ardores, est procul; ardor adest.
 Non ego, si medius Polluce et Castore ponar,
 In cæli sine te parte fuisse velim.
 Solliciti faceant terraque premantur iniqua,
 10 In longas orbem qui secuere vias;
 15

Aut iuvenum comites iussissent ire pueras,
     Si fuit in longas terra secanda vias.
 Tum mihi, si premerem ventosas horridus Alpes,
 20   Dummodo cum domina, molle fuisset iter.
 Cum domina Libycas ausim perrumpere Syrtes
     Et dare non æquis vela ferenda Notis.
 Non, quæ virgineo portenta sub inguine latrant,
     Nec timeam vestros, curva Malea, sinus,
 25 Non, qua submersis ratibus saturata Charybdis
     Fundit et effusas ore receptat aquas.
 Quod si Neptuni ventosa potentia vincet,
     Et subyenturos auferet unda deos,
 Tu nostr^s niveos humeris impone lacertos;
 30   Corpore nos facili dulce feremus onus.
 Sæpe petens Hero iuvenis tranaverat undas;
     Tunc quoque tranasset, sed via cæca fuit.
 At sine te, quamvis operosi vitibus agri
     Me teneant, quamvis amnibus arva natent
 35 Et vocet in rivos parentem rusticus undam,
     Frigidaque arboreas mulceat aura comas,
 Non ego Pelignos videor celebrare salubres,
     Non ego natalem, rura paterna, locum,
 Sed Scythiam Cilicasque feros viridesque Britannos,
 40   Quæque Prometheo saxa crux rubent.
 Ulmus amat vitem, vitis non deserit ulmum;
     Separor a domina cur ego sæpe mea?
 At mihi te comitem iuraras usque futuram,
     Per me perque oculos, sidera nostra, tuos.
 45 Verba puellarum, foliis leviora caducis,
     Irrita, qua visum est, ventus et unda ferunt.
 Si qua mei tamen est in te pia cura relicti,
     Incipe pollicitis addera facta tuis,
 Parvaquæ quam primum rapientibus esseda mannis
 50   Ipsa per admissas concute lora iubas.
 At vos, qua veniet, tumidi subsidite montes
     Et faciles curvis vallibus este viæ.

VII. (Amor. Lib. III, 3.)
 Esse deos credamne? Fidem iurata fefellit,
     Et facies illi, quæ fuit ante, manet.
 Quam longos habuit nondum periura capillos,
     Tam longos, postquam numina lusit, habet.
 Candida, candorem roseo suffusa rubore
     Ante fuit; niveo lucet in ore rubor.
 Pes erat exiguus; pedis est aptissima forma.
     Longa decensque fuit; longa decensque manet.
 Argutos habuit, radiant ut sidus ocelli,
     Per quos mentita est perfida sæpe mihi.
 Scilicet æterni falsum iurare pueris
     Di quoque concedunt, formaque numen habet.
 Perque suos illam nuper iurasse recordor
     Perque meos oculos, et doluere mei.
 Dicite, di: si vos impune fefellerat illa,
     Alterius meritis cur ego damna tuli?
 At non invidiae vobis Cepheia virgo est,
     Pro male formosa iussa parente mori.
 Non satis est, quod vos habui sine pondere testes
     Et mecum lusos ridet inulta deos?
 Ut sua per nostram redimat periuria poenam,
     Victima deceptus decipientis ero?
 Aut sine re nomen deus est frustraque timetur
     Et stulta populos credulitate movet,
 Aut, si quis deus est, teneras amat ille pueras
     Et nimium solas omnia posse iubet.
 Nobis fatifero Mavors accingitur ense;
     Nos petit invicta Palladis hasta manu;
 Nobis flexibiles curvantur Apollinis arcus;
     In nos alta Iovis dextera fulmen habet.
 Formosas superi metuunt offendere læsi,
     Atque ultro, quæ se non timuere, timent.
 Et quisquam pia tura foci imponere curat?
     Certe plus animi debet inesse viris.

- 35 Iupiter igne suo lucos faculatur et arces
Missaque periuras tela ferire vetat.
Tot mēruere pēti; Seimele miserabilis arsit;
Officio est illi poena reperta suo;
At si venturo se subduxisset amanti,
40 Non pater in Baccho matris haberet onus.
Quid queror et toti facio convicia cælo?
Di quoque habent oculos, di quoque pectus habent.
Si deus ipse forem, numen sine fraude liceret
Femina mendaci falleret ore meum.
45 Ipse ego iurarem verum iurare puellas,
Et non de tetricis dicerer esse deus.
Tu tamen illorum moderatius utere dono,
Aut oculis certe parce, puella, meis.

VIII. (Amor. Lib. III, 9.)

- Memnona si mater, mater ploravit Achillen,
Et tangunt magnas tristia fata deas,
Flebilis indignos, Elegeïa, solve capillos.
Ah! nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
5 Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus
Ardet in extucto, corpus inane, rogo.
Ecce! puer Veneris fert eversamque pharetram
Et fractos arcus et sine luce facem.
Aspice, demissis ut eat miserabilis alis
10 Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt sparsi lacrimas per colla capilli,
Oraque singultu concutiente sonant.
Fratriis in Æneæ sic illum funere dicunt
Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.
15 Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo,
Quam iuveni rupit cum ferus inguen aper.
At sacri vates et divom cura vocamur;
Sunt etiam, qui nos numen habere putent.

- Scilicet omne sacrum mōrs importuna profanat,
Omnibus obscuras iniicit illa manus. 20
Quid pater Ismario, quid mater profuit Orpheo,
Carmine quid victas obstupuisse feras?
Et Linon in silvis idem pater, et Linon, altis
Dicitur invita concinuisse lyra.
Adiice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pierii ora rigantur aquis; 25
Hunc quoque summa dies nigro demersit Averno.
Effugiunt avidos carmina sola rogos;
Durat opus vatum, Troiani fama laboris
Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemesis longum, sic Delia nomen habebunt,
Altera cura recens, altera primus amor. 30
Quid vos sacra iuvant? quid nunc Ægyptia prosunt
Sistra? quid in vacuo secubuisse toro?
Cum rapiunt mala fata bonos, ignoscite fasso,
Sollicitor nullos esse putare deos.
Vive pius; moriere pius; cole sacra; colentem
Mors gravis a templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis; iacet, ecce, Tibullus;
Vix manet e tanto, parva quod urna capit. 35
Tene, sacer vates, flammæ rapuere rogales
Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa deorum
Urere, quæ tantum sustinuere nefas.
Avertit vultus, Erycis quæ possidet arces; 40
Sunt quoque, qui lacrimas continuisse negant.
Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus
Ignotum vili supposuisset humo.
Hic certe manibus fugientes pressit ocellos
Mater et in cineres ultima dona tulit; 45
Hic soror in partem misera cum matre doloris
Venit, inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis sua iunxerunt Nemesisque priorque

- Oscula, nec solos destituere rogos.
- 55 Delia discedens „Felicius” inquit „amata
Sum tibi; vixisti, dum tuus ignis eram.”
- Cui Nemesis „Quid” ait „tibi sunt mea damna dolori?
Me tenuit moriens deficiente manu.”
- Si tamen e nobis aliquid nisi nomen et umbra
- 60 Restat, in Elysia valle Tibullus erit.
- Obvius huic venies, hedera iuvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, docte Catulle, tuo.
- Tu quoque, si falsum temerati crimen amici,
Sanguinis atque animæ prodige Galle tuæ.
- 65 His comes umbra tua est, si qua est modo corporis umbra.
Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.
- Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna,
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

M. ANNÆI LUCANI
PHARSALIÆ LOCI DUO.

I. (Lib. I, 183—395.)

Iam gelidas Cæsar cursu superaverat Alpes,
Ingentesque animo motus bellumque futurum
Ceperat. Ut ventum est parvi Rubiconis ad undas, 185
Ingens visa duci patriæ trepidantis imago
Clara per obsecram, vultu moestissima, noctem,
Turrigerò canos effundens vertice crines,
Cæsarie lacera nudisque astare lacertis
Et gemitu permista loqui: „Quo tenditis ultra? 190
Quo fertis mea signa, viri? Si iure venitis,
Si cives, hucusque licet.” Tunc perculit horror
Membra ducis, riguere comæ, gressumque coercens
Languor in extrema tenuit vestigia ripa.
Mox ait: „O magnæ qui moenia prospicis urbis 195
Tarpeia de rupe tonans, Phrygique Penates
Gentis Iuleæ, et rapti secreta Quirini,
Et residens celsa Latialis Iuppiter Alba,
Vestalesque foci, summique o numinis instar,
Roma, fave coepitis. Non te furialibus armis 200
Persequor; en, adsum victor terraque marique
Cæsar ubique, tuus (liceat modo) nunc quoque miles.
Ille erit, ille nocens, qui me tibi fecerit hostem.”
Inde moras solvit belli, tumidumque per amnem
Signa movet propere; sicut squalentibus arvis
Æstiferæ Libyes viso leo minus hoste
Subsedit dubius, totam dum colligit iram;
Mox, ubi se sævæ stimulavit verbere caudæ 205

- Erexitque iubam et vasto grave murmur hiatu
 210 Infremuit, tum, torta levis si lancea Mauri
 Hæreat aut latum subeant venabula pectus,
 Per ferrum tanti securus vulneris exit.
 Fonte cadit modico parvisque impellitur undis
 Puniceus Rubicon, cum fervida canduit æstas,
 215 Perque imas serpit valles, et Gallica certus
 Limes ab Ausoniis disternimat arva colonis.
 Tunc vires præbebat hiems, atque auxerat undas
 Tertia iam gravido pluvialis Cynthiæ cornu
 Et madidis Euri resolutæ flatibus Alpes.
 220 Primus in obliquum sonipes opponitur annem,
 Excepturus aquas; molli tum cetera rumpit
 Turba vado fracti faciles iam fluminis undas.
 Cæsar ut adversam superato gurgite ripam
 Attigit, Hesperiæ vetitis et constituit arvis,
 225 „Hic” ait „hic pacem temerataque iura relinquo;
 Te, Fortuna, sequor; procul hinc iam foedera sunto.
 Credidimus fatis; utendum est iudice bello.”
 Sic fatus, noctis tenebris rapit agmina ductor
 Impiger, et torto Balearis verbere fundæ
 230 Ocio et missa Parthi post terga sagitta,
 Vicinumque minax invadit Ariminum, ut ignes
 Solis Lucifero fugiebant astra relicto.
 Iamque dies primos belli visura tumultus
 Exoritur; seu sponte deum, seu turbidus Auster
 235 Impulerat, moestam tenuerunt nubila lucem.
 Constitit ut capto iussus deponere miles
 Signa foro, stridor lituum clangorque tubarum
 Non pia concinuit cum rauco classica cornu.
 Rupta quies populi, stratisque excita iuventus
 240 Deripiunt sacris affixa penatibus arma,
 Quæ pax longa dabat; nuda iam crate fluentes
 Invadunt clypeos curvataque cuspide pila
 Et scabros nigrae morsu robiginis enses.

- Ut notæ fulsere aquilæ Romanaque signa,
 Et celsus medio conspectus in agmine Cæsar,
 Deriguere metu, gelidos pavor alligat artus,
 Et tacito mutos volvunt sub pectore questus:
 „O male vicinis hæc moenia condita Gallis!
 O tristi damnata loco! Pax alta per omnes
 Et tranquilla quies populos; nos præda furentum
 Primaque castra sumus. Melius, Fortuna, dedisses
 Orbe sub Eoo sedem, gelidaque sub Arcto,
 Errantesque domos, Latii quam claustra tueri.
 Nos primi Senonum motus Cimbrumque ruentem
 Vidimus, et Martem Libyes, cursumque furoris
 Teutonici. Quoties Romam fortuna lacessit,
 Hac iter est bellis.” Gemitu sic quisque latenti,
 Non ausus timuisse palam; vox nulla dolori
 Credita; sed quantum, volucres cum bruma coereet,
 Rura silent, mediisque iacet sine murmure pontus,
 Tanta quies. Noctis gelidas lux solverat umbras;
 Ecce, faces belli dubiæque in proelia menti
 Urgentes addunt stimulos cunctasque pudoris
 Rumpunt fata moras; iustos Fortuna laborat
 Esse ducis motus, et causas invenit armis.
 Expulit ancipiti discordes urbe tribunos,
 Victo iure, minax iactatis curia Gracchis.
 Hos, iam mota ducis vicinaque signa petentes,
 Audax venali comitatur Curio lingua,
 Vox quondam populi libertatemque tueri
 Ausus et armatos plebi miscere potentes.
 Utque ducem varias volventem pectore curas
 Conspergit: „Dum voce tuæ potuere iuvari
 Cæsar” ait „partes, quamvis nolente sematu,
 Traximus imperium, tunc cum mihi rostra tenere
 Ius erat et dubios in te transferre Quirites.
 Sed postquam leges bello siluere coactæ,
 Pellimur e patriis laribus patimurque volentes

245

250

255

260

265

270

275

- Exilium; tua nos faciat victoria cives.
- 280 Dum trepidant nullo firmatae robore partes,
Tolle moras; semper nocuit differre paratis;
Par labor atque metus pretio maiore petuntur.
Bellantem geminis tenuit te Gallia lustris,
Pars quota terrarum? facili si proelia pauca
285 Gesseris eventu, tibi Roma subegerit orbem.
Nunc neque te longi remeantem pompa triumphi
Excipit aut sacras poscunt Capitola laurus;
Livor edax tibi cuncta negat, gentesque subactas
Vix impune feres. Sacerum depellere regno
290 Decretum est genero. Partiri non potes orbem;
Solus habere potes." Sic postquam fatus, et ipsi
In bellum prono tantum tamen addidit iræ,
Acceditque ducem, quantum clamore iuvatur
Eleus sonipes, quamvis iam carcere clauso
295 Immineat foribus pronusque repagula laxet.
Convocat armatos extempo ad signa maniplos,
Utque satis trepidum turba coëunte tumultum
Composuit vultu, dextraque silentia iussit:
,,Bellorum o socii, qui mille péricula Martis
300 Mecum" ait „experti, decimo iam vincitis anno.
Hoc crux Arctois meruit diffusus in arvis
Vulneraque et mortes hiemesque sub Alpibus actæ?
Non secus ingenti bellorum Roma tumultu
Concavit, quam si Poenus transcenderet Alpes
305 Annibal. Impletur valido tirone cohortes;
In classem cadit omne nemus; terraque marique
Iussus Cæsar agi. Quid, si mihi signa iacerent
Marte sub adverso, ruerentque in terga feroce
Gallorum populi? nunc cum Fortuna secundis
310 Mecum rebus agat superique ad summa vocantes,
Tentamur. Veniat longa dux pace solutus
Milite cum subito, partesque in bella togatæ,
Marcellusque loquax et nomina vana Catones.

- Scilicet extremi Pompeium emptique clientes
Continuo per tot satiabunt tempora regno; 315
Ille reget currus nondum patientibus annis;
Ille semel raptos nunquam dimittet honores.
Quid iam rura querar totum suppressa per orbem
Ac iussam sœvire famem? Quis castra timenti
Nescit mista foro, gladii cum triste minantes
Iudicium insolita trepidum cinxere corona
Atque, auso medias perrumpere milite leges,
Pompeiana reum clauerunt signa Milonem?
Nunc quoque ne lassum teneat privata senectus,
Bella nefanda parat, suetus civilibus armis
Et docilis Sullam scelerum viciisse magistrum.
Utque feræ tigres nunquam posuere furorem,
Quas nemore Hyrcano, matrum dum lustra sequuntur,
Altus cæsorum pavit crux armentorum:
Sic et Sullanum solito tibi lambere ferrum 325
Durat, Magne, sitis; nullus semel ore receptus
Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces.
Quem tandem inveniet tam longa potentia finem?
Quis scelerum modus est? Ex hoc iam te, improbe, regno
Ille tuus saltem doceat discedere Sulla. 335
Post Cilicasne vagos et lassi Pontica regis
Proelia, barbarico vix consummata veneno,
Ultima Pompeio dabitur provincia Cæsar?
Quod non, victrices aquilas deponere iussus,
Paruerim, mihi si merces erupta laborum est, 340
His saltem longi, non cum duce, præmia belli
Reddantur; miles sub quolibet iste triumphet.
Conféret exanguis quo se post bella senectus?
Quæ sedes erit emeritis? quæ rura dabuntur,
Quæ noster veteranus aret? quæ moenia fessis? 345
An melius fient piratæ, Magne, coloni?
Tollite iampridem victricia, tollite signa!
Viribus utendum est, quas fecimus. Arma tenenti

Omnia dat, qui iusta negat. Nec numina desunt;
 350 Nam neque præda meis neque regnum quæritur armis;
 Petrahimus dominos urbi servire paratæ.”
 Dixerat; at dubium non claro murmure vulgus
 Secum incerta fremit; pietas patriique penates
 Quamquam cæde feras mentes animosque tumentes
 355 Frangunt; sed diro ferri revocantur amore
 Ductorisque metu. Summi tum munera pili
 Lælius emeritique gerens insignia doni,
 Servati civis referentem præmia querunt,
 „Si licet” exclamat „Romani maxime rector
 360 Nominis, et fas est veras expromere voces,
 Quod tam lenta tuas tenuit patientia vires,
 Conquerimur. Deeratne tibi fiducia nostri?
 Dum movet hæc calidus spirantia corpora sanguis
 Et dum pila valent fortæ torquere lacerti,
 365 Degenerem patiere togam regnumque senatus?
 Usque adeo miserum est civili vincere bello?
 Duc age per Scythiae populos, per inhospita Syrtis
 Litora, per calidas Libyæ sitientis arenas.
 Hæc manus, ut victum post terga relinqueret orbem,
 370 Oceani tumidas remo compescuit undas,
 Fregit et Arctoo spumantem vortice Rhenum.
 Iussa sequi tam posse mihi quam velle necesse est,
 Nec civis meus est, in quem tua classica, Cæsar,
 Audiero. Per signa decem felicia castris
 375 Perque tuos iuro quocumque ex hoste triumphos:
 Pectore si fratri gladium iuguloque parentis
 Condere me iubeas plenæque in viscera partu
 Coniugis, invita peragam tamen omnia dextra;
 Si spoliare deos ignemque immittere templis,
 380 Numina miscebit castrensis flamma monetæ;
 Castra super Tusci si ponere Thybridis undas,
 Hesperios audax veniam metator in agros.
 Tu quoscumque voles in planum effundere muros,

His aries actus disperget saxa lacertis,
 Illa licet, penitus tolli quam iusseris urbem,
 Roma sit.” His cunctæ simul assensere cohortes,
 Elatasque alte, quæcumque ad bella vocaret,
 Promisere manus. It tantus ad æthera clamor,
 Quantus, piniferi Boreas cum Thracius Ossæ
 Rupibus incubuit, curvato robore pressæ
 Fit sonus aut rursus redeuntis in æthera silvæ.
 Cæsar ut acceptum tam prono milite bellum,
 Fataque ferre videt, ne quo languore moretur
 Fortunam, sparsas per Gallica rura cohortes
 Evocat, et Romam motis petit undique signis. 395

II. (Lib. IX, 511—586.)

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum
 Inculti Garamantes habent. Stat corniger illic
 Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina vibrans
 Aut similis nostro, sed tortis cornibus Ammon.
 Non illuc Libyæ posuerunt ditia gentes
 515 Templa, nec Eois splendent donaria gemmis,
 Quamvis Æthiopum populis Arabumque beatis
 Gentibus atque Indis unus sit Iuppiter Ammon.
 Pauper adhuc deus est, nullis violata per ævum
 Divitiis delubra tenens, morumque priorum
 Numen Romano templum defendit ab auro.
 Esse locis superos, testatur silva per omnem
 Sola virens Libyen. Nam quicquid pulvere sicco
 Separat ardenter tepida Berenicida Lepti,
 Ignorat frondes; solus nemus extulit Ammon.
 520 Silvarum fons causa loco, qui putria terræ
 Alligat et domitas unda connectit arenas.
 Sic quoque nil obstat Phœbo, cum cardine summo
 Stat librata dies; truncum vix protegit arbor,
 Tam brevis in medium radiis compellitur umbra. 525
 530

Deprensum est, hunc esse locum, qua circulus alti
Solstitii medium signorum percutit orbem.
Non obliqua meant, nec Tauro Scorpius exit
Rectior, aut Aries donat sua tempora Libræ,
535 Aut Astræa iubet lentoſ descendere Pisces;
Par Geminis Chiron, et idem, quod Carcinos ardens,
Humidus Ægoceros, nec plus Leo tollitur Urna.
At tibi, quæcumque es Libyco gens igne dirempta,
In Noton umbra cadit, quæ nobis exit in Arcton;
540 Te segnis Cynosura subit; tu sicca profundo
Mergi plausta putas, nullumque in vertice semper
Sidus habes immune maris; procul axis uterque est,
Et fuga signorum medio rapit omnia coelo.
Stabant ante fores populi, quos miserat Eos,
545 Cornigerique Iovis monitu nova fata petebant;
Sed Latio cessere duci, comitesque Catonem
Orant, exploret Libycum memorata per orbem
Numina, de fama tam longi iudicet ævi.
Maximus hortator scrutandi voce deorum
550 Eventus Labienus erat. „Sors obtulit,” inquit,
„Et fortuna viæ tam magni numinis ora
Consiliumque dei; tanto duce possumus uti
Per Syrtes, bellique datos cognoscere casus.
Nam cui crediderim superos arcana datus
555 Dicturosque magis quam sancto vera Catoni?
Certe vita tibi semper directa supernas
Ad leges, sequerisque deum. Datur ecce loquendi
Cum Iove libertas; inquire in fata nefandi
Cæsaris, et patriæ venturos excute mores:
560 Iure suo populis uti legumque licebit,
An bellum civile perit. Tua pectora sacra
Voce reple. Duræ saltem virtutis amator
Quære, quid est virtus, et posce exemplar honesti.”
Ille deo plenus, tacita quem mente gerebat,
565 Effudit dignas adytis e pectore voces:

„Quid quæri, Labiene, iubes? an liber in armis
Occubuisse velim potius quam regna videre?
An sit vita nihil, sed longam differat ætas?
An noceat vis nulla bono, Fortunaque perdat
Opposita virtute minas? laudandaque velle
570 Sit satis et nunquam successu crescat honestum?
Scimus, et hoc nobis non altius inseret Ammon.
Hæremus cuncti superis, temploque tacente,
Nil facimus non sponte dei; nec vocibus ullis
Numen eget; dixitque semel nascentibus auctor,
575 Quicquid scire licet; steriles nec legit arenas,
Ut caneret paucis, mersitque hoc pulvere verum.
Estne dei sedes nisi terra et pontus et aër
Et coelum et virtus? Superos quid quærimus ultra?
Iuppiter est, quodcumque vides, quocumque moveris. 580
Sortilegis egeant dubii semperque futuris
Casibus ancipites; me non oracula certum,
Sed mors certa facit. Pavido fortique cadendum est.
Hoc satis est dixisse Iovem.” Sic ille profatur;
Servataque fide templi discedit ab aris,
585 Non exploratum populis Ammona relinquens.

D. IUNII IUVENALIS
SATIRÆ DUÆ.

I. (Satira IV.)

Ecce iterum Crispinus, et est mihi sæpe vocandus
Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
A vitiis, ægræ solaque libidine fortes
Deliciæ: viduas tantum aspernatur adulter.
5 Quid refert igitur, quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
Iugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minime corruptor et idem
Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
10 Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus; et tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Seioque, decebat
Crispinum. Quid agas, quum dira et foedior omni
15 Crimine persona est? Nullum sex millibus emit,
Æquantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
20 Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latè specularibus antro.
Nil tale exspectes; emit sibi. Multa videmus,
Quæ miser et frugi non fecit Apicius. Hoc tu,
Succinctus patria quondam, Crispine, papyro?
25 Hoc pretio squamae? Potuit fortasse minoris
Piscator quam piscis emi. Provincia tanti
Vendit agros, sed maiores Appulia vendit.

Quales tunc epulas ipsum glutisse putamus
Induperatorem, quum tot sestertia, partem
Exiguam et modicæ sumptam de margine coenæ,
Purpureus magni ructaret scurra palati,
Iam princeps equitum, magna qui voce solebat
Vendere municipes fracta de merce siluros?
Incipe, Calliope; licet et considere. Non est
Cantandum; res vera agitur. Narrate, puellæ
Pierides; prosit mihi vós dixisse puellás.
30 Quum iam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus et calvo serviret Roma Neroni,
Incidit Hadriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitque sinus; neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mæotica ruptaque tandem
Solibus effundit torrentis ad ostia Ponti
Desidia tardos et longo frigore pingues.
40 Destinat hoc monstrum cymbæ linique magister
Pontifici summo. Quis enim proponere tales
Aut emere auderet, quum plena et litora multo
Delatore forent? Dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitatur fugitivum dicere pisces
50 Depastumque diu vivaria Cæsaris, inde
Elapsum veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quicquid conspicuum pulchrumque est æquore toto,
Res fisci est, ubicunque natat. Donabitur ergo,
Ne pereat. Iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam sperantibus ægris,
Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
Servabat; tamen hic properat, velut urgeat Auster.
60 Utque lacus suberant, ubi quanquam diruta servat
Ignem Troianum et Vestam colit Alba minorem,
Obstigit intranti miratrix turba parumper.

Ut cessit, facili patuerunt cardine valvæ.
 Exclusi spectant admissa opsonia patres.

65 Itur ad Atridem. Tum Picens „Accipe” dixit
 „Privatis maiora focis; genialis agatur
 Iste dies; propera stomachum laxare saginis,
 Et tua servatum consume in secula rhombum.
 Ipse capi voluit.” Quid apertius? et tamen illi

70 Surgebant cristaæ. Nihil est, quod credere de se
 Non possit, quum laudatur dis æqua potestas.
 Sed deerat pisci patinæ mensura. Vocantur
 Ergo in consilium proceres, quos oderat ille,
 In quorum facie miseræ magnæque sedebat

75 Pallor amicitiae. Primus, clamante Liburno
 „Currite, iam sedit,” rapta properabat abolla
 Pegasus, attonitæ positus modo villicus urbi.
 Anne aliud tunc præfecti? Quorum optimus atque
 Interpres legum sanctissimus omnia quanquam

80 Temporibus diris tractanda putabat inermi
 Iustitia. Venit et Crispi iucunda senectus,
 Cuius erant mores, qualis facundia, mite
 Ingenium. Maria ac terras populosque regenti
 Quis comes utilior, si clade et peste sub illa

85 Sævitiam damnare et honestum afferre liceret
 Consilium? Sed quid violentius aure tyranni,
 Cum quo de pluviis aut æstibus aut nimboso
 Vere locuturi fatum pendebat amici?
 Ille igitur nunquam direxit brachia contra

90 Torrentem, nec civis erat, qui libera posset
 Verba animi proferre et vitam impendere vero.
 Sic multas hiemes atque octogesima vidit
 Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
 Proximus eiusdem properabat Acilius ævi

95 Cum iuvene indigno, quem mors tam sæva maneret
 Et domini gladiis tam festinata; sed olim
 Prodigio par est in nobilitate senectus;

Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantis.
 Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
 Figebat Numidas, Albana nudus arena

100 Venator. Quis enim iam non intelligat artes
 Patricias? Quis priscum illud miratur acumen,
 Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
 Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
 Rubrius, offensæ veteris reus atque tacendæ

105 Et tamen improbior satiram scribente cinædo.
 Montani quoque venter adest abdomine tardus,
 Et matutino sudans Crispinus amomo,
 Quantum vix redolent duo funera; sævior illo
 Pompeius tenui iugulos aperire susurro,

110 Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
 Fuscus, marmorea meditatus proelia villa,
 Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
 Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ,
 Grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum,

115 Cæcus adulator dirusque a ponte satelles,
 Dignus, Aricinos qui mendicaret ad axes
 Blandaque devexæ iactaret basia redæ.
 Nemo magis rhombum stupuit; nam plurima dixit

120 In lævum conversus; at illi dextra iacebat
 Belua. Sic pugnas Cilicis laudabat et ictus
 Et pegma et pueros inde ad velaria raptos.
 Non cedit Veiento, sed, ut fanaticus oestro
 Percussus, Bellona, tuo, divinat et „Ingens

125 Omen habes” inquit „magni clarique triumphi;
 Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
 Excidet Arviragus. Peregrina est belua; cernis
 Erectas in terga sudes?” Hoc defuit unum
 Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.

130 Quidnam igitur censes? conciditur? „Absit ab illo
 Dedeceus hoc!” Montanus ait. „Testa alta paretur,
 Quæ tenui muro spatiousum colligat orbem.

Debetur magnus patinæ subitusque Prometheus;
 Argillam atque rotam citius properat; sed ex hoc
 135 Tempore iam, Cæsar, figuli tua castra sequantur." Vicit digna viro sententia. Noverat ille
 Luxuriam imperii veterem noctesque Neronis
 Iam medias aliamque famem, quum pulmo Falerno
 Arderet. Nulli maior fuit usus edendi
 140 Tempestate mea. Circeiis nata forent an
 Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo
 Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
 Et semel aspecti litus dicebat echini.
 Surgitur, et missò proceres exire iubentur
 145 Consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
 Traxerat attonitos et festinare coactos,
 Tanquam de Cattis aliquid torvisque Sygambris
 Dicturus, tanquam et diversis partibus orbis
 Anxia præcipiti venisset epistola piana.
 150 Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
 Tempora sævitiae, claras quibus abstulit urbi
 Illustresque animas impune et vindice nullo;
 Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
 Cooperat; hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

II. (Satira VIII.)

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
 Sanguine censi pictosque ostendere vultus
 Maiorum et stantes in curribus Æmilianos
 Et Curios iam dimidios humeroque minorem
 5 Corvinum et Galbam auriculis nasoque carentem?
 Quis fructus generis tabula iactare capaci
 [Corvinum, posthac multa contingere virga]
 Fumosos equitum cum dictatore magistros,
 Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
 10 Tot bellatorum, si luditur alea pernox

Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
 Luciferi, quo signa duces et castra movebant?
 Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
 15 Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
 Vanus et Euganea quantumvis mollior agna,
 Si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
 Squalentes traducit avos emptorque veneni
 Frangenda miseram funestat imagine gentem?
 Tota licet veteres exornent undique ceræ
 Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
 Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto;
 Hos ante effigies maiorum pone tuorum;
 Præcedant ipsas illi te consule virgas.
 20 Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi
 Iustitiaque tenax factis dictisque mereris;
 Agnosco procerem. Salve, Gætulice, seu tu
 Silanus, quocunque alio de sanguine rarus
 Civis et egregius patriæ contingis ovanti;
 Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
 Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
 25 Indignus genere et præclaro nomine tantum
 Insignis? Nanum cuiusdam Atlanta vocamus,
 Æthiopem Cycnum, parvam extortamque puellam
 Europen; canibus pigris scabieque vetusta
 Levibus et siccæ lambentibus ora lucernæ
 Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
 30 Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis
 Et metues, ne tu sic Creticus aut Camerinus.
 His ego quem monui? Tecum est mihi sermo, Rubelli
 Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tanquam
 35 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis essem,
 Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iuli,
 Non quæ ventoso conducta sub aggere texit.
 „Vos humiles", inquis, „vulgi pars ultima nostri,
 40 Quorum nemo queat patriam monstrare parentis;

15

20

25

30

35

40

45

Ast ego Cecropides." Vivas et originis huius
 Gaudia longa feras; tamen ima plebe Quiritem
 Facundum invenies; solet hic defendere causas
 Nobilis indocti; veniet de plebe togata,
 50 Qui iuris nodos et legum ænigmata solvat.
 Hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi
 Custodes aquilas, armis industrius; at tu
 Nil nisi Cecropides truncoque simillimus hermæ.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
 55 Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
 Dic mihi, Teucrorum proles: Animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia? Nempe volucrem
 Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
 Fervet et exsultat rauco victoria circo.
 60 Nobilis hic, quoquaque venit de gramine, cuius
 Clara fuga ante alios et primus in æquore pulvis;
 Sed venale pecus Corythæ posteritas et
Hirpini, si rara iugo victoria sedit.
 Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
 65 Umbrarum; dominos pretiis mutare iubentur
 Exiguis, trito ducunt epiredia collo
 Segnipedes dignique molam versare Nepotis.
 Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
 Quod possim titulis incidere præter honores,
 70 Quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes.
 Hæc satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum
 Tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo.
 Rarus enim ferme sensus communis in illa
 Fortuna. Sed te censeri laude tuorum,
 75 Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
 Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famæ,
 Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
 Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
 Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
 80 Integer; ambiguæ si quando citabere testis

Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
 Falsus, et admoto dictet periuria tauro,
 Summum crede nefas animam præferre pudori
 Et propter vitam vivendi perdere causas.
 Dignus morte perit, coenet licet ostrea centum
 Gaurana et Cosmi toto mergatur aëno.
 Exspectata diu tandem provincia quum te
 Rectorem accipiet, pone iræ frena modumque,
 Pone et avaritiae; miserere inopum sociorum.
 Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
 Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
 Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine iusto
 Et Capito et Numitor ruerint, damnante senatu,
 Piratae Cilicum. Sed quid damnatio confert?
 Præconem, Chæruppe, tuis circumspice pannis,
 Quum Pansa eripiat, quicquid tibi Natta reliquit;
 Iamque tace. Furor est post omnia perdere nauum.
 Non idem gemitus olim neque vulnus erat par
 Damnorum, sociis florentibus et modo victis.
 Plena domus tunc omnis et ingens stabat acervus
 Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
 Et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis
 Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
 Multus ubique labor, raræ sine Mentore mensæ.
 Inde Dolabella est atque hinc Antonius, inde
 Sacrilegus Verres; referebant navibus altis
 Occulta spolia et plures de pace triumphos.
 Nunc sociis iuga pauca boum, grex parvus equarum
 Et pater armenti capto eripiet agello;
 Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
 Si quis in ædicula deus unicus. Hæc etenim sunt
 Pro summis; nam sunt hæc maxima. Despicias tu
 Forsitan imbelles Rhodios unctamque Corinthum;
 Despicias merito; quid resinata iuventus
 Cruraque totius facient tibi levia gentis?
 85 90 95 100 105 110 115

Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis
 Illyricumque latus; parce et messoribus illis,
 Qui saturant urbem, cireo scenæque vacantem.
 Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
 120 Cum tenues nuper Marius discinxerit Afros?
 Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
 Fortibus et miseris. Tollas licet omne, quod usquam est
 Auri atque argenti; scutum gladiumque relinques
 Et iacula et galeam; spoliatis arma supersunt.
 125 Quod modo proposui, non est sententia; verum est;
 Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
 Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
 Vendit acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
 Nec per conventus et cuncta per oppida curvis
 130 Unguis ire parat nummos raptura Celæno,
 Tunc licet a Pico numeres genus, altaque si te
 Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
 Inter maiores ipsumque Promethea ponas;
 De quounque voles, proavum tibi sumito, libro.
 135 Quod si præcipitem rapit ambitio atque libido,
 Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
 Delectant hebetes lasso lictore secures,
 Incipit ipsorum contra te stare parentum
 Nobilitas claremque facem præferre pudendis.
 140 Omne animi vitium tanto conspectius in se
 Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
 Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
 In templis, quæ fecit avus, statuamque parentis
 Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
 145 Tempora Santonicu velas adoperta cucullo?
 Præter maiorum cineres atque ossa volvuci
 Carpento rapitur pinguis Lateranus, et ipse,
 Ipse rotam astringit multo sufflamine consul,
 Nocte quidem, sed luna videt, sed sidera testes
 150 Intendent oculos. Finitum tempus honoris

Quum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
 Sumet et occursum nunquam trepidabit amici
 Iam senis, ac virga prior annuet, atque maniplos
 Solvet et infundet iumentis hordea lassis.
 155 Interea, dum lanatas robumque iuvencum
 More Numæ cædit Iovis ante altaria, iurat
 Solam Eponam et facies oilda ad præsepia pictas.
 Sed quum pervigiles placet instaurare popinas,
 Obvius assiduo Syrophenix udus anomo
 Currit, Idumææ Syrophenix incola portæ,
 160 Hospitis affectu dominum regemque salutat,
 Et cum venali Cyane succincta lagena.
 Defensor culpæ dicet mihi: „Fecimus et nos
 Hæc iuvenes”. Esto; desisti nempe, nec ultra
 Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes.
 Quædam cum prima resecentur crimina barba.
 Indulge veniam pueris; Lateranus ad illos
 Thermarum calices inscriptaque lintea vadit
 Maturus bello, Armeniæ Syriaeque tuendis
 165 Annibus et Rheno atque Istro. Præstare Neronem
 Securum valet hæc ætas. Mitte Ostia, Cæsar,
 Mitte, sed in magna legatum quære popina.
 Invenies aliquo cum percussore iacentem,
 Permistum nautis et furibus ac fugitivis
 Inter carnifices et fabros sandapilarum
 170 Et resupinati cessantia tympana Galli.
 Äqua ibi libertas, cōmunita pocula, lectus
 Non aliud cuiquam, nec mensa remotior ulli.
 Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
 Nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas.
 At vos, Troiugenæ, vobis ignoscitis, et, quæ
 175 Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
 Quid, si nunquam adeo foedis adeoque pudendi s
 Utimur exemplis, ut non peiora supersint?
 Consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti

Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
 Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
 Iudice me, dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
 Ignoscas populo; populi frons durior huius,
 190 Qui sedet et spectat triscuria patriciorum,
 Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
 Mamerorum alapas. Quanti sua funera vendant,
 Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
 Nec dubitant celsi prætoris vendere ludis.
 195 Finge tamen gladios inde atque hinc pulpita ponи:
 Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
 Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
 Res haud mira tamen, citharoedo principe mimus
 Nobilis. Haec ultra quid erit nisi ludus? Et illic
 200 Dedecus urbis habes, nec mirmillonis in armis
 Nec clypeo Gracchum pugnantem aut falce supina;
 Damnat enim tales habitus, et damnat et odit,
 Nec galea faciem abscondit; movet ecce tridentem;
 Postquam librata pendentia retia dextra
 205 Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum
 Erigit et tota fugit agnoscendus arena.
 Credamus tunicae, de faucibus aurea quum se
 Porrigat et longo iactetur spira galero.
 Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
 210 Vulnere cum Graccho iussus pugnare secutor.
     Libera si dentur populo suffragia, quis tam
     Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni,
     Cuius suppicio non debuit una parari
     Simia nec serpens unus nec culeus unus?
 215 Par Agamemnonidae crimen, sed causa facit rem
     Dissimilem; quippe ille deis auctoribus ulti
     Patris erat cæsi media inter pocula; sed nec
     Electrae iugulo se polluit aut Spartani
     Sanguine coniugii; nullis aconita propinquis
 220 Miscuit; in scena nunquam cantavit Orestes;

Troica non scripsit. Quid enim Virginius armis
 Debuit ulcisci magis aut cum Vindice Galba,
 Quod Nero tam sæva crudaque tyrannide fecit?
 Hæc opera atque hæ sunt generosi principis artes,
 Gaudentis foedo peregrina ad pulpita cantu
 225 Prostutui Graiaeque apium meruisse coronæ.
 Maiorum effigies habeant insignia vocis;
 Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestæ
 Syrma vel Antigonæ seu personam Menalippes,
 Et de marmoreo citharam suspende colosso.   230
     Quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethigi
 Inveniet quisquam sublimius? Arma tamen vos
 Nocturna et flamas domibus templisque parasitis,
 Ut Braccatorum pueri Senonumque minores,
 Ausi, quod liceat tunica punire molesta.   235
 Sed vigilat consul vexillaque vestra coërcet.
 Hic novus Arpinas, ignobilis et modo Romæ
 Municipalis eques, galeatum ponit ubique
 Præsidium attonitis et in omni monte laborat.
 Tantum igitur muros intra toga contulit illi
 240 Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
 Thessaliæ campis Octavius abstulit udo
 Cædibus assiduis gladio. Sed Roma parentem,
 Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
 Arpinas alias Volscorum in monte solebat
 Poscere mercedes alieno lassus aratro;
 Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
 Si lentus pigra muniret castra dolabra.
 Hic tamen et Cimbros et summa pericula rerum
 245 Excipit, et solus trepidantem protegit urbem.
 Atque ideo, postquam ad Cimbros stragemque volabant,
 Qui nunquam attigerant maiora cadavera, corvi,
 Nobilis ornatur lauro collega secunda.
 Plebeia Deciorum animæ, plebeia fuerunt
 Nomina; pro totis legionibus hi tamen et pro   250
 255

Omnibus auxiliis atque omni pube Latina
Sufficiunt dis infernis Terræque parenti.
 Pluris enim Decii, quam quæ servantur ab illis.
Ancilla natus trabeam et diadema Quirini
 260 Et fasces meruit, regum ultimus ille bonorum.
 Prorita laxabant portarum claustra tyrannis
 Exsulibus iuvenes ipsius consulis et quos
 Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
 Quod miraretur cum Coclide Mucius et quæ
 265 Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
 Occulta ad patres produxit crimina servus
 Matronis lugendus; at illos verbera iustis
 Afficiunt poenis et legum prima securis.
     Malo, pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
 270 Æacidæ similis Vulcaniaque arma capessas,
 Quam te Thersitæ similem producat Achilles.
 Et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
 Nomen, ab infami gentem deducis asylo;
 Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
 275 Aut pastor fuit aut illud, quod dicere nolo.

M. VALERII MARTIALIS EPIGRAMMATA ALIQUOT.

I. (Lib. 1, 4.)

Contigeris nostros, Cæsar, si forte libellos,
 Terrarum dominum pone supercilium.
 Consuevere iocos vestri quoque ferre triumphi
     Materiam dictis nec pudet esse ducem.
 Qua Thymelen spectas derisoremque Latinum,
     Illa fronte, precor, carmina nostra legas.
 Innocuos censura potest permettere lusus;
     Lasciva est nobis pagina, vita proba.

II. (Lib. 1, 10.)

Petit Gemellus nuptias Maronillæ
 Et cupit et instat et precatur et donat.
 Adeone pulchra est? Immo foedius nil est.
 Quid ergo in illa petitur et placet? Tussit.

III. (Lib. 1, 18.)

Quid te, Tuca, iuvat vetulo miscere Falerno
     In Vaticanis condita musta cadis?
 Quid tantum fecere boni tibi pessima vina?
     Aut quid fecerunt optima vina mali?
 De nobis facile est, scelus est iugulare Falernum
     Et dare Campano toxica sæva cado.
 Convivæ meruere tui fortasse perire;
     Amphora non meruit tam pretiosa mori.

IV. (Lib. 1, 47.)

Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diaulus;
 Quod vespillo facit, fecerat et medicus.

V. (Lib. I, 54.)

Si quid, Fusce, vacas adhuc amari
(Nam sunt hinc tibi, sunt et hinc amici)
Unum, si superest, locum rogamus;
Nec me, quod tibi sim novus, recuses;
5 Omnes hoc veteres tui fuerunt.
Tu tantum inspice, qui novus paratur,
An possit fieri vetus sodalis.

VI. (Lib. II, 5.)

Ne valeam, si non totis, Deciane, diebus
Et tecum totis noctibus esse velim;
Sed duo sunt, quæ nos distinguunt millia passum;
Quattuor hæc sunt, cum redditurus eam.
5 Sæpe domi non es; cum sis quoque, sæpe negaris,
Vel tantum causis vel tibi sæpe vacas.
Te tamen ut videam, dua millia non piget ire;
Ut te non videam, quattuor ire piget.

VII. (Lib. II, 7.)

Declamas belle, causas agis, Attale, belle;
Historias bellas, carmina bella facis;
Componis belle mimos, epigrammata belle;
Bellus grammaticus, bellus es astrologus;
5 Et belle cantis, et saltas, Attale, belle;
Bellus es arte lyræ; bellus es arte pilæ.
Nil bene cum facias, facias tamen omnia belle,
Vis dicam, quis sis? Magnus es ardacio.

VIII. (Lib. II, 11.)

Quod fronte Selium nubila vides, Rufe,
Quod ambulator porticum terit seram,
Lugubre quiddam quod tacet piger vultus,
Quod pæne terram nasus indecens tangit,
5 Quod dextra pectus pulsat et comam vellit:
Non ille amici fata luget aut fratris;

Uterque natus vivit et, precor, vivat;
Salva est et uxor sarcinæque servique;
Nihil colonus vilicusque decoxit.
Moeroris igitur causa quæ? Domi cenat.

10

IX. (Lib. II, 65.)

Cur tristiorum cernimus Saleianum?
An causa levis est? „Extuli”, inquit, „uxorem.”
O grande fati crimen! o gravem casum!
Illa, illa dives mortua est Secundilla,
Centena decies quæ tibi dedit dotis?
Nollem accidisset hoc tibi, Saleiana.

5

X. (Lib. III, 46.)

Exigis a nobis operam sine fine togatam;
Non eo, libertum sed tibi mitto meum.
„Non est”, inquis, „idem:” Multo plus esse probabo;
Vix ego lecticam subsequar, ille feret.
In turbam incideris, cunctos umbone repellat;
Invalidum est nobis ingenuumque latus.
Quidlibet in causa narraveris, ipse tacebo;
At tibi tergeminum mugiet ille sophos.
Lis erit, ingenti faciet convicia voce;
Esse pudor vetuit fortia verba mihi.
„Ergo nihil nobis”, inquis, „præstabis amicus?”
Quicquid libertus, Candide, non poterit.

10

XI. (Lib. V, 58.)

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
Dic mihi: Cras istud, Postume, quando venit?
Quam longe est cras istud? ubi est? aut unde petendum?
Numquid apud Parthos Armeniosque latet?
Iam cras istud habet Priami vel Nestoris annos.
Cras istud quanti, dic mihi, possit emi?
Cras vives. Hodie iam vivere, Postume, tardum est;
Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

5

XII. (Lib. VIII, 17.)

Egi Sexte, tuam, paetus duo millia, causam;
 Misisti nummos quod mihi mille, quid est?
 „Narrasti nihil”, inquis, „et a te perdita causa est.”
 Tanto plus debes, Sexte, quod erubui.

XIII. (Lib. XIV, 56.)*Dentifricium.*

Quid mecum est tibi? me puella sumat;
 Emptos non soleo polire dentes.

XIV. (Lib. XIV, 77.)*Cavea eborea.*

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
 Lesbia plorabat, hic habitare potest.

XV. (Lib. XIV, 172.)*Sauroctonus Corinthius.*

Ad te reptanti, puer insidiose, lacertæ
 Parce; cupit digitis illa perire tuis.

XVI. (Lib. XIV, 194.)*Lucanus.*

Sunt quidam, qui me dicant non esse poëtam;
 Sed qui me vendit, bibliopola putat.

XVII. (Lib. XIV, 195.)*Catullus.*

Tantum magna suo debet Verona Catullo,
 Quantum parva suo Mantua Virgilio.

Fortolkning

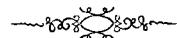
til

J. N. Madvigs Udvælg af latiniske Digteres Arbeider,

Poëtarum aliquot Latinorum carmina selecta carminumve partes,

Af

J. L. Ussing.

Kjøbenhavn.

Vorlagt af den Gyldendalske Boghandling (J. H. Hegel).

Thieles Bogtrykkeri.

1854.

Det Udvælg af latinske Digteres Arbeider, som Madvig i Aaret 1843 udgav, og hvorfra Undertegnede besørgede en ny Udgave 1851, var egentlig kun beregnet paa Forelæsningerne til den saakaldte Anden Examens. Men det har viist sig, at der ogsaa ved andre Leiligheder var Brug for et saadant Udvælg. Denne Bog er blevet benyttet af de philologiske Studerende, der derved have gjort et forelsbigit Bekjendtskab med Sider af den latinske Poesie, som de under Examensstudiet ikke fik Leilighed til at studere fuldstændigere. Ogsaa i de udvidede Skolers 7de Klasse, der for Størstedelen er traadt i Stedet for den nu op-hævede Anden Examens, have flere Skolemænd ønsket at funne benytte den, men Faa have fundet det gjørligt, fordi der manglede en Commentar. I de Skoler, hvor Forsatterne ikke mere gjennemgaaes i 7de Klasse, maa Disciplen jo nødvendig have et saadant Hjælpemiddel ved Haanden. Hvor der bliver gjennemgaaet fuldstændigt, er dette vel ikke nødvendigt; men det kunde vel være, at ogsaa Læreren selv stundom kunde trænge til en Beiledning. Der existere vistnok Masser af ældre Commentarer; men, selv om Skolebibliotekerne altid varer forsynede med et fuldstændigt Apparat, vilde dette dog ved de Fleste af de Digtere, hvorfra denne Samling bestaaer, lade en Deel tilbage at ønske. Jeg haaber, at ikke faa Steder findes rigtigere og fuldstændigere forklarede i denne, end i de tidligere Commentarer. Men derfor tilkommer ikke mig alene; den tilhører for en stor Deel Madvig, der med den største Beredvillighed har overladt mig sine Optegnelser hertil. Det er mig ikke mere muligt at sige,

hvad der tilhører ham, og hvad der skriver sig fra mig selv; men det er vel ogsaa en Selvfolge, at de fremsatte Forklaringer kun maae antages eller forkastes, fordi de vise sig sande eller falske, og ikke fordi de hidrøre fra denne eller hin Læerde. Den rette Forstaelse af et Sted tilhører ikke denne eller hin Enkelte, men Enhver, der har faaet Diet aabnet. Paa Grund af den store Afstand, der er imellem Oldtiden og os, ses vi ikke altid klart. Undertiden er det os ikke muligt, trods al vor Anstrengelse; undertiden lykkes det i et Sieblik, naar vi mindst vente det. Ligesom det derfor ikke forekommer mig nogen overordentlig Øre at have forstaet et Sted hos en gammel Frs. rigtigt, saaledes haaber jeg paa den anden Side at blive skaansomt bedømt, hvor jeg har feilet.

De to Fordringer, man er berettiget at stille til en saadan Fortolkning, Korthed og Fuldstændighed, ere ikke altid lette at forene: ja den sidste Fordring er endog i egentlig Forstand uopfyldelig, thi hvad den Enne behøver, behøver ikke den Anden. Til Fuldstændigheden hører først baade den sproglige og den reale Fortolkning, saa at man forstaaer, hvad Frs. har sagt, og kjender de Oldtidsstikke, Steder, Oldsagn eller historiske Begivenheder, han har hørt for Die. Med Hensyn til det Første, var det ofte nok at henvisse til Madvigs Grammatik, efter hvis 3die Udgave her citeres. Derimod har jeg ikke citeret nogen Literaturhistorie eller Mythologie; thi her var det langt oftere Enkelheder, der skulde fremhæves, som i de korte Haandbøger, der bruges i Skolerne, indtage en underordnet eller slet ingen Plads, eller fremstilles anderledes. Men til en fuldstændig Fortolkning af et Digtersted hører endnu, at det paavisjes, hvor det brugte Udtryk er søgt eller gammeldags, om det er laant andetstedsfra, eller Frs. egen Opfindelse, om det forefundne historiske og mythologiske Stof er benyttet med Trofak, eller ikke o. s. v. Overhovedet ligesom denne Samling var bestemt til at orientere i de mindre bekjendte Dele af den latinske Poesie, saaledes maatte ogsaa Fortolkningen give sine Bidrag til en æsthetisk Bedømmelse af de optagne Stykker.

Den samvittighedsfulde Lærer og den omhyggelige Philolog, der ønsker at see Beviserne for de fremsatte Forklaringers Rigtighed, maa søge dem andetsteds; i en Bog som denne, var der ingen Plads dertil. Kun en sjeldan Gang, hvor en Fortolkning syntes at stride altfor meget imod det hidtil Antagne, fandt jeg det nødvendigt at føre Beviser. Med Citater har jeg været temmelig rundhaandet, hvor jeg har funnet henvis til denne Samling selv; ellers har jeg søgt at indskrænke mig til det Nødvendige, eller i alt Fald kun overskredet denne Grænse ved Frsre, jeg maatte antage, enhver Discipel havde i Hænderne og tildeels havde læst, saasom Horats og Virgil*). Kritiske Spørgsmål har jeg kun berørt, hvor et Sted var forvansket eller meget tvivlsomt, ellers hvor der var en forskellig Læsemaade i første og anden Udgave. Fortolkningen maatte slutte sig til 2den Udg., som den, der endnu er i Boghandelen, men 1ste Udg. er allerede udbrædt i saa mange Exemplarer, at det maatte antages, at den blev brugt jevnfides med 2den. Udvalget er det samme, med den Undtagelse, at en særegen Forkærlighed for Tibul. 2, 1 fik mig til at optage dette Digt, hvorfor jeg maatte udelukke Tibul. 1, 7 og 2, 4, medens jeg paa den anden Side fik Plads til et Par smaa Epigrammer af Martial endnu. Det var desværre i stort Hastværk, at jeg maatte besørge denne 2den Udg., hvorved der indsneg sig ikke saa Trykfeil. Da jeg desuden ønskede at foretage nogle Textrettelser i Lucrets, har Forlæggeren havt den Godhed at lade 1ste Ark omtrykke. For den øvrige Deel af Bogen meddeles paa næste Side en Liste med Trykfeil og Rettelser.

Den 9de August 1854.

J. C. Ussing.

*) Ved Slutningen af Ann. til Propert. 1, 17, 18 havde jeg saaledes ønsket at tilhøje: „Deres Virkning beskriver Horats, Od. 1, 12, 27 ff.. smlg. 1, 3, 3.

Emendanda.

Pag. 18,	v. 28 leg. tergemini
- 22,	v. 138 - certum,
- -	v. 154 - Dissimiles
- -	v. 162 - unquam,
- 24, I, v. 12	- quemquam
- 27, VII, v. 2	- Puellæ
- 28, VIII, v. 9	- dedit,
- -	- IX (LXII)
- 30,	- X (LXIV)
- 33,	v. 83 - Cecropiæ
- 36,	v. 184 - tecto,
- 37,	v. 216 - Gnate
- -	v. 237 - sistet".
- 38,	v. 253 - amore.
- 40,	v. 344 - sanguine
- 41,	v. 361 - currite,
- 42,	v. 406 - mentem
- 47,	v. 39 - vagus
- 48,	v. 72 - et
- 49,	v. 13 - forsitan
- 54,	v. 3 - Orontea
- 56,	v. 15 - anxia
- 57, IV, v. 14	- Primus
- 60, VII, v. 10	- Leucothoe
- 61,	v. 20 - Leucothoen
- 62,	v. 61 - iuvencæ
- 63,	v. 37 - Ne
- -	v. 43 - agitata
- 64, X, v. 12	- Iovem
- 67, XII, v. 16	- amor,
- -	v. 18 - dolis".
- -	v. 21 - donabitur
- 69,	v. 39 - mirum
- 70,	v. 84 - mora,
- 74,	v. 106 - mediis
- 77,	v. 54 - tunde
- 79,	v. 62 - formidatas
- 82,	v. 29 - nostris
- 88,	v. 218 - Cynthia
- 90,	v. 304 - Concuditur
- 97,	v. 31 - ructarit
- 99,	v. 119 - rhombum
- 101,	v. 27 - sanguine rarus
- 102,	v. 54 - discrimine
- 103,	v. 90 - rerum
- 104,	v. 147 - Lateranus,
- 105,	v. 166 - resecetur
- 110, VII, v. 5	- cantas

X. Lucretius Carus,

f. 98, d. 55 f. Chr., Datidens berømteste Digter, har efterladt sig et philosophisk Læreditigt om Naturen, de rerum natura, i 6 Bøger. Den didaktiske Digteart, der i Grækenland var øldgammel, i det netop de ældste Tænkere, for at slæffe deres Ord Indgang hos Samtiden, havde foretrukket Versets afrundede og fuldende Form for den endnu uudviklede Prosa, var blevet meget yndet i den senere græske (alexandrinske) Literatur, da Alverden vilde skrive Vers, men saare Haar havde noget poetisk Indhold at meddele. Der var ingen Gjenstand saa lerd, saa tor og prosaisk, uden man behandlede den i Vers. Blomstrende Indledninger og Episoder fulde stemple det til et Digt. Det var disse Grækere, i hvis Højspor Romerne traadte. Lucrets havde større Alvor og poetisk Sands end de Fleste, og sogte sit nærmeste Forbillede iblandt de ældre Grækere, i Agrigentineren Empedokles; men ogsaa hos Lucrets er det klart, at Verret ikke er Tankens oprindelige og ret tilsvarende Form. Poeten viser sig ofte storartet i enkelte Udmalinger, men Verkets Hovedmasse, det egentlige Indhold, er kun verificeret Prosa.

Dette Indhold er Epicurs Naturphilosophie. Medens den stoische Lære tiltalte nogle enkelte alvorlige og dybe Charakterer blandt Romerne, vandt den epicureiske mange Tilhængere, og fremkalde de første philosophiske Skrifter paa Latin. En saadan Methode til at frie sig fra al Smerte og Bekymring og nyde Dieblifiket uforstyrret, forekom i den da værende religiøse og politiske Oplosnings Tid Mange som en velkommen Havn. Den grunder sig paa Epicurs Anstuelse af Naturen. Verden bestaaer, efter hans Menning, af en uendelig Mængde udelige Smaalegemer, Altomer (ἄτομοι σ. οὐσίαι), saa smaa, at de ikke kunne sees enkelte, uden Farve, uden forskellig Tyngde, men af forskellig Form.

Disse bevege sig fra Evighed af igjennem det to mome Rum (τὸ οὐρών). De bevege sig nedad efter Thingdens Lov; men, støde de sammen, springe de fra hinanden til Siden. Derved opstaaer en Mangfoldsighed af Sammenstød og Sammensætninger af Atomter. Dette er de Ting, som vi see. Tilfældet har sat dem sammen, og Tilfældet maa igjen oplose dem. Efter denne Lære bortfalde Forestillingerne om et guddommeligt Forsyn og om Ejælen's Udodelighed: Forestillinger, som vi finde rige paa Trost og Glæde, men som Epicuræeren kun frygter, og er stolt af at kunne blive af med.

Lucrets hører til de ældre latinse Digttere. I hans Sprog finde vi ofte gammeldags Ordsformer og Constructioner. Han kæmper med Sproget; undertiden optager han græske Ord; undertiden danner han nye latinse, men sammen sætter dem ikke sjeldent efter en urigtig Analogie. I Prosodiens tager han sig flere Friheder; han udelader s i Enden af Ordene, udføder en fort Vocal i Midten af et Ord (sæculum, reposta), gjør v til u, og u til v (suēmus, tenvis) o. Æ. Ikke sjeldent ere hans Vers slæbende, og Cesuren undladt. Men ikke desmindre er han ofte virkelig sjøn og gribende. Han har store Fortjenester af Sprogets Udvikling, og der er vel Ingen af de ældre Digttere, hvem Virgil skylder Mere.

En Særegenhed hos Lucrets er hans Lyft til paa homerisk Visus at gjentage de Vers, han engang tidligere har benyttet. Saaledes er 1, 70 f. gjentaget 5, 89 f.; 1, 140 ff. gjent. 2, 60 ff. og 3, 91 ff.; 2, 12 f. gjent. 3, 62 f.; 2, 56-62 gjent. 3, 87-93.

Digtet har neppe modtaget den sidste Fuldenhelse fra Forfatterens Haand. Men langt mere maae vi beklage, at det har lidt saameget ved Overleveringen.

I. (Første Bog, B. 1—152.)

1. Lucrets begynder ikke sit Digt med at paakalde Muserne, men med at paakalde Venus. Det er ikke Sang og Sagn, han vil give, men en Fremstilling af alle Ting's Oprindelse. I Elstovs Gudinde seer han den frugtbare Kraft, som Alt, hvad der lever under Himmelen skylder sin Oprindelse, Guden den for al Forplantning og Fremvært, og han giver en

virkelig poetisk Skildring af den Hylding, som al Naturen skænker hende om Føraaret. Som Homer maatte han begynde med at tiltale hende som Slægtens Stammøder; thi Romerne havde allerede fra gammel Tid, maaske fra Optagelsen af de Cibyllinse Bøger, tilegnet sig det græske Sagn om Geneas, og betragtet ham og hans Følge som deres Stammefædre. Ogsaa Ennius begyndte sine Annaler paa lignende Maade:

Te nunc sancta precor Venus et genetrix patris nostri,
Ut me de coelo visas cognata parumper.

2. Almus betyder nærende. Afledningen af alo er utvivlsom, sjældent Afledningsendelsen ellers ikke findes i det latinse Sprog, men kun i det græske (—μος med Bindvocal i). Det bruges altsaa egentlig om moderlige Besæner, og det er en Oversæelse, naar det tillægges andre, hvem man skylder en lignende Kjærlighed. Vi pleie da at oversætte det: huld.

3. Ligesom Himmelnen betegnes ved Stjernehilledeernes Bevægelse, betegnes Havet ved Skibene, det bærer, og Landet ved Frugten, det frembringer. Frugiferens i St. f. frugifer er en vilkaarlig, mod Sprogets Aand stridende Dannelse; men de ældste Digttere, og vel især Ennius, have under deres Kamp med Sproget tilladt sig saabanne, som signitonenens og arcitenens.

4. Concelebras, befolker, opfylder. — 5. Visit d. e. videt.

7. Daedala, konstfærdig, et græs Ord, som allerede Ennius havde brugt.

8. Aequora ponti, Havets Flader, f. 3,892.

10. Diei d. e. temporis. Paa Dansk kunde vi si ge: „Saa snart som Mares Føraarsdragt viser sig.“

11. Genitabilis, d. e. qui gignit, frugthar, f. Madv. Gr. 185, 2, b. Ann. 1. — Vestenvinden har om Vinteren ligesom været indelukket i et Fængsel; Lucrets antyder ikke, om han har tænkt sig dette som en Poese efter Homers Forestilling, eller som en Grotte, hvilket de Genere, navnlig Virgil, foretrak. Reserata betyder egentlig: oplukket; man siger reserare ianuam alicui; men Lucrets har, som Graferne oftere, gjort Persons-Objectet til Subject i Passiv; altsaa her: løst.

13. Initum, Indgang, Ankomst.

14. Feræ pecudes persulant pabula, Kvæget sprin-
ger vildt (d. e. overgivent) om paa Græsgangene.

15. Lepos, Munterhed; Lucrets bruger det om Vellyst, f.
4, 1125: medio de fonte leporum surgit amari aliquid; om
Ynde, f. B. 28; 3, 1006 og 1036.

17. Fra Kvæget gaaer han over til de vilde Dyr, og til Fjellene og Fuglene.

20. Generatim sæcla propagare, forplante Slægterne hver i sin Art. Sæculum eller sæclum, Archundrede, bruger Lucrets meget ofte om Slægten, selv hvor Lidsbegrebet synes albeles uvedkommende, som ferarum, cornicum, pavonum sæcla. Som her 3, 967.

22. Dias in luminis oras, „til Lysetsaabne Egne“; smlg. sub diro, underaabnen Himmel.

26. Memmiadæ, d. e. Memmii filio. Digteren søger at frembringe epist Værdighed ved Brugen af denne græske Patronymikon-Form. Ogsaa her følger han Ennius, der pleiede at kalde Scipio Scipiaden (s. udfr. 3, 1034). Ndfr. B. 42 udtrykker han det Samme med latinste Ord: Memmi clara propago; men det er ingenlunde Digterens Mening, at Sønnen fulde blive mere bekjendt ved en saadan Henviisning til hans Farer. Om Fareren høre vi fun, at han var en Taler af anden Rang (Cic. Brut. 89, 304); Sønnen derimod, til hvem Lucrets har dediceret sit Digt, og som han her roser saa sterk, C. Memmius Gemellus, var en talentfuld Mand med megen græs Dannelsse (Cic. Brut. 70, 247), baade Taler og erotisk Digter, men i høj Grad udsvævende i sit Levnet. Han beklebte Præturet Aar 58, og gif det følgende Aar som Proprætor til Bithynien, ledsgabet af Digteren Catul, der giver ham et meget stet Skudsmaal (s. 10de og 28de Digt). I Aaret 54 søgte han Consulatet, men blev anklaget for Ambitus, og dømt. Sin Låndflygtighed tilbragte han i Athen. Til denne Lid høre de Unbefalingsbreve, som Cicero har strevet til ham, hvorfaf vi blandt Andet see hans Forkærlighed for den epicureiske Philosophie, s. Ep. ad Fam. 13, 1, 4.

29. Digteren beder Venus om at staffe Fred til Veie over den hele Verden, thi hun er den Eneste, der kan beherske Mars, hvem Krigens vilde Færd (sera munera militiae) tilhører. Det var en almindelig Forestilling hos Grækerne og Romerne, at Venus var Mars' Elsterinde, og vi maae her set ikke tænke paa den enkelte Fortelling i Odysseens 8de Sang om deres hemmelige Forbindelse, der opbages paa en saa ubehagelige Maade.

33 ff. Lucrets tegner os en yndig Gruppe. Venus sidder; den forelskede Mars har lagt Hovedet i hendes Skjød, og seer op til hende med kjæle Blifke, medens hun hører sig hen over ham.

35. Tereti cervice reposta, „med den trinde Nakke lagt tilbage“.

36. Pascit amore avidos visus, „Han nærer sine graadige Blifke med Elstov“. Hans Begjærlighed viser sig ikke blot i Øinene, men ogsaa i den aabnede Mund, inhians intet, „gabende imod Dig“. Dette Udtryk forekommer os uskjønt; men i det romerske Sprog var det et almindeligt Billede for Begjærligheden. Hos Plautus læse vi inhiare aurum, inhiare hereditatem, hos Seneca inhiare gazis. Dette er det eneste Sted, hvor vi finde det construeret med in med Accusativ.

37. Som Mars ligger der med den halv aabnede Mund, med Øjet ufravendt fastet paa Venus, seer det ud som om han maatte hente sit Landebret fra hendes Ansigt.

40. In cluta, Du Lovpriste. Smlg. Tib. 2, 1, 83.

44. Quod superest, for Resten, iovrigt. Denne præfisse Overgang er meget almindelig hos Lucrets, s. 2, 89; 5, 64 og 91.

Vacuas aures, tomme Øren, d. e. frie, ikke optagne af Fordomme.

Animumque sagacem. Disse to Ord manglede i de ældre Haandskrifter af Lucrets; man hjalp sig med et daarligt Supplement: mihi, Memmius, et te, indtil man i den nyeste Lid opdagede en gammel Commentar til Virgil, hvori dette Vers helbivits var afsørt.

45. Ratio er Tankgang; System og Philosophie ere som Konstord mindre passende i Oversættelsen.

48. De summa coeli ratione deumque, om Himmelens og Gudernes støtte Grund.

51. Eadem perempta er Accusativ. Han vil aabenbare Tingenes Begyndelser, hvorfaf Naturen staber alle Ting, og hvortil den atter oploser de samme Ting ved deres Tillintetgjørelse.

52 ff. De forskjellige Vennerne paa Atomerne, som Lucrets anfører, ere alle oversatte fra Græs. Ogsaa hos de græske Epicureere findes ἀρχαὶ, primordia, ὄλη, matières, τὰ γόνιμα, genitalia, στέγματα, semina, τὰ πρώτα, corpora prima. Ordet ἀτομος synes Lucrets ikke at have troftet sig til at oversætte; Cicero var heldigere; han fandt paa at kalde disse udslelige Smælegemer individua og minima.

Genitalia corpora rebus. Vi ventede rerum; Dativen findes dog hos Digtere og senere Prosafører, s. Madv. Gr. 241 Ann. 3 Slutn.; smlg. Lucrets 5, 181: exemplum gignundis rebus.

53. Reddunda in ratione, naar vi gjøre Nede derfor.
Ligesaa udfr. 121, bene superis de rebus habenda nobis est ratio, vi bør gjøre tilbørlig Nede for de overjordiske Ting. 5, 66.

54. Suēmus er 3 Stavelser, smlg. 5, 53. Præsensformen sueo er meget sjeldan; Lucrets bruger den og 1, 302: nec voces cernere suemus; Propert. 1, 7, 5 consuemos.

Usurpare, falde.

56. Ante oculos, foran Folks Øine, for enhver Be-
tragtning.

57. Religio, Gudsfrøgt. Dette bliver i Epicuræernes Mund et foragtelsigt og forhadt Ord. Lucrets mener, at Menneskelivet under Trykket af denne Frøgt for Guderne havde været høist yndeligt, indtil Epicur havde Mod nok til at gaae disse Skrækfælleder under Øine, og ligesom opbryde de Laase, der lufkede for Sandhedstjendelsen; men efter at hans Tanke havde gjennemtrængt Universet og forklaret den rette Sammen-
hæng, var Forholdet vendt om; nu var Mennesket Seirherre og traadte Gudsfrøgten under Fodder. Man sammenligne Lov-
talerne over Epicur i Begyndelsen af 3die og af 5te Bog. Dette er kun et Eksempel af mange paa hvorledes Epicuræerne tillade Skolens Stifter.

60. Tendere, at vendte Øinene imod. Dette Ord have
de næste Udgivere, Lachmann og Bernahs, paa Grund af ældre
Auctoritet sat i Stedet for de tidligere Udgavers Øfsemaade:
tollere.

62. Fama deum, Nygtet om Guderne.

64. Irritat, historis Præsens, en haard og pludselig Over-
gang efter det foregaende Perfectum, smlg. Virg. Æn. 4, 228: Non illum nobis genetrix pulcherrima talem promisit, Graium-
que ideo bis vindicat armis. S. Madv. 336 A. 1. Propert.
4, 4, 54. Lucret. 3, 973 og 1042. Catul. 14, 9.

65. Cupiret, forældet Form for cuperet.

67. Flammantia moenia mundi. Det er egentlig Stoikernes Forestilling, der her fremstættes. Efter deres Menning var Verden fugelkund, sammensat af de 4 Elementer, der ifølge deres forskellige Tyngde hver havde sin bestemte Plads, Jordens, som det tungeste, i Midten, bernest Vandet, saa Luften; Æden, som det letteste, omgav det Hele.

68. Omne immensum, det umaaelige Alt.

Mente animoque. Animus betyder hos Lucrets Bevidst-
heden, s. udfr. 125. Mens, Tanke, Forstanden, er en Deel
deraf, s. 5, 149. Begge Ord kunne derfor bruges som eens-

tydige, s. 3, 139: Consilium, quod nos animum mentemque
vocamus.

69. Refert, han bringer Bud og Besked tilbage.

71. Alte terminus hærens. Den bestemte Begyndelsning
har Digteren betegnet under Billedet af den ydmyk nebrammede
Grændsepæl eller Grændsteen imellem to Naboers Marker.

75. Impia rationis elementa. Det fulde egentlig have
været impia r. e.; Lucrets vil betage ham Frøgten for at det
skal være en ugudelig Philosophie, hvis Begyndelsesgrunde han
gjør Bekjendtskab med. Lignende Eksempler, hvor Adjicivet,
som egentlig hører til det possessive Hovedbegreb, er henført til
det styrrende Ord, sjældt dette fun er en Deel af himt, s. B.
113: per gentes Italas hominum for Italorum, og 5, 24:
Nemeæus hiatus leonis for Nemeæi. Catul. 64, 50. 246. 276. 359.

76. Indugredi. Den gamle Form indu eller endo i
Stedet for in bruger Lucrets østere, saavel enkelt (5, 102), som
i Sammensætninger.

Quod contra, tvertimod. Her ligesom i det græske τὸ δὲ
oversættes Pronometr ifk; det tjener næsten fun til at forbinde
Sætningerne, smlg. Madv. Gr. 449.

78. Som et Eksempel paa Forbrydelser, hvortil Gudsfrøgten
har forældet Menneskene, anføres Iphigenias Øffring i
Aulis. Men Agamemnons Datter har her ikke dette fra
Euripiides' Tragoedier saa almindelig bekendte Navn. Hun
kaldes Iphianassa, hvilket hos Homer og Sophokles er
Navnet paa en af Agamemnons senere levende Døtre. Det
er vanskeligt at afgjøre, om det er en hukommelsesfejl af
Lucrets, eller om han har fulgt en anden os ubekjendt Kilde.

80. prima virorum, de øpperste af Mændene, er en reent
græs Construction, τὰ πρώτα τῶν ἀρδοῦ, saaledes som vi hos
Herodot læse Ἐρετρίων τὰ πρώτα, Αἰγαῖον τὰ πρώτα.

81. Digteren udmaler denne Scene saa grisbende som muligt.
Den unge Bige smykes som et Øffeldyr med hvide Ulvbaand
om Hovedet. Comptus af comere betyder Haarsæt.

82. Pari parte d. e. pariter. Baandets End er hænge-
lige langt ned ved begge Kinder, ex ultraque malarum.

Hunc propter, ved Siden af ham, smlg. 5, 30 og 35.

89. sublata virum manibus. Saaledes see vi det paa
det bekjendte pompeianste Malerte, s. C. O. Müller Denkmäler
d. a. K. I., N. 206.

90 ff. Hvilken Modsatning! Agamemnon havde sendt Bud
efters sin Datter under det Paastub, at hun skulle være Achilles'

Brud. Hun maaatte vente, at her ikke skulle foretages nogen anden Øffring, end den, man ved ethvert Bryllup pleiede at bringe Zeus og Hera for et lykkeligt Eggfestab (*προτέλεια*), og at hun derefter skulle følges hjem i et festligt Optog, medens Chores klare Stemme sang Bryllupssangen (*hymenæus*, s. Hom. Il. 18, 493. Catul. 62). Men nu bliver hun, den rene Ma, selv øfset paa en saa skændig Maade.

Ut posset comitari. Her anmærke vi ikke blot den mindre almindelige Brug af comitari som Bassv, men især det albeles oversvødige posset. Bi ventede: ut comitaretur, „for at lebsages“. Naar vi paa Danst sige: „for at hun kunde lebsages“, hñer Hjælpeverbet egenstig kun til at erstatte Conjunction. Lucrets har vist kun sat det for at udfylde en manglende Blads i Verset. Et lignende oversvødigt posset findes i denne Bog V. 220. Smglg. 5, 146.

96. Naest efter Religionen synes Digterne at være den epiceriske Læres farligste Fjender. Deres Skilbringer af Underverdenen og de evige Straffe, mener Lucrets, maae fylde Menneskene med en saadan Forfærdelse, at de ikke have Tanke for Ander.

97. Terriloquus er dannet ligesom fatiloquus og grandiloquus, men ved en unsiglig Analogie. Saaledes og terrificus, terrificare (ndfr. V. 127), horrisonus 5, 109 o. A.

98. Quippe, naturligvis, smglg. 5, 126. Cic. Fin. 4, 3, 7: Ista omnia a te quidem apte et rotunde: quippe; habes enim a rhetoribus. Leg. 1, 1, 5: Quippe; quum illa ad veritatem referantur, in hoc ad delectationem pleraque.

99. Vitæ rationes vertere, fuldkaste Livets Planer, omstyrte enhver fornuftig Beregning af Livet. Smglg. 5, 9.

104. Nulla ratio restandi, intet Middel til, ingen Maade, hvorpaa man kan gjøre Modstand.

105. Poenas timendum. Der underforstaes est, som saa ofte, s. 2, 1; det er aldeles ubefriet af Lachmann og Bernays at tilføje det. — Om den usædvanlige Gerundiv-Construktion med Object s. Maadv. Gr. 421 b. smlg. Lucret. 5, 44.

106 ff. Man (folk) veed ikke, hvordan Sjælens Natur er, om den bliver til ved Fødselen, eller om den er til i Forvejen og i Fødselsøeblikket trænger ind i Legemet, om den gaaer til Grunde ved Døden, eller om den derefter fører et Skyggeliv i Underverdenen, eller om den ifølge en guddommelig Lov vandrer over i andre Væsener.

109. Lacunæ. Øyhder, Afgrunde, ligesom 3, 1031 og 5, 791 salsa lacunæ om Havet.

110. Insinuare se, sjeldent blot insinuare, konstrueres i Almindelighed med in med Accusativ, som in familiaritatem aliquius. Øvfr. 107 stod i bettes Sted Dativ. Her den blotte Accusativ, ligesom 5, 44 og 73.

111. Ennius begyndte sine Annaler med at fortælle, hvorledes Homers Land havde aabenbaret sig for ham i Drømmme, og med grabende Taarer stildret ham Menneskessjælens haarde Lod, at den efter Døben skulle vandre om i allehaande forskellige Skikkeler. Saaledes var hans Sjæl gaaet over i en Paafugl, og dersra igjen i andre Væsener, indtil den nu, i den 5te Forvandling, havde taget Bosig i Ennius, der skulle stabe det romerske Epos, ligesom Homer havde stabbet det græske. Dertil for anfører Lucrets ham som en Tilsænger af Læren om Sjælevandringen, men han bebreider ham det ogsaa som en Inconsequents, at han lader Homers Skygge træde frem, som om han ikke mindre troede paa Skyggelivet i Underverdenen. — Digteren kan ikke nævne sin beundrede Forfænger, uden at tilspøie, at han var den Første, der hentebe den uvisnelige Laurbærkrands, som skulle faae et saa berømt Navn i Italien, fra de græske Musers hndige Berg.

114. Acherusia templo, acherusiske Enemærker, et fra Ennius optaget Udtryk, som Lucrets oftere bruger. Acheruns om Underverdenen, s. 3, 37. Templum er egentlig en regelmæssig Hjulkant, rettet efter de 4 Verdenshjørner, som Augusterne affikke, enten paa Jorden, som til Opførelsen af en hellig Bygning, eller paa Himmelten, hvilken de for at bestemme Huglevarsterne maae dele i 4 Dele. Det Betegnende i Begrebet er Begrænsningen. Dertil havde allerede de ældste latinste Digtere, Ennius og Plautus brugt templo i den almindeligtre Betydning „Enemærker“; de havde talt om coeli og maris t. Lucrets gaaer endnu videre. Han siger mentis templo 5, 103, og 4, 622 humida lingua templi; see og 2, 8.

115. Exponit edens, fremstætter og udstiger; smlg. Cic. Tusc. 4, 3, 6: C. Amasinius extitit dicens.

116. Quo - permaneant er en unsiglig Forbindelse; man maaatte vente, enten quo perveniant eller ubi permaneant, thi man kan nok sige permanere ad tempus aliquod, men ikke in locum aliquem. Her er Sid og Rum smælet sammen for Lucrets; Menneskene vedblive til de komme ned i Underverdenen.

117. Simulacra, hos Homer εἴδωλα.

124. Cum primis = imprimis; s. 3, 916.

125. Anima og animus ere forskjellige. Det er *Livs-principiet* og *Bevidstheben*, *tò áloyor* og *tò loyinor*, *ψυχή* og *ροῦς*. Den epicuriske Lære derom udvittler Lucrets i 3de Bog. Smlg. 5, 138 ff.

126 ff. Lucrets vil have undersøgt, hvorfra de skækkelige Forestillinger om Underverdenen, der stundom foresvæve os i Drømme eller i Feberphantasier, kommer. Efter hans System kunne de kun være frembragte ved visse Atomsammenfød. Disse samme Indvirkninger maae ogsaa gjøre sig gialdbende hos sunde og vaagne Mennesker; men de tage sig ganste anderledes ud for dem. Altsaa: han vil vide, hvilke af de Vaagnes Forestillinger det er, som hos de Gyge og Sovende blive til saadanne Skækkbilledeer.

130. Nec me animi fallit, „det undgaaer mig ikke i min Tanke“, en hndet Talemaade hos Lucrets, s. 5, 97. — Reperta, Opdagelser.

134-36. Me safferre suadet, ualmindelig Accusativ med Infinitiv; smlg. Catul. 64, 29. Haandskrifterne have efferre; men det strider baade mod den almindelige og mod den særegne lucretianiske Sprogbrug. De nyeste Udgivere have derfor optaget Fabers Retelse safferre.

136. Serenas, de flare, rolige Nøtter, som mere synes bestemte til behagelig Hvile, end til anstrengt Arbeide. Smlg. 2, 8.

139. Penitus convisere, fuldstændig gjennemstue. Det er et sjeldent Verbum; i Almindelighed siger man penitus perspicere eller intelligere.

142. Naturæ species, Betragtning af Naturen. Saaledes oftere hos Lucrets; hos Cicero og andre gode Prosaister finde vi kun prima specie, ved første Diefast.

143. Principium cuius. I denne Ordens læses Ordene i Haandskrifterne og i de nyeste Udgaver. Cuius er een Stavelse.

145. Ita, saaledes frygter man, d. e. saaledes truer man, eller dette frygter man.

146 f. Multa, quorum operum, b. e. multa opera quorum; smlg. Catul. 64, 208 f. cuncta, quæ mandata.

149. Quas ob res er vel kun for Versets Skyld sat i Stabet for quam ob rem.

II. (Anden Bog, B. 1—67.)

I anden Bog behandler Lucrets Atomernes Egenskaber og Bevægelser, hvorved Tingene fremkomme. Han benytter Indledningen til paa ny at anbefale sin Philosophie, idet han be-

geistret sildrer den Ro og Fred, som den, men ellers Intet i Verden er i Stand til at stabe.

1. Det er et behagligt Syn, fra Landjorden af at see Andre tumsles paa det stormfulde Hav. *Æquor* er Vandfladen, smlg. 1, 8.

3. Non quia-est. Den correcte Sprogbrug fordrede sit, s. Madv. Gr. 357 b. Dog staer Indicativ Liv. 10, 41: ad urbem majore resistitur vi, non quia plus animi viciis est, sed melius muri quam vallum armatos arcant. Et andet Tilfælde, hvor Lucrets har Indicativ for Conj. s. 3, 998.

5. Det er ogsaa behagligt at betragte et stort og heftigt Slag, naar man selv ikke har nogen Deel i Faren.

6. Per campos instructa, „opført paa Sletterne“, lige som et Skuespil. Ellers finde vi i Almindelighed instruere aciem, legiones o. s. v. i Betydningen at opstille dem.

7 f. Men Intet er beilige, end aī sole sig i sikker Besiddelse af den systricke Borg, som de Wises Lærdom har opreist. Lambin construerer: tenere edita tempa (i. e. altas arces) bene munita sapientum doctrina. Ordstillingen kunde vel have nogen Analogie i 1, 82; men da edita ikke er et Adjektiv, men et Particium, troer jeg ikke, at nogen romersk Læser faldt paa at stille det fra det ved Siden staaende doctrina. — Om tempa s. 1, 114. Serena, smlg. 1, 134.

11. Certare ingenio, kappes i Beltalenhed. Sammenhængen viser, at her kun er Tale om de Midler, hvorved man kommer frem i Staten.

12. Præstante labore, med overordentlig (udmærket) Anstrengelse. Smlg. 3, 62.

16. Quodcumque est, hvor fort eller langt end Livet er. — Nonne videre cett. „Ikke at kunne see, at Naturen intet Andet fordrer end Frihed for Smerte og Sorg!“ Den almindelige Sprogbrug krævede non videre, eller hoc non videre; det enklitise ne bruges ellers kun i slige Forundrings- og Beflagelses-Sætninger, naar de utsiges bekræftende (Madv. Gr. 399). Lucrets har villet vise Fortsættelsen af den spørgende eller ubraabende Sætningsform, saaledes som det flest ved det relative Pronomen, s. Catul. 64, 180 og 183. Det er Lachmann, der igjen har optaget Haandskrifternes Læsmaade, som yderligere er sikret ved et Citat af Donat. De tidligere Udgaver tilføjede for det Meste est efter videre, i Betydningen licet, չու, „kan man ikke see?“

17. Latrare skal ogsaa Ennius have brugt i Bethydningen at forlange. Horats skriver latrantem stomachum, Sat. 2, 2, 17. — cui-se-motu². Haandskriften have qui-semota. Madvig rettede qui til cum. Jeg har med Lachmann og Bernays optaget Avantius' og Bentleyhs Rettelser.

18. Mente, i Sindet. Lachmann søger at undgaae denne Sammenhoben af Ablativer ved at rette det til menti³. Det er neppe nødvendigt, s. 3, 1018.

20. Først med Hensyn til Legemet behøves der saare Lidet til at støffe os fuldstændig Frihed for Smerte, hvilket Epicureerne satte som det højeste Gode, og oven i Købets sjænke og mangfoldig Glæde. Dernæst med Hensyn til Sjælen beviser han det Samme B. 37 ff.

21. cumque kan ikke forbindes med det foregaaende quæ. Det betyder til enhver Tid, smlg. Hor. Od. 1, 32, 15 mihi cumque salve rite vocanti. Det er en sjeldnere Bethydning af dette Ord, men den stemmer ganzte med Analogien. Saaledes betyder quisque Enhver, utique paa enhver Maade, usque allevene eller altid.

23 ff. „Undertiden er det endogsaar albeles unaturligt at ønske Mere. Saaledes savner Ingen gyldne Candelabre, pragtfulde Sale og Eitharspil, naar han i den sjønne Narstid ligger i Græsset under et syggefuldt Træ ved Brethen af en rislende Bæk.“ Lucrets har staet disse to Sætninger sammen til een, og ladet B. 29 cum tamen inter se o. s. v. slutte sig som Apposition til interdum.

24. Aurea iuvenum simulaera lampadas manibus retinentia, ligesom i Alkinos' Huus i Odysseen 7, 100 ff. Retinentia er ikke Andre end tenentia, s. Catul. 64, 8 og 311; Cic. Verr. 4, 84: Sagittæ pendebant ab humero; sinistra manu retinebat arcum, dextra ardentem facem præserebat.

27. Fulget. Den forte Endestavelse er forlænget ved Arfst, s. Madv. Gr. 502 a. Catul. 62, 4; 64, 20.

28. „Og Eitharens Loner gjenlyde ikke fra tavlede og forgyldte Loftet.“ Tecta have de fleste Udgivere optaget efter et Sted hos Macrobius, hvor dette Vers er anført. I Højskine af Lucrets staer templa, ligesom B. 8; men dette Ordets Bethydning er vistnok altfor ubestemt og almindelig til at passe i denne Sammenhæng og til disse Adjektiver.

32. Tempestas Tiden, naturligvis den venlige Tid, Væren. Det er hen, der bestører det grønne Græs med Blomster.

36. Si iacteris, hvis Du kaster Dig om, vender og dreier Dig i Din Feber.

39. Quod superest, s. 1, 44.

40. Si non forte skulle efter den almindelige Sprogbrug være nisi forte: „med mindre Du troer, at det kan berolige Dit Sind, naar Du lader de Høre og Hlaader, Du hyder over, udføre store Manoeuvrer og forstille Kampe imod hinanden.“

42-43. Disse to Vers ere i Højskrift uforståelige: Subsidii magnis Epicuri constabilitas Ornatas armis itastus tariterq. animatas. De ældre Udgivere udelode dem. Lachmann rettede: Subsidii magnisque elephantis constabilitas, Ornatas armis, validas pariterque animatas. Bernays skriver: Subsidii magnis hastatis constabilitas, Ornatas armis pariter pariterque animatas. Han begrunder sin Rettelse i Fortalen S. XI. Det er især det af ham anvisede Spor, jeg følger, naar jeg skriver Subsidii magnisque epicuris constabilitas, Ornatas armis hastis pariterque animatas, „styrkede ved Rejser og betydelige Hjælpetropper, udrustede med Skolde og Spyd og Itge mobige“. Digteren udmaler Mengden af Tropperne, for at vise Mandens Magt. At en Gloßator skulle have villet forklare subsidia ved at tilføje den græske Oversættelse ἐπίκονγοι, som Bernays mener, kan jeg ikke tænke mig, men vel, at Lucrets selv, der bruger saa mange græske Ord (s. dædala 1, 7, equus durateus, reboare) ogsaa kan have brugt dette.

44. Dette Vers staer ikke i Højskrne; men Nonius anfører det af Lucrets' 2den Bog. Lambin har indsat det her.

47. Tempus, Tinding. Lachm. og Bern. have optaget Bentleys Rettelse pectus.

54 f. Hvor kan Du ha twile paa, at denne Magt (til at berolige Sindet) ganzte og albeles tilhører Lanken (Philosophien), saameget mere som hele Livet ellers lider i Mørke?

60-62, s. 1, 140-142.

67. Te dictis præbere, at give Dig hen til mine Ord, som Liv. 6, 28: præbere se telis hostium. En Prosaist havde formodentlig sagt: aures dictis meis præbere.

III. (Tredie Bog, B. 1—93.)

I tredie Bog udvikler Lucrets Sjælens Natur, og viser, at ogsaa den, haade animus og anima (s. 1, 125), bestaaer af Atomer. I Døden oploses deres Forbindelse, og Sjælen er ikke mere. Epicureeren har ingen Frugt for Tilintetgørelsen;

naar man ikke er til, føler man jo ingen Smerte. Han staaer sig til Dio i denne Betragtning; nu kan han nyde det Nærvarende uden at frygte for Døden eller for Tilstanden efter Døden. Lucrets mener, at al Bekymring her i Livet mere eller mindre striver sig fra Frygt for Døden. Han jubler derfor over den Erfjendelser, han er kommen til, og begynder denne Bog med at lovpriise Epicur, som har ophævet al Dødsfrygt. Det er denne Slags Lovtaler, som Cicero med saa god Grund opholder sig over i Tuscul. 1, 21.

1. Ved Epicur har først det klare Lys hævet sig efter Mørket, og Livets Guder ere satte i deres rette Lys.

4. „Jeg sætter mine Godspor fast i dine indtrykte Mærker“; d. e. jeg følger tro det Spor, Du har efterladt Dig. Ficta i Stedet for fixa har man undertiden sagt i Lucrets' Lid. Det staaer hos Barro (R. R. 3, 7, 4) og en Grammatiker anfører det af Scaurus.

5. Non ita-quam i Stedet for non tam-quam staaer ogsaa hos Propert. 2, 5, 11-13.

6 f. „Hvor kan Svalen maale sig med Svanerne?“ Swanernes Sang berømme de gamle Digttere ofte, s. Horat. Od. 2, 20, 10 ff.; 4, 2, 25. Ligesom her Virg. Buc. 8, 55: certent et cynnis ululæ.

8. Fortis equi vis, „den stærke Hestes Kraft“. Uttrykket er dannet i Analogie med de hos de græske Digttere saa almindelige Omstyrninger, *βόη Ἡρακλεῖη, ιερὸν μέρος Ἀκρι-* *ρόον* o. a.

14. Vociferari, at raabe, tale høit og tydeligt, er her forbundet med en Objects-Accusativ i samme Betydning, som ellers de med Ablativ.

15. Coorta. Saaledes har Lachmann rettet Haandskrifternes urigtige Læsemaade coortam, der tillægger Gr. den modsatte Menighed af den, han hylber, nemlig at Naturen fulde være opstaet ved en guddommelig Tanke. Nu staaer der: „Saafraart Din Tanke begyndte at tale om Naturen, reiste den guddommelige Forstand sig, og Sjælens Skrækkbilleder forsvandt.“

16. Moenia mundi, s. 1, 67. Udenfor Verdens Grændse var, efter Epicurs Lære, det umaadelige tomme Rum, τὸ οὐρών, inane. Der, meente han, i Mellemrummene imellem Kloderne, τὰ μετακόσμια, intermundia, op holdt Guderne sig i evig usofstyrret Dio, uden nogen Indflydelse paa Verden. Smlg. 5, 146 ff.

19 ff. Skildringen er laant fra den homeriske Beskrivelse af Olympen i Odyss. 6, 42 ff. — Nec nubila nimbis adsperrunt, Skyerne bestænke dem ikke med Regn.

20. Neque nix o. s. v., den hvide Sne falder ikke ned og slader Planterne ved at stivne til (kristalliserer sig som) stary Rimfrost. Smlg. Hom. Od. 14, 476 f. αὐτὸς ὑπερθε χιὼν γένεται πάχην ψυχού, καὶ σακέεσσι περιτρέπετο κρυσταλλος.

21. Semperque. Que, „men“, mangler i Hobstine, men er tilføjet af Lachmann efter Marullus' Conjectur.

22. Integit. En Trykfejl i en af de første Udgaver: integer, har forplantet sig igennem de allerflestte Udgaver indtil Lachmann.

24. Delibat, formindster, smlg. B. 1088.

25. Acherusia templa, smlg. B. 86, s. 1, 114. Underverdenen faae vi derimod intet Sted at see, og dog kan Jorden ikke standse vort Blif, thi vi have jo overskredet Verdens Grændse.

29. Percipit, gjennemtrænger, betager, smlg. B. 80. Ordet findes ogsaa hos Plautus og Terents i denne Betydning, men ikke hos de Senere.

Horror. Beundringen er saa stor, at den viser sig som en formelig Forfærdelse. Saaledes bruge Grækerne og θάμφος ογ κατάπληξις.

32. Quam variis distantia formis, under hvor forskellige Skiftesler; distantia er det Samme som diversa, s. 2, 334: cunctarum exordia rerum qualia sint et quam longe distantia formis.

36. Claranda, d. e. illustranda.

37. Acheruns, Underverdenen. Denne oldlatinste Form gjenfinde vi i ndft. 978 og 984; den forekommer ogsaa hos Plautus. De senere Gr. bruge den uforandrede græske Form Acheron, og dannen Adjektivet Acherontius, medens de Aldre sagde Acherusius.

39. Omnia suffundens mortis nigrore, udbredende Dødens Skygge over Alt.

40. Esse er overslødig. Efter relinquo burde der egentlig staae ut sit liquida; det er konstrueret som patior. Egnende 5, 51: dignarier esse for dignum habere, qui sit, eller for det blotte dignari.

41 ff. Det er ikke nok, at Folk sige, at de ikke frygte Døden, og at de meget godt vide, at der ikke er noget Liv efter dette. Det viser sig i Almindelighed, at deres Overbeviis-

ning fun er svag; thi de taale hellere de største Ulykker her i Livet, end de tage sig selv af Dage.

42. Tartara leti, Dødens Tartarus. Egennavnet gaaer næsten over til at blive et Føllesnavn ved den tilspiede Betegnelse.

43 f. At Sjælen var Blod, havde Empedokles meent, af hvem dette Vers er bevaret: *αἷμα γὰρ ἀρρώστοις περιχάρδιον στηνόντα*, smlg. Cic. Tuscul. 1, 9, 19. At den var Wind, havde vist Ingen sagt; det er en haanlig Fordreielse af Lucrets, som ogsaa Villæget: si fert ita sorte voluntas, „naar de nu faae det Indfald“, viser. De havde sagt, at den var at føge i Aandedrættet, *πνεῦμα*, anima, s. Cic. ans. St.

50. Denique hører til det foregaende: fort sagt, om de endog rammes af alle mulige Ulykker, blive de dog ved at leve. Smlg. 975, 1021, 1023.

51. Tamen er sat ind i det første Led af Sætningen, stjændt det egentlig hører til det andet. Saaledes siges og tametsi i Stebet for: etsi-tamen. Smlg. B. 933.

52. Offere til afdøde Forældre, parentationes, og overhovedet alle Inferiæ, eller Offere til Dii manes, maatte have et alvorligt Præg. Slagtedes der Offerdyr, maatte de være sorte.

58. Persona, Masten, den paatagne Rolle.

59 ff. Lucrets er juft ikke heldig i at vase, hvorledes Frygt for Døden ligger til Grund for alle Menneskenes Ulykker og Laster, navnlig for Havesyge, Ergerrighed og Misundelse. Han kan ikke ansøre Andet, end at Fattigdom og Foragt synes næsten at være ligesaa stemme som Døden, og paa Grund af denne store Lighed sætter han Døden i deres Sted. Det er en daarlig Logik, men saadan som den ofte fandtes hos Epicur selv. Den er paa en Maade en Folge af Atomlæren, hvorefter Døden er en fuldstændig Oplosning af Menneskets Atomer, og disse Ulykker en begyndende Oplosning deraf. Heilen viser sig strax. I B. 79 kommer Lucrets til det Resultat, at Folk af Frygt for Døden børge sig selv Livet, medens han ovst. i B. 50 har bebreidet dem, at de ikke gjøre det. Enhver seer, det er ikke Døden, som Selvmorderen frygter, men de Ulykker, som Lucrets har tilladt sig at forverle dermed.

62. Præstante labore, s. 2, 12.

65. Acris egestas, den sure Armod.

68. Se synes at gjøre dobbelt Ejendom, baade som Subject for effugisse, hvor det staer, men godt kunne undværes — s. Madv. Gr. 389 Anm. 4 — og som Object for removisse,

hvor det set ikke kan undværes. Om Pers. Inf. s. Madv. 407 Anm. 2.

70. Rem conflant, de samle sig Venge.

74. Ab eodem timore, paa Grund af den samme Frygt, s. Madv. 255 Anm. 1.

76. Claroque incedere honore. Jeg har optaget denne gamle Rettelse, da Lucrets umuligen kan have frevet, som der staer i Hdsfrne: claro qui incedit honore. Maafsee det havde været endnu rigtigere at freve med Lambin: clarumque incedere honore.

78. „Andre pines til Døde for at blive hæbret med Statuer og see deres Navne paa offentlige Monumenter“. Det Lucrets spotter denne Lyst, følger han Epicur, der havde inddelt Lysterne i 3 Classer, 1) de som baade varer naturlige og nødvendige, 2) de som varer naturlige, men ikke nødvendige, 3) de som hverken varer naturlige eller nødvendige. Som Exempel paa disse sidste havde han netop anført Kranse og Billedflotter.

80. Humanos for homines brugte ogsaa Varro; men almindeligt var det ikke, saaledes som mortales.

83. Hunc vexare pudorem, det er Døbsfrygten, der frenker Blusfærdigheden, eller bringer Folk til at sætte sig ud over den.

84. Et in summa-suadet. Det er en paafaldende Overgang til Oratio recta, som fun til Nød undskyldes ved den følgende videre Udvitling. Den er imidlertid at foretrække baade for Lachmanns Rettelse: in summa-fraude og for Bernays: in summa-clade. Skal det rettes, hør man dog vist lade in summa, „overhovedet“, blive staende.

87-93, s. 2, 56-62.

IV. (Tredie Bog, B. 870 til Enden.)

Efter at Lucrets har fremsat sin Lære om Sjælen, at den fun bestaaer af Atomer, og bernerest med en trættende Vibelsrighed udbredt sig over, hvad der ligefrem maatte følge af Sjælens antagne legemlige Natur, nemlig at den maa gaae til Grunde med Legemet, viser han nu sin Lærling, hvor urimeligt det vilde være at klage over Døden, hvad enten man engstedes over den Behandling, Legemet da vilde være utsat for, eller man tenkte paa Alt hvad man vilde savne (—893). Døden indeholder hverken Sorg eller Savn; thi man føler Intet (—930). Naturen kan med Føje trettesfætte os, naar

vi af Frygt for Døden undblade at nyde Livet (—971). Tiden efter Døden er for os ikke anderledes, end Tiden før vi blev fødte (—977). Sagnene om Straffene i Undverdenen ere kun Sindbilleder paa Menneskenes uregjerlige Lyster og de Lideller, de medfører her i Livet (—1028). Og, naar alle Fortidens største Mænd ere bøde, hvor kunne vi da forlange Andet? (—1052). Nej, vidste Folk kun, hvordan Sagen forholdt sig, vilde al Uro og Frygt forsvinde, og Intet mere forstyrre Livet (—1075). Hvor kunne vi dog være saa graadige paa Livet? Døden er os dog Alle vis. Forlænges Livet end nok saa meget, det indeholder dog kun Øjentagelser, og den evige Død bliver ikke fortære, fordi Livet bliver længere.

870 f. Her er en Sammenblanding af to Constructioner, eller en Anakoluthie. Efter Begyndelsen ubi videoas, hominem indignari, se ipsum post mortem venter man et futurum infinitum; men da dette ikke haves af Verbet putescere (raadne), er Gsf. gaaet over i den anden Construction med fore ut, som han burde have brugt fra først af: hominem indignari, fore ut ipse aut putescat, aut... Lignende Forbindelser forekomme hos Plautus, og hos græske Frøre. Smglg. Madv. Gr. 480 sidste Erpl.

872. Interficiat, tilintetgjøres, intereat. Denne Form findes og hos Plautus; confieri og defieri ere endnu almindeligere. Lucrets kunde ikke sætte interfici paa dette Sted, hvor Talen ikke er om at dræbes, men om Legemets Tilintetgjørelse efter Døden.

873. Non sincerum sonere, at det ikke klinger reent; det er ingen ørlig Tale. Sonere efter tredie Conj. have Lucrets og de øldre Digttere undertiden brugt; tonere skal Varro have brugt. Smglg. 5, 40.

874. Cæcum, sjælt, usynlig. Dette Ord bruges ofte hos Digtene ei blot om den, der ikke seer, men og om det, der ikke sees, og om det, hvorfor man ei kan see, som Mørket.

875. Quemquam sensum, d. e. ullum; quisquam som Abjetiv om Ting findes ei blot hos Lucrets, men selv et Par Gange hos Cicero o. A.

876. „Han yder ikke hvad han lover“, nemlig ørlig An>tagelse af Sjælens Dødelighed. Det følgende et unde, som Høftne have, er ufoxstaaeligt. Kun Turneb har forsøgt en Forklaring ved at undersøsstae promittit og tage et som nec: non ex animo dicit. Det gaaer ikke an. Madvig havde op-

taget den gamle Mettelse abunde: han yder det ikke i Overslodighed; men her behøves heller ingen Overslodighed; Menningen kræver kun satis. Jeg vilde foreslae: et hæret, „men han vokler endnu.“

877. Eicit for eicit, i to Stavelser, forekommer oftere hos Lucrets.

878. „Uden selv at vide det lader han Noget af sin Person blive tilbage“.

881. Ipse sui miseret, „han ynkes over sig selv“. Vi ventede ipsum; men ogsaa Ennius havde brugt miserere personligt i Activ. — Illim er en gammel Form for illinc.

883. Sensuque suo contaminat adstans. Idet han (i Tanken) stiller sig hen foran Liget, sammenblander han det med sin Følelse, lægger han sin Følelse ind deri. Contaminare i samme Betydning f. Terent. Andr. Prol. 16: contaminare non decere fabulas.

886. Sibi, en ehjist Dativ (Madv. 248) spies saaledes hos Plautus oftere til se og suus for at forstærke Tilbagevistningen: „sig selv“. Smglg. 898.

888. I Almindelighed forførdes Folk kun over den Tanke, at deres Lig stal ligge ubegravet og mishandles (tractari) af vilde Dyr. Men, vare de consegnente, maatte de finde selv den hæderligste Begravelse ligesaa frygtelig. De maatte være bange for at steges, naar de kom paa Baulet, for at kvæles, naar man lagde dem i Honning (en i Oldtiden ikke almindelig Maade at bevare Ligene for Forraadnelse, s. f. Cr. Herodot. 1, 198. Corn. Nep. Agesilaus Slutn.), for at fryse, naar de laae paa de kolde Stene i et i Klippen udhulet Gravkammer, eller for at trykkes og klemmes, naar man fastede en Jordhøi op over dem.

892. Summum æquor er Overslaben, s. 1, 8; 3, 1002. Lucrets har kaldt Speisfladen speculorum æquor.

894. Lucrets har riist, hvor urimelige de Klager over Døden ere, som hentes fra det døde Legemes Tilstand. Men dog hører man ved enhver Begravelse de samme Klager af de Efterlevende. Her mangler en Overgang. Det er som om Gsf. i Consequents med det Foregaaende har gjort Folk det Spørgeomaaal: „Hvorfor klage I da over mig efter min Død?“ De svare med at udtale deres Klager fuldstændig, og begynde, som man saa ofte i daglig Tale begyndte et Svar, med Nam, „Jo“; s. Madv. Gr. 454 Ann. 2.

895. Occurrent oscula præripere, løbe Dig imøde
for at snappe Hys fra Dig, for at kyse Dig jo før jo hellere.
Om Infinitiven s. Madv. 411 Num. 2.

897. Facti florentibus er Høfnerne oprindelige, men
forsvrene Overlevering. I nogle blev det rettet til factis, men
det kan heller ikke forståes. Madvig troede, der kunne staae
tectis: en Beskyttelse for dit blomstrende Huus og din Familie,
men der er ingen Modsetning imellem tectis og tuis, og det
er ei i Medgang man behøver Hjælp og Beskyttelse. Floren-
tibus skal vist være plorantibus; men hvad facti er, veed jeg
ikke; mon posthac?

898. Misero misere, rhetorisk Gjentagelse af det samme
Begreb for at forstærke Udrykken. Græferne havde fra gammel
Tid sagt *μέγας μεγάλωτι, ναρώς ναρώς* o. l., og de ældste
latinistiske Digttere optog det med Fortjærlighed.

899. Præmia, Gøber, s. V. 956; 5, 5. Cic. Tuscul. 5, 7: Xerxes omnibus donis præmisque fortunæ referitus.

900 f. Nec tibi-una, „Men med det Samme har Du
heller ikke mere noget Savn af disse Ting tilbage.

904 ff. Efter den af Lucrets indstudete Benærkning fort-
sættes de Efterlevendes Klager: „Du er rigtignok, fra det Die-
blik Dødens Slummer har betaget Dig, fri for al syglig
Smerte; men vi ville aldrig blive mætte af at begræde Dig, der
næsten ganse er forvandlet til Aske paa den gruelige Brand-
plads.“ Ved Dannelsen af Ordet *cinefactus* er der gjort
Vold paa Sproget, men Betydningen er klar, selv om ikke
Nominus havde forklaret det: *in cinerem dissolutus*. Det til-
føiede *prope*, er rigtignok oversløbt; men ganse nojagtigt;
ved Ligets Brænding blevе Venene ikke forvandlede til Aske.
Lachmann har aldeles misforstået Stedet.

909. Ab hoc, den der har fremsat disse Klager.

913. Sæpe stulde egentlig have staaet i Hovedsætningen:
faciunt; smlg. 1050. De Gamles Skik ved Driftskelag at bære
Skænde paa Hovedet, er noftsom bekjendt.

914. „Det er en fort Nydelse, de Stakkels Mennesker have“. Homullus er en sjeldnere Deminutivform end homunculus; den er dannet i Analogie med corolla, s. Madv. Gr. 182 b.

915. Iam fuerit, „det er snart forbi“; snart maae vi sige
om al Glæde: suit. Det er Fut. Eract i egentlig Bet., s. Madv. 340.

917. Torreat maa læses som to Stavelser, ligesom og
Høfnerne have torrat.

918. Aliæ, Genitiv i Stedet for alius, som østere hos
de Ældre.

922. Adscit er Lachmanns Rettelse. Høfnerne havde adigit;
de tidligere Udgaver atligit, hvilket man menteet var en gammel
Præfensform.

923 ff. „Og dog ere de Atomer, som i Sønnen bevæge
sig igennem vore Lemmer (rettere: den Atomforbindelse, som
findes Sted i Sønnen, smlg. 1040) set ikke fjernet fra de Be-
vægelser, der frembringe Sandning, i det Dieblik, da man
samler sig og kommer til Bevidsthed efter Sønnen.“ At der
ikke findes noget Savn i Døden, viser Lucrets ved en Sammen-
ligning med Sønnen. Heller ikke i Søgne føle vi Savnet af
Bevidstheden, og dog ligger denne Tilstand Sandningen langt
nærmere, som det navnlig viser sig i Opvægningens Dieblik,
hvori vi ligesom staae en Fornemmelse af Sønnen. Hvormeget
mere maa dette da ikke gjælde om Døden, hvorfra vi aldrig
vaagne op?

926. Ad nos esse, vedkomme os, s. 972. Almindelig
bekjendte ere Talemaaderne: nihil ad me, quid ad illum? o. a. l.

928. „En større Absplittlelse af Stoffets (Atomernes) Mengde“.

929. Consequitur leto, følger med Døden, egentlig:
paafølger ved Døden. Vi havde snarere ventet en transitiv
Brug af Verbet, ligesom vi omvendt i næste V., quem est
secuta, efter dansk Sprogbrug havde ventet en intansitiv: den,
for hvem Livets Øphør er indtraadt. Men Latinerne gjøre den
Person, hvem Sagen angaaer, næsten altid til Object for disse
Verber, der betegne at følge. S. Liv. 1, 53: Excepit deinde
eum lentius spe bellum; Cic. Fin. 1, 10, 32 med Madv. Num.

Expergitus, „opvægnet“, af det senere ubrugelige exper-
gere, at vække, som Grammatikerne ansætter af Lucrets' For-
gengere.

930. Pausa have de ældste romerske Digttere dannet af
παῦσις. Naturalisationen er her, som saa ofte i den ældste
Tid, forbundet med Forandring i Beiningssendelsen.

933. „Hvordan er fat med Dig, Menneske, siden Du i den
Grab giver efter for Dine syglige Bekymringer“. Tantopere
maa forbindes med nimis, smlg. 51 og 913.

926. Pertusum congesta quasi in vas, ligesom om
det var heldt i et gjennemboret Kar. Billedet er taget fra
Sagnet om Danaiderne, s. ndfr. 1009.

937. Ingrata, uden at efterlade nogen taknemmelig Grin-
ding, s. 942 og 958.

939. *Aequo animoque*, s. 962. Madv. Gr. 474 f, Ann.
 941. In offenso, „forhadt“, ligesom man siger in dubio, in lubrico. Substantivformen offensum s. Cic. Invent. 1, 49, 92: Offensum est, quod eorum, qui audiunt, voluntatem laedit.
 950. Quid respondemus, s. Madv. Gr. 339, A. 2 a. Her er Eftersætningen til 930 si mittat. For at påsætte dertil, skalde her egentlig have staet: respondeamus.

952. Grandior etc. „Men hvis den Mand, der flager saaledes, allerede er ældre og til Mars“. Dette Vers staaer i Høftine 3 Vers længere ned, hvorev hele Stedet sik en forfeert og neppe forståelig Form, sjældt man, for nogenlunde at rede Meningen, havde rettet Alque i det næste V. til Atqui. Det er Lachmann, der har sat det paa sin rete Blads.

954. Inclamare, „skænde“, er hyppigt hos Plautus.

955. Barathre, et græs Skjældsord; βαράθρος forklares ὁ βαράθρον ἄξιος ἀρχωτος, den der fortjener at styrtes ned i Afgrunden, barathrum, som man gjorde ved de værste Forbrydere. Dette Ord findes ellers ikke hos latinste Grf.; men dette er neppe Grund nok til med Lachm. at indsætte den latinste Skjældsord balatro, der vistnok er mere end en blot forstjellig Ordform; efter Festus betyder det Gadehav.

956. „Nu er Du vissen, efter at have nydt alle Livets Goder.“

962. Dignis er Lachmanns Rettelse for det uforståelige magnis; Bernays retter det til gnatis.

963. Incilare skal være synonymt med increpare, og være brugt af Pacuvius, Attius og Lucilius.

964. Novitas og vetustas, d. e. nova og vetera. Saaledes siger Cicero om Venefaber: novitates non sunt illæ quidem repudiandæ, vetustas tamen suo loco conservanda (Læl. 19, 68).

965. Reparare faaer hos Latinerne ikke blot, som vort erstatte, den mistede Gjenstand til Object, men ogsaa under tiden den, der stilles til Veie i Stedet, som naar Lucan siger vires novas reparare.

967. Sæcla, s. 1, 20.

969. „Saaledes ere de, ligesaa vel som Du, tilforn (ante hæc) faldne, og ville falde i Fremtiden“.

970. Alid for aliud findes oftere hos Lucrets og de Ældre.

971. Mancipio, til Cie, mohsat usu, til Brug, ligesom i Cic. Ep. ad Fam. 7, 29: fructus est tuus, mancipium illius.

973. Quam nascimur ante, d. e. ante quam nascimur. Ante bagefier quam findes hos Lucrets, og hos enkelte andre Grf. Her er ante endog overslodigt, thi der staer foran: ante acta. Ligesaas Properti. 2, 25, 26: prius infecto depositi premia cursu, septima quam metam triverit ante rota. — Om det historiske Bræsens nascimur efter fuerit, s. 1, 64.

974 f. „Dette viser Naturen os som et Speil for den Tid, der først kommer efter vor Død.“ Om Stillingen af denique s. B. 50.

978. Acheruns, s. B. 37.

980 ff. Tantalus blev efter Homer (Odys. 11, 582 ff.) som bekendt, straffet med evig Hunger og Tørst. De senere Digtere, allerede fra Bindar af, lade en stor Steen hænge over hans Hoved, saa at han bestandig maa frygte for at knuses ved dens Falb. Men den falder dog aldrig; det er altsaa en tom Frygt, formido cassa (egentlig: huul; s. 1049). I denne Tilstand findes Lucrets et Billede paa den efter hans Menighed ligesaa ugrundede Frygt for Guderne, og Angsten for muligt indtræffende Uheld, casus (Falb, ligesom Stenens).

984 ff. Sagnet om Tityos, i hvis Lever de to Gribbe bestandig bore sig ind (ineunt, Hom. Od. 11, 579: δέργον ἔσσαι δύνατες), er heller ikke at forståae efter Bogstaven. Det var umuligt, at hans Lever kunde holde ud til evig Tid, hvor stor man endog tenker sig ham, selv om man ikke noget med, som Homer, at lade hans Lemmer være udbredte over 9 Akr. Land, men udstrækker dem over hele Jordens Krebs. Nei, Tityos er kun et Billede paa Elstovs Kval og lignende Sorger. Ogsaa da ligger Mennesket kraftigst og forplint: det er som om Gribbe hæfde i ham.

993. Exest, fortærer. — Anxius angor, øngstelig Angst. De ældre latinste Digtere ere ingenlunde bange for en saadan Gjentagelse af det samme Begreb, men søger den ofte med Glid for at forstærke Udtrykker; smgl. 1015 og 898.

994. Cupedo eller cuppedo bruger Lucrets oftere for cupido, s. 5, 45. Objektivet cuppes forekommer hos Plautus.

995. Sisyphos s. Hom. Odyss. 11, 593 ff.

997. Imbibere, at indsuge, bruges oversært om at sætte sig Noget fast i Hovedet.

998. Est og datur skalde egentlig være Conjunctivo (Madv. Gr. 364). Ogsaa i B. 1010 (potestur) tillader Lucrets sig at sætte Indicativ i en saadan Sætning. Smgl. en lignende Frihed i 2, 3.

1001. In summo iam vertice, stiendt den allerede er kommen op paa den øverste Top. Präpositionen in mangler i Høstne. De tidligere Udgivere tilføie enten a eller e. I begge Tilsættelser bliver iam meningløst; derfor har jeg strevet in.

1003 ff. Danaiderne (f. Tibul. 1, 3, 79) ere et Billede paa Umætteligheden. Enhver af os, der ikke er fornøjet med alle de Goder, som Naturen igjennem Mares Skifter sender os, men bestandig forlanger mere, ligner disse unge Piger.

1005 f. „Saaledes som Mares Tider gjøre med os, naar de vende tilbage i deres Kredslosh“. Da Dadelen ikke falder paa Narstiderne, men paa os, fulde egentlig vi være Subiectet: Saaledes som vi forholde os ligeoversor Narstiderne.

1006. Lepores, f. 1, 15.

1010. Potestur, f. 998. De ældste latinske Frfre, baade Digtere og Prosaister, have oftere brugt Passivformen af posse i Forbindelse med en passiv Infinitiv, ligefrem coepitus sum, f. Madv. Gr. 161.

1011. Lucis egestas, „Mangelen paa Lys, det evige Mørke, Tartarus, der udaander en frygtelig Damp af sit Svælg“. De Gamle satte gjerne de ildsprudende Bjerge og andre vulkanske Phænomener i Forbindelse med Underverdenen. Lucrets bængeter aldeles Tilsættelsen af en saadan Mørkets Verden under Jorden. Det er kun et Billede paa den onde Samvittighed og den Frygt for Straf, som følger dermed.

1013. Quid? er Lachmanns Rettelse; smgl. 5, 47. I Høstne staar Qui; de tidligere Udg. havde optaget Marullus Rettelse Hæc.

1014. Metus poenarum pro male factis insignibus insignis, „Frygt for Straf for Misgjerningerne, stor efter disse Størrelse.“ pro betyder i Overensstemmelse med; ved denne Omstyrning i Stedet for Genitiven bliver Meningen tydeligere. S. 5, 2.

1015. Sceleris luela, Bod for Forbrydelsen, hører ikke til Carcer alene, men til alt det Følgende. Nutidens Bodsfængsler eksisterede ikke i Oldtiden; først i Kejsertiden finde vi Begyndelsen dertil i Evangeliske i Bjergværkerne. Fængslet var kun bestemt til Barevægt, navnlig for den domfældte Forbryder indtil Straffens Fuldbyrdselse. Derefter anfører Lucrets nogle af de forfærdeligste Straffe. Dejectio de rupe Tarpeia er noksom bekendt. Verbera, Bidst, Hudstrygning, anvendtes ofte som en Skjærpelse af Dødsstraffen, forud for Halshugningen (virgis cædi et securi feriri); undertiden finde vi endog, at

Golf blive påfæstede til Døde, hvilket man under Tiber og Nero kaldte antiquo more puniri (Suet. Nero 49). Robur har været meget omtívistet. Af den Maade, hvorpaa det hos Tacitus stilles sammen med Nedstyrtelsen fra Klippen (Ann. 4, 29: robur et saxum aut parricidarum poenas minitari) er det klart, at det var en almindelig Henrettelsesmaade. Af Liv. 38, 59 (ut in carcerem vir clarissimus includatur, et in robore et tenebris expiret, deinde nudus ante carcerem proiciatur) see vi, at det figter til Henrettelsen i Fængslet, som jo var saa almindelig i Republikkens Dage. Hvorledes Straffen udførtes, beskrives Gallust noigagtig i Catil. 55. Det var i det mameritinske Fængsels bybeste Kjælder, Tullianum, at det foregik. In eum locum postquam demissus est Lentulus, vindices rerum capitalium laqueo gulam fregere. Hermed stemmer Liv. 34, 44: Pleminius in inferiore carcerem demissus est necatusque, og Tac. Ann. 6, 39: Paconianus in carcere strangulatus est. Forbryderne blev altsaa kvalte i Fængslet, eller rettere hængte, thi hos Valer. Max. 6, 3, 1 læse vi: de robore præcipitati sunt. Robur er altsaa Øjskælen, hvorpaa de hænges, Galgen. Om en Galge bruges det ogsaa tydeligt af Silius Italicus i Fortællingen om Hasdrubal, der laber den spanske Konge Lagus hænge (1, 153: erecto suffixum robore, og 165: diro suspensum robore). Hængning var en gammel romersk Straf. Efter ældgamle Bestemmelser fulde den, der blev dømt for perduellio, suspensi infelici arbore (Liv. 1, 26. Cic. Rabir. 4). Senere skæbde man dette hæstlige Slyn, og den Slags Henrettelser foretoges kun i Fængsler. Fra denne Tid fjende vi intet andet Navn paa Galgen end robur. Det er efter det Foranførte forklarligt, at en Frf. som Paulus Diaconus kunde forvære robur med Tullianum; men dette hør ikke lede os vidt.

1007. Pix, lamina, tædæ. At komme sydende Beg paa Hovedet, at brænde med gloende Fernplader, at svie Legemet med Falke, helst hvor Bidsteslag allerede have revet Huden af — disse Ræbster ere vist oftere anvendte under det piñlige Forhør, end som Straffe. Det Første er omtalt Plaut. Captivi 597 (3, 4, 65); de to Sidste Cic. Verr. 5, 63.

1018 f. Mens sibi, conscientia factis, præmetuens. „Sindet, der, i Bevidstheden om sine Gjerninger, frygter at det skal gaae den galt“. Smgl. Plaut. Rud. 1247: ne consciū sint ipsi maleficiis suis; Virg. Æn. 4, 168: conscientiæ connubiis. Madvig fandt det haardt at adstille sibi fra conscientius, og optog derfor en gammel Rettelse: facti. Men Lucrets er ikke

bange for at stille to Ord ved Siden af hinanden i samme Casus, uden at Forholdsret er det samme, s. 2, 18-19; 3, 105?.

1019. Terret har Lachmann med Rette skrevet i Stebet for torret. Bidsteslag kunne vel siges at brænde, men ikke at stege eller tørre; de have netop den modsatte Virkning; de fremkalde Blod.

1022. Confr: atque metuit, ne hæc eadem in morte magis gravescant, s. Madv. Gr. 474 b. Smgl. ndfr. B. 1085.

Hic staer i Høfdrne, men kan neppe forsvares. Det maa rettes enten til Hinc, eller til Sic.

1025. Dette Vers er et Citat af Ennius, ubetydelig forandret for at passe i Sammenhængen. Tefius anfører Originalen: Postquam lumina sis oculis bonus Ancu' reliquit. — Sis, sos, sas, sagde de ældste Digttere undertiden for suis, suos, suas. Smgl. alid ovfr. 970. — Ancus Martius gjalst, saa lidt man endog viste om ham, for en god og folkelig Konge, især i Modsetning til hans haarde Førgænger. S. Virgil Aen. 6, 816: Quem iuxta sequitur iactantior Ancus, nunc quoque iam nimium gaudens popularibus auris.

1026. Melior multis rebus, d. e. multis partibus, mange Gange bedre.

1029. Ille, Xerres, hvis Bro over Hellebælt af hele Oldtiden betragtedes som et uhyre og næsten formasteligt Værk.

1031. Lacunas, s. 1, 109.

1032. Aquis insultans, „trampende paa Vandene“. Det er en Rettselske af Lambin i Stebet for Haandstræfternes equis.

1034. Scipiades, den af Ennius besungne Scipio Afrikanus major; s. 1, 26.

1035. Proinde ac famul infimus esset, „som om han var den ringeste Excel“. Famul for famulus havde Ennius brugt, fra hvem Slutningen af dette Vers ligefrem er optaget. Af lignende Former hos de ældste Digttere anføres facul, diffcul, debil.

1036. Repertores doctrinarum atque leporum, Videnskabernes og Konsternes Opfindere. Lepores har egentlig en endnu almindeligere Betydning, og indebefatter Alt hvad der forstårer Livet; s. ovfr. 1006.

1037 f. „Musernes Ledsgætere, hvis eneste Konge, Homer, hviler i samme Søn, som alle Andre.“

1039. Democritus fra Abdera var Opfinderen af Atomlæren, som Epicur opdrog. Han betragtedes derfor af Epicur selv og af hans tilhængere som den største af de titbligere

Philosopher. Han blev over 100 Åar gammel; men da han saa følte, at han blev sløv, suldede han sig ihjel, og viste sig ved denne Lejlighed saa fast i sin Beslutning, at han endog forlængede Døds Kampen nogle Dage for at fåse Kvinderne i Huset, der nødig vilde gaae Slip af Thesmophoriefestens Lyshighed.

1040. Memores motus, de Atombevægelser, der fremkalde Hukommelsen, smgl. 924.

1042. Obit, historisk Præsens, s. 1, 64. — Decursus lumine, Sammenblanding af to Billeder; d. spatio havde været nøjagtigt.

1052. Errone vagaris, gaaer omkring i Billedede, s. Cic. Off. 2, 2, 7: non enim sumus ii, quorum vagetur animus errore.

1058 f. Quærere semper commutare locum; disse Ord bør forbindes: de føge altid at forandre Øpholdssted, som om de derved kunde laste Byrden af sig. I det følgende anfører han Erexpler derpaa. Den rige Mand forlader sit store Huus, som han er kjed af, men kommer strax tilbage igjen. Han kører i største Hast ud til sit Landsted, men naar han kommer der, gaber han af Kjedhjemmelighed og lægger sig til at sove, eller han synner sig tilbage til Byen igjen.

1068 f. „Saaledes søger Enhver at flygte fra sig selv; men han kan naturligvis, som det ogsaa gaaer, ikke slippe for ham. Saal nødig han vil, hænger han fast ved sit Teg og ørger sig derover.“

1071. Rebus relictis, man vilde lade sine Sager fjerne sig selv, opgive sine Fortænninger.

1075. Ætas manenda s. Madv. Gr. 223 c., Ann. 4.

1078. Certa. Saaledes Lambin. Høfdrne have certe; men saa havde Lucrets skrevet exstat, og ikke adstat.

1079. Pote, d. e. potis, sc. est, s. Catul. 76, 16.

1081. Procudere, udhamre, frembringe.

1082. Dum abest, Hiatus ved Genstavelsesord, der ender paa m eller paa en lang Vocal, som i saa Hald forfortes, er almindelig i den ældre latinste Metrik; s. 5, 7.

1087. Hilum, det positive Ord, som sværer til nihilum, findes kun hos de ældste Digttere.

1088. Delibare, s. B. 24.

1089. Forte, „maafsee“, ironisk.

1090. condere, slutte, tilendebringe, smgl. Hor. Od. 4, 5, 29.

1092 f. Nec minus et ille, Anakoluth; efter nec minus fulde der staæ quam; et er sat, som om der stod æque foran.

V. (Femte Bog, B. 1—199.)

I femte Bog viser Lucrets, at Verden er forgængelig ligesom Mennesket, og beskriver, hvorledes Himmel, Jord og alt Levende er blevet til. Han begynder ogsaa her ligesom i tredie Bog med en Lortale over Epicur, hvem han sætter over alle Menneskestægtens andre Besigjørere.

1. Hvilkend Aland er nægtig nok til at forfatte en Gang, som Epicurs hellige Øvdagelser fortjener den? — Pectus staær her ligesom B. 5 og 18 i Bethydningen animus. Epicur gav Sjælen sin Plads i Brystet; smlg. ndsr. B. 103, og Ann. til B. 137 og 140.

2. Pro efter dignum er en overslodig Betegnelse: „værdigt, saa at det sværer til“. En saadan Construction bruges underiden for Sydelsigheds Skuld, smlg. 3, 1014; Cie. Divin. in Cæcil. 13, 42: timeo, quidnam pro offensione hominum et expectatione omnium et magnitudine rerum dignum eloqui possum. Horat. Ep. 1, 7, 24.

5. Præmia, s. 3, 899.

6. Mortali corpore cretus betyder ikke, som hos de senere Digttere: født af et Menneske; men „voret (støbt) med et dødeligt Legeme“. Beskrivende Ablativ ligesom B. 60. Atomlæren erkender ikke Værtens som Udvikling, men kun som Sammensætning.

7. Si ut. Om Hiaten, s. 3, 1082.

8. Memmi, s. 1, 26.

9 f. Vitæ rationem eam, quæ nunc appellatur sapientia, den Livets Plan, den Maade at indrette Livet paa (s. 1, 99), som nu kaldes Liisdom. Han mener naturligvis kun den epicureiske Philosophie. Medens andre Skolers Tilhængere kun meente at være *gulōsōgoroi*, paastode Epicuræerne at være i Besiddelse af *σοργία* selv.

12. Tranquillum, Havblit, modsettes fluctus, ligesom lux modsettes tenebrae.

14 ff. Ceres, Bacchus og Hercules betragtes efter Datidens almindelige Forestilling som afbøde Mennesker, der paa Grund af deres Fortjenester varre gjorte til Guder. Ceres fulde have indført Kornavl, Bacchus Viinavl iblandt Menneslene.

15. Instituisse fulde egentlig ikke have haft fruges og vinum til Object, men culturam frugum og yni. Vinen kaldes

den rankeføgte Wædkes Drif. Ordet vitigenus bruger Lucrets ogsaa 6, 1071. Ellers dannes ved Sammensætning med gigno kun Hækjønsord paa a, s. Madv. Gr. 34 Ann. 3.

18. Purum pectus, ligesom B. 43 purgatum, er en Sjæl, som er fri for Uro og Bildfarelser.

20. Ex quo, fra hvem, sc. profecta. Didita, udbredt, findes oftere hos Lucrets, og er efter ham optaget af Virgil.

22. Antistare. Ante bliver i Sammensætning med et Verbum oftest løst forbundet med dette, som antecedere, anteserre o. a. Men i antistare og anticipare gaaer e over til i, hvad enten dette blot er en Omhyd, eller en Leining af den gamle Form antid. — Lucrets benegter ikke Hercules Fortjenester ved at befrie Jordens fra frygtelige Uhyrer; men han mener, at disse dog ikke nu kunde have stødet os, især da de fleste fandtes i fjerne Lande. Han nævner 8 af de bekjendte 12 Hercules-Arbeider. De 4, han udelader ere Augeas' Stald, den Kernitiske Hjort og Amazondrønningens Belte, som jo ikke gjorde Nogen Fortræb, samt Cerberus, hvis Silværelse han benægter, s. 3, 1011.

24. Nemeæus hiatus leonis, s. 1, 75.

25. Det Erymanthiske Bildsvin med de fire Vørster, horrens, sc. setis, som Ovid. Met. 8, 422 og 13, 846.

27. Hydra venenatis vallata colubris. Efter Apoldor havde den Lernæiske Slang 9 Hoveder, de 8 dødelige, men det midterste udødeligt.

28. Tripector er et nydannede Ord. Geryones med de 3 Legemer har ogsaa tredobbelst Mod.

29. De vilde Heste, som de thraciske Bistoners Konge Diomedes eiede, aad, efter det almindelige Sagn, Menneskekød. Naar Lucrets lader dem syde Ild, har han dog ogsaa haft en Førgænger i Euripið. Alcest. 493.

30. Thraca er en ægte græst Form, Θράκη. Derimod hedder Ismara baade Bjerget og Staden, paa Græst Ἰσμαρός. Romerne forandre ofte græst Stegnavne paa os til Neutr. plur. paa a, saaledes i næste B. Stymphala; ligeledes Mænala, Tænara, Pergama; smlg. Madv. Gr. 56 Ann. — Proptor, s. 1, 84; 5, 35.

31. Et aves. Høfne have nobis. De tilhigere Udg. havde meent, at her var borhafdet et heelt Vers, og derfor tilsat et Supplement. Dette bliver overslodigt ved Lachmanns slaaende Retelse, som jeg har optaget.

36. Noster quisquam for nostrum, ligesom Romanns quisquam. — Audet sc. adire.

37. Cetera de genere hoc for hujus generis, oftere hos Lucrets, s. ndfr. 164.

39. Satias for satietas er vel en Sammentrækning, der tilhører den daglige Tale. Den findes hos Plautus, Terentius, Lucrets og selv hos Livius.

40. Scatere, vrimle, høier Lucrets efter 3die Conj. ligesom sono, s. 3, 873.

44. Ingratis, saa nødig man vil, s. 3, 1069. — Insinuandum, s. 1, 110.

45. Cupedo, s. 3, 994.

51. Dignarier esse, s. 3, 40.

53. Süerit, s. 1, 54. — Dare dicta vilde i Alm. have hebdet edere dicta.

56 f. „Hvor nødvendigt enhver Tings Varighed er bunden til de Væringelser, hvorunder den er blevet til, og hvor umuligt det er at bryde Tidens stærke Love.“

57. Den gamle Form necessum est maa have tilhørt den daglige Tale, siden den endnu findes hos Livius.

59 f. „Saaledes have vi navnlig fundet, at Sjælen ikke er evig, men fra først af opstaaer og sammensættes med et født Legeme.“ Smgl. ovfr. 6. Det er i 3die Bog, at han har sagt at bevise dette.

61. Nec posse in columem, sc. animum. Hrf. gaaer over fra Nominativ til Accusativ med Infinitiv.

64. Quod superest, s. 2, 39. — Rationis ordo, Systemets Udviklings Ordem.

69. Tellure, paa Jorden.

70. Quæ nullo sint tempore natæ, „hvilke der aldrig have været til“, men fun er Phantastebilleder, der ikke kunne findes i Virkeligheden, som Centaurer, Skylla og Chimæren, hvilke han behandler ndfr. B. 878 ff.

71 f. „Hvorledes Menneskeslægten har begyndt at bruge den forfæellige Tale (Sprogets Forfælligheder) til Tingenes Bevænelser in mellem hinanden indhørdes.“

72. Vesci betød ofte i det ældre Sprog „at betjene sig af“. — Per n. r., i Venænelserne, den ene efter den anden.

74. Orbi er Ablativ; denne gamle Bisform er her brugt for Verseis Skyld.

75. Fana ere indviede Steber, s. Liv. 10, 37: sanum, id est locus templo sacratus. Derunder henhøre alle Templer. Men ofte meente man ogsaa, at gamle Lundé, ja selv der til hørende Søer være hellige, saaledes Diana's Nemus Aricinum;

saaledes Cic. Verr. 5, 72, 188: vos imploro, sanctissimæ deæ, quæ illos Hennenses lacus lucosque incolitis.

80. „Lydige Ejendomme for Utternes og Dhrenes Vært.“ Smgl. Catul. 34, 17 ff.

82. Deos securum agere ævum. Det var en af Epicurus Hovedfætninger, at Guderne hverken selv havde nogen Velmyring, eller voldte Andre nogen; smgl. 3, 18 ff.

83. Interea, i Tidens Lov, medens de hylde denne Lære om Gudernes uforstyrrede No.

89 f. S. 1, 70 f.

91. Ne te in promissis plura moremur, for ikke at op holde Dig længere in mellem mine Øster, d. e. i Indledningen. — Plura, s. Madv. Gr. 229 b.

94. Texta, Væb, Sammenfætninger. S. Catul. 64, 10.

97 f. „Ieg seer vel (1, 130), hvor nyt og forunderligt det forekommer Sjælen, at Himmel og Jord skulle gaae til Grunde.“ En saadan Forestilling fandtes nemlig ikke i den græske Mythologie. Den fortæller om Verdens og Gudernes Skabelse, men ikke om deres Undergang. Plato og de fleste andre Philosopher betragtede Verden som Guddommens fuldkomne og evige Legeme. Selv Stoikerne, der meente, at Verden bestandig udviklede sig henimod Fuldkommenheden, og at, naar dette Maal var naæt, ogsaa Verdens Liv maatte opøre, antage dog, at der i samme Sieblik maatte begynde en ny Verdensudvikling.

100. Insolitam rem ante, d. e. rem ante insolitam; smgl. 3, 973.

101. Visu er Dativ.

102. Indu, s. 1, 76.

103. Templa, s. 1, 114.

105. Forsitan er sat bagefter dabit, og har derfor ikke udøvet sin sædvanlige Virkning at styrke Verbet i Conjunction.

110. Fundere sata, usige Skæbnens Bestemmelser, Drakelsvar, Spaadomme. Lucrets mener, at hans Spaadomme ere langt helligere og skikrere end dem, som Apollos Præstinde i Delphi udfuger sidende paa Gudens Trefod og under hans Laurbætre.

117. Han frygter, at den, der nægter, at Solen og Maanen ere Guder, der evig vandre paa Himmelen, skal blive sat i Klasse med Giganterne, der vilde storme Himmelen.

119. moenia mundi, Verdens Mure, der ligesom holde den sammen, s. 1, 67.

121. „Brændemærkende det Uværdelige ved dødelig Tale“, d. e. ved at falde det dødeligt.

122-23. Forskrevet, s. Madvigs Rettelse under Texten.

124. Notitiam præbere, give et Begreb om; smgl. 182.

126. Quippe etenim, s. 1, 98.

131. Quidquid for quidque findes oftere hos de ældre Forfattere.

134. Quod-enim. Forbindelsen imellem Sætningerne er tilstrækkelig betegnet ved det ene af disse Ord, og Fordobblingen synes at stvide imod latinist Sprogbrug. Man har derfor rettet Quod til Hoc eller til Quid. Men enhver Rettelse i denne Vers (128-140), der ere gjentagne fra 3de Bog (784-796), er mislægt, naar Høstne paa begge Steder stemme overeens. Hos Lucrets ere vi ogsaa vante til overflødige Betegnelser, s. ndst. 175, og noget lignende findes i det almindelige Sprog i Udtryk som etenim, namque.

137. Tandem-manere er endnu vanskeligere. Hrfs Mening er, at animus kun kan findes i et Menneskes Bryst. Var den ikke saa bestemt bunden til denne Plads, maatte vi oftere kunne finde den i andre Dele af Mennesket, som i Hovedet og Fødderne; „saa blev den dog i det Mindste i det samme Menneske og paa en Maade i det samme Kar“. Men det er neppe muligt at forene denne Mening hverken med tandem eller med Infinitiven manere. Dette have de fleste Udg. rettet til maneret, men dermed er Stedet ikke heldbredet.

138. „Men efterbi dette nu er fast bestemt i vort Legeme.“ Constat certum d. e. est certum, smgl. 144: constant prædita.

140. Seorsum. Han sætter animus, Bevidstheden, i Brystet, men anima, det dyrlige Livsprincip, adskilt derfra rundt om i det øvrige Legeme.

142. Putribus in glebis, i sprøde, hensmulkrende Jordklumper.

145. Vitaliter animata, livlig beaandede, i Besiddelse af en levende Land.

146 ff. Gubernes Boliger, som Lucrets har skildret 3, 18 ff. befandt sig efter Epicurs Lære ikke i Verden, men uden Forbindelse med den, i Mellemrummene imellem Verdenerne.

148 f. Gubernes fine og usanbefelige Natur skildres paa samme Maade af Epicureeren hos Cic. Nat. Deor. 1, 18, 49: Nec ea species corpus est, sed quasi corpus, nec habet sanguinem, sed quasi sanguinem, og strax efter: eam esse natu-

ram deorum, ut non sensu, sed mente cernatur etc. — I tenvis er u for Versets Skuld gjort til Consonant.

150 f. „Da Guderne ikke kunne berøres, maae de heller ikke kunne berøre Noget, som er tørligt (følsomt) for os“. — Debere bruges her hverken om en Forpligtelse eller om en Tilladelse, men om en logist Nødvendighed, om hvad der consequent følger af Noget. Ligefaa B. 154, 170, 177. I Prosa bruges opnitere i denne Betydning.

154. De maa ifølge Sammenhængen betyde: „i Overensstemmelse med“. Men denne Brug er saa usædvanlig, at den ikke er udenfor Livet. Sammenligningen med Udtryk som de more, de sententia eller consilio aliquius, er ei fuldstændig tilfredsstillende. Lachmann rettede: tenuest si corporu' deorum.

155. Dette Øfste om en yderligere Udvifling i det Følgende er ikke opfyldt, maaske fordi Været er usfuldendt.

163. „Eller mishandle det ned Ord og vende op og ned paa Alt“.

168 f. „Hvad Nyt har efter saa lang Tids Forløb funnet bevæge de forhen stille Guder til at ønske en Forandring i deres tidligere Liv?“ Det samme Spørgsmål fremstætter Epicureeren hos Cic. Nat. Deor. 1, 9, 21: cur mundi adipicatores repente extierint, innumerabilia sæcula dormierint.

174. „Hvad Ulykke havde det været for os, ikke at være ståbte?“ Om Dativen creatis s. Madv. Gr. 393 c. I B. 180 staar non esse creatum; men der mangler ogsaa Personens Dativ.

175. An, credo synes ikke at passe sammen. Det er en dobbelt Maade, hvorpaa Hrfs. har antydet Umuligheden af en jaabæn Forestilling; s. 134. Smgl. Sulpicius i et Drey til Cicero (ad Fam. 4, 5, 3): An illius vicem, credo, doles? — Dette og det følgende Vers staaer paa en urigtig Plads; B. 174 og 177 kunne ikke adskilles. I dem er Tale om Menneskene og deres Skabelse; her derimod om Guderne og om hele Verdens Skabelse; det er den samme epicureiske Slutning, som vi læse Cic. Nat. Deor. 1, 9, 22: antea videlicet tempore infinito in tenebris, tanquam in gurgustio, habitaverat. Lambin satte disse to Vers foran 174; men ogsaa der afsryde de Sammenhængen. Jeg kan ikke finde nogen taalelig Plads til dem undtagen efter 167.

180. In numero. Man kunde supplere vivorum. Der staar egentlig: den, som aldrig har været regnet med; men hvem regner dem, der ikke ere til?

181 ff. „Hvorfra skalde Guderne have faaet Forbilledet for Verdens Skabelse, og selve Forestillingen om Menneskene, saa at de vidste, hvad de vilde gjøre?“ Om Dativen rebus, s. 1, 52.

184. Principia er det Samme som primordia, 1, 49.

190. Omnimodis er dannet efter en falsf opfattet Eighed med multimodis, der ikke er Andet end den daglige Udtale af multimodis. Ærs. mener, at, siden Atomerne ved Bevægelsen efter Lyngdens Lov og ved de idelige Sammenstød bestandig komme i nye Forbindelser, er det ikke underligt, om de engang ogsaa kom i en saadan Orden og en saadan Gang, som den, hvori Verden nu bevæger sig (egentlig: hvorunder Verden nu bestyres) ved en stædig Fornyelse.

194. Novando, s. Madv. Gr. 418.

197. Reddere, fremsette, om en Paastand, et Udsagn, et Bevis, findes nogle Gange hos Lucretius, maastee ved en Oversættelse af *Ætnodidovæ*.

Q. Valerius Catullus,

en yngre Samtidig af Lucrets, og næst efter ham Datidens berømteste Digter, var født i Verona (s. Martial. 14, 195), og døde i en ung Alder (s. Ovid. Am. 3, 9, 61), efter Hieronymus i sit 30te Åar. Han hørte til en anseet Famille. Hans Fader var Cæsars Gjæsteren, og sjældt han selv angreb Cæsar og hans Omgiveles i de mest bidende Smædevers, funde denne dog ikke i Verengden vredes paa den aandrige og vittige Digter. Han stod i nær og venstabelig Forbindelse med de fleste af Roms literære Notabiliteter, navnlig med Cicero, Licinius Calvus (s. 14de Digt) og Cornelius Nepos, til hvem han har dediceret den lille Bog, vi endnu have bevaret, sjældt i en temmelig mishandlet Skikkelse.

Saa lille denne er, indtager den dog en betydelig Plads i den romerske Literatur. Catul er den første latinse Digter, for hvem Sproget er ret boieligt; og, ligesom Lucrets er en Forarbeider for Virgil, saaledes er Catul det for Horats og Ovid. Han var heelt gjennemtrængt af græst Dannelse, men behyttede kun, hvad han fuldstændig havde tilegnet sig, og, medens Romerne pleie at betegne ham som doctus (s. Ovid. Am. 3, 9, 62), er det netop ved sin Raivitet, at han tiltaler os mest. Hans naturlige Kun, hans Sandhed i Talelsen og hans Lethed i Formen gør, at vi lettere sympathisere med ham, end med nogen anden romersk Digter.

Samlingen indeholder 116 Digte. Af disse er eet epist Digt (64), nogle Elegier (hvori blandt en Oversættelse af Kallimachos' Elegie om Berenikes Haar), et Digt om Cybeles Undling Attis i det sammensatte galliambiske Versmaal, 2 Bryllupsjange, den ene i Hexametre (62), den anden i glykoniske Stropher; Resten er mindre Digte, meest af erotisk eller af satirisk Indhold. Catul foretræk de lettere,

jambiske og trochæiske Versformer for de sammensatte lyriske Metra. De Gamle kaldte ham derfor hellere en jambist, end en lyrisk Digter. Han bruger sex føddede Jamber (Madv. 507 a) som i 4de Digit, halteende Jamber (Madv. 507 b Ann. 1), som i 31 og 44. Men især bruger han hyppigt et sammensat trochæisk Vers, de saakaldte Hendekasyllaber (Hendecasyllabus Phalacrius, s. Madv. 508), der bestaaer af en Basis, en Dactylus og 3 Trocheer, som i 3, 5, 14 og 26. Af de vanstelige Versformer, som vi kende fra Horats' Doder, bruger Catul een Gang Asclepiadeus maior, og 3 Gange den sappiske Strophe, som i Oversættelsen af Sapphos' Digit (Tregders Anthol. S. 52. Catul. 51). Han brugte hellere den lette glykoniske Strophe, der bestaaer af 3 glykoniske og 1 pherekratisk Vers (s. Madv. 508), som i 34.

1. (3)

Et Sørgedigt over en lille Fugl, som Catuls Elsede, Lessbia, har mistet. Digteren berpammer dens Indighed og Forstand i Lessbias eget Sprog. Derpaa bliver han pathetisk og anklager med høitidelig Alvor den frugtelige Underverden, der opsluger alt Skjønt. Men til sidst lader han os dog mærke, at hans Sorg ikke er uegennytlig; han kan ikke taale at see sin Elssterindes Nine blive røde af Graad, og falder nu atten ind i Elssterens Hulne af Deminutiver opfylde Sprog.

1. *Veneres Cupidinesque, Kjærligheds Guder og Gudinder.* Grækerne havde mangfoldiggjort Eros til en Mængde Eroter; Catul mangfoldiggjør ei blot Cupido, men også Venus, der jo ligesaa godt er et Nom. Appellativ, og bruges i Gleertallet, som cupido og ἔρως.

2. *Quantum—quidquid, s. Tibul. 1, 1, 51. — Venus-tus, yndig, oversøres ligesom χαρίεις fra det Ødre til det Indre, og betyder: behagelig, danned, aandrig.*

5. *Plus oculis suis, alm. Talemaade om det Aller-hjørreste. Vi bruge i lignende Bethydning: Diesteen. Smgl. 14, 1.*

6. *suam sc. dominam. I Comoedierne kaldte ofte Glaverne deres Herre blot noster.*

13. *Vobis male sit, „Gid Du faae en Ulykke“, et Udtryk fra den daglige Tale, ligesom ndfr. factum male, „hvilken sjældig Gjerning!“ og strax efter tua opera, „for Din Skib“.*

2 (4).

Et Skib, som har udtjent, ligger nu i en stille Havn og indvies til Søfartens Guder, Dio-skurerne, ligesom Krigerens Baaben, naar de ikke bruges mere, ofte indvies til Hercules. Dette Digit er ligesom Indskriften, hvormed denne hellige Gave ledsgages; det fortæller de Fremmede, der besøge Stedet, Skibets Historie.

1. *Phaselus er et langt og smalt, hurtigtseilende Skib. Det har sit Navn af Ligheden med en Arterbælg eller rettere en Bonnebælg; φάσηλοι ere egentlig Bonner.*

2. *Nominativ med Infinitiv paa græst Viis i Stedet for se fuisse navium celerrimam — Om Mascul. celerrimus, s. Madv. Gr. 310 Ann. 1.*

3 f. „Der var ingen svømmende Blanke's Fart, som det ikke funde ile forbi.“

8 f. *Thraciam Propontida hører sammen: det thraciske Propontis. Ponticus sinus er Pontus Euxinus.*

10. *Post phaselus, d. e. qui postea phaselus factus est, en græst Construction.*

11. *Silva bruges oftere hos Digterne om et enkelt Træ. — Cytorus er et Bjerg i Paphlagonien. Lille-Astens Nordkyst var bekjendt for sit Skibstømmer, smlg. Pontica pinus og Bithyna carina hos Horats. Cytorus var ogsaa berømt ved sit Burbom, buxus, et Træ, hvis haarde og smukke Ved de Gamle benyttede daglig i Øster, Kamme, Skrivertavler o. s. v.*

13. *Amastris er en By i Paphlagonien ved Cytorus-bjergets vestlige Fod. Det kaldes Pontica, thi efter Mithridats Tid betragtedes Paphlagonien ofte kun som en Del af Pontus.*

17. „I Dit Hav vædebe (byppebe) den først sine Alarer.“

21. *Pes, Skjøden paa Seglet. Har man lige Medvind, gjøres begge Skjøder lige lange, og Winden kan siges at falde lige ind i dem begge.*

22. *Vota. Skibet har aldrig gjort Øster, lige indtil sin sidste Reise (cum novissime venire); det har altsaa aldrig været i Havbåd. Her tales om Øster til de Guder, der have deres Templer paa Strandbreden og beskytte den; thi det er jo dem, man ønsker at næae.*

26. Senet, gammeldags for senescit.
 27. Gemelle, Twilling. Enkelttallet er ligesaa ualmindeligt paa Latin som paa Dansk.

3 (5).

Digteren opfordrer sin Elstede til at nyde det forte Liv med ham, og navnlig til at kyæse ham tuſinde og efter tuſinde Gange.

2 f. „Al de alvorlige Gamles Snak ville vi ikke agte mere værd end en eneste Skilling“.

10 ff. „Maar vi saaledes have faaet mange Tuſinder ud, ville vi staae en Streg over det Hele, saa at vi ikke selv vide Talset, og ingen onde Mennesker kunne misunde os en saadan Lykke“. Onde Dine have jo Magt til at forstyrre Folks Lykke. Facere er det i Regnskaber brugte Udtryk; vi bruge endnu Ordet „Facit“. Conturbare er ligeledes et tekniskt Udtryk; man sliger c. rationes. Conturbare uben Object er at spille Ballit.

4 (14).

Et Brev fra Catul til hans Ven C. Licinius Calvus, en beslagtet Mand, hvis lyriske Smaadigte næsten varer ligesaa berømte som Catuls, og hvis Taler betragtedes som Mønstre af den ædruelige attiske Skole. Brevet dreier sig om en Spøg, denne havde haft med Catul. Paa Saturnalia, den almindelige Glædesfest i December Maaned, hvorpaa Herrer og Slaver syntes at blive lige, var det Skif, at man sendte hinanden Forænger. Den Rige sendte den Fattige kostbare Gaver; den Fattige sendte sin rige Velynder af sit eget Arbeide. Paa denne Dag har Calvus sendt Catul en Pakke med Vers. Han aabner den i det Haab at finde Arbeider af sin Ven; men finder til sin Uergrelse fun en Samling daarlige Sager af ældre og nyere Versemagere. Han antager, at Calvus selv har faaet den af en af sine Elcenter, Grammatikeren L. Epicodus Sulla, Dictatorens Frigivne, der har sendt ham denne Samling, som et værdifuldt Foster af sin flittige Mand, for at vise sin Læfnemmelighed imod Taleren, der har forsvarer ham for Retten. Han lykønsker Calvus til at han faaer sit Arbeide saa godt betalt; men for sit eget Bedkommende lover han at hævne sig. Saasnar Boghandlerne lukke op, vil han løbe omkring og samle alle de sletteste Digteres Skrifter, han kan finde, og sende Calvus dem til Gjengæld.

2. Munere isto, s. Madv. 256, Ann. 2.
 3. Odio Vatiniano, med et Had som Vatinius'. P. Vatinius, et af Cæsars Creaturer, hvis hæslige Ubseenbe og lidet hæberlige politiske Farb er vel bekjendt fra Ciceros Skrifter, blev efter sit Procurus anklaget af Calvus de sodaliciis, eller for at have opnaaet dette Embete ved systematisk Bestikkelse. Han blev frikendt ved Cæsars Indslydelse; men man begriber, at han har haft sin Anklager, saameget mere som dennes Tale blev almindelig læst og beundret.

9. Dat, historisk Præsens for det absolute Perfectum, s. Madv. 336 A. 1. Luer. 3, 1042.

12. Sacrum, forbanded.

14. Misti, synkop. for missisti, ligesom dixti. — Continuo die, d. e. cont. tempore, hvorfor man i Alm. siger blot continuo, strax.

18. Scrinia, Bogkasser. De Gamles Bøger varer ikke innbundne, og stode ikke paa Hylder som vore. De varledes om en Stok, og disse Ruller (volumina) sattes ved Sid'en af hinanden i cylindervermede Kasser. — Af de slette Digtere, som her nævnes, er Aquinius ogsaa omtalt hos Cicero, s. Tusc. 5, 22: Adhuc neminem cognovi poëtam — et fuit mihi cum Aquinio amicitia — qui sibi non optimus videretur. Og saa her stulde formodenlig staae Aquinios, hvori det støtte i for Versets Skylb blev til Consonant.

19. Suffenum er Genitiv Pluralis. Om Plural. s. Madv. 50 A. 4.

5 (26).

En Bagatel, der ene dreier sig om et Ordspil, idet oppositus deels betyder udsat for en vind, deels pantsat (ignori oppositus). Catul klager ikke over, at hans lille Gaard er utsat for starpe Vinde, men over, at den er pantsat for 15200 Seftertier. Turius er fra andre Digte i Samlingen bekjendt som en fattig Stakkel, der spillede en Snyltekjæfts Rolle hos Catul. Dette Epigram seer næsten ud som et Svar paa et Spørsgæsta, denne har gjort om Gaarbens Beliggenhed o. s. v., hvori Digteren paa en spøgende Maade laber ham vide, at han ikke kan vente noget stort Tractement.

3. Apeliothes er det græske Navn paa Østenvinden: den, der kommer fra Solens Udgang. Var Ordet dannet i Athen, havde det heddet αργιλιώτης. Romerne oversatte det ved Subsolanus.

6 (31).

Catul tog ikke aktiv Deel i Statslivet. En Gang gjorde han et Slags Begyndelse, idet han gik med C. Memmius (f. ovfr. Lucret. 1, 26) til Bithynien; men han fandt sig meget missforstået. Han havde ventet at samle sig Rigdom, men Prætoren beholdt selv Alt hvad han afpræsede sine Undergivne, og hans Ledsgagere kom tomhændede tilbage. Nu trostet han sig ved Glæden over at see sit yndige Hjem igen.

1. Hans Gaard laaer paa Sirmio, en Halvø, der fra S. af løber ud i Garde-Søen, Lacus Benacus. Der findes endnu romerske Muurlevninger, hvor Napoleon 1796 holdt en Mindefest for Catul, men de ere yngre end hans Tid. Digteren foretrækker Sirmio for alle Halvøer og Øer, der findes saavel i de klare Søer, som i det uhyre Hav.

2. Ocellus, oculus, ὄφθαλμος, om det Undigste, er et almindeligt Billede.

3. Neptunus, Havets Gud, sættes simpelthen i Stedet for hans Element. Catul tænker sig endog to, en for det salte og en for det for det første Vand. Smglg. Veneres ovfr. 3, 1.

5 f. Vix mi ipse credens liquisse. Der mangler et Subject till liquisse; maaske Gr. har tænkt sig en Nominativ med Infin. som 4, 2. — Thyniam, b. e. Thynernes Land. Thynerne angives at være en thracisk Stammme, der havde nedlig paa Kysten af Bithynien.

8. Peregrinus labor er Rejserens Møisommelighed.

13. Libuæ er Lachmanns Rettelse i Stedet for Høsternes Lydæ. Libui var et Folk, der boede mellem Brixia og Verona. — Om Abjectives Hensættelse til Nominativen i Stedet for til Gentitiven, s. Lucret. 1, 75.

14. „Lee af Glæde, Alt hvad der kan lee herhjemme!“ Cachinnus betyder egentlig Skoggerlatter; Catul bruger det overhovedet for overgiven Glæde. Til det, der kan lee, hører først og fremmest Søen selv; thi de Gamle sammenlignede Bølgernes Bladsæn med en Skoggerlatter, s. 64, 273.

7 (34).

En Hymne til Diana, sunget paa hendes Fest af „Mør og Kydse Drenge.“

3. Dette Vers er bortfalbet i Høstrene. Mhre Lærde have indsat et rimeligt Supplement.

8. Deposivit for depositum findes ogsaa hos Plautus. Saget om Latona, der fødte Apollo og Diana paa Delos, er

bekjendt. Homer og andre Gr. omtale et herligt Palmetra, hvortil den fødende Morder skalde have støttet sig. Gjeldnere nævnes et Øletræ, som her.

13 ff. Diana blev, som bekjendt, gjort til Fet med Juno Lucina, med Hecate og med Luna. Denne betegnes ved det uøgte (notho) Elys, som den laaer fra Solen.

17 ff. Jordens Frugtbarhed tilstrives Aarstidernes Skiften, og deraf Himmellegemernes, især Maanens Bevægelse: smul. Lucret. 5, 80.

23. Ancus indtager ikke den ringeste Plads i Grindringen om Romers Konger; s. Lucr. 3, 1025. Horat. Od. 4, 7, 15; Ep. 1, 6, 27.

8 (44).

En bitter Satire over en daarlig Taler ved Navn Gestius. Det er formodentlig den samme Q. Gestius, der som Almuetribun i Aaret 57 var saa ivrig for at faae Cicero tilbagekaldt fra Landsflygtigheden, at han blev anlaget de vi, og forsvarer af Cicero i den næsterlige Tale, vi endnu have. I det Mindste omtaler Cicero et Par Steder i Brevene hans Wittigheder som ualmindelig flau. Gestius har indbudet Catul til Middag for at læse en Tale for ham. Det gode Maaltid lokkede Digteren til at komme; men Talen var saa daarlig, at det bekom ham ilde. Romerne kaldte et flaut og daarligt Aalbæproduct frigidum, koldt; vi pleie at kalde det vandet. Dette Billede outrerer Catul paa en Maade, som vi vilde finde smaglos. Han siger, at Talen var saa kold, at den paabdrog ham en alvorlig Forkølelse, hvorfra han først blev helbredet, da han kom i Rio paa sit Landsted og tog Noget ind.

1. Den omtalte Gaard har ligget i Sabinerbjergene i nærheden af Tibur. Digteren forteller os paa en spøgende Maade, at han ønskede, man skalde regne den til Tibur, hvor saa mange rigt og fornemme Romere havde Landsteder, mndde, der vilde ærgre ham, vilde væbbe hvad det skalde være om, at den laae uden for Tiburs Omraade, og var en simpel sabinsk Bondegård.

9. Dedit. Om Ordstillingen s. Madv. 474 h.

11. Den os ubekjendte Antius er petitor, d. e. Anklager i en privat Sag. Gestius forsvarer den Sagføgte, is unde petitur.

12. Venenum og pestilentia betegne ikke Bitterhed og Ondsæk. Slight vilde en Romer ikke have dadlet hos en Sag-

serer. Det er kun Daarlighed og Blaahed, som ovfr. 14, 19. Ogsaa ndst. V. 18 ere nefaria scripta skjændig slette Arbeider, ligesom 14, 7: tantum impiorum.

13. Gravedo, Snue.

15. Urtica, Negle. Frøet af denne Plante blev paa mange Maader benyttet som Lægemiddel, især som afførende.

17. Es ulta. Villa tænkes som Subject.

19. Recepso, d. e. recepero, s. Madv. 115 f. — Catul siger, at hvis han en anden Gang tager imod Gestius' daarslige Arbeider, saa har han Intet imod — Enhver venter naturligvis: at faae en forsædlig Snue og Hoste; men Fr. overrasket Læseren ved pludselig at give det en anden Bending; han har Intet imod, at Gestius selv faaer Snuen.

6 (92).

En Bryllupsang, Hymenæus, som den falder sig selv i V. 4, eller et Epithalamium, som Ovincillian (9, 3, 16) falder den, thi den synges foran Brudekammeret ved Brudens Mødtagelse. Det er oprindelig en græs Skif at synde saadanne Epithalamier, og der gaaer ogsaa en græs Tone heelt igennem denne Digt. Det er en Verelsang mellem unge Karle og Piger, et Carmen amoebæsum af den Art, som vi finde hos Theokrit og siden i Efterligning hos Virgil, ikke uligt de norske Stev. Den Enne fremfætter en Mening eller Tanke; den Andre overbyder eller gjendriver ham. Svaret bestaaer altid af lige saa mange Vers som Tiltalen. Her beklage Pigerne Brudens Lod, Karlene rose den. Hver Strophe ender med et Omkvæd, der ligefrem er optaget af græsse Bryllupsange, *Tuyp w Tueraus* (i. Aristoph. og Theokr.), en Paafalbelse af Bryllupsuden, den personificerede Bryllupsang. — Dette deilige Digt har dessvære lidt meget.

1. En af Karlene opfordrer de Andre til at reise sig for at synde Bryllupsangen; Aftensjæren viser, at den Lid er nær, som de saalænge have ventet paa. — Olympo, paa Olympen, d. e. paa Himmelnen.

6. En af Pigerne, som har seet Karlene reise sig, opfordrer de Andre til at gjøre ligesaa og begynde Sangkampen.

7. Noctifer Oetæos ignes ostendit, „Aftensjæren viser sin Flamme over Øta.“ Vi synes altsaa at hensættes til en Egn i Grækenland V. for Øta, men de latinse Digttere behandle geographiske Forholde med en paafalbende Monchalance. Det bliver saaledes Skif, saasnart Scenen er i Grækenland,

uanseet hvor, at lade Aftensjæren eller Solen vide sig over Øta, s. Virgil. Buc. 8, 30. Culex 202. Ciris 349.

8. Vidēn'. Talen henvedes ikke mere til dem Alle, men til hver Enkelt.

9. „De have ikke rest sig letsindig; de vide nok, hvad de ville synde“. Meningen maa være omtrent den samme som i V. 13; men Ordene i det sidste halve Vers ere forstrevne. Høfsterne have quo visere parent eller quod visere par est. Madvig optog selv twivlende en gammel Rettelse: quod vincere par est, „Noget, som vi bør see at overvinde“.

11-18. En af Karlene gjør sine Mebsangere opmærksom paa Pigerne, og opfordrer dem til at gjøre sig Umage. Hermeh ender Indledningen. Vi finde ingen tilsvarende Antistrofie til disse Vers.

12. Meditata requirunt, de føge at tilbagekalde i Grindringen, hvad de i Forveien have udtenkt eller indevet. — Efter V. 13 tilspørret et Høfster et Vers, som ei findes i de andre, men godt funde lignende Catul: Nec mirum, penitus quæ tota mente laborent.

14. „Vi have havt vores Tanke eet Sted, vores Øren et andet“.

16. Apimōs committit vestros; samler Eders Tanke.

19. Pigerne begynde med at anklage Aftensjæren.

21. Retinentem, hvor fast hun end klamrer sig her til. Der underforstaaes et Object.

25. Karlene svare med at berømme Aftensjæren.

26. Desponsa connubia, det lovede Ægteskab. I Alm. siger man despondere puellam.

31. Pigerne begynde en ny Strophe, men vi have kun det første Vers af den. De følgende Vers synges af Karlene; men ogsaa Begynnelsen af deres Strophe mangler.

36. Mutato nomine, som Morgenstjerne, Lucifer.

43. Optavere, s. Madv. Gr. 335 A. 3.

44. Tenui ungui, den tynde, starpe Negl.

46. Dum-dum. Efter Ovincillian, som citerer dette Sted, betyder det første quoad, det sidste usque eo.

50 ff. Vidua vitis, den forladte Viinstof, der ikke bindes op til og ligesom formales med Elmetraet, kan ikke have sig over Jordens og frembringe Druer; Tyngden høier den svage Ranke ned til Jordens; hvert Dieblif berører Røden og de øverste Skud hinanden.

59. Efter at Karlene have svaret Pigerne, ventede man det sædvanlige Omkvæd. Men Gangen er sin Ende nær. Pigerne

have Intet mere at sige. Karlene tilspie derfor endnu til Slutning en Opfordring til Bruden, og saa først ende de med Dmfvædet.

10 (64).

I dette lille episke Digt har Catul behandlet det bekjendte græsse Sagn om Peleus' og Thetis' Bryllup. Zeus og Poseidon, hev det, stred med hinanden om Besiddelsen af den beilige Nereide Thetis; men da de fornam Themis' Spaadom, at den Søn, Thetis fødte, vilde blive mægtigere end Faderen, besluttede de begge at affstaae fra hende, og at gifte hende med en Dødelig. Det var Peleus, de udkærede Kætil. Han overræsede Gudinden paa Kysten under Pelion-Bjerget. Hun sagte at slippe hort ved at forvandle sig og tage forfæellige Skikkeler; men Elsteren holdt usørferdet fast, så hun blev sig selv igjen; da blev hun nødt til at samlykke. Alle Guderne var tilstede ved Brylluppet, en Gre, der ikke var blevet nogen Dødelig til Deel uden Kadmos, da han ægtede Ares' og Aphrodites Datter Harmonia. De bragte kostbare Gaver, deriblandt de udødelige Heste og de Vaaben, som Sonnen Achilles sidén brugte i Kampen ved Troja. Og Guderne selv sang Bryllups-sangen. — Dette Sagn var saa ofte behandlet af græsse Digttere og Konstnere, at intet nogenlunde danned Menneske var ubekjendt dermed. Naar Catul derfor tog sig for at behandle det paany, var det ikke ved den simple Fortælling, men ved Udmalningen, han maatte fångle sine Læsere. Hün gjennemløber han saa fort som muligt. Han beretter Intet om Grunden til Gud-inbens Agteslab med en Dødelig — den antydes kun i V. 27 — Intet om Thetis' Forvandlinger. Evertimod, han lader Peleus og Thetis blive gjenstdig forelsede i hinanden ved det første Syn, da det første Skib, Argo, gik over Havet, og han dyaler med romantisk Bemod ved hine Eider, da Guder og Mennesker stode hinanden saa nær. Derefter (V. 31) gaaer han over til at sildre det prægtige Bryllup. Fra hele Omegnen strømme Folk sammen med Gaver, begjærlige efter at see den pragtfulde, festlig smykede Kongeborg. Men iblandt alle Borgens Hærligheder var Intet mærkeligere end Brudetæppet, hvori Ariadnes Historie var indvævet eller utsyret; man saae den forladte Pige paa Strandbredden stirrende efter den trolofe Theseus, som seilte bort; men bagved kom Bacchus med sit Følge for at troste hende (52-264). Da Menneskene have seet nok, drager Skaren bort, og nu kommer Guderne. Ogsaa

de bringe Gaver; men Catul lader Læseren selv tilspie det Meste af sin Hukommelse eller sin Phantasie. Han opholder sig kun ved nogle af de underordnede Guddomme, der have hjemme i disse Egne, Chiron og Peneos, og lader dem bringe Krands og Grønt til at smykke Huset med, naturligvis efter en stor Maalestok. Guderne sætte sig, og Parcerne synge Bryllups-sangen (323-381), hvori de spaae om Achilles. De græsse Digttere give Apollo eller Muserne denne Rolle; Romeren giver den til Skæbnens Gudinder, som han tankte sig i Virksomhed ved ethvert Barns Fødsel. Catul ender, som han begyndte, med en nemodig Klage over, at det kun var i gamle Dage, at Guderne besøgte Menneskene; efter at alle Forbrydelser have saae Indpas i Verden, holdte de sig langt fra den.

Catul var af Naturen ikke Epiker, og den græsse Digtter-stole, hvortil han nærmest sluttede sig, den Alexandrinste, førte ham let ind paa den Afvei at lade Fortællingen træde tilbage for Udmalningen af Enkelthederne. Men Catul begaaer en endnu større Fejl, idet han under Bestrivelsen af Brudetæppet ikke indskräner sig til at udmale det synlige Billede, men med stor Udforlighed fortæller hele Sagnet om Ariadne, hvorved der fremkommer en Episobe, som optager næsten Halvdelen af hele Digtet, og derved virker forstyrrende. Trods denne Fejl i Compositionen indtræger dette Digt alligevel en fremragende Plads i den latinske Literatur. Den poetiske Følelse, der nyder os, det ligesaa værdige som pyntelige Foredrag, og de deilige Vers, hvor det Gammeldags næsten kun viser sig i den hyppige Brug af Spondeen i 5te Fod, maae tiltale Enhver. Man finder ofte hos de Nyere dette Digt anført under det urigtige Navn Epithalamium, en Venævnelse, der kun passer paa Parcerne Sang deri.

1. Argonauterne seilte ud fra Iolkos ved Pelions Fod. Deres Skib tankes derfor bygget af Pinier fra dette Bjergr.
3. Fines Eetæi er Colchis, hvor Kong Agetes hersede.
5. Auratam, i Alm. finde vi auream.
6. Decurrere, d. e. percurrere.
8. Diva retinens (s. Lucr. 2, 25) arces, Αθηνα Πολιούχος eller Πολιός. Hun havde efter Sagnet lært Skibbygmesteren Tiphys hans Konst. Her siges hun selv at have gjort denne for Binden flyvende Vogn ved at forbinde Pinie-Planckernes Bæv med den hviede Kjøl.

11. Illa sc. carina. „Dette var det første Skib, som frænkedet det hidtil ubørste Hav ved sit Røb“. Imbuere bruges

egenligh om at være eller gjennemtrænge et fast Legeme med en Vædste, især om den første Verørelse, hvilket Virkning aldrig synes at tage sig. Catul omvendt berettet det om Havet, der berøres af Skibet, eller rettere om det personificerede Hav, Amphitrite, der herved ligesom gør en ny Erfaring, lærer noget Nyt.

14. Feri vultus, d. e. monstra marina, ikke blot Hvaler og Sælhunde, men og Tritoner og Hippokamper.

18. Nutricum tenus, „indtil Brysterne.“ Nutrix for mamma har Ærf. sat ved en Efterligning af det græske τίτθη. — Cano, ligesom candardi V. 14, om det stumme Hav, et noget stærkt Udtryk.

20. Despexit, s. Lucre. 2, 27.

21. Pater ipse, Thetis' Fader, Nereus.

23-24. Dicte Vers ere i Høstne forberedeligt forvansede. Madvig har rettet dem efter Schol. Ambros. ad Virgil. Aen. 5, 80.

25 f. „Men Dig fremfor Alle, Du som blev hædret med saa lykkeligt et Bryllup, Thessaliens Støtte Peleus.“ — Tædæ, Bryllupsfællerne, s. ndfr. 302: lædas iugales.

28. Tene etc. „Skulde Du virkelig favnes af den delige Havets Datter?“ Den græske Patronymikon-Endelse ίν (s. Tregder § 160) optog Romerne, og anvendte den uden fast Regel, som Oceanine, Nerine. Thetis nedstammer ikke fra Poseidon. Neptun er her blot sat for Elementet, s. V. 2 og 31, 3.

29. Tethys' og Oceanus' Datter Doris var gift med Nereus, og Moder til Thetis. Gmlg. Prop. 1, 17, 25. — Te concessit ducere, s. Lucret. 1, 134-36.

31. Quæ simul etc. „Saasnat som denne forvansede Dag kom“, naturligvis Bryllupsdagen, hvortil alt det Foregaaende har sigtet.

35. Scyros ligger rigtignok ikke i Thessalien, men i det ørgeiske Hav. Naar Catul her regner den med, har han viistnok tænkt paa Sagnet om Achilles' Opdragelse hos Kong Lykomedes paa Skyros. — Tempe, Dalen imellem Olympos og Osfa, er et af de berømteste Steder i Thessalien. Den laae imidlerlig ikke i den Deel af Thessalien, som kaldtes Phthiotis, men i Pelasgiotis; Catul har altsaa sat Phthiotica for Thessalica overhovedet.

36. Cranon og Larissa varer paa Catuls Tib to af de første Steder i Thessalien.

37. Pharsaliam maa læses Pharsaljam, thi Vocalen i 2den Stavelse er lang. Formen Pharsalia findes undertiden hos Romerne i Stedet for den ægte Form Φάρσαλος. Denne oldgamle Stad blev i Almindelighed betragtet som Achilles Hjemstavn, det homeriske Φθία. Ikke langt herfra var en Helligdom for Theris, efter Sagnet paa den Plads, hvor hun og Peleus havde boet.

38. Alle landlige Arbeider hyile. Blodorens Nakke, som er bleven haard af Åger, begynner at blive blød igjen.

43. Quacunque opulent recessit, „i alle de rige Gemakker.“ Da sedes her bruges med Prædikatet i Enkeltallet, er det ogsaa nødvendigt i næste Vers at skrive splendet i Stedet for Høstnes splendent. Om Endestavelsens Forlængelse s. V. 20.

45. En prosaist Ærf. havde sagt: carent ebore solia, colluent poculis mensæ. Er Høstnes Læsemåade rigtig, have vi her en meget usædvanlig Brug af Dativ (thi solis maa være samme Casus som mensæ), der kun høist utilfrestillende forklares som eenstydig med Genitiv (soliorum ebur). Da det desuden strider mod Oldtidens Skik at tænke sig eet stort Bord ved en saadan Læilighed (s. ndfr. 304), bør man sikkert følge Ørting, og læse mensis. Saa kan solii forstaaes, som det strax tilbyder sig, som en Stedets Ablativ (paa Lænestolene).

47. Pulvinar geniale. Brudefengen falbes ikke med det almindelige Navn, lectus genialis, men pulvinar, som man kaldte de pragtfulde Lösbænke, man ved Gudemaalstiderne (Lectisternia) fremsatte for Guderne selv.

48. Sedibus in mediis, midt i Huset, s. 85 og 176. Cic. p. Sulla 6. — Indo dente politum, poleret i Elfenbeen, d. e. af glat poleret Elfenbeen. Middelets Ablativ bruges hos Digterne undertiden, hvor vi ventede en Antydning af Stoffet, s. Tib. 1, 1, 1; Prop. 1, 2, 2. — Sueton. Iul. 84 fortæller, at man til Cesars Ligbegængelse anvendte en lectus eburneus auro et purpura stratus. Ogsaa her et Purpurtæppe „farvet med Skalbyrets rosenrøde Saft.“ Fucus er egentlig en Langart, som giver en rød Farve, der sondres som uægte fra det ægte Purpur. Her har Digteren brugt det i en almindeligere Betydning om rød Farve overhovedet.

50. Vestis sc. stragula. — Priscis hominum figuris for priscorum, s. ovfr. 31, 13.

52. Dia er det gamle Navn paa Naros. Den i det brude
sunde hav falbes fluentisonus, dannet efter en løs Lighed
med altisonus og horrisonus. — Prospectans litore, d. e.
ex litore.

53. Cedentem, d. e. abeuntem. — Classis bruges hos
Digterne ogsaa om eet Skib, s. 212.

55. Visere, d. e. videre, s. 211.

58. Immemor, glem som. Med dette mildere Ord be-
tegner Catul oftere hans Troldshed, s. 123, 135 og 248.

60. Minois, Minos' Datter, Ariadne.

61. Euhoe. Digteren seer Bacchaninden saa livagtig for
sig, at han usikkerlig udbryder i det almindelige bacchisse
Udraab *evoz*. Smgl. 255.

63. Mitra, et Hovedklæde til at holde Haaret sammen med.

64. Contecta velatum pectus, med det *ssjulte* Bryst
bedækket, d. e. med Brystet dækket saaledes, at det er *ssjult*.
Prolepsis, s. Madv. 481 a, A. 2. Smgl. B. 129 nudata; 142 irrita.

65. Strophium, Livstykket, falbes teres, rundt, fordi
det antager Brystets Form. — Lactentis, mælgivende, synes
libet passende om den unge Piges Bryster. Muret reitede det
til luctantis, svulmende, der ligesom brydes med Livstykket.

67. Alludere, at lege med, bruges saa ofte om Bølgerne,
der slae mod Bredden, at det Billedlige i Grunden for-
svinder. Catul har ladet det styre Accusativ.

71. Externare, „at bringe ud af Fatning“, dannet af
sternere ligesom consternare, findes kun hos Digterne. S.
ndst. 165.

73. Illa tempestate, quo tempore. Smgl. 336.
Cic. Divin. in Cæc. 13: Venit mihi in mentem illius temporis,
quo die. Madv. Gr. 315, Ann. 2.

75. Injustus falbes Minos her, ligesom hos Homer
øloöggvar, fordi han havde forlangt en saa urimelig Bod for
sin Son. Hos Plato og Andre fremstilles han kun som den
vise Lovgiver, som et Monstret paa Retsfærdighed og Dommer
i Underverdenen. — Gortynia, d. e. Cretensia, ucorrect ligesom
ovfr. 35, thi Minos' Borg laae efter Sagnet ikke i Gor-
tys, men i Knossos, og saaledes ndst. 172.

76. Crudeli peste. Det var efter Sagnet ikke blot
Minos' Vaaben, men og Gudernes Brede, Farshot og Hungers-
nød, der nødte Athenerne til at gaae ind paa den frygtelige

Betingelse, hvort 9de Mar at sende 7 Ørrente, og 7 Viger til
Creta, for at fortærres af Minotauros.

77. Androgeoneus er dannet af Androgeon, en Bisform,
de romerske Digtere underiden bruge i Stedet for den correcte
Form, Androgeos eller Androgeus, thi paa Græs hedder han
Androgýeos.

79. Cecropia d. e. Athen.

80. Angusta, trænge, betrængte, under Beleiringen.

83. Cecropiæ er Dativ, s. Madv. Gr. 250 a. — Funera
necfunera, en Ligfærd, som ikke er en Ligfærd. Grækerne
ynbede meget saadanne Drymora, f. Gr. δοῦλος ἀδούλος,
πότμος ἀπότμος, γύμος ἀγύμος. De gamle Romere brugte i
Sammensætninger ikke non, men nec, som necoponatus, nec
manifestus, nec mancipi.

84. Nitens, stræbende frem, arbeidende sig frem.

85. Magnanimus, ligesom μεγαλόρρεως, ikke høimodig,
men høymodig.

89 f. Den blomstrende unge Pige sammenlignes med Myr-
therne ved Eurotas-Floden i Laconien, og med alle de brogede
Farver (d. e. Blomster), som Horaarsvinden fremkalber.

94 f. „O Du, som med grusomt Herte fremkalber et saa
synkvedigt Raserie“. Det er Amor, han tiltaler; han kalder
ham hellig, sanctus, thi det ere alle Guder, s. B. 268 og
298. Han betegner ham som Herre over Cypern, hans Moders
Ø; der ligger Staden Golgi og Bjerget Idalium.

98. In hospite suspirantem, sukkende for den Frem-
mede. Saaledes sættes in om Narfagen til en Følelse, navn-
lig til Elskov, ofte hos Ovid.

102. Oppeteret passer kun til mortem. Til præmia
laudis maas tænkes et andet Verbum, som acquireret, s. Madv.
478, Ann. 3.

103 f. „Dog var det ikke forgjæves, at hun lovede Guderne
smaa Gaver, og ikke ukjærlomme Øster, hun gjorde i Stihed“.

105 ff. „Ligesom en Eg, der ryster sine Arme paa Laurus'
Top, eller en koglebærende Vinde med svebende Bark, oprykkes
af den uimodstaelige Stormynd, som russer Træet med sine
Støb; det fastes langt bort fra sine Næbber og falder forover;
dets Bælte raser vidt og bredt, og knækker Alt, hvad der staar
i Vejen.“

110 f. Sævum etc., „den Bilde“ (Udelabelsen af Sub-
stantivet er haard) „der forgjæves støder Hornene op imod de
tomme Vinde“.

115. In observabilis error, et Vilberede, man ikke kan tagtage, d. e. blive klog paa.
118. Ariadnes Søster er Phædra, hendes Moder Pasiphae.
119. Dette Vers er saa lempeligt, at det er uforstaedligt.
120. Praoptarit. De to første Stavelser smelte sammen ved Synizes, s. Madv. 6, Ann. 1.
128. „Snart løb hun frem imod det urolige Havets modende Bolger“. Det historiske Præsens i procurrere og concendere verler med Perfectum.
129. Tegmina, Dækket, d. e. Kjolen, tunica.
130. Extremæ querelæ, den yderste Fortvivlelseß Klager.
131. „Tremkaldende den folde Gulken fra det vaade Ansigt“.
135. Devota peruria, den Meneed, hvorover der hviler en Forbandelse.
- 137 f. „Var der ingen Barmhjertighed tilstede, saa at Dit grusomme Bryst kunde faae nogen Medlidshed med mig?“ — Misericordia bruges underiblandt personligt hos Digterne.
142. „Alt er borte; Lustens Vinde sprede det ud.“ At Noget glemmes udtrykke de Gamle ofte med det Billedet, at det bortblæses, bortveires, s. Hor. Od. 1, 26, Beg.; Prop. 2, 28, 8; Ovid. Am. 1, 6, 52; 2, 16, 45 f.
143. „Nu bør ingen Kvinde mere troe en Mands Eber.“
145. Quis, d. e. quibus. Overgang fra Enfeltaal til Fleertal, s. Madv. 317 b.
148. Dicta nihil metuere, „de frygte (ændse) ikke deres Ord“. S. Madv. 335, Ann. 3.
150. Germanum. Minotaurus havde jo samme Moder som Ariadne.
153. In iecta terra. Jordspækastelsen ansaaes som nødvendig, for at Sjælen kunde faae Ro i Underverdenen.
- 154 ff. Han kan ikke have haft et Menneske til Moder. Det maa være Orkenens Lovinde, der har undfangset ham, eller det vilde Hav, der har kastet ham op i en af de værste Brændinger.
158. Fuerant for erant, s. Madv. 338 b, A. 6.
162. „Klappende Dine hvide Fodder med det klare Vand“; d. e. badende dem.
165. Nullis sensibus auctæ, „ikke i Besiddelse af nogen Følelse.“
171. Tempore primo, først, fra først af.
174. Funem, Touget, hvormed Skibets Bagstavn bindes til Strandbredden, de allerede fra Homer bekjendte, og stadig siden brugte τογύρησα.

178. Idæos montes, Idbjerget paa Greta. Saaledes har Madvig rettet Hdsernes Idmoneos. Hun spørger: „Skal jeg gaae til Hjemmets Bjerge, hvorfra det vilde Hav stiller mig? Skal jeg haabe Hjælp af min Fader, som jeg selv har forladt? Eller fra min Mand, som forlader mig?“ Svarene ligge i de tilfælde Relativsætninger. Ubi i den første stulde egentlig være unde. I de to andre er det enklittiske ne føjet til det relative Pronomen (quemne og quine) for at vise, at det endnu hører ind under Spørgesætningen, og ligesom fortsætter den. Den hyppige Brug af er saadan ne hos Plautus og Terenis viser, at det har hørt til den daglige Tale.
183. Lentos incurvans gurgite remos, „bølende de seige Alarer i Havet“. At Vandens Modstand høier Alaren, har været meget synligere for de Gamle end for os, da de ofte brugte meget længere Alarer.
184. Sola insula. Apposition til litus nullo tecto, s. Ovid. Her. 1, 88.
186. Nulla. Om Endestavelsens Forlængelse, s. Madv. 502 a, Ann. 1.
- 193 f. „I Furier, hvis Vand omynden med Slangehaar viser den Vrede, som aander fra Hjertet.“ Expirantes staer intranstivt. Præportat, d. e. præ se fert.
196. Extremis medullis, det Samme som imis, V. 93.
201. Funestet seque suosque, „lad ham bringe Død og Fordøvelse over sig og sine!“
204. „Gudernes Skyrer indremmede det med sit ubredelige Nik.“ Det bekjendte Sted hos Homer, Iliad. 1, 525 ff., har føresværet Catul.
- 207 f. Cæca mentem caligine consitus, „med Sjælen bevækket af tykt Mørke.“ Om cæcus, s. Lucr. 3, 874. Consitus staer usædvanligt fortobsitus.
211. Erechtheum, d. e. Atheniensem, af Stedets Olberos Erechtheus, Hefæstos' og Jordens Søn, Athenas Foster-søn; s. 229.
215. Unice, eneste Søn. Catul har med Rette ikke taget Hensyn til det Sagn, hvorefter Ægeus stulde have haft endnu en Søn, Medus, med Medea. Detsvo mere gribende bliver Sagner om Theseus. Draklet havde befælet Ægeus ikke at gifte sig, for han kom tilbage Athen; men han adlød ikke. Under sit Opbold i Trozen fik han med Kong Pitheus' Datter Æthra en Søn, Theseus. Af Frygt for Draklet vovede han ikke at antage sig ham; men han lovede Moderen, at naar hans

Søn kunde bringe ham hans Skoe og Sværd, som han gjemte under en uhyre stor Steen, vilde han vedkjende sig ham. Theseus var saaledes en mandstærk Helt, der havde udført store Bedrifter, da hans Fader først saae ham.

219 f. „Hvis (af Alsterdom) matte Dine endnu ikke ere mette af (at betrægle) Sønnens hjære Skikkelse.“

225. „Dernæst vil jeg hænge sværtede Seil paa den vandrende Mast.“ Vagus kaldes Masten, fordi den bestandig er paa Reiser, s. 271, 277 og 340.

227. Carbasus, et Slags stærk og stin Hør, som især vorede i Spanien, bruges hos Digerne ofte om Seilbug. — Ferrugo er egentlig Ternrust; dernæst en mørkebrun eller sort Farve, man sik fra Spanien.

228. Itonus eller Iton i det phthiotiske Thessalien var et albgammelt Gæbe for Athenes Dyrlæsse, saa at hun endog i Ørretten dyrkedes under Navnet *Itravia*.

235. Intorti rudentes, de snoede Touge.

238 ff. Constr. Haec mandata liquere Thesea, prius constanti mente (ea) tenentem, ceu nubes ventorum flamine pulsæ aerium nivei montis cacumen (linquunt).

241. Ut-petebat, „da han saae ud fra Borgens øverste Top“.

242. „Obende sine bange Dine paa bestandig Graad“.

243. Inflati linteae veli, det af Binden udspændte Seils Lærreb.

246. Funesta domus tecta, s. ovfr. 50, et af Lig besmittet Huus; smlg. 261.

247. Minoidi med fort Endevokal ligesom paa Græs, stendt Latinerne pleie at lade den være lang.

249. Æsf. vender tilbage til Ariadne, som han forlod B. 206.

251. Men fra den anden Side kommer Bacchus med hele sin stiende Sværme (*πιάσος*) af Satyrer, Silener og Bacchantinder, saaledes som Konstnerne saa ofte fremstillede det.

— Florens, blomstrende af Ungdom. Volitare bruges ogsaa i Prosa om at sværme omkring. Iacchus hører egentlig kun hjemme i de eleusinske Mysterier, hvor Persephones Søn med Hades bærer dette Navn. Men dette Vespen blev efterhaanden betragtet som Get med Dionysos, og Catul sætter uden Videre hans Navn i Stedet for det almindelige.

252. Nysigenis. Vaa Nysabjerget var Bacchus bleven opdraget af Silen og Nymphenes. Nysa betragtes derfor som Silenernes Hjem.

255. Under Vestrvelsen af Mænaberne, der sværme om i bacchis Begeistring og bøte Hovederne eller kaste dem bagover, som vi saa ofte see paa antike Relieffer, udbryder han i det bacchiske Raab euhoe, hvilket her, ligesom 61, indsettes som Interjection uden Forbindelse med den øvrige Sætning.

256. Thyrustavlen er et Spyd, hvis Spids dækkes med en Viniekogle, sjeldnere med en Klump af Blade.

257 f. At Bacchantinerne kastede sig over Hjordene, og sørderive Kalve og Kid med de blotte Hænder, var en hyndt Forestilling baade hos Digerne (som Euripides, Bacch. 737 ff.) og hos Konstnere (som Skopas; smlg. C. O. Müller Denkmäler d. a. Kunst. I., n. 140).

259 f. Paa mange bacchiske Monumenter see vi en cylinderformet Kurv eller Kasse, under hvis Laag en Slangen syder sig frem. (S. C. O. Müller Denkm. I., 271-72; II., 411-12). Det er en Cista mystica, hvis Indhold maatte fyndes for alle Uindviede. Orgia betyder vel oprindelig Øffringer, men der bruges kun om Mysteriernes hemmelighedsfulde Skifte. Catul vil heller ikke fortælle Noget om dem, thi de Uindviede maae ei engang høre hvad det er.

261. Proceris palmis, med de lange Hænder. Tambourinslageren holder Instrumentet saa langt fra sig som muligt, og gjør Armen og Haanden saa lang og saa løs som muligt.

262. „Fremfaldte den stiengende Lyd fra de runde Bækken.“

263 f. „Mangle lode Hornene udstøde høje Øron, og den barbariske Fløjte hvine med frygtelig Sang.“ Fløjten var en phrygisk Opfindelse.

269 f. „Saaledes som Zephyr, naar han kruser det rolige Hav med sit Morgenpust, sætter de rullende Bølger i Bevægelse“. Den bortgaende Menneskesmasse sammenlignes med Havets Bølger, der henimod Golsgang sættes i Bevægelse, først langsomt, siden stærkere og stærkere. — Horrere at gyse, slges om Havet ligesom *φρίσσειν* hos Graferne. — Zephyrus nævnes med Flid her; thi han var en Søn af Aurora.

273. Cachinni, s. ovfr. 31, 14. *Se også Denklede Jørgen*

275. „Langt borte stræle Skibene i det røde Lys.“ *Nantates*, „de Gjenstande, der svømmes paa Havet“, maa naturlig forståes om Skibene, ikke, som man i Almindelighed gjør, om Bølgerne. — A, s. Madv. Gr. 255, A. 1.

276. Vestibuli regia tecta, s. ovfr. 246, Lucr. 1, 75.

279. Chiron, Kronos' og Philyras' Søn, den eneste retfærdige af Centaurerne, berømt for sin Lægekonst, og siden

Achilles' Opdrager, boede paa Pelion, hvor de senere Slægter have bestrebt sig for at esterlise hans Hule. Han bringer alle Markernes, Bjergenes og Eugenes Blomster.

281. Ora bruges hos Digerne ikke blot om en Rand eller Kyst, men overhovedet om en Egn, et Land, s. Lucr. 1, 22. — Proptor, s. Lucr. 1, 84.

283. Indistinctis corollis, „i uordnede, broget blandede Kranser“, meget paafaldende, da distinctus bruges i en lignende Bebydning, broget, afverlende, s. B. 90.

284. Permula, berørt af, s. B. 162.

285. Peneos, Πηνεός, Thessaliens Hovedsloeb, der strømmer igjennem det nævne Pas Tempe, overflygget af Skovene paa de bratte Bjergstrænder.

287. Verset er forstrevet. Den heldigste Rettelse er Reatinus': Naiadum linquens claris celebranda choreis, „overladende Tempe til Naiaderne, at de kunne besølle den med deres berømte Chore.“

288. Radicitus, sc. evulsas.

290 f. Platanen betegnes som nikkende, ludende, paa Grund af dens langt udgaende Grene, der ofte hænge ud over Kilder og Elve. Det seige Poppeltræ kaldes Phaeton's Søster; thi Sagnet fortalte, at hans Søstre, der bestandig græd af Sorg over deres brændte Broder, blev forvandlede til Poppeltræer.

293. Moll; blødt er Løvet i Modstæning til Stenen.

294. Prometheus, den altfor suisle Titan, som fjal Ulben fra Himmelten, og derfor blev straffet med at lenes til Kaufasos' steile Klipper, hvor en Grib hakede hans Lever, indtil Herakles befriede ham. Nu er han forsønet med Guderne, men Sporene af Lænken sees endnu, sjældt svagere.

296. Silici-catena, „Læmmerne bundne til Stenen med Lænker.“

298 ff. Jupiter kommer med sin Hustru, Hera, og sine Børn, Minerva, Mars og Vulcan; men Apollo og Diana komme ikke. Disse to holdt nemlig i den trojanse Krig med Troerne; Apollo hjalp endog Paris til at dræbe Achilles eller drækte ham selv, efter et andet Sagn. Derfor lader Digeren dem allerebæ fra først af bære Nag til dette Bryllup.

300. Unigena, b. e. una matre genita, συγγένης Søster. — Cultrix, Dyrferinde, Beboerinde, af Idrus, et ubekjendt Sted; Fortolkerne antage det for et Bjerg i Carien, hvor Staden Idrias ligger. Læsmaaden er neppe sikker. Ogsaa

montibus er paafaldende. Det synes kun at kunne forståes i Forbindelse med relinquens: efterladende hende paa Bjergene.

303. Niveis sedibus, d. e. in sedibus eburneis.

304. Constructæ sunt dape mensæ, „Bordene blevne opstablede med Rætter,“ i Stedet for det Almindelige: dapes constructæ sunt in mensis.

306. Paræ, Skæbnens Gudinder fremstilles i Billedkonsten mest som alvorlige, men sjonne Moer. Digerne verimod lade dem oftere øldes med den exige Skæbne, de repræsentere, og gjøre dem til gamle Skærlinger. Saaledes lader Catul dem sidde og rokke med svage Bevægelser og rykende Legemer. Ja han gjør dem endog ståbende. Han kalber deres Isse roseus (309), rosenrød, et Uldtryk, de latinse Digerne undertiden bruge om Hudfarven, s. Catul. 55, 12. Virg. Aen. 1, 402. Hor. Od. 1, 13, 2. Som det sommer sig gamle Kvinder og den sjukle Skæbnes Gudinder, er ingen Deel af deres Legeme blotet. De bære ligesom Vestalinderne en lang hvid Kjortel med en Purpurbord forneden, og hvide Baand om Hovedet.

310 ff. De spinde bestandig. Carpere bruges almindeligt om, hvad der nydes eller fuldbendes lidt efter lidt. Her er det dog vel sat, fordi de ved at spinde ligesom plukke Ulben fra Totten. Den Rok, de bruge, er den i Italien og andre Steder endnu benyttede Haandtegen. Den bestaaer af to Dele, Rokkehovedet, colus (i Regelen Feminin, her undtagelsesvis Masculin), som holdes i den venstre Haand, og Tenen, fusus, som hænger frit ned, og svever i Traaden, der spindes. Tenen sættes i Bevægelse ved at snurre om Commelfingeren, ligesom det Legestoi, man paa Grund af Ligebeden hermed har kaldt Spindefoner. Den høire Haand har altsaa et dobbelt Arbeide. Den skal „dreie den svævende Tenen i runde Hvirvler ved at snurre den om Commelfingeren“, som da er vendt nedad (pronous), og, medens Tenen løber rundt, skal den „tempelig trække Traaden ned fra Rokkehovedet og danne den med Fingrene“, som da komme i den modsatte Stilling (supini, opadvendte). De Ujevnheder, som under Traadens Dannelse blive tilbage paa den, bortages med Lænderne. De afsnidte Ulbsnug (lanea morsa) sætte sig fast paa Læberne, der allerede i Vorveien ere tørre nok, da Mundens Væde bruges til at gjøre Traaden fugtig med.

318 f. Foran dem ligge de hvide Ulbdaver (Vellera bruges om Ulben haade i dens naturlige Kilstand, som den klippes af

Gaarene, og naar den er kartet til Taver) i flettede Kurve. Virgatus betyder her viſtnok flettet, hvad der bestaaer af virgæ; i Almindelighed betyder det, hvad der er forsynet med virgæ, fribet.

320. De Svingninger i Luften, som deres stærke Sang fremkalber, blive endog synlige ved den lette Bevægelse, der viser sig i Ulvtaverne. Vi maae tænke paa Ulben paa Rokkehovedet, som ikke er synnerlig langt fra deres Mund.

321. Fuderunt fata, s. Lucr. 5, 110.

323. Parcerne tiltale Peleus: „Du som ved store Øyder forøger Din udmerkede Hæder,” d. e. den, Du sylder Din Hekomst. Peleus var jo en Søn af Æakos og en Sønnesøn af Zeus.

324. Emathiæ tutamen opis, ligesom B. 26: Thesaliaæ columen. Emathien ligger i det sydlige Macedonien. Naar den latinſte Digter ikke blot udvider dette Navn til hele Macedonien, men endog til Nabolandet Thessalien, er den geographiske Unøiglighed næsten større endnu, end i B. 35 og 75. — Clarissime nato, allerberømtest blev Peleus som Achilles' Farer.

327. „Løber, I Xene! løber og trækker Traaden, som Skjæbnen følger.“ Det er jo Skjæbnens Traad, de spinde. Subtegmen (af subtexere, i den almindelige Udtale subtemen, ligesom exagmen bliver til examen) betyder egentlig Ifætten i Væven, men bruges hos Digerne for Traad overhovedet. — Det gientagne currite røber en Bestræbelse for i selve Ordetes Klang at efterligne Xenens Lyd. Paa Dansk kunde vi opnaae det Samme ved Ordet snurre. Dette Vers bruges som et Dunkved (smgl. ovfr. S. 42), og gientages ikke efter et vist Antal Vers, men efter enhver afsluttet Mening.

329. Hesperus, smgl. hele det 62de Digit.

334. Contexit, har bedækket, fjult under sit Tag.

335 f. Tali foedere, qualis concordia, s. ovfr. 73.

340 f. Achilles berømmes ofte af Homer som πόδες ὠρύς. Her siges han at kunne seire over Hjorten i Bæddeløb. Vagus, hurtig, s. 225. Flammea vestigia, Ildspor, et dristigt Billede, som om Jorden glæbede under den hurtige Løb. Det er optaget af Virgil, der bruger igneus i en lignende Betydning.

344. Campi er en allerede i et Høſt. foreſlaæt Nettelse af det uforstaælige tenen.

346. Pelopis tertius heres er Agamemnon, Atreus' Søn, Pelops' Sønnesøn, altsaa efter romersk Regning den 3de. Her tænkes kun paa Slægtstabsforbindelsen, ikke paa Regjeringen i Argos. Denne gik efter Iliad. 2, 10 ff. fra Pelops til Atreus, fra ham til Thyestes, og saa til Agamemnon, som derafter altsaa vilde blive den fjerde. Perjurus, trolos, var Pelops først imod sin Svigerfader Denomaos, hvem han kun overvandt i Bæddeskælen ved at forsvare hans Knud, Myrtilos til at tage Sømmene ud af Hjulene, saa at han faldt med Bognen og brak Halsen, dernæst imod Myrtilos, hvem han til sidst havde lovet det halve Riget, men i det Sted ryddede af Beien.

350 f. „Naar de løse det græa Haar fra Jæsen for at overstroe det med Aſfe, og slæa de gamle Bryster blaæ og gule med deres frage Hænder.“ In cinerem sættes noget haardt for at antyde Hensigten; smgl. Lucan. 1, 306. Putrida pectora modsettes de Unges friske Bryster.

353. I præcerpere gaaer Präpositionen i Alm. paa Siden, at afsplukke for Siden; her derimod paa Rummet, at tage det Forreste af, altsaa blot at plukke. Arene ere jo det Forreste eller Øverste paa Straæet. De Gamle afsmieide ikke Sæden ved Roden, som vi gjøre, men aſtar Straæet lidt under Arene.

358. Skamanders Bølger udgyde sig og rabe sig i den rivende Helleſpont. Passim kan fun bruges om Rummet, til alle Sider, s. B. 277.

359. Cæsis corporum acervis, s. ovfr. 276. — Achilles' Kamp i Gloden er fortalt i Iliadens 21de Sang.

362. Morti, „hans Død“, i Stedet for mortuo, „den Døde;“ smgl. Propert. 1, 15, 18. Som det sidste Vidnesbyrd om hans Fortjenester anføres, at, sjældt han var død, før Troja blev indtaget, gav man ham dog efter Seiren den Deel af Bytten, der tilkom ham. Dette var Polyxena, Priamos' Datter, den Pige, han havde elſtet, og som var Skyld i hans Død, thi det var for at begjære hendes Haand, at han begav sig til den Thymbræske Apollos Tempel, hvor Paris sjæld ham. Hende fordrede Achilles' Skygge som Offer, og hun blev slagtet paa hans Grav. Denne er (B. 363) „en rund Grav optaſtet af en høi Jorddyngne“, en Kampehøi, som man finder dem ikke mindre i Syden end i Norden. Paa den troſſe Slette staae endnu i Dag to nægtige Gravhøje, som man pleier at kalde Achilles' og Ajax' Grave.

366. Copiam solvere, s. Madv. 419.

367. Urbs Dardania falbes Troja efter Troernes Stammefader, Dardanos. Den Mure falbes Neptunia vincla, fordi de var egyptiske af Postidon, da han og Apollo, til Straf fordi de havde sammenvoret sig imod Zeus, maaatte trælle hos Laomedon, s. Iliad. 21, 446 f.

368. „Den høje Grav skal forsones ved Polyrenas Mord.“

369. Ancipiti ferro, d. e. bipenni, med den tveæggede, dobbelte Øre.

370. Hun synker i Knæ, og det lemlestede (hovedløse) Legeme falder til Jorden.

374. „Lad Bruden strax overgives den forelskede Mand.“ Iam dudum, strax, s. Virg. En. 2, 103. Ovid. A. A. 2, 457. Ligesaar iam pridem, s. Lucan. 1, 347.

376 f. De Gamle troede, at de unge Koners Hals blev rykkede efter Brylluppet.

379 f. „Dg Din bange Moder skal ikke, bedrøvet over sin stribige Datters ensomme Leie, opgive Haabet om fjære Bernebørn.“

382. Talia præfantes, „spaaende saaledes“. — Pelei er Dativ, s. Madv. 38, 3). Denne Form skalde formodenlig ogsaa have staet ovfr. 336, hvor Høfsteine have Peleo; i ethvert tilfælde er det sandsynligt, at Catul har brugt samme Form paa begge Steder.

384. Ante, fordum.

386. Nondum spreta pietate, da man (d. e. Menneske) endnu ikke foragtede Frombeden.

387 ff. „Oste har Gudernes Fader i sit glimrende Tempel besøgende de aarlige Offringer paa Festdagene, seet hundrede“ — Slutningen af B. 389 er forskrevet; procumbere currus passer ikke sammen, enten maa Verbet rettes efter Substantivet, til procurare, saa at Talen er om Væddeløb, eller Substantivet efter Verbet, til tauros: „seet 100 Tyre boie Knæ“, d. e. en Hekatombe blive offret. Det Sidste er vistnok det Sandsynligste.

390. Parnasset var ikke helliget til Apollo alene, men og til Dionysos. Paa Bjergets højere Egne sovmede han omkring med sine Bachantinder. Der holdt man hvært andet Altar en stor Fest for ham.

395. Rapidi Tritonis hera, d. e. Pallas Tritogenia. Her tænkes paa Floden Triton, Udløbet for Triton-Søen i Afrika, hvor hun især dyrkedes, s. Herodot 4, 180. Hun

deeltager ofte i Slagene, s. Cr. Iliad. 2, 446 ff. — Rhamnusia Virgo er Nemesis, der især dyrkedes i Rhamnus i Attika. Om hendes Deeltagelse i Slagene læse vi ellers Intet hos Forfatterne, uden det skalde være i Slaget ved Marathon, hvorom Sagnet fortalte en lignende Historie, nemlig, at Berserne havde medbragt en stor Marmorklok fra Paros, der skalde oprettes som Trost efter Seirens, men efter deres Nederlag blev den anvendt til den rhamnusiske Nemesis' Tempelbillede.

401 f. Til denne frygtelige Skildring af Datibens Glethed har Catul sikkert laant mere end et Træk fra det virkelige Liv; men kun den Historie, hvortil han sligter i disse to Vers, er os bekendt andenstedsfra. Man fortalte om Catilina, at han havde forelsket sig i en Kvinde ved Navn Aurelia Orestilla; men hun vægredte sig ved at øgte ham, fordi han havde en voren Son af første ægteskab, hvorpaa han ryddede denne Hindring af Veien ved Sonnens Mord, s. Sallust. Cat. 15. — Primævus, ung, i den første blomstrende Alder. — Potiri har hos Digterne adskillige Former efter 3die Conj. ligesom oriri.

404. Divi parentes er et Udtryk, som ellers ikke forekommer. Det maa formodentlig betyde de afhøde Forældre, hvis Kinder endnu beskytte deres Fordums Hjem, og altsaa besmittes ved en saadan Forbrydelse. Grækerne bruge θεοὶ πατρῷοι paa en lignende Maade.

405 f. „Denne vanvittige Blanding af Alt haade ret og uret, har fjernet Gudernes ressærdige Sind fra os.“ Om Participialconstructionen s. Madv. 426.

408. De taale ikke at berøres af det klare Lys, saa at Menneskene kunne see dem; de ere altid som skjulte af en Sky.

II (83).

Digterens Elske er her en gift Kone. Hun er blevnen uens med ham og har skældt ham ud i sin Mandes Nerværelse. Denne har hørt det med stor Glæde i det Haab, at Lesbia dog nu skalde bryde aldeles med sin tidligere Elster. Catul gjør sig i dette Epigram lystig over hans Zaabelighed. Havde han mindste Forstand, vilde han netop i hendes Hestighed see et Deviis paa, at Catul ikke var hende ligeegyldig.

3. Mule, Muulesel, et Skjældsord om en dum Person. Plautus og Cicero bruge oftere asinus paa denne Maade.

4. Sana, d. e. sine vitio. — Gannire, gjøe, bjeffe; obloqui, tale i Munden paa Gen.

12 (76).

En Elegie fuld af stærk Libenskab og dyb Smerte. Catuls Elskede har været ham troløs. Han veed, han har ikke fortjent det; men Smerten er lige stor. Han beder kun Guderne om at blive fri for sin brændende Elstov.

1. „Hvis man har nogen Glæde af at erindre sine tidligere gode Gjerninger.“

3. f. Nec foedere etc: „og at man ikke i noget Forhold (smgl. 64, 335) har misbrugt Gudernes Magt til at bedrage Mennesker,“ d. e. svoret Mened.

5 f. „Saa maa Du i den lange Tid, da Du har været en trofast Elster, have samlet Dig mange Glæder fra dette Kjærlighedsforhold, hvori Du nu leveres med en saadan Utaknemmelighed.“

11. „Hvorfor gjør Du Dig da ikke stærk og trækker Dig tilbage derfra?“ Dette Vers er i Høstene fulbt af Feil; offirmas for affirmas er en af de mindste Rettelser. Obsfirmare se eller animum suum, eller blot obsfirmare, findes oftere hos Plautus og Terentius i denne Betydning, at gjøre sig haard.

12. Dis invitis, Guderne ville naturligvis ikke, at Du skal være ulykkelig.

14. Efficias, s. Madv. 385, Anm.

15. Hoc est tibi pervincendum, dette maa Du sætte igennem, denne Sejr maa Du vinde over Dig selv.

16. Pote. Her underforstaaes ei blot est, som Locr. 3, 1080; men og fieri, som oftere i daglig Tale.

19. Puriter for pure er gammeldags.

23. „Mit Ønske gaaer ikke mere ud paa, at hun skal elste mig igjen.“

Elegikerne.

Elegia, ἐλεγία, er et Digt i afverlende Hexametre og Pentametre. Denne Form er opstaet af Hexametre. Hvor man ikke vilde give en forløbende Fortælling eller sammenhængende Skildring, men forte afsluttede Høleller og Tanfer, foretrak man disse Disticha. Allerede fra det 7de Aarhundrede af havde Grakerne benyttet det elegiske Versmaal til Krigsange og Klagesange, til moralste Opfordringer og Elstovsange, og til sorte Indstrifter (Epigrammer). I Tiden efter Alexander den Store blev det erotiske Indhold det Overveiende. Philetas fra Kos, Ptolemaos Philadelphos' Lærer, og den lidet yngre Callimachos fra Kyrene (c. 270 f. Chr.) berømmedes som de største Mestere i denne Digteart. Den første er desværre albeles tabt; af den Sidste have vi kun et Par lærde Digte tilbage, der ikke tiltale os synderlig. Men vi besidde værdifulde Efterligninger fra de romerske Digttere, hos hvem denne Digteart ret egentlig blev hjemme.

Allerede Catul havde streevet Elegier efter disse Monster, saa fortrinlige, at de aldrig siden ere overgaaede. Han kunde altsaa vel have trav paa at kaldes Romernes første Elegiker; men da den overveiende Deel af hans Digte varé jambiske og trochæiske, betegnede man ham hellere som Jambiker. Naar Romerne talte om deres elegiske Digttere, var det navnlig om det berømte Fjælklover fra Augusts Tid, der saa godt som ubeluffende besskjæftigede sig med den erotiske Elegie, Gallus, Tibul, Properts og Ovid (s. Quintil. 10, 1, 93).

C. Cornelius Gallus var den ældste. Han tog sig selv af Dage Aar 26 af Uergrelse over, at han havde forstjernet Augusts Maade, som havde hævet ham fra den laveste Herkomst og gjort ham til Prefect over Egypten. De 4 Boger, hvori han havde besunget sin Lycoris, ere tabte.

Albius Tibullus

døde, som et samtidigt Epigram beretter, strax efter Virgil, altsaa Åar 19 f. Chr., endnu som ung Mand. Han var romersk Ridder, og oprindelig i Besiddelse af en stor Formue, men mistede Størstedelen deraf ved de Omverlinger, som vare en Folge af Borgerkrigene (s. 4, 1, 183-90), maaſke ved Octavians Landbuddeling til Veteranerne efter Slaget ved Philippi. Dog beholdt han endnu saa Meget tilbage, at han ikke led Nod, s. 1, 1, 19. 41 f. 78. Horats har i sit Brev til Tibul (1, 4) i al Korthed givet os en herlig Skildring af denne ligesaa forstandige Konſdommer som smagfulde Digter, med den tænende Månd og det følende Hjerte, af den smukke Mand, der havde sit gode Udkomme, og forstod at bruge det til at nyde Livet. Tibul stod i et noie Venstabsforhold til M. Valerius Messala Corvinus; en af Datidens ædleste og betydeligste Men, anseet som Taler, Historiker, Grammatiker, ja selv som Digter, en oprigtig Fædrelandsven, Republikaner saalænge Republiffen stod, efter dens Falb en tro Ejener af August, uden dog nogenstude at giøre sig aldeles afhængig af ham eller nedlade sig til uverdig Smigrerie. Han var Consul med Octavian Åar 31. Et af Tibuls tidligste og mindst heldige Digte (4, 1) er skrevet til ham, da han drog til Actium. Det følgende Åar lebhagede Digteren ham til Aquitanien, og kum Sygdom var Skyld i, at han ikke fulgte med ham til Orienten (1, 3).

Tibul har kun efterladt sig en lille Samling i 4 Bøger. De to første, til Delia og til Nemesis, ere de betydeligste. I de to sidste, som Mange have villet frækjende Tibul, taler han ikke i sit eget Navn. Gi blot den Elskede, men og Elſeren har et opdaget Navn. 3die Bog indeholder Elegier fra Lygdamus til Neara, 4de fra Sulpicia til Gerinthus.

Med Hensyn til Tibuls digteriske Værd understribe vi ganske Ovinetilians Dom, at han er den smagfuldeste af de romerske Elegifere. Der er Liv og Barne i hans Følelse og Ynde i Fremstillingen. Især følge vi ham gjerne, naar han udmaler sin Kjærlighed til Landlivet og sildrer landlige Fester.

1. (Første Bog, 1.)

Digteren glæder sig over, at han ikke behøver at gaae i Krig. Vandt han end Rigdomme derved, vilde han dog ikke opgive Landliveis No; vandt han end Krie derved, vilde han dog ikke forlade sin Delia. Han dvæler ved de Guder, han er i Besiddelse af, og giver en smuk og livlig Skildring af det sille Landlivs Glæder og af Delias Kjærlighed.

1 f. „Lad dem samle sig Skatte og Gudser, der have Lust til at gaae i Krig!“ Romerne betragtede Krigen som den nærmeste Vej til Rigdom, især ved det Nøv og Bytte, hvortil den gav Lejlighed. — Fulvo auro, „det gule Guld“; vore Digtere sige „det røde“. Det er Middellets Ablativ, som om der havde staat congeslo auro. De fanke sig Rigdom i Guldet, idet de fanke sig Guld. Smfg. Catul 64, 48.

3 f. Krigeren, som færdes i Fjendens Marbed, maa bestandig arbeide og bestandig være bange; Trompetstød forstyrre øste hans Søvn.

4. Classicum, egentlig et Adjectiv af classis, Hær, hvortil underforstaes signum, altsaa Krigssignal; men det bruges oftest om det dertil brugte Instrument, Trompeten. Pulsa skalde egentlig have været instala. Men vi finde underiden hos Grakerne og Romerne, at Ord, der kun passer paa Strengelinstrumenter, oversøres til Blæseinstrumenter.

5. „Mig føre min Fattigdom igjennem et roligt Liv.“ Vita, ligesom per vitam, smfg. Demosth. Coron. 89: ἐν πάσῃ τοις κατὰ τὸν βίον ἀρθορωτέοις καὶ εὐωρωτέοις διῆγανεν ημάς. Høstne have vita; det er en Rettselske af Puccius, der er optaget i Terten.

6. „Naar blot Alden altid lyser paa min Arne“, saa at jeg altid har et hyggeligt Hjem.

7 f. Lad mig selv være Bonde, og i rette Lid plante de spæde Blæinstokke og de store Frugtræer, uden at Haanden vredes over det strenge Arbeide, man ellers lader Slaver udføre.

9 f. Destitutat-præbeat. Hrf. har fortalt Constructionen, som han havde begyndt, sjældi den correcte Tanke fordrede Futurum: „Haabet vil ikke stusse mig, men opfyldes, og sjænde mig Korn og Most i Overslod, thi jeg dyrker alle Landets Guder med den største Samvittighedsfuldhed“. Øgsaa i B. 15 og 49 havde vi hellere seet Futurum, end Præfens Conj. — Pinguia musta, den tykke Druesaft, som presses eller stampes ud af Bærrene (s. 2, 1, 45), flyder ned og samles i en muret Grube, lacus.

11 f. „Hvor jeg seer en eensom Træstamme paa Marken, eller en gammel Steen paa Korsveien behængt med Blomsterkrandse, hvier jeg mig andægtig deraf.“ Træstammen er en Grændsepel; Krandene visse, at Naboerne ses en Nabenbarelse af Terminus deri (smlg. Ovid. Fast. 2, 641 ff.) Stenen paa Korsveien, som man fra gammel Tid af har pleiet at salve og bekrandse, er helliget tilTrivia eller Hekate.

13 f. „Førsteprinden af alle Arets Frugter sættes frem for Landets Gud“. Agricola deus er ikke nærmere bestemt af Hrs. Vi kunne tenke paa Silvanus eller paa Vertumnus. — Educat, frembringer, s. Catul. 62, 42 og 51. — Ante, „foran“, staar uden Styrelse, „det fremsættes“. Høstrne have rigtignok deum; men det maa rettes efter agricolæ, hvis man ikke foretrakker at rette dette til agricolam.

15. Flava, guullokket. Ceres' Haar har Arets Farve.

17 f. Priapus, Frugtbærhedenes Gud saavel i Plantesom i Dyreverdenen, er ingen gammel latinck Guddom. Først seent blev dette hæslige Væsen fra Mæsten optaget af Grækerne, og dernæst af Romerne. Men i Augusts Tid pleiede man at have hans Billede staande i Haverne, raat udsaaaret af Figentræ, rødmalet, med en Træbrix eller Træsabel i Haanden og et Kor paa Hovedet, saa at Guden blev en fortæsslig fuglestræsel. Træsabalen har vel ofte haft Formen af en Krumkniv. Det er den, som Tibul spøgende kalber sæva salx. — Om Stillingen af Ordet Priapus, s. Madv. 474 g.

19 f. Lares, Husets Guder, saae deres stædige Offere. Her tænkes ikke paa den Røgelse, man pleier at offre dem ved hver Maaneds Begyndelse (s. 1, 3, 34. Hor. Od. 3, 23 Beg.), men paa et Offerdyr, der slagtes een Gang om Aret. Tibul betragter dette som et Sonoffer eller Renselsesoffer for Kvæget. Det kan dog ikke henhøre til den egentlige Røgelsen i April Maaned, thi der bragtes ingen blodige Offere (s. ndfr til B. 35); men snarere til Markernes Renselse i Mai (s. 2, 1, 15). Da Tibul var rig, offrede han en Kve; nu, efterat hans Ejendom er saa betydelig bestaaaret, kan han kun offre et Lam; men Munterheden er den samme. De unge Slaver dandse om Offerhyret og synge: „Io! (s. Hor. Od. 4, 2, 49) Giv os god Korn- og Biinhest!“

25. Modo non kan her ikke, som ellers, betyde „næsten“. Man forklarer det: „nylig funde jeg ikke; nu først kan jeg.“ Og vist er det, at han tidligere ikke var sit Rab saa taalsmodigt,

s. 4, 1, 183 ff. Men Udtrykket er meget paafaldende. Maastee man burde optage Bassows Rettelse modulo.

26. „Uden altid at tænke paa lange Reiser“; smlg. ndfr. 52; 1, 3, 36. Hor. Od. 3, 7, 6.

27. Canis, Hundestjernen, Sirius, hvis Opgang betegner Hundedagenes Begyndelse.

28. Rivos, Strømme, om een Væk, bruges ogsaa af Horats og Virgil. Ligesaal flumina, s. Propert. 2, 19, 25; 2, 28, 18; 3, 1, 26.

29. Bidens i Mascul. er en Spade eller Høkke, man brugte i Biinggaarden; smlg. 1, 10, 49. Navnet viser, at den paa en Maade har høvt to Tænder.

31 f. Hyrden pleier at bære de nyfodte Lam eller Kid hjem til Stalben, fordi Moderen er for svag til at tage sig af dem strax. Smlg. Calpurn. Idyl. 5, 39 ff. ??

35 f. Que-et for et-et, som 1, 3, 25. — Pales; Kvægeis og Hyrdernes Gudinde, efter Andre en Gud, hører til den oldromerske Religion. Paa Augusts Tid vidste man intet Andet om dette Væsen, end at det blev dyrket paa Parilia-Festen, d. 21 April, ved Kvægets højtidelige Renselse. Da slagtedes intet Offerdyr. Man frembar Spælkager og Melk efter gammel Skik paa Leersfabe, og bestenkede Pales med Melken. Man brændte Svovl, Rosmarin og andre stærkt lugtende Urter; man fejede Stalben med Laurbergrene, og stænkede Vand paa Kvæget med Kviste af samme Træ. Man lagde Straa eller Hø i Bunker paa Jorden, og stak Tid paa dem, og Hyrderne sprang derover. Det var deres Renselse. S. Prop. 4, 4, 73 ff.

40. Facili luto, „af det føelige, bløde Leer“. Om Stillingen af que, s. Madv. 474 f., Anm., smlg. Tib. 1, 3, 38.

44. Solito hører baabe til lecto og til toro, ligesom bona, B. 24.

46. „At holde sin Elske ved sin ømme Barm“.

48. „Erygt at slumre ind (egentlig: føge Sovn) under Regnens eensformige Lyd.“

51. Pereatque, s. Madv. 474 f. Tib. 1, 3, 56; 10, 54.

53. Krig er den nærmeste Vej til Vren. Den, der vil vere exert af sine Medborgere, bør deraf gaae i Krig. Som et Exempel nævner Tibul sin Velhunder Messala, hvem han rhetorisk tiltaler i Zven Person. Paa samme Maade tiltaler han Delta B. 57 ff. Der er altsaa ikke i denne Tiltale tilstrækkelig Grund til at betragte hele Digtet som et Svar fra

Tibul paa et Opfordring af Messala, der ønskede hans Følgeslab i Krigen.

54. Det var en almindelig Skik, at den, der havde gjort fiendtlige Anstuer til Bytte i Krigen, ophangte dem som Krofaer ved Indgangen til sit Huus. En Lov havde endog bestemt, at de skal blive hængende, selv naar en Fremmed koste en saadan Eiendom.

56. Jeg slæder som Dørvogter foran den ubarmhjertige Dør, der ikke villsig nok aabner sig for mig. Jeg er lønket til den, ligesom den Slave, der vogter Porten, pleier at være, s. Ovid. Am. 1, 6, 1.

61. Arsuro lecto, paa Baaren, der skal brændes med Liget paa Baaled.

63 f. „Dit Bryst er ikke lukket med det haarde Jern; ingen urokkelig Klippe staer i Dit bløde Hjerte“.

67. Manes ne læde meos. Den Afsedes Sjæl tænkes med Bevidsthed at kunne tagtage sin egen Ligfærd. Det maa da saare ham at see sin Elsfedes sjønne Ansigt skammet ved de voldsomme Sorgens Legn, Kvinderne brugte, som at kradse Kinderne til Blods, at rive sig i det udslagne Haar, eller endog at klippe det af.

70. Tenebris adoperta. Døden er altid mørk og gruelig, s. 1, 3, 4; Ovid Am. 3, 9, 20.

73 f. „Nu bør vi øve den lettindige Elsfov, medens vi ikke kanne os ved at bryde Døren op, og det morer os at hænge Kiv.“ Saadanne Scener forefaldt oftere i de unge Romeres Forhold til frigivne Kvinder. Postes, Dørstolperne, staae i Stedet for hele Døren. Inserere, at inh blonde Kiv, hvor Ingen venter det, og der ingen Grund synes at være dertil.

77. Composito securus acervo, „træg ved den Dygne Korn, jeg har i Laden,“ d. e. rolig ved hvad jeg eier.“

2. (Første Bog, 3.)

I Aaret 30 f. Chr. fulgte Tibul med Messala til Aquitanien, hvor der var udbrudt et alvorligt Oprør. Saasnat Messala havde væmpet dette, blev han sendt til Orienten. Tibul fulgte ham, men blev syg underveis, og maatte blive tilbage paa Gorchra. Dette smukke Digt udtaler Digterens Hølelser under hans Sygdom. Han er bange for at dø i det fremmede Land, fjern fra alle sine Kjære, og navnlig fjern fra Delta. Han tænker paa den Gang, de toge Afsæd med hinanden, paa Delias Angst og hendes Bonner til Isis.

„Hjælp mig da nu, Isis“, siger han, „for at hun kan redes til at opfylde de Øsfer, hun har gjort Dig, og jeg offre til mine egne Hunsgruder! Hvor man levede lykkelig under Saturns Regering, i Gølvaderen! Da kendte man hverken lange Reiser eller Krig. Nu er det anderledes, under Jupiters Herredømme. Dog hjælp mig, Faber, jeg er ingen Meeneder eller Ugudelig. Men skal jeg dø, saa lad min Gravsteen vide om, at jeg døde, medens jeg trofast fulgte Messala, og lad mit selv komme til det salige Glystum, hvor de andre Elstende ere, som reves bort midt i deres Elsfov. Men det frygtelige Tartarus, der gjemmer dem, der have forbrudt sig imod Kjærligheden, skal modtage min Kjærligheds Fjender, som ved deres onde Ønsker have paaført mig disse Ulykker. O lad dem ikke faae noget Held deraf! Delia, vær mig tro, og vent stædig paa mig! Ja jeg kommer pludselig, uden at Du venter det. Og Du styrter mig imøde, som Du staer og gaaer, uden at spille Liden ned at synne Dig. O, hvilken Salighed! Gib denne Dag dog maa komme!“

1 f. Ibitis, Messala. Han tiltalser Messala og hans Følge (ipse cohorsque), men nævner kun Hovedpersonen ved Navn; smlg. Virg. Æn. 9, 525: Vos, o Calliope, precor. Han beder, at de ikke maae glemme ham; memores staer i Apposition til Subjectet, som ligger i Ibitis.

3. Phœacia, de homeriske Phœakers Land, Scheria, anføres af de Genere for Gorchra. — Ignotis, sc. mihi, „fremmed Land.“

5 ff. Det for Mennesket saa naturlige Ønske, at have sine Kjæreste omkring sig i det sidste Døblet, bliver hos de Gamle, der lagde saa stor Vægt paa Begravelvens Skifte, til Ønsket om, at de Nærmeste maae vide Liget denne sidste Ejendom. Naar Baaled var brændt ned og slukket, var det de nærmeste Slægningekgs Sag at samle Asten og Benene af den Dode. Kvinderne holdt deres Klæder op, og samlede dem deri. Derpaa kom man dem i en Krufke af Leer, Glas eller andet Stof, og heldte lugtende Vand over dem. — In moestos sinus. Adjektiver oversøres fra Personerne paa Alt hvad deres er, smlg. B. 67: scelerata sedes; Ovid. Her. 1, 10. — Assyrios er hos Digterne det Samme som Syrios. Romerne fil al sinere Røgelse og lugtende Vand fra Asten, især fra Arabien; men det udstribedes fra Syrien, og kaldes derfor syrist. — Dedat, d. e. demittat, s. Lucr. 3, 966. — Effusis comis, s. 1, 1, 67. — Sepulera. De romerske Digtere fra

denne og den følgende Tib. sætte ofte Pluralis i Stedet for Singularis, uden at vi ses nogen gylbig Grund dertil; saaledes signa 2, 1, 23; triumphi 2, 1, 33; Ovid. Am. 1, 7, 35; arces Prop. 3, 1, 25; Ovid. Met. 2, 712; prætoria Prop. 4, 4, 31; præmia substs 91; ora, hyppigt, o. s. v.

9 ff. Mitteret, d. e. dimitteret. Førend Delia gav sin Elsster Lov til at reise, skal hun have spurgt alle mulige Guder, om hun kunde vente at faae ham tilbage igen. — Dicitur, en hos den augusteiske Tids Digttere meget hyndet Form, hvorved de søger at give deres Fortælling større Auctoritet. For at man ikke skal troe, det er deres eget Vaafund, sige de, de have hørt det andenstedsfra; s. 2, 1, 68. Ovid. Am. 1, 1, 4; 3, 9, 46. Horat. Od. 1, 16, 13; 3, 20, 13. — Drakler af det Slags, som i Grækenland, fandtes ikke i Rom. Derimod varer der ved flere Templer i Rom og Italien sortes, Lodder med Bogstaver paa, som en Dreng trak ud af en Kruske, og hvis Forbindelser Præsterne saa fulde tyde. Det berømteste af disse Spaadomis-Lotterier, det ved Fortunatemplet i Brænesto, er noigtigt beskrevet af Cic. Divin. 2, 41. Men Delia har ikke blot henbent sig til Templerne. Rom var fuldt af private sortilegi, Dreng, der sade med lignende Lodder paa Circus, paa Forum og paa de besøgte Korsveie. 3 Gange har hun trukket Lodder ud hos saadanne Dreng, og Drengen har altid fortolket dem paa den gunstigste Maade.

13. „Alt lovede Hjemkomst; men hun funde dog aldrig lade være at græde over min Reise og frygte den.“

15 f. Selv jeg, som troede hende, troede ikke ret derpaa. Endog efter at jeg havde givet mine Befalinger om, hvordan mine Sager fulde bestyrres i min Traværelse, søgte jeg at forhale Afreisen, og undfyslde mig med allehaande onde Varsler.

18. Saturni dies. Løverdagen var ikke hellig efter den romerske Religion; men Datidens Overtro laante Stof fra de allerfortjelligste Religioner. Jødernes Cresygt for Sabbathen gjorde derfor, at ogsaa mange Ikke-Jøder være bange for at foretage sig noget Alvorligt paa denne Dag.

20. At støde Goden idet man vilde gaae ud af sin Port, var naturligvis et uheldigt Varsel for Vandringen.

23. Isis. Denne ægyptiske Gudindes Ørfelse, som de strenge Romere fandt forærlig, og Agrippa Aar 21 endog forbød i Byen Rom, var meget hyndet iblandt Menigmand. Delia betragter hende som sin fornemste Gudinde. Hun har ofte ryset Bronceranglen, sistrum (s. Ovid. Am. 3, 9, 34),

paa Ises' Fest, og underkastet sig de strenge Renselser, Gudinden forlangte.

27 f. „At Du kan læge, vise de mange malede Taylor i Dine Templer.“ Den, der troede sig frelst eller heldbredet af en Gud, indviede til Tak en Mindebavle i hans Tempel. Disse vare i Almindelighed Malerier, der afbildede den Ulykke eller Lidelse, hvorfra man var blevet frelst.

29 ff. Votivas voces, d. e. vota; lovede Ord, d. e. Løfter. Hun har lovet at hylde hende som hendes allerivrigste Ørykere, saa at hun to Gange om Dagen gjør Gudinden sin Opvarming, om Morgenens for Templet aabnes, og om Aftenen, før det lukkes, med udslagne Haar, og synger Hymner for hende klebt i Linned-Klæder; thi alt Uldent betrægtes som ureent af IsesØrykerne.

32. Insignis, udmarket ved sin Skønhed i den ægyptiske Skæ. Pharia. Pharia, d. e. Alexandrina, af Pharos, Halvøen, hvorpaæ Alexandria blev bygget.

36. „Førend Jorden blev aabnet til lange Reiser“, d. e. saa at lange Reiser blev mulige. Man siger ei blot patescere viam eller iter, men ogsaa terram, naar Abgangen bliver aabnet til et Land, som tidligere var utilgængeligt, clausa.

39. Ignotis rep. comp. terris, hentende Fordeel fra ubekjendte Lande.

44. Regere fines er det egentlige og juridiske Udtryk om at bestemme Grænser. Grændsemærket, terminus, er under tiden en Træstamme, som 1, 1, 11, men oftest en Steen.

45. Ipsæ, af sig selv, = ultro.

46. Securis, uden at man bekymrede sig om at røgte eller vogte Haarene. — Ubara lactis, Mælkhyverne, smil. Prop. 3, 12, 32 hiemis noctes.

47. Acies Hær, egentlig den til Slag opstillede Linie.

48. Duxerat, havde smeddet.

50. Mare. Havet havde naturligvis og været til far; men det var saa godt som ikke til, thi Ingen vovede at benytte det, s. B. 37 ff.

51. Timidum, Prolepsis, s. Catul. 64, 64.

54. Super ossa, „over mine Been“, naturligvis over Graven, saa at de Forbigaaende kunne læse det. S. Prop. 3, 1, 37.

59 ff. „Her lever Dands og Sang; fugle flyve omkring og lade hvidig Sang klinge igennem den fine Strube; Marken frembringer Kaneel uden Øyfning.“

66. „Og bærer Myrtekrandsen i det smykede Haar“. Insigni sættes ved en Slags Prolepsis, som V. 51; thi her tænkes ikke paa andet Smykke end Krandsen. Myrtekrandsen har man ved alle Glædesfester (s. 1, 10, 27), men særlig var denne Krands helliget Venus; smlg. Ovid. Am. 1, 1, 29.

67. Forbrydelsernes Bolig, Tartarus, iacet, ligger dybt nede, efter Sigende ligesaa langt under Hades, som Jorden ligger under Himmelten, s. Hom. Iliad. 8, 16. Virg. Aen. 6, 577.

69. Tisiphone, Furien, hvis uredte Haar kun bestaaer af vilde Slanger. Impexa, uredt, ufsæmmei, konstrueret med Accusativ efter Madv. 237 c. Men i Stedet for crines staer angues, qui pro crinibus sunt.

71. Tum, „fremdeles“, fortsætter Bestivelsen. — Serpentum ore, med Slangemunden; den har jo Slangetunger. Vi ventede ellers Fleertallet, oribus, thi Cerberus har 3 Hoveder.

73 ff. Ixion, Phlegyas Søn, blev til Straf fordi han havde villet forgrive sig paa sin Velgjører Zeus' Hustru, i Underverdenen bunden til et Hjul, der bestandig dreiedes rundt. — Tityus, s. Luer. 3, 984. — Tantalus, s. Luer. 3, 980. — Sitim, for sitientem; smlg. Prop. 1, 17, 19.

79. Danaus' 50 Døtre havde, paa een Undtagelse nær, alle opfyldt deres Faders Forlangende, og myrdet deres Mænd i Brudefengen. Deres Straf i Underverdenen blev at stulle synde et bumbloft Kar. Cava for perforata findes underiden hos Digerne. Tibul lader det være Lethe's Vand, de øse i Karret, som om deres frugtesløse Stræben gik ud paa at samle Glemselfens Vand til at afvaste deres Forbrydelse med.

84. Sedula anus. Den flittige gamle Kone, som han haaber vil passe paa Delta, fremstiller Tibul i en anden Elegie (1, 6, 58) som hendes Moder.

85. „Hun skal fortælle Dig Historier og spinde ved Lampons Skin“. Posita lucerna, naar Lampen er sat frem; smlg. Ovid. Her. 1, 31.

86. Stamen, egenlig Rendegarnet paa Væven, bruges om Draab i Almindelighed, ligesom subtemen, Catul. 64, 327. S. Prop. 4, 4, 42.

87. Circa, „rundt omkring“, viser, at puelia maa tages collectivt, ligesom ostere miles, eques o. A. Der ere flere Terner, der sidde i Stuen og have travlt med det store Stykke Uld, deres Frue har tilvejet dem; men de falde i Sovn over Arbejdet.

91 f. Hun maa hverken give sig Tib til at sætte Haaret op eller til at tage Sko paa Hølderne.

93 f. „Saaledes bringe den skinnende Aurora med sine rosenrøde Heste os denne straalende Dag!“ Hune gaaer paa den foregaende Bestivelse, illum paa det Subiect, hvormod der tales, ligesom i hoc illud erat, „det var det jeg meente. Hic staer lignende, Prop. 1, 7, 9. — Lucifer staer blot for dies; smlg. Prop. 2, 19, 28.

3. (Første Bog, 10).

Digteren skal drage i Krig, men han gjør det nødig. Han sammenligner Krigens Stæder og det rolige Landsliv, og forhander hin ligesaa meget, som han berommer dette.

1. Protulit, opfandt, smlg. Hor. A. P. 58.
2. Ferus ac ferreus. Denne med Flid søgte Lydighed findes allerede hos Cicero ad Quint. fr. 1, 3, 3: quem ego ferus ac ferreus a complexu dimisi meo.

5. At-meruit: „Dog, den Stakkel var uskyldig.“
8. Træbægere brugte naturligtvis Ingen mere i Tibuls Tib.
10. Securus, rolig for fjendtlig og røvers Overfalb. — Dux gregis er her ikke Bobberen, men Hrden, som i Virg. Cul. 173. — Varias. Brogede Faar høre til det simple Oldtidsliv. En mere cultiveret Tib stræber at holde Faaresløkkene aldeles hvide, og slægter strax al broget Yngel.

11 f. „Gid jeg havde levet dengang, da der hverken var Oprør eller Krig til!“ Forer for knisset, egentlig: gid jeg kunde leve dengang; smlg. Madv. 347 b, A. 2. — Corde micante, med bankende Hjerter; s. Ovid. Her. 1, 45.

13. Trahor. Endestavelsen er forlænget ved Arfis.
15 f. Larernes Billeber stode i Nærheden af Arnestedet. Her er det ubfaarne Træbilleder; i Pompeii finde vi dem ofte malede paa Muren.

19 f. „Dengang var Folk ærligere og redeligere, da Gunderne kun vare af Træ, og stode fattig pyntede i et ringe Huus (Tempel)“.

21 f. Seu quis etc., „naar man bragte ham de første modne Druer, ellers satte en Krands af de første Ur om Gudebilledets hellige Hoved“; s. 1, 14-16.

23 f. Selv naar man gjorde Øster til Guderne for sin Frelse, bestode disse kun i de allersimpleste Offere, Rager og Honning.

25. *Ærata, kobberbestagne.* Digterisk Frihed, thi paa den tid brugte Ingen Broncevaaben.
26. Der mangler et Verbum. Nogle underforstaae depallat fra den foregaaende Seining; men Meningen fordrer: "da stal jeg offre Eder en Grits fra den fulde Svinefie." Puccius rettede Hostia erit plena, men saa savnes e. Saae man blot paa Meningen, kunde man strive: Tum cadet e plena. Plena, smlg. 2, 1, 57.
27. *Pura cum veste,* smlg. 2, 1, 13. — Myrto, smlg. 1, 3, 66.
28. *Infra, derneede,* i Underverdenen. — Audax, d. e. ferox.
35. *"Der vandre de Døde om med slagne* (d. e. hule, ind-saldne) *Kinder og sværet Haar*, som de komme fra Baaret.
37. *"Der vandre de Døde om med slagne* (d. e. hule, ind-saldne) *Kinder og sværet Haar*, som de komme fra Baaret.
39. *Laudanus, roses,* ikke for sin Klogstab, men for sin Lykke, prises lykkelig; smlg. Hor. Sat. 1, 1, 3.
41. *Man pleiede at holde Lamme*ne adskilte fra Saarene, og lade dem vogte af Drenge.
42. *Calidam aquam, til Bad.*
45. *Gid Freden maa flaae sin Bolig op paa mine Marker,* medens jeg saaledes elbes under landlige Shyster! thi Freden er Aarsag til al Landets Velsignelse. Freden er candida, hvidklaedt; smlg. B. 68.
46. *Panda, krum,* s. Ovid. Am. 2, 11, 24.
- 47 f. *"Den har gjemt* (d. e. lært Folk at gjemme) *Druens Gaft,* for at Faderens (d. e. det af Faderen henlagte) *Fad* kunde sjænke Viin for Sonnen".
49. *Bidens,* s. 1, 1, 29. — Vigent, s. 1, 3, 59.
50. *Soldatens Vaaben ligge i Mørke* og overtrækkes med Støv og Rust.
51. *E luco, fra Kunden ved et Tempel for en eller anden landlig Gud,* hvor der har været Fest med dertil hørende Maal-tid og Sviir. Smlg. 2, 1, 29 f.
- 53 ff. *Ogsaa disse Fester have deres hidsige Kampe;* det vilde han ofte gjøre dem stemme nok; men de have dog ikke Stort at betyde. Et gammelt Ordsprog siger: Amantium iræ amoris integratio est. Saaledes er det ogsaa her den kaade Amor selv, der opægger Kvisten og forsyner de Stridende med Skældsord. Kræven og dorst sidder han imellem dem, som om han morede sig over deres Riv (B. 57 f.).
60. *Deripit.* Han river Guderne ned fra Himmelten, ligesom Giganterne gjorde.

62. *Ornatus comæ, Haarbaandet, Nettet, Huen, eller* hvad Andet hun bærer paa Hovedet.
65. Sudem, d. e. vallum, Skandsepelen, som de menige Soldater maatte bære foruden deres Vaaben, for at have paa rede Haand, hvad de behøvede til at flaae Leit.
67. *Ar ere ogsaa paa antike Monter Fredens Attribut.*
68. *Hun har saamange Uebler i Klæderne,* hun holder op foran sig (ante), at hun spilder en Deel af dem. Perfluat, drypper, strømmer over af.
4. *(Anden Bog, I.)*
- Digteren beskriver en landlig Fest. Derfra gaaer han over (B. 37 ff.) til at priise Landet og Landlivet, hvorfra alle Livets Guder og alle Konster, som forstjonne Lever, have deres første Oprindelse. Ja, der søger han endog Amors Oprindelse. Slutningen (B. 67 ff.) er en Skildring af denne Guds Magt og Væsen, og en Opsfordring til at priise ham ved den Fest, som Digter beskriver.
- Denne Fest er, som vi see af B. 1, Markernes Renselse, Lustratio agrorum et frugum, som efter Kalendarium Farnesinum holdtes i Mai Maaned. Staten foretog en Renselse af Romas elbælte Grund, der kun strakte sig omtrent en geographisk Mill ubenfor Byen. Pontificerne førte Offerdyr omkring hin gamle Grændse, og slagtede dem paa forskellige Punkter af den. Offerdyrene kaldtes ambarvales hostiae og Festen Ambarvalia. Samtidig foretog enhver Landmand en Renselse af sin Jord. Den gamle Cato giver os i sin Bog de re rustica (c. 141) det fuldstændige Ritual. Offeret skal bestaae af suovetaurilia laetentia, d. e. spæde Grise, Lam og Kalve, der føres omkring Etenommens Grændse, inden de slagtes. Efter en Libation og en Indledningsbhøn til Janus og Jupiter, rettes Hovedbhønnen til Mars; thi i den oldromerste Religion var det især ham, hvem Landmændene skulle antræbe om Beskyttelse for deres Gjerning, at han maatte holde al Bordervelsse og Ulhylde borte. Af alt dette er der nu hos Tibul neppe Spor tilbage, skjønt han siger, at han holder Festen, som Skikkelsen er overleveret fra den gamle Bedstefader" (B. 2). Offeret er et Lam (for rige Folk en Kalv, s. 1, 1, 21). Vi løse ikke, at det føres rundt om Marken. Man offeret til Larerne (1, 1, 20 ff.); dette er sikkert gammelt; men Mars er aldeles ikke omtalt. "Hvad har Krigen her at bestille?" vilde Tibul og hans Samtid spørge; thi den græsste Dannelse havde for længe siden for-

25. *Ærata, kobberbeslagne.* Digteriss Frihed, thi paa den lid brugte Ingen Broncevaaben.

26. Der mangler et Verbum. Nogle underforstaæe depellet fra den foregaaende Sætning; men Meningen fordrer: „da skal jeg offre Eder en Grib fra den fulde Svinefest.“ Puccius rettede Hostia erit plena, men saa savnes e. Saæe man blot paa Meningen, kunde man strive: Tum cadet e plena. Plena, smlg. 2, 1, 57.

27. *Pura cum veste,* smlg. 2, 1, 13. — Myrto, smlg. 1, 3, 66.

35. *Infra, dernebe, i Underverdenen.* — Audax, d. e. ferox.

37. „Der vandre de Øde om med flagne (d. e. hule, ind-saldne) Kinder og svedet Haar“, som de komme fra Baabet.

39. *Laudandus, roses,* ikke for sin Klogstab, men for sin Lykke, prises lykkelig; smlg. Hor. Sat. 1, 1, 3.

41. Man pleiede at holde Lammene adskilte fra Faarene, og lade dem vogte af Drenge.

42. *Calidam aquam, til Bab.*

45. Gib Freden maa slæge sin Bolig op paa mine Marker, medens jeg saaledes aldes under landlige Sysler! thi Freden er Aarsag til al Landets Velsignelse. Freden er candida, hyldklaedt; smlg. B. 68.

46. *Panda, krum,* s. Ovid. Am. 2, 11, 24.

47 f. „Den har gjemt (d. e. lært Folk at gjemme) Druens Saft, for at Faberens (d. e. det af Faberen henlagte) Fab funde sjænke Vin for Sønnen“.

49. *Bidens,* s. 1, 1, 29. — Vigent, s. 1, 3, 59.

50. *Soldatens Vaaben ligge i Mørke* og overtrækkes med Sjov og Rust.

51. *E luco, fra Lundun ved et Tempel* for en eller anden landlig Gud, hvor der har været Fest med hertil hørende Maaltid og Svær. Smlg. 2, 1, 29 f.

53 ff. Ogsaa disse Fester have deres hidsige Kampe; det er Stridighederne imellem Elsfende. Mandens Raahed og Viblhed kan ofte gjøre dem stemme nok; men de have dog ikke Stort at betyde. Et gammelt Ordsprog siger: Amantium iræ amoris integratio est. Saaledes er det ogsaa her den kaade Amor selv, der opægger Kvisten og forsyner de Stridende med Skjældsord. Kræven og dorst sidder han imellem dem, som om han morede sig over deres Kiv (B. 57 f.).

60. *Deripit.* Han river Guderne ned fra Himmelnen, ligefom Giganterne gjorde.

62. *Ornatus comæ, Haarbaandet, Nettet, Huen,* eller hvad Andet hun bærer paa Hovedet.

65. *Sudem, d. e. vallum, Skandsepælen,* som de menige Soldater maatte være foruden deres Vaaben, for at have paa rede Haand, hvad de behøvede til at slæge Leir.

67. *Ax ere ogsaa paa antike Mønter Fredens Attribut.*

68. Hun har saamange Webler i Klæderne, hun holder op foran sig (ante), at hun spilber en Deel af dem. Perfluat, drypper, strømmer over af.

4. (Anden Bog, 1.)

Digteren beskriver en landlig Fest. Derfra gaaer han over (B. 37 ff.) til at prise Landet og Landlivet, hvorfra alle Livets Guder og alle Konster, som forsyenne Livet, have deres første Oprindelse. Ja, der søger han endog Amors Oprindelse. Slutningen (B. 67 ff.) er en Skildring af denne Guds Magt og Væsen, og en Opfordring til at prise ham ved den Fest, som Digteren beskriver.

Denne Fest er, som vi see af B. 1, Markernes Renselse, Lustratio agrorum et frugum, som efter Kalendarium Farnesinum holdtes i Mai Maaned. Staten foretog en Renselse af Rom's eldstre Grund, der kun strakte sig omkring en geographisk Mill udenfor Byen. Pontificerne førte Offerdyr omkring hin gammle Grænde, og slagte dem paa forskellige Punkter af den. Offerdyrene kaldtes ambarvales hostiae og Festen Ambarvalia. Samtidig foretog enhver Landmand en Renselse af sin Jord. Den gamle Gato giver os i sin Bog de re rustica (c. 141) det fuldstændige Ritual. Offeret skal bestaae af suovetaurilia lactentia, d. e. spæde Grise, Lam og Kalve, der føres omkring Giendommens Grænde, inden de slagtes. Efter en Libation og en Indledningsbøn til Janus og Jupiter, rettes Hovedbønnen til Mars; thi i den oldromerske Religion var det især ham, hvem Landmændene stulde anrabe om Beskyttelse for deres Gjerning, at han maatte holde al Fordærvelse og Ulykke borte. Af alt dette er der nu hos Tibul neppe Spor tilbage, sjældt han siger, at han holder Festen „som Skilken er overleveret fra den gamle Bedstefader“ (B. 2). Offeret er et Lam (for rigt Folk en Kalv, s. 1, 1, 21). Vi læse ikke, at det føres rundt om Marken. Man offerer til Xarerne (1, 1, 20 ff.); dette er sikkert gammelt; men Mars er aldeles ikke omtalt. „Hvad har Krigen her at bestille?“ vilde Tibul og hans Samtid spørge; thi den græsste Dannelses havde for lange siden for-

trengt alle oprindelig romerske Forestillinger. Den dannede Rømer tænkte sig ikke andre Guder som her vedkommende, end Bacchus og Ceres, de græske Personificationer af Vinavl og Kornavl.

1. Enhver Fest begynder med en Opfordring til Andagt: *evonymeūte*, favete linguis, animis linguisque favete. Dersom de Tilstedeværende ikke afholde sig fra alle forstyrrende Ord og Tanker, opnåer man ikke Hensigten, at erhverve sig Gudernes Maade.

3. Fra gammel Tid af havde Grækerne tænkt sig Dionysos med Ørehorn. Konstnerne, der fremstille ham som en fuldendt Skønhed, tillade sig ofte at kaste Hornene bort, men ofte beholde de dem ogsaa, om de end stundom gjøre dem saa smaa, at de neppe ahnes imellem det rige Haar.

6. Suspenso vomere. Ploven hænges op, naar man ikke bruger den.

7. Solvite vincla iugis: „Løs Vaabene (Seletsjet) fra Alaget“, smlg. V. 28. Virg. Aen. 1, 562: solvite corde metum.

9. Omnia sint operata Deo: „Alt hør tjene Guden“, d. e. ene være bestjæltet i hans Tjeneste. — Non, s. Madv. 456, Ann. 2.

11. Vos — discedat. Den begyndte Sætning er afbrudt, for at gjentages i en anden Form.

14. Manibus puris er vel ikke Ablativ, thi Vandet skal ikke børes i Processionen, men Dativ: „til Hænderne, at de maa blive rene,“ altsaa i Adjektivet en Prolepsis, s. Catul. 64, 64. Tibul. 1, 3, 51.

15. Fulgentis, straalende. Altrene ere herligt smykkede i Anledning af Festen. I Spidsen for Toget gaaer Offerlammet; eat, det maa ikke trækkes med Bold, men ledes i slap Linie, saa at det synes frivillig at gaae til Altaret.

16. Hvide Klæder og Kranser om Haaret høre til enhver Fest.

17-24. Vønnen. Dii patrii ere ei blot Larerne, men alle Guder, som Fædrene have dyrket.

19. Eludat messem. Egentlig er det Herren, der narres, naar Høsten kommer. Her siges Høsten selv at blive narret, naar Udbyttet bliver mindre, end Marken lovere i Straæet.

20. Tardior. Lammet er naturligvis langsommere end Ulven.

21. Vønnen er, som sæbvanlig, forbunden med et Løfte. Hvis hans Vønner opfylles, lover han en munter Fest til

Høsten, naar Kornet skal meies; thi det var gammel Skif, for man fred til dette Arbeide, at offre en Gris til Ceres, porca præcidanea (s. Cato. R. R. 134). — Nitidus, phytet.

22. Focus, Ibsted, bruges ikke sjeldent om et Altar, s. Prop. 2, 19, 14; Ovid Am. 3, 3, 33.

23. Saturi bona signa coloni. De unge Slavers Munterhed er et godt Tegn til, at Bonden ikke sulter.

24. De opføre Løvhytter foran det store Baal, som Herren antänder.

25 f. Hvergang man slagtede et Offerdyr, lagde man noie Mørke til Indvolbenes Udseende; thi deraf meente man at kunne sjonne, om Guderne vilde opfylde Gens Vøn eller ikke. Det var især Reveren, der skulle iagttaages. Fibra kaldte de Gamle Reverens højerste Rand.

27 f. Tibul mener at see sikre Tegn paa, at hans Vøn vil opfyldes, og viser strax sin Glæde ved at hente sin bedste Vin frem, gammel Falerner og Chier-Vin, som man brugte at blande sammen, s. Hor. Sat. 1, 10, 24. — Falernos sc. cados. Veteris consulis, af gammelt Datum. Fumosos. Efter Columella pleiede de Gamle at have deres Vinopslag over Ibstedet, fordi Mogen bidrog til at gjøre Vinen hurtigere gammel; smlg. Hor. Od. 3, 8, 11.

31. Bene Messalam: „til Held for Messala!“ Saaledes pleiede Rømerne at drinke Skæler. Til Oplysning af Accusativen smlg. Madv. 239.

32. „Hvert Ord skal tone den Fraværendes Navn“.

33. Triumphis for triumpho, s. 1, 3, 8; Messala undertrang Aquitanerne Mar 30, men blev umiddelbart deraf kaldt til Orienten, og triumferede først over Aquitanien i Maret 26.

34. Victor, „ved Din Sejr.“ — Intonsis. Rømerne tænkte sig altid deres Forsædre med langt Skjæg. Man vilde vide, at der ikke havde været Barberer i Rom før Mar 300.

35 f. Messala er Tibuls eneste Tanke. Det er ikke Muserne, men ham, han paakalder og beder om at begejstre sig, medens han synger de landlige Gubers Priis, hvortil Dagen opfordrer. — Agricolis coelitibus, s. 1, 1, 14.

37 f. Vita, Menneskenes Liv. Det var et almindeligt Sagn, at Menneskene før Agerdyrkningens Indsærelse havde levet af Olben, ligesom Svinene.

39 f. „Alt satte Bjælker sammen og dække det fæltige Huus med grønt Løv“. Man tænkte sig, at Menneskenes første Huuse havde været Løvhytter, s. Vitruv. 2, 1.

43. Tunc consita pomus, „da blev Egbletræet plantet,” før havde det kun voret vildt. Ved Omplantningen bliver frugten spiselig.

44. Da begyndte man at vande Havne, en nødvendig Betingelse for at de kunne trives i Sydens tørre Sommer. Her tænkes kun paa det Slags Vandning, som stær ved at rindende Vand ledes hen over Jorden, s. Ovid. Am. 2, 16, 35. Irriguus bruges egentlig om Jorden, vaab, vandet; men Digtene bruge det ogsaa om Vandet, vandende, s. Ovid. Am. 2, 16, 2. Det Subject, der kan frembringe en Beskaffenhed, tænkes selv i Besiddelse af denne. Saaledes kaldes i V. 46 Vinen, der slukker Sorger, forgri, securum, og Vandet sobria. Saaledes kaldes Natten cæca, s. Luer. 3, 874.

45. Aurea. Her tænkes paa hvid Blin.

47 f. „Naar Jorden hvert Aar under den hede Sols Brand fælder sit gule Haar,” nemlig idet det bliver meiet af. Smgl. Prop. 2, 19, 12.

49. „Det er paa Landet, at den verre Bi bringer Blomster ind i Kuben om Foraaret.”

51. Assiduo satiatus aratro, mæt, d. e. fjed, af at pløje bestandig.

52. Certo pede, i bestemt Fodmaal eller Takt.

53. Satur, mæt, efter et godt Maaltid, der har gjort ham lystig og vel tilsmode; smgl. ovfr. V. 23. — Avena. Halmstraa synes virkelig at have været benyttet til Flølter af Hørderne.

54. Ornatos. Paa Festdagene smykedes Gudebillederne, om et med Andet, saa med Kransse, s. V. 59 f.; 1, 1, 16; 1, 10, 22.

55 f. Bacche. At Digtener pludselig vender sin Tilstale til den Gud selv, om hvis Fest han taler, er en almindelig rhetorisk Vendring; men vi faaue det tibi, som ellers gør os Personsoforandringen tydelig. Smgl. Ovid. Am. 2, 11, 15. — Paa Bacchusfesterne brugte hans Dyrkere undertiden ei blot at bemale Gudens Billede, men og at oversmøre sig selv med rød Farve, minium. — Ab, s. Madv. 254, A. 2.

57 f. Han tænker paa de elbste bacchiske Chorø i Hellas, hvor Kampprisen var en Buk, τραύος, og hvorfra Tragoedien skalde have uddannet sig. — Det første hircus i det 58de Vers er galt; det er et Glossem, der har fortængt de rette Ord. Allerede Forlængelsen af Endestavelsen i pecoris viser, at der oprindelig har fulgt en Consonant derefter. Maastee der har staat qui nondum.

61 f. „Det er ogsaa paa Landet, at det stinnende hvide Haar, der kommer til at volde de kjælne Piger Bryderie nof; hører den bløde Uld paa Nyggen.” — Om Nokken og Tenen s. til Catul. 64, 310 ff.

65. „En Bæversse, der bestandig arbeider paa sin Bæv”. Minerva, Gudinden selv, er sat i Stedet for den Konst, hun har opfundet og tænkes at repræsentere. Smgl. Virg. En. 8, 409. Ovid. Met. 4, 33. Eigesaa Neptunus og Amphitrite for Havet, Catul. 31, 3; 64, 11; Pallas for Odietraet, Ovid. Am. 2, 16, 8, o. m. a. — Operari bruges i Prosa kun om Øffertjeneste.

66. Cantat. Sang hører til Bæven. Hos Homer synge Kalypso og Kirke, medens de væve. Andre Exemplier findes hos Virgil, Ovid. o. A. — De Gamles Bæv saae ikke vandret, som vor, men hang eller stod lodret; smgl. Ovid. Her. 1, 10: pendula tela. Derfor taler Fr. ei om dens Overflade, men om dens Side, latus. Idet Skytten fastes igjennem det udspændte Rendbegarn, og ligesom klapper det (applauso), fremkommer en syngende Lyd, hvorfor ogsaa Euripides kalder Bæven καλλίφθογγος, og Virgil kalder Skytten argutum.

68. Dicitur, s. 1, 3, 10. — Indomitas equas, de (af Geilhed) uskyrlige Hopper.

73. Detraxit opes. At Elskov er en Ødelæggelse for Formuen, er Hovedthemaet i den yngre græske og i den romerske Comoedie.

74. Limen ad iratae. Om Ordstillingen, s. Madv. 474 c. Ubeladelser af puellæ er ei ualmindelig hos de erotiske Digtene, s. Prop. 1, 15, 8; 2, 28, 27; smgl. 4, 4, 52. Madv. 301, c., Ann. 1.

75. Custodes iacentes, Bogterne, der ligge og sove.

77. Prætentat. Hun gjør intet Skribt, uden hun først med Foden har prøvet, om hun kan gjøre det skjert.

78. „Hun, hvis Haand først udfører de mørke Beie,” d. e. hun føler sig først for med Hænderne. Ante frævede egentlig Perfect. exploravit. Paafaldende er Relativsforbindelsen med cui i Stedet for den simple Tidsangivelse ved quum eller Ablat. conseq.

80. „Lykkelig den, hvem en mild Elskov venlig beaander!” Billedet er taget fra en mild Lustning eller en behagelig Duft, der kommer En imøde.

81 f. Amor indbydes til Maaltidet, men uden de Vaaben, hvormed han gjør Skade, Pilene og Faklerne.

83 f. Celebrem Deum, den feirede Gud. — Voce,
med Røsten, lydelig, = palam, modsat clam, hemmelig, i
det stille Sind.

86. Tibia, Flæten, er to Slags, enten lige, recta, Lydia,
eller, naar den yderste Deel er bøjet, curva, Phrygia. Øfte
forbindes begge som tibiæ dextræ og sinistræ.

87 ff. At tænke sig Stjernerne som Nattens Børn synes
at være en orphisk Forestilling. Fra Orphicerne striver sig vel
og Forestillingen om Stjernerne som et Chor, og Bacchus som
deres Chorfører. Stjernehimmelnen, der hos os pleier at frem-
bringe et alvorligt og højtideligt Indtryk, har saaledes hos de
Gamle undertid fremkaldt Billedet af en lystig og overgiven
Dands. — Fulva, de gule, d. e. de straalende Stjerner. I
det næste Vers maa derimod Hjertenes Læsemaade fulvis nød-
vendig rettes til furvis, thi, ligesom Dommene ere sorte,
nigra, saaledes maae Søvnens Binger ogsaa have Nattens
Farve. Euripides kalder Jorden μελανοπτερύων μᾶτερ ὀρείων.

S. Propertius

benævnes i Haandskrifterne S. Aurelius Propertius Nauta.
Om det sidste Navn er det almindelig erkjendt, at det beroer
paa en grov Misforstaelse. Det Samme gjælder sikkert
ogsaa om Navnet Aurelius, thi dengang havde endnu ingen
Romer to Familienavne.

Properts var yngre end Tibul, og lidet ældre end Ovid,
med hvem han stod i venstabelig Forbindelse. Han var født
i en af Umbriens sydligste Stæder, som det synes, i Alissi.
Efter hans egen Fortælling (4, 1, 127 ff.) mistede han sin
Fader i en ung Alver, og fort efter gif Storstedelen af hans
Formue tabt ved Landuddelingerne til Veteranerne. Da han
blev Mand, lagde han sig efter Beltalenheden; men „Amor
rev ham med sig og gjorde ham til Digter“. Dette er
maaske mere end en blot Talemaade. I det Mindste synes
Properts' Kjærlighed dybere og stædigere end den, vi finde
hos de andre erotiske Digttere i hans Tid. Han besynger
kun een Kvinde, og kalder hende ofte sin eneste Kjærlighed.
Hon kaldes med Dianas Tilnavn Cynthia. Vi vide, at
Oldtidens erotiske Digttere, naar de besang deres Elskede,
pleiede at give dem antagne Navne, der i Stavelsmaal sva-
rede til de virkelige. Det berettes os, at Cynthias virkelige
Navn var Hostia. Efter en Anthydning hos Digteren selv
synes hun at være en Sonnedatter af Digteren Hostius,
der havde bestrevet den Istriske Krig. Men derfor er hun ikke
fornem. Hendes Moder maa have været Slavinde, thi hun
er ligesaa vel en Libertina, som de Kvinder, Horats og Tibul
besynger. Saa smuk og saa dannedt hun er, saa oprigtig
hendes Kjærlighed til Properts er, saa er Egteskab imellem
dem dog umuligt formedesl Standsforsjellen og formedesl
Cynthias Levemaade. Ja Digteren kan ei engang være be-
kjendt at være tilstede ved hendes Ligbegångelse, sjældt han
besynger den i en Elegie (4, 7).

Properts har kun skrevet Elegier. De alexandrinske
Digtere Philetas og Callimachos vare hans Mønstere, og

han opnaede virkelig at faae Navn af den romerske Kallimachos (4, 1). Vel drev han Esterligningen for vidt. Den Lerdom, han lægger for Dagen ved at sammendyngne Hentydninger til græste Myther, tiltaler os ligesaa lidt, som hans knudrede Sprog, hvor ofte nødvendige Ord synes ubeladte, og man maa gjette sig til Forbindelsen imellem Sætningerne. Men hans Landsmænd have ikke fundet disse Fejl saa støbende; thi der vare dem, der foretrak ham for Tibul. Og vi kunne heller ikke nægte, at, medens han mangler den lette og smagfulde Behandling af Sproget, og den idylliske Grundtonen, der gjør Tibul saa tilstrækende, er han paa den anden Side mangfoldigere i Følelse og Phantasie, ligesom han og har frevet langt mere.

Hans Elegier ere ikke udelukkende erotiske. Saaledes indeholder 4de Bog flere Digte, der behandle romerske Sagn, som om Vertumnus, Tarpeia, Hercules og Cacus, Jupiter Heretrius. Han gaaer ud fra de almindelig bekjendte Navne og Steder, og fortæller de Sagn, der skulle have givet dem deres Oprindelse. Ogsaa her har han efterlignet Kallimachos, der i sine *Aitia* paa lignende Maade havde forklaret Aarsagerne til forskellige Stikke, Navne o. a.

Properts udgav først een Bog Elegier, under Titelen Cynthia, Monobiblos. Dette Navn har 1ste Bog i Høfrne, og endnu i Martials Lid folgte man den for sig (14, 189). Men den flittige Digter forfattede siden en stor Mængde andre Elegier, saa at han efterlod sig en anhælig Samling i 4 Bøger. Lachmann har uden tilstrækkelig Grund deelt 2den Bog i to, saa at Samlingen hos ham er inddelte i 5 Bøger.

1. (Første Bog, 2).

Digteren opfordrer Cynthia til ikke at pynte sig for stort. Hun bliver ikke smukkere derved, og hun behøver det ikke. Han henviser hende til Blomsterne og andre Naturfjænheder, og til de gamle Sagns berømte Hæltinder. De forsmaade Stads og Glimmer som Noget, der kun passerede for Coquetten, der vil behage flere end En. „Du staer ikke i Trostab tilbage for dem. Din Sang og Tale, Dit hele yndige og forstandige Væsen fængsler mig nok. Det vil altid sikre Dig min Kærlighed, naar Du blot lader den daarlige Luxus fare.“

1. Mea vita var en almindelig Tilstale til den Elsche, ligesom paa gross ζωή μον; f. 2, 26, 1. Properts udelader underiden mea, som 2, 5, 18; 19, 27.

2. Coa vestis. Paa Den Kos vare berømte Fabrikker for Klæder af Bombyx, en Orm, der spinder sig ind ligesom Silkeormene. Dette Κοι var fint og gennemsigligt, som Flor eller Mousselin, og omtales ofte som en Luxus, Fruentimmerne, især de letfærdige Fruentimmer, satte stor pris paa.

3. Orontea murrha, Myrrha fra Orontes, d. e. fra Antiochia ved Orontessloden; fulg. til Tib. 1, 3, 7.

4. „Anbefale Dig ved udenlandsse Gaver“. Vendere, d. e. venditare.

5 f. „At øvelægge Naturens Skønhed med høje Præsler, og ikke tillade Lemmerne at stræle i deres egne Fortrin.“

7. Medicina er her ikke Rægemiddel, men Skønhedsmiddel, Sminkel, som medicamen.

8. „Amor er selv nogen, og hader dem, der frembringe Skønhed ved Konst.“

9. Colores, f. Catul. 64, 90.

11. Arbutus, Jordbærtræt, κόρακος, vorer paa Bjergene, men behøver ikke, som Properts synes at antide, Grotter eller skyggefulde Steder.

12. Indociles vias, „de ikke lært Veje“, i Modsetning til den saa hyppig anvendte konstige Vandring, f. Tib. 2, 1, 44.

13 f. „Det skyldes Naturen, naar Haystokken straaler af brogede Stene (smgl. Ovid. Am. 2, 11, 13), og Fuglenes Sang bliver ikke behageligere ved nogen Konst.“

15 f. Non sic, „ikke saaledes“, ikke ved Phyt, som det er beskrevet B. 1-4. I B. 16 staer tydeligere non cultu. Diskuerne forestede sig i Leutippos' Døtre, og røvede dem paa øgte Hælteviis. Efter Apollodor var det ellers Polydeukes, som sik Phøbe, og Kastor hilalte.

17 f. Den etoliske Globus Euenos' Datter, Marpessa blev et Livstens Objekt imellem Idas, den Starkeste af alle Dødelige, og Apollo. Zeus stilte de Stridende ab, og høj Bigen selv at vælge. Hun valgte Mennesket af Frygt for at Guden sulde forlade hende, naar hun blev gammel. Propert lader Kampen foregaae ved Euenos-Globens Bredder, Apollodorus hensætter den til Messene, hvorhen Idas sulde være flygtet med sin Elsede.

19 f. „Det var ikke ved falsf Skønhed, at Hippodamia fængslede den fremmede Phryger og blev bortført af ham.“

Draklet havde paalagt Denomaos at vogte sig for sin Sviger-søn. Han vilde derfor ikke gifte sin Datter bort. „Røv hende, om Du kan!“ sagde han til enhver Frier, „men, indhenter jeg Dig, er Du dybsens.“ Dog lykedes det, som bekendt, Phry-geren Pelops.

21 f. „Men det var et Ansigt, som ikke skyldte Ædelstene sin Glæds, en Farve, som i Apelles' Malerier.“

24. „Kjærligheden, Krossabben var Skjønhed nok for dem.“ I Modsetning til Coquettens Phantesyge falber han det, at gaae simpelt og naturlig klædt, pudicitia.

25 f. „Jeg er nu ikke bange for, at Du skal sætte mindre Præis paa mig, end paa Dine andre Tilbedere (sistis); men dog gjetntager jeg min Sætning: Naar en Pige behager een Mand er hun pyntet nok.“ Imidlertid er Udeladelsen af en adversativ Overgang saa haard, at man næppe falber paa den. Derfor bor man maaske læse: Non-vereare? „Skulde jeg da nu ikke være bange for, har jeg da nu ikke Grund til at frygte o. s. v.?“

28. Aoniam, d. e. Boeotiam, smlg. 3, 3, 42. I Boeo-tien ligger Musernes Bjergr, Helikon med Pegasos-Kilderne Arganippe og Hippokrene. Chynitia er Digterinde, s. 1, 7, 11; 2, 26, 17;

29. Unica gratia, „uforlignelig Unde“.

30. Omnia, fort sagt Alt; non desunt, eller et lignende Prædicat, underforstaaes fra det Foregaaende.

2. (Første Vog, 7.)

Denne Elegie er skrevet til den episke Digter Ponticus, en Ven af Propertis og Ovid. Vi see, han var især med at skrive en Thebais, eller et episk Digt om Striden imellem Brødrene Eteokles og Polynikes og de 7 Hælestes Tog imod Theben, saaledes som de cykliske Digtere og Antimachos fra Kolophon havde gjort før ham, og som Statius, hvis Thebais vi endnu have, gjorde et Clarkhundrede senere. Ponticus mener som Epiker at bevæge sig i en højere Sphære end Propertis, der kun skriver erotiske Elegier; men denne spørger sin alvorlige Ven, at den Lid vil komme, da ogsaa han vil blive forelsket, da han vil tage Lysten til sit Epos, og kun ønske at kunne skrive Elskovssange, og da han ikke vil slæe med Nakken ab den erotiske Digter. — I et følgende Digt (1, 9) fortæller Propertis os, at hans Spaadom er gaaet i Opfylbelse; Ponti-

cus er blevet forelsket. Begge Digtene ere fulde af Lune og Skjælmerie.

3. Ita sim felix, „saasandt jeg ønsker at være lykkelig“; s. Madv. 444 a, Ann. 3. — Primo contendis Homerō, „Du maaler Dig med den Første af alle Digtere, Homer.“ Contendere med Datus s. Luer. 3, 6 f.

4. „Naar blot Skjæbnen vil være mild imod Dine Digte“. Dette Tillæg viser nofsom, at der ikke er Properts' oprigtige Menning, at stille Ponticus ved Siden af Homer. Han har en vis Twivl om, at Skjæbnen vil spare dem, og den har heller ikke sparet det Mindste deraf.

5. Consuemus, gammel Præsensform, s. Luer. 1, 54. — Agitamus, vi besjeftige os med.

6. Vi søger at finde paa Noget, der kan formilde vor Her-skerindes Haardhed.

7. Om Ordstillingen, s. Madv. 474 h.

8. Etatis tempora dura, mit Livs haarde Tider, al den Modgang og Haardhed, jeg maa døie. Smgl. tua ætas 2, 5, 27.

9. „Saaledes hengaaer (opslides) min Lovetid.“ Hic, s. Tib. 1, 3, 93.

10. Ire, gaae, d. e. udbrede sig.

11 f. „Lad dem beromme mig for at have været den dannede Piges eneste Kjærlighed.“ Dette strider ikke imod de i det næste Vers omtalte injustas minas, der naturligvis kun strive sig fra Skinfyge.

15 f. „Hvis Amor engang ogsaa træffer Dig med sin uselbare Rue — men jeg vil ikke ønske det, at vores Guder maae krenke Dig —“. Nostros te violasse deos er en forklarende Apposition til quod. Propertis falber det en Krenkelse, naar Venus og Amor vove at angribe den alvorlige Epiker. I Stedet for te violasse, som jeg har ubgivet, staar i Høstne eviolasse, uden Menning. De tidligere Udg. streve evoluisse for evoluisse: „jeg vilde ikke ønske, at de oprullede en saadan Skjægne for Dig“; men dette Villede passer ikke synderlig godt paa Venus og Amor.

17 f. „Saa vil Din Stakkel klage over, at Leiren for Theben og de 7 Hære ere langt borte, og ligge stumme, begravede i evigt Grav.“ Surdus er ikke blot døv, men også døvstum; saadan er Strengen, der ikke kan klinge. Efterat Ponticus er blevet forelsket, er hans Epos forstummet og henlagt.

20. Du er allerede øldre; Amor kommer før seent til at lære Dig en ny Slags Sang.

22. Tunc for Versets Skyld i Stedet for dum.

26. Maar Amor kommer seent, maa man ofte give høie Rentier, som af en Gjæld, der ikke er betalt i Tide. Magno soenore er Maadens eller Lebsagessens Ablativ, s. Madv. 257.

3. (Første Bog, 15.)

Properts skal forlade Cynthia og begive sig paa en lang og farlig Reise. Han har sendt hende denne Efterretning og bedet hende at komme til sig. Hun giver sig imidlertid gode Stunder, og kommer ikke, for hun har sat sit Haar og vnytet sig, som hun pleiede. Den forestede Digter kan i denne Nøden kun see et Tegn paa Troloshed. Han foreholder Cynthia Heltinderne i de gamle Sagn, der have sørget anderledes trofast over deres borreiste Elstere. Han synes, hun maatte frugte for at Guderne engang vilde straffe hendes Meened, sjældt han selv elster hende alfor høit til at onse hende noget Ondt.

1. „Jeg har frugtet meget Haarbt af din Ustabighed.“

3. Quanto pericolo, s. Madv. 254, A. 4.

5. Hesternos. Han vilde have, at hun skulle komme med Haaret saaledes, som det sad fra den foregaaende Dag af.

6. „I No og Mag søger at slappe Dig et smukt Ansigt“. Her tenkes vel især paa Sminket.

7 f. „At smykke Brystet med Østens Edelstene, som en Brud.“ Formosa sc. puella, s. Tib. 2, 1, 74.

9 ff. Sagnet om Gubinden Kalypso, hos hvem Odysseus havde opholdt sig i 6 Aar, og som kun gav Slip paa ham efter Zeus' udtrykkelige Besaling, er bekjendt fra Homer. — At, „Derimod“, „Nei“. — Non sic, s. 1, 2, 15. — Deser-tis aequoribus, „ved de øde Have“. Properts bruger underiden in med Ablativ eller hen blotte Ablativ ikke om det Sted, hvorpaa, men om det, hvor ved Noget foregaaer, som 1, 3, 6: in herboso Apidano: 1, 14, 1: abjectus Tiberina molliter unda. — Fleverat og sederat. Man kunde vente Perfectum eller Imperfectum, som der staaer sidenefter, men Properts bruger oftere disse Tempora islang, som det passer ham bedst i Verset, smlg. 2, 28, 17 ff.; ogsaa Ovid. Her. 1, 33 ff. Ellers kunde Plusquamperfectet i nærværende Tilfælde forklares af Hensyn til Cynthia, der, uagtet hun havde saabanne Exemplar for sig, uagtet hine havde handlet anderledes, dog

var saa leitndig, s. B. 23 f. — Injusto salo, „det uretfærdige Hav“, som førte ham bort fra hende:

13. Hun sørgede, sjældt hun vidste, hun aldrig sik ham at see mere, og altsaa det Fornuftigste var at glemme ham strax.

15 f. Jason, Argons Søn, landede i Spidsen for Argonauterne paa Lemnos, der dengang kun var beboet af Kvinder. Deres Dronning Hypsipyle blev forelsket i Jason og Moder til to Sønner. Men det Kjærlighedsforhold, der var knyttet imellem dem, blev afbrudt ved hans Bortreise. Hendes trofaste Elsbor er ogsaa stillret af Ovid, Her. 6.

18. „Efterat hun eengang var blevet forelsket i den thessaliske Gjæst.“ Hæmonien skal være det øldre Navn paa Thessalen, og Hæmon en Fader til Thessalos. Hospitium, Metonymie for hospes, s. 4, 4, 69, Catul. 64, 362.

19 f. Alphesiboea, eller, som Apollodor kalder hende, Alcinoe, en Datter af den arkadiske Konge Phegeus, var gift med Alkmeon, Amphiarao's og Eriphyles Søn. Alkmeon troede sig renset for Modermordet, og havde foræret sin Hustru Harmonias Halsbaand, hvorfra hans Moder havde labet sig forlede til at forræude sin Mand. Men Menselsen var usuldstændig. Draklet hød ham at søge et nyt Land, der ikke havde set hans Forbrydelse. Dette fundt han i det opskyldede Land ved Acheloos' Munding. Der slog han sin Bolig op, ægtede Hlodgudens Datter Kallirhoe, og sik under et fald Paaskud Halsbaandet tilbage, hvilket han derpaa forærede sin nye Hustru. Da Alphesiboeas Brodre erfarede dette, drepte de Alkmeon, men hun tog sig dette saa nær, at hun opæggede Kallirhoes Sønner, der vare blevne vorne strax efter Hochselen, til at dræbe dem igjen for at hævne deres Farer.

21. Euadne kom albedes ud af sig selv ved Efterretningen om at hendes Mand Kapaneus var falben for Theben. Hun ledde derhen, sprang op paa hans Baal og brændte med det. Elata, smlg. Lucan. 1, 387.

22. Argivæ fama pudicitia, et berømt Grempel paa græs Trofæshæ.

25 ff. „Gientag ikke oftere Din Meened, og rør (b. e. væk) ikke Guderne, der synes at have glenit den, Du alfor Dristige! Komme de engang i Tanker derom og straffe Dig derfor, da vil Du sørge ved Tanken om min Reise, som forledebede Dig til Troloshed.“

29 ff. „Men det være langt fra mig at onse Sligt! Ter-sulæ Gloderne lydløse falde ud i det store Hav (ponto er

Datib for in pontum), og Malet føre sine Skrifter i modsat Orden, førend min Kjærlighed til Dig skal forandres. Hvad Du endog bliver, Du kan ikke blive fremmed for mig. Lad mig aldrig sætte saa lidt Pris paa Dine Dine, hvorfra Du saa tidt har svoret, og ønsket, at de maatte falde ud i Hænderne paa Dig, hvis Du lø, at jeg skulle ønske dette opfyldt." Smlg. Ovid. Am. 3, 3, 9 ff.

39. Multos pallere colores, at blegne og feste Farve paa mange Maader. S. Madv. 223 c, Ann. 4.

40. Fletum ducere sættes østere i Stedet for flere. „Hvem trang Dig til at presser Laarer ud af Dine Dine imod deres Villie?"

41 f. Quis, d. e. quibus. — Tutum, sc. est.

4. (Første Bog, 17.)

Properts har tiltraadt sin Reise, og befinder sig paa Havet. Et voldsomt Uveir har kastet Skibet hen til en fremmed og øde Kyst. Digteren betragter Uveiret som en Straf, fordi han har forladt Cythria, der saa nødig gav Slip paa ham, og beder hende, ved hvis Ønske han mener Stormen er fremkaldt, om at lade ham slippe med Skæffen. Nu fortryder han sin Reise. Bar han bleven hjemme, funde hans Elskede dog idetmindste vase hans Lig den sidste Ejendom. Dog han har ikke opgivet Haabet. Skibet kan endnu frelses. Derfor beder han Nereidernes megtige Guindiner, Nereiderne, om at hjælpe ham, hvis de ellers hjælde Noget til Amor.

1. Et merito, „Ja det er vel fortjent." Saaledes begynder ogsaa en Tale hos Ovid. Met. 9, 584. Smlg. Lucr. 1, 101.

2. Alcyon, Jæsfuglen, som kun boer paa øde Kyster, ja endog antages at udruge sine Æg midt ude paa Havet.

3. Verset er forstrevet i Høstene. Det Navn, der staer deri, er sikkert ikke Stjernebilledet Cassiope eller Cassiopea, som Mange have meent, men Staden Cassope, enten den i Epirus eller den paa Corcyra. Efter Madrigs meget sandhylige Rettelse bliver Meningen denne: „Mit Skib har ikke lettet Anker for at naae Malet, Cassope paa Grækenlands Kyst;" eller rettere, da Guy. Part. ikke angiver Henstillet, men Følgen: „Da mit Skib lettede, var det ikke Skjæbnens Villie, at det skulde naae Malet."

4. „Alle vores Øster spildes paa den utaknemmelige Strandbred," som ikke hjælper os. I Havsnød gjorde man Øster til Strandbreddens Guber, s. Catul. 4, 22.

6. Increpat minas, s. Madv. 223 c, Ann. 4.

7. „Kommer der intet lykkeligt Tilselde og formilber Stormen?" egentlig en Lykke, der viser sig i Stormens Formilbelse, s. Madv. 286.

11 f. „Kan Du tænke Dig min Øb uden at græde?" egentlig stille den frem for Dine Dine, uden at de vædes. „Kan Du finde Dig i, at Du ikke kommer til at samle mine Been i Dine Klæder og holde dem i Dit Skjøb?" s. Tib. 1, 3, 6.

15. Pervincere, vinde den Sejr over sig selv, at man finder sig deri.

18. Optatos Tyndaridas. Over Middelhavet vise her sig ofte om Natten Ønster i Lusten. De Gamle kaldte dem flyvende Stjerner, stellæ transvolantes, og naar de i Uveir syntes at sætte sig fast paa Sælene eller Tongværet, lagde Overtroen en føregen Betydning deri. Sad der een Stjerne, var det saare farligt; det var Helena. Men sad der to ved Siden af hinanden, var det et sikkert Varsel om Frelse; det var Dioscurerne; s. Senec. Quæstion. natur. 1, 1, 11; Plin. Hist. nat. 2, 37, 101; Plutarch. de Placitis Philosophorum 2, 18. Naar altsaa Gømændene i Havsnød ønske at see Thydardiderne, er det ikke det bestjende Stjernebilledet, de mene, men disse flyvende Stjerner, der bringe Frelse.

19. Illic, hvor min Hærsterinde er. — Meum dolorem d. e. me dolentem, smlg. amore i næste B., sitim Tib. 1, 3, 78.

20. Ultimus lapis, Gravstenen. Smlg. Tib. 1, 3, 54.

21. Det omtales østere, at elstende eller nærbeslægtede Kvinder affære deres Haar for at legge det paa en kjær Afbøds Grav. — Meo funere, „ved min Begravelse". Properts bruger Ablativ uden i med stor Frihed ikke blot om Stedet (s. 1, 15, 10), men og om Tiden. Endnu haarbære staer B. 23 extremo pulvere, „ved mit sidste Skiv", d. e. ved Afstedden fra min Øste. Smlg. Lucan. 1, 228; Prop. 1, 15, 10.

22. Af Tibil (1, 3, 7) vide vi, at man pleiede at helde vellugtende Vandt over de brændte Been, naar de vare samlede i Aftekruften. Her see vi et andet Middel til at betage dem al ubehagelig lugt, nemlig at lægge Rosenblade paa Bundens af Krucken.

24. Naar man hød den Øde sit sidste Farvel, pleiede man at tilspøje det Ønske: Sit tibi terra levis, som vi endnu saa ofte læse paa bevarede Gravstene.

25 f. „Den skønne Doris i Havet boende Østre" ere Nereiderne (s. Catul. 64, 29). Naar de glide hen over Havet,

løfte de deres hvide Glør op som Seil. Det er naturligvis fun i godt Veir, at disse yndige Væsener foretage deres Fart. Digteren har derfor god Grund til at kalde deres Dands lykkelig.

27 f. „Hvis Amor nogeninde paa sin Bei (egenligt paa sin Flugt; labi bruges om at flyve, seile, o. l., som 2, 26. 8) har berørt Evers Bølger, saa staan Evers Lige (der ogsaa er berørt af Amor), og lad denne Strand være mild (ikke frygtelig, saa at vi ikke Skibbrud her)!“

5. (Anden Bog, 5.)

Cynthias Coqvetterie er gaaet saa vidt, at man omtaler hende i hele Rom som et løst Fruentimmer. Properts, der havde haabet, at hun skulle tilhøre ham alene, bliver vred og lover, at han ogsaa vil forlade hende. Han opfordrer sig selv til at handle strax, inden Breden endnu har sat sig, thi han fjender sin egen Svaghed. Og see! han slaaer ogsaa vieblikkelig om. Han beder endnu en Gang Cynthia om at forandre sin Opførsel, ellers truer han med Straf, dog ikke med raa og brutal Behandling, men med den Straf, han som Digter kan udøve, at omtale hende ilde i sine Vers.

1. *Hoc verum est? „Er det ret?“ — Ferri sc. sama.*
3. „Har jeg fortjent (har jeg haft Grund til) at vente dette?“

4. „Ogsaa jeg kan faae Wind til at seile eet eller andet Sted hen,“ d. e. ogsaa jeg kan finde en anden Elsterinde. Rigtignok ere Fleste false, men jeg finder dog vel En.

8. *Vellicet, „pine Dig,“ ved Skinsuge.*
11 ff. *Non ita - quam, s. Luer. 3, 5. „Den vrede Elster forsones hurtigere, end Haves Bølger og Himmelens Skyer forandre deres Udsynende.“ Det Karpathiske Hav, imellem Rhodos og Kreta, anføres, ligesom hos Hor. Od. 1, 35, 8, som Tempel paa et meget uroligt Hav. Især opnørret det let af Nordenvinden. Dubius, twilsum, upaaldelig, kaldes den urolige Søndenvind, der saa tidt bringer Negn.*

15. *Han tiltalser endnu sig selv.*
17. *Iuno er Egteskabets Gudinde. Han besværger Cynthia ved det øgteskabelige Samlivs Nettigheder.*
18. *Tuis animis, ved Dine Luner. Vita, s. 1, 2, 1.*
22. *Præclusas foris, Døren, der er lukket for mig.*
23. *Connexos crines, Haarsletningerne.*

26. *Hedera. Bedbendkransen er bekjendt som Digternes Særljende; s. Hor. Od. 1, 1, 29; Ovid. Am. 3, 9, 61.*
27. *Tua ætas, Dit Liv, s. 1, 7, 8.*
28. *Forma potens, en magtig Skønhed; smlg. 2, 28,*
53. — *Verba levis, lejlindig i Tale.*

6. (Anden Bog, 19.)

Cynthia reiser paa Landet. Properts er rigtignok ikke ganske rolig ved at stilles fra hende; men, da det skal være saa, glæder han sig over, at hun i den landlige Genomheds ikke er utsat for saa mange Tristelser. Han figter, at han ogsaa vil tage paa Jagt for at komme ud at besøge hende. Han opfordrer hende derfor til at være ham tro; han selv tænker altid paa hende. — Af B. 25 kunne vi slutte, at Cynthias Reise har gjældt det sydlige Umbrien; thi der, i Mørheben af Hispellum, ligger Clitumnus, en rig Kilde, der strax ved sit Udspring danner et anseligt Bassin, og derpaa en seilbar Flod. Den er beskrevet af den yngre Plinius (Ep. 8, 8), i hvis Tid den var et berømt Badested. Da Properts levede, var den endnu ikke almindelig besøgt. Dog er det ikke usandsynligt, at allerede Cynthia har foretaget denne Reise for sin Sundheds Skyld. Hun havde jo tidligere tilbragt nogen Tid i Bajæ, Romis mest besøgte Badested, (s. 1, 11). De talrige Forsørrelser, hvorför hun der var utsat, gjorde Properts underledes bange, end hendes Reise til Umbriens Bjerge.

2. *Sine me, d. e. quamdiu sine me eris.*
5. *Nulla neque etc. Anakoluth; man maatte vente, at nulla ogsaa hørte til det andet Led af Satningen, s. Madv. 460, Num. 2 b. — I Rom som i Grækenland var det meget almindeligt, at unge Mennesker ikke blot sang Serenader udenfor Herrerernes Dørre, men ogsaa opsørte voldsommere Scener, hankebe paa vindueskobberne, prøvede paa at brække Døren op, o. s. v. S. Hor. Od. 1, 25. — Amarus om den forstyrrede Sovn.*

9 f. *Ludi sanaque. Ved Lege, i Theatret og Circus, ved store Fester foran Gubernes Templer, samlesdes altid unge Mennesker af begge Kjøn. Det er derfor ogsaa til disse Gieder, at Ovid i Begyndelsen af sin Ars amatoria, henviser dem, der ønske at finde Noget at elske. — Plurima causa, den hypsigste Aartsag. Smglg. Hor. Od. 1, 7, 8; Tib. 1, 3, 28. — Om Dativen, s. Madv. 241, Num. 3.*

11 f. De Skuespil, Du har for Dig paa Landet, ere de landlige Arbeider. — Ponere, s. Tib. 2, 1, 48. Docta falx, Krumkniven, der føres af en bestandig Haand.

13 f. De Fester, Du der besøger, holdes i et simpelt Kapel, uden pragtfulde Bryhdesser (*in culto*). I Overeensstemmelse med de fattige Omgivelser er ogsaa den Røgelse, Du der bringer, sparsom (*rara*). — Focos, s. Tib. 2, 1, 22.

15. Protinus. Saasnart Øffringen er endt, skal der dansses. Da der intet Chor er tilstede, maa Cynthia alene forestillet Choret. Under Dansen løfter hun de lange, vide Kleider op, saa at Læggen bliver synlig (*nuda sura*).

17. ff. For at faae en Anledning til at besøge Cynthia vil Propertis gaae paa Jagt, som han ellers ikke pleiebe. Han faaeer Lyft til at tjene Diana. (*Suscipere* er almindeligt om at optage og udføre religiøse Skifte.) Men derfor opgiver han ikke Venus. Han vil bestandig gjøre Løfter til hende, og indvie hende, hvad han lover. (Ponere er at nedlægge det for hendes Fodder, s. Ovid. Her. 1, 26. Vota, d. e. det Lovede.) Han vil nok følge den almindelige Jægerstik at indvie Jagtens Trofæer, som store Hjortehorn, ved at hænge dem op i høje Træer, (*pinu* er Dativ); men han vil ikke indlade sig paa nogen farlig Jagt.

22. Cominus ire, d. e. congregdi, er her konstrueret som aggregdi, med Accusativ. Ellers finde vi det med in med Acc., eller med Dativ, som 3, 1, 26. — Agrestes sues, d. e. apros.

23 f. Audacia er fra Hovedsætningen sat ind i Bisætningen, s. Madv. 474 h. — Excipere, d. e. occupare, oversalte Noget, man har luret paa, s. Hor. Od. 3, 12, 12. — Strictus, der i Prosa kun bruges om Sværbet, der drages, oversøres hos Digterne paa alle andre Vaaben, der gjøres rede til Kamp; s. Ovid. Am. 1, 6, 14.

26. De hvide Ørne fra Clitumnus' Bredber omtales oftere hos de Gamle; de varer især søgte som Offerdyr. Det er troligt nok, at Nogle have meent, at den sjeldne hvide Farve kom af Vandet, men naturligvis, fordi de drak det, og ei fordi de badede sig deri. Det gaaer derfor paa ingen Maade an at oversætte: Bolgen vadser dem hvide.

27 f. Aliiquid, noget Utilsladeligt, nogen Troloshed. — Vita, s. 1, 2, 1. — Luciferis, s. Tib. 1, 3, 94.

29 ff. Sic-quin. „Den Gensomhed, hvori Du lever, kan ikke gjøre mig saa uagt som, at jeg ikke bestandig skal være

Dit Navn paa Lungen, af Frygt for, at Nogen skalde Dig, medens Du er borte fra mig.“ Han mener altsaa paa denne Maade at kunne holde vaagent Die med hende, og have Indflydelse paa hende selv i det Fjerne. Mutem; han nævner hendes Navn i alle mulige former og Forbindelser. — Nemone. En Gjentagelse af Negatelsen i samme Setning, uden at denne derved opheves, findes hos Romerne, som hos de fleste Folk, undertiden i daglig Tale. Smulg. Madv. Gr. 460, A. 2.

7. (Anden Bog, 26.)

Propertis fortæller en Drom, han har haft, om Cynthia, som var i Havsnød og kæmpede med Bolgerne.

2. „Hør de trætte Hænder igennem det Ioniske Hav.“ Ros har Frs. sat for al Slags Væde, saaledes som de græske Digtere for ham havde brugt ḍόοος.

3. Hun tilstiger alle sine Løgne i Haab om herved at frelses fra den Ulykke, hendes onde Samvittighed betragter som en Straf derfor.

* 5. f. Qualem Hellen, for qualis Helle fuit, en reent græs Construction, οἷη "Ελλη, s. Madv. Gr. 106, A. 2. — Purpureis. Purpursarvet, πορφύρα, havde allerede Homer kaldt Havet paa Grund af den violente Tone, det antager, naar det kommer i Bevægelse. De Senere havde ofte gjentaget det, selv Cicero, der i et nu tabt Skrift skal have skrevet: Quid mare? nonne cæruleum (est)? at eius unda, cum est pulsa remis, purpurascit. — Ovis for aries, det Almindelige for det Enkelte.

7 f. Tuum hører ikke til mare, men til nomen. Smulg. Lucr. 1, 82. Ligesom Helleponien sik Navn af Helle, der kaldt af den gyldne Bedder og druknede deri, saaledes, frygter Propertis, kunde det Ioniske Hav, hvis Cynthia druknede deri, faae Navn efter hende, og Somanden, der seilede paa hendes Hav, ofte stående hende en Taare til Etindring. Fleret sc. te. Labens, s. 1, 17, 27.

9 f. Quæ, sc. vota, excepti d. e. suscepit. Han gjør Løfter for hende til Havets Gud, til Castor og Pollux, de Søfarendes Hjælpere (s. 1, 17, 18), og til Havsgudinden Leucothea. Han kalder hende med en mindre almindelig Form Leucothoe (saaledes have Hjælpne baade her og 2, 28, 20; Virg. Cir. og Hyginus), som var hun en Personification af det hvide, paa Havet brusende Skum. Iam dea, „nu en Gudinde.“

Efter Sagnet var hun jo egentlig et Menneske, Ino, Kadmos' Datter, Dionysos' Opdragerinde, hvem Hera i denne Anledning lod føle sin Brede, idet hun gjorde hendes Mand, Athamas rasende. Af Frygt for ham flygteede hun med sin Søn Melikertes, og flygteede sig selv i Havet med ham, hvorpaa de blev optagne iblandt Havets Guder.

11. Primas palmas, det Ørste af Hænderne.

13. Glauces. De Gamle fortalte mere end eet Sagn om denne Havguds Forestæsser. Det bekendteste var det om Skylla, hvem Kirkes Skinsyge forvandlede, men Glaukos derefter gjorde til en Havgudinde.

16. To af de 50 Nereider nævnes ved Navn. Nesæe, af νησος, er hvid, fordi de smaa Øer med deres bratte Klinter i Grastand synes hvide; smlg. Hor. Od. 1, 14, 19 f. nitentes Cycladas. Cymothoe har sit Navn af de brusende Bølger, og er blaa ligesom de.

17 f. Cynthia er Digterinde, s. 1, 2, 28. Derfor bliver hun frelst af en Delfin, ligesom i Sagnet Arion, hvem Folkenes Havesyge havde tvunget til at springe over Bord. Proprets formoder, at det var den selv samme Delfin. Arianiam lyram, søgt Metonymie for „Lyrespilleren Arion“; smlg. 1, 15, 18; 4, 4, 41.

19 f. Den begejstrede Elster vil styrte sig ned til hende; men Drømmen endes, som det pleier at ske, i Falbets Dieblif.

8. Anden Bog, 28.)

En Elegie i Anledning af Cynthias Sygdom, et sammenfat og broget Digt, hvor meget forstjellige Billeder og Fortællinger afløse hinanden. Nogle Højt og Udgaver gjøre det til to Digte, af hvilke det sidste begynder B. 35. Det synes dog at være eet Digt; men det skildrer to eller maaskee flere forskellige Trin af Sygdommen. Hertil kommer visstnok ogsaa Fortvansning i Højtærlene. B. 33-34 ere forstyrrende og usofstaaelige, hvor de staar. Madvig indsaae, at de hørte sammen med B. 1-2, og vilde satte dem derefter. Det var dog maaskee bedre endnu at flytte B. 1-2 og satte dem ind imellem B. 32 og 33. Saa vilde Gangen i Digtet blive følgende:

Cynthias Sygdom kommer ikke saameget af den usunde Arstid, som af Guderne Bredes. Enten ville de straffe hende for en falsk Eb, eller en Gudinde er blevne formarmet eller misundelig paa hende. „Men trest Dig, Cynthia! De gamle Sagn vise, at

de Kvinder, der saaledes ere forfulgte af en Gudindes Brede, dog tilsidst ere blevne frelse, og have faaet gudommelig Gre til Vedberlag. Saaledes vil det og gaae Dig. Hvis Du dør, vil Du indrage den første Blads i Glyfsum iblandt Sagnenes beremte Heltinder.“ Proprets beder Jupiter at forbarmes over hende; han kan ikke forsvere at lade en saa smuk Pige dø; ikke engang den stinsyge Juno vil tage ham det ilde op, om han frelser hende. Al Signen og Læsen har viist sig unhyttig, kun Jupiter kan hjælpe; derfor gjør han Løftet til ham. Og det synes at hjælpe; Underverdenens Guder synes at formildes. Til dem vender han derfor sin Ven, og beder dem at blive ved at være naadige. De have jo Skønheder nok i Underverdenen; de kunne gjerne lade Cynthia alene blive tilbage paa Jordens. — Bonnerne have hjulpet. Cynthia kommer sig. Nu gjælder det kun at ndlose de Løfter, de have gjort til Guderne.

2. Tam formosa mortua, „en saa smuk Piges Død“, som Ovid siger ligefrem Am. 2, 11, 35. S. Madv. 426. — Tuum crimen, en Bestyldning imod Dig.

3. Enim, „jo“. „Ja nu kommer den Tid“; s. 3, 23, 1. I Modsetning til det følgende Sed (B. 5) kunde her og have staat quidem.

5. „Skilden ligger ikke saameget i Hebrew; Broden falder ikke saameget paa Lusten“.

6. Non habuisse, d. e. quod non habuisti.

8. Ventus et unda rapit, s. Catul. 64, 142.

9 f. „Er Venus bleven fortørnet over at hun er sammenlignet med Cynthia, eller maaskee endog har fundet sin Lige i hende. Denne Gudinde er misundelig paa dem, der ere smukke i Sammenligning med hende selv.“ Prä se formosis, Ordstilling som 2, 26, 9.

11. Pelasgæ, d. e. Græcæ, Argivæ, den gamle græske Guddom, der hjalp Grækerne i den troistke Krig.

12. Ausa, sc. es, en haard Ellipse. — Bonos, „smukke“, som bona forma og Undet i daglig Tale. Ballas' Dine vare, som bekjendt, blaae, cæsii. Blaae Dine ere i Syden en Sjelbenhed, og ikke nogen yndet Sjelbenhed. En og anden enkelt Person kan finde Behag i dem; men i Regelnen finder man dem mindre smukke. At dette ogsaa var Oldtidens Smag, sees klart af Ovid. A. A. 2, 659 f.

14. Hoc, denne Sygdom.

15 f. „Der kommer en blidere Stund paa den sidste Dag af det i mange Farer plagede Liv.“

17 f. Io, Inachos' Datter, Zeus' Elsøde, blev forvandlet til en Ko for dermed at unddragtes Heras Brede. Men Hera opdagede hende selv i denne Skikkelse og lod en Bræmse forfolger hende Jorden rundt lige indtil Nilens Bredder. Der føgte Jo sin Son Epaphos, og blev efter Døden den ægyptiske Gudinde Isis, s. ndfr. V. 61. — Versa caput. Det var ei blot Hovedet, der blev forvandlet, men hele Personen. Men Konfirmerne indstrenede sig underiden til blot at antyde Forvandlingen ved at give hende Kohorn, som paa det bekjendte herculanske Malerie. Paa Scenen har vel en lignende Fremstilling været brugt; i det Mindste kalber *Geschyllos* hende *τέρπερος πορρόως*.

19 f. Ino, s. 2, 26, 10.

21 f. Andromedæ, Kephens' Datter, maatte bøde for sin Moders Frøkhed, der havde vovet at ansee sig selv for sjønnere end Nereiderne. Disse ødelagde Landet ved Oversvømmelse og ved et frægteligt Havuhyre, der kun vilde lade sig forsone, naar Andromeda blev offret til det. Prop. taler ikke om et enkelt Uhyre, men siger, at hun skalde offres til Havets Uhryr. Perseus befriede hende og tog hende til Egte.

23 f. Callisto, Lykaons Datter, blev ved Zeus Moder til Arkas. Den forbittrede Hera forvandlede hende til en Bjørn. Hun faldt for Artemis' Pill, men blev derefter den store Bjørn paa himmelen, den skikreste Ledestjerne for Seilerne om Natten.

26. Beata kaldes denne Skjægne, fordi den gjor Ende paa hendes Livsfer og fører hende til Elysium.

27. Semele havde ogsaa erfaret, „hvilke Farer den Skjonne er underkastet“, thi det var Heras Stinfyge, som forlede hende til det Onste, der blev hendes Død, nemlig at see Zeus i sin fulde Guddomsglands. Formosa, s. Tib. 2, 1, 74.

29. Maoniae herooides maece vere de fra den meoniske Gang, d. e. fra Homer, berømte Heltinder; thi af egentlig lydiske Heroiner kjenne vi ingen uden Omphale, paa hvem her naturligvis ikke kan tænkes.

33 f. Prop. titilar Jupiter. Selv den skinfyge Juno vil tilgive ham Cynthias Frelse, thi Juno er Egtestabets Gudinde; det er altsaa et Brud i hendes Rige, naar en ung Kvinde deer og et Egtestab afbrydes.

35 ff. I Lægekonfens Barndom træder ofte alssens Trolddom i Stedet for Lægemidler. Her har man brugt rhombus,

en Top eller Skive, der snurres rundt ved et Baand. Dens Omdreining ledsgages af Tryllesange. Den har gaaet længe; men det har ikke hjulpet. Nu kan den ikke mere (defecit); det er et stet Legn. Man har brændt Laurbærbladene, hvilket stærke Luft man tillagde en rensende Kraft, og af hvilket Knittren i Ilben man uledte gode og onde Legn. Nu er Ilben gaaet ud, og Laurbærbladene knitter ikke mere. Man har endog prøvet paa at trække Maanen ned fra Himmelnen, som om den var Skyld i Shgdommen (Maaneshje); men den vil ikke lystre mere. Som bekjendt forklarede Datidens Overtro Maanesmerker som en Virkning af Troldkvinders Konster.

39 f. „Get og samme Skjæbnens Skib skal bære min og hendes Elfov (d. e. os Elskende, smlg. 4, 4, 37), fort seilende ned til de underjordiske Sør“. Et usædvanligt Billedes. Her tankes ikke paa Charons Baad og Overfarten over Styx; men Seiladsen er blot brugt som et Billedes for Reisen.

43. *Sacro me carmine damno*. Jeg forpligter mig til at frøve et helligt Vers, hvori jeg berømmer Gudens Velgjerning. Det, der staar i næste Vers, er ligesom Indstiftstenen paa en Bottivtable, s. Tib. 1, 3, 28.

45. Cynthia selv skal støde tilbedende og takkende foran Din Statue, ligesom Delia hos Tib. 1, 3, 30. Det tilslørede Hoved er et Legn paa Andagt og Afrefrygt for Guden, smlg. Virg. En. 3, 545.

47. Persephone. Denne græske Form af Navnet findes ikke hos Virgil og Horats, men een Gang hos Tibul, og oftere Properts og Ovid.

50. *Si licet, d. e. si fas est.*

51. Iope, efter hvem Poppe i Phontien skalde have faaet Navn, var en Datter af Colos og gift med Kephens. Hun er altsaa Andromedas Moder (s. ovfr. V. 21), der i Almindelighed kaldes Kasstoppe. S. Ann. til 4, 4, 9.

Candida, den smukke (smlg. 1, 2, 19) Tyro, Salmoneus' Datter, ved Postbon Moder til Oson, er bekjendt fra Homer Od. 11, 235 ff.

52. Europe, Agenors Datter, Zeus' Elsøde. — Pasiphæ, Solens Datter, Minos' Hustru, har som Minotauros' Moder, vel forisent *Lilleget non proba*. Om nec, s. Madv. 458 a, Ann. 2. Ovid. Am. 1, 6, 72.

53. Phtnia, saaledes har Huschke rettet Høsternes urigtige Læsemaade Troia. Troja omtales i det næste Vers og kaldes efter sin fornemste Beskytter og sin Konge Phobus' og Priamus'

Mige. I dette Vers kan altsaa fun Grækenland være nævnt. Phthia og Achaia (4 Stavelser) ere Nord- og Syd-Grækenland.

55. In numero, i Anseelse.

57. „Ingenå Skjønhed eller Lykke er evig varende“. *Eternum* staaer som *Adverbium* til *perennis*.

58. Longius aut propius, „fjernere eller nærmere“. Udtryk fra Rummet oversørte paa Tiden. Smgl. Luer. 1, 116.

60 ff. Chynchia har ogsaa gjort Øster for sin Heldredelse. Hun har lovet at dandse paa Dianaas Fest, og at hylke Isls ved hendes natlige Fester, excubiæ eller pervigilia, som pleiede at feires 10 Møller i Mad. s. 2, 33, 1. Mihi er Dativus ethicus, s. Madv. 248.

9. (Tredie Bog. 1.)

I dette Digt, hvormed Properts begynder sin 3die Bog, udtaler han sin Glæde og Stolthed over at være elegist Diger. Han forslanger ingen større Krands. Kommer Gren ikke, medens han lever, kommer den nok efter hans Død. Ogsaa Troja blev langt børsmætere efter dens Falb, og Homers Bevæmmelse er tiltaget efter hans Død. Men — Prop. er kommen hørt fra sit oprindelige Emne, den elegiske Sangs Vtis. Dette vender han derfor tilbage til. Sangens Magt ophydes ved Exemplar fra de gamle Sagn. Han bryder sig ikke om Pragt og Rigdom; han har Musernes Kunst. Besynger han en Kvinde, reiser han hende et uforgængeligt Mindestørke end Bygningekonstens Underværker. — I Høstene begynder et nyt Digt med B. 41; men allerede Måret indsaae, at det er eet Digt, idet B. 39 udtrykkelig siger, at Diggessonen er endt, og at den afslutte Traad paa ny optages.

1-4. Properts tilskaler sine beundrede Forængere, Kallimachos og Philetas (s. ovfr. S. 61). Han betragter dem som Guder og hellige Besener (Manes og Sacra). De have, som andre Guder, deres hellige Lund; den fromme Tiboder spørger dem, om han maa betræde den. Han kommer som deres Prest fra den rene Kilde, hvori han maatte våbste sig for han funde træde frem for Guderne (s. Tib: 2, 1, 14 o. a.). Deres Øyhøre ere ellers Græsere; de Ghore, der ellers dandse for dem, ere grofste. Her kommer en Fremmed; de Øffere, han frembører, ere itallenske. Han falder dem orgia ligesom de hemmelighedsfulde Gjenstande, man frembar ved Mysterierne, og som ansaaes for mere end almindeligt opfaldte af Gud-dommen. Men naar Prop. siger, at han er den første Sta-

liener, der betreder denne Lund, synes dette en besynderlig Selvøes, da ikke blot Catul, men ogsaa Gallus og Tibul havde strevet Elegier før ham. Men Properts fandt, at de ikke var klæmte nok, og ikke holdt sig nær nok til de græste Forbilleder.

5 f. Han beder dem at slge ham, hvor de have siddet sammen og sunget. Det har været en kjølig Grotte, som den, han beskriver i 3, 3, 25 ff. Carmen tenuare, „at spinde en Sang“; Billebet staaer tydeligere hos Hor. Ep. 2, 1, 225: tenui deducta poemata filo. Han vil vide, „med hvilken God“, d. e. ad hvilken Wei de ere komne derhen, og af hvilken Kilde de havde drukket; thi af Kilder, hed det, at Digterne draf Begeistring, s. 3, 3, 2. 5. 15. 51 f. Smgl. ndfr. B. 19.

7. „At opholde Phobus under Vandben, eller dvæle med Sangen ved Krige, er det, som Epikeren gjør.

8 f. „Det Vers, hvorved Rygten løfter mig højt over Jorden, og min Sang triumferer, maa glide hen (som) flebet af den lette Pimpsteen“. Denne porse Steenart, der er saa let, at den flyder paa Vandet, brugte de Gamle til at affslibe Bergamentsbind og gjøre dem fuldkommen glatte. Properts mener, at Epikeren nok tør være haard og kantet, naar han blot er værdig, men af Elegikeren fordrer han fuldkommen Glatbed. — Sublimis, s. Madv. 300, Ann. 2. Dette Adjektiv bruges ofte i Stedet for *Adverbium*, da det tilsvarende *Adverbium* synes at have manglet. — A me nata Musa. Han betragter sig selv som den romerske Elegies Fader.

10 ff. I den nærmere Udmaling af Triumfen tilknytter Hfr. Det og 3die Led ved en copulativ Conjunction, uagtet de paa ingen Maade høre ind under det Relativ, hvormed 1ste Led begynder. Det burde ikke have staaet Et vectantur Amores, men vectis Amoribus. En lignende Attraction s. 3, 12, 36; 4, 4, 8. Tibul. 1, 1, 9. Hestene ere bestandsdele som ved en anden Triumf. Amoriner hjøre med paa Vognen, ligesom Triumfatorens Børn undertiden gjorde. De andre Digtene følge bagester ligesom Solbaterne. Til secuta underforstaaes est. For at forsvare denne sidste Betragtning, tilskier han B. 13, at de forsgjøres give deres Heste Tøilen for at komme forbi ham paa Renbebanen.

14. Alter et nyt Billede. Ligesom vi slge om Øydens Wei, siger Properts om Wei'en til Muserne, at den ikke er den brede Landeweit.

15. Addent, d. e. condent, s. Ovid. Am. 1, 7, 1.
„Mange ville, o Rom, nedlægge Din Verommelse i historiske Digte (Annaler, ligesom Ennius'), der skulle belysne, hvorledes Bakfra i det yderste Østen bliver Rigets Grænse.“

17 f. „Men dette er Noget, Du kan læse i Rio. Det har mine Blade (d. e. jeg paa mine Blade) hentet fra Musernes Bjerg ad en hidtil ubekraadt Vej.“ Smlg. Luer. 1, 112.

19. Pegasides, „Kilbenymphē“. Saaledes kalde de latinske Digerter underiden Muserne, af hvis Kilder de drak Begeistring, s. ovfr. V. 6. Ordet er intet Patronymikon — Muserne ere ikke Efterkommere af Pegasos — men et Adjektiv, *Πηγασίς* er en Hunkjonsform til *Πηγασός*.

20. Non faciet capiti, den passer ikke til mit Hoved. I Alm. konstrueres det ikke med Dativ, men med ad. — Ved den bløde Krands tenker Digerteren paa Wedbend, s. 2, 5, 26; ved den haarde formodentlig paa Laurbær; s. 4, 1, 61.

24. Ab exequis, „efter Begravelsen“. In ora, „i Folkemunde“.

25. Hvem vilde bryde sig om den trojanske Krig, hvis den foregik nuildags (V. 31), da langt større Krige satte Verden i Bevægelse? Han anfører nogle af de berømteste Træk fra hin Krig, „Borgen, som Træhesten træpebe paa“. Arces, s. Tib. 1, 3, 8.

26 f. Flumina, s. Tib. 1, 1, 28. Hæmonio, s. ovfr. 1, 15, 18. — Globens Kamp med Achilles er fortalt i Ilia-dens 21de Sang. Men der er det Skamandros, med hvem Achilles kommer i Kamp, da han forfølger Troerne ud i Globen og sylder den med deres Lig, og det er først i Slutningen af Kampen, at denne falder sin Broder Simois til hjælp. Det er altsaa en vilkaarlig Forverling af Properts, naar han kun nævner Simois. Han kalder den Idæus, fordi den ub-springer paa Idbahjelget. Men det er altsaa paafaldende, naar han hensætter Jupiters Bugge her; thi det almindelige Sagn lod ham ikke syde paa det phrygiske, men paa det kretiske Idbahjerg.

28. Hvorledes Achilles 3 Gange slobte Hektor bagefter sin Bogn omkring Patroklos' Grav, fortæller Hom. Il. 24, 15 f.

29. Deiphobus og Helenus, Priam's Sønner, huden Zapprete efter Hektor, denne berømt som Sandstiger, ere bekjendte fra Homer og Virgil. Polydamas, Panthus' Søn, s. Hom. Il. 18, 249. Første Stavelse er forlænget ved Arsis; Homer havde i dette tilfælde frevet *Novludāματα*.

29 f. „Paris, der maaſſee var en meget daarlig Kriger, men dog har opnaaet et stort Navn;“ (smlg. 3, 23, 9). — „Disse Mænd vilde nutildags neppe være kjendte i deres eget Land.“

31 f. Ilion et Troia. Vi vide ikke, hvad Forskjæl Properts har tankt sig imellem disse to Ord. At han ved Troia ikke har tankt paa Landet, men paa Byen, viser Tilsætter, at den to Gange blev indtaget ved Herakles' Kraft. Oetæus deus faldes Herakles, fordi han brændte sig selv paa Æta, og derved gik over iblandt Guberne. Han indtog Troja, da Laomedon nægtede at give ham den Løn, han havde lovet for hans Datter Hesiones Befrielse. Unden Gang kunde Troja ikke indtages uden Herakles' Pike. Dem havde han givet Philoklet, og dersor maatte Odysseus og Neoptolemos hente den syge Helt fra Lemnos.

33. Memorator, „Fortæller“. Ordet findes kun her. Memorare betyder ikke blot at omtale, men også at berømme, s. Lucan. 9, 547.

34. Crescere, sc. fama, gloria.

37. Ne mea etc. Der er førgtet for, at mine Been ikke skulle ligge i en foragtet Grav, og kun angives af Stenen, der staaer over dem. Smlg. Tib. 1, 3, 54.

38. Lycio Deo, d. e. Apollo, Sangens Gud.

41 ff. Som Exempler paa Sangens Magt anføres Orpheus, hvis Spil sængslede de vilde Dyr og standsede de hurtige Globler, og Amphion, ved hvis Konst Rithæron Bjergets Stene selv gik til Sheben og dannede Muren.

45. Ja selv den grimme Cyclop, Polyphem, kunde ved sin Gang vække en vis Interesse hos Nereidens Galatea. Saaledes mener Properts. Efter det almindelige Sagn skal hun rigtignok bestandig have foragtet Cyclopen, og derimod elsket den unge Akis. Rorantes, „dryppende“, ses med Rette om Hestene, eller Havhestene, for Nereidens Bogn.

47. Bacchus er ikke mindre end Apollo Digerterne gunstig. Fra ham striver Dithyramben sig og mangen lignende Begeistring, s. Hor. Od. 2, 19 og 3, 25.

49. Quod, „hvad det angaaer at“, „naar“, „vel“. — Tænariis. Paa Tænarun i Nærheden af Cythion var der et berømt Brud af grænt Marmor, som Romerne yndede fordeles.

50. „Elfenbeens-Loft imellem forghylde Bjælker“. Camera, som i Alm. betyder en Loftshævling, maa her betyde Etær-

pladerne, hvormed man dækkede Mellemrummene mellem Loftsbjælkerne, Ræssetter, lacunaria.

51. Phæacas. Høsterne have Phæacias. Saa maa i læses som j; thi a i 2den Stavelse er langt; smlg. Catul. 64, 37. Om Alkinos' Haver, s. Odys. 7, 112 ff.

52. Marcius liquor, d. e. aqua Marcia, den berømteste af alle Rom's Vandledninger, anlagt 146 af en Praetor, D. Marcius Rex, for Statens Regning, senere istandsat af Agrippa, og da saa righoldig, at selv Privatmænd fik Lov til at benytte den til Vandfald og Vandspring i deres Haver og Gaarde. Her tænkes et saabant Vandfald anlagt i en konstig Grotte, operosa antra.

54. Choris. Hvert et Digt er et Chor, hvor Musen maa være med, en Dans med Musen. Propertis har strevet saa mange, at hun allerede er træt. Calliopea er for ham ikke særlig den episke Poetess, men overhovedet Poetens Gudinde; smlg. 1, 2, 28.

57. Pyramidum sumptus, d. e. de kostbare Pyramider, ligesom V. 59: „den Mausoleiske Grav's rige Lykke“ for det pragtfulde Mausoleum. Naar vi læse om Pyramiderne hos Herodot, Plinius og Andre, see vi, at det især var de uhyre Summer, man havde anvendt paa dem, som det synes til ingen Nytte, der forbausede de Gamle og vakte deres Mishag. Ducti hensørt til Sumptus i Stedet for til pyramidum, s. Lucr. 1, 75.

58. Iovis Elei domus er Templet i Olympia med Phibias' kolossale Zeusbillede af Guld og Elfenbeen. Det var overrigt ikke Templet, men Gudebilledet, som de Gamle regnede iblandt Verdens 7 Vidunder. Propertis, der sogte et Billede paa Uforgængelighed, har sat Bygningen i Stedet. Ogsaa den var viselig ret anselig, men den hørte ikke til de allerstørste i Grækenland, og kunde ikke uden Overdrivelse siges „at efterligne Himmelnen“. Nu staer Intet af den over Sorben.

59. Den kariske Konge Mausolos' Grav i Hallikarnas, som hans Enke Artemista Aar 353 ff. lod opføre og udsmykke af Datidens første Konstnere, Leochares, Bryaxis, Skopas og Timotheos, regnedes ogsaa iblandt de 7 Vidunder. Den synes først at være bleven nedrevet i det 15de Aarh.

62. „Deres Vægt (Masse) vil styrte sammen overvunden af Aarenes Eryk“.

63. Ab ævo, ved Tiden, s. Mabb. 254, Ann. 2.

10. (Tredie Bog, 3.)

Dette Digt er i Indhold beslægtet med det foregaaende. Propertis fortæller en Drøm, han har haft, hvori Apollo og Muserne have befalet ham, ikke at vove sig til den episke Poetess, men at blive ved Elegien.

1 f. Digteren synes, at han laae i det bløde Græs paa det syggefulde Heltion ved Hippokrene, der efter Saget var sprunget frem under et Hovslag af Pegasos, den ringede Hest, ved hvis Hjælp Bellerophontes overvandt Chimæren. Pegasos var selv udsprungen af Gorgonen Medusas Blod, altsaa en frugtlig, gorgonisk Hest, hvorfra den samme Kilde udstr. V. 32 ogsaa kaldes Gorgonius lacus.

3 f. Han troer at være episk Digter, og at kunne besynde Rom's Fortid, Kongerne i Alba Longa. Et saadant Stof forærede sterke og kraftige Toner; man maatte lufte Munden høit op, hvis det fulde lykkes. Inchoatiivet hiscere antyder Bestrebelsen derfor; paa Danst kunne vi sige: „at overkomme“. Tantum operis, d. e. tantum opus. Nervis meis, med min Lyres Strenge.

5 f. Ora i Fleertallet bruges hos Digterne oftere for os, s. V. 52; Ovid. Am. 1, 7, 57; vultus smiths 64. Det Samme er vel og tilfældet med fontibus, s. Tib. 1, 3, 8. — Sitiens. Sidten han var tørstig, da han drak, han har drukket meget.

7 ff. Han sang ikke blot Alba Longa, men selv Rom's Historie, saaledes som Ennius havde gjort i sine Annaler. Han sang om Kampen imellem Trillingbrødrene. Curios kalder han Curiatierne, s. 4, 4, 9. Horatia pilæ, „de Horatistæ Spyd“, d. e. dem, hvormed Horatierne havde kæmpet; smlg. 4, 4, 12. Endnu i Augusts Tid kaldte man det ene Hjørne af Sølegangen omkring Forum Romanum, hvor den sejerrige Horattus fulde have ophængt sine og sine Brødres Vaaben efter Kampen, pilæ Horatia, s. Liv. 1, 26; Dionys. 3, 22. — Han sang om Gæmilius Paulus' Sejr over Kong Perses, om Fabius Cunctator, om det ulykkelige Slag ved Cannæ, og hvorledes Guderne berefster i den yderste Nød dog laante Dre til Romernes Bonner, om Forferdelsen i Rom, da Hannibals Leir Aar 211 fun var 3000 Bassus fra Byens Mure, da det ligesom var Rom's egne Huseguder, der maatte kæmpe med ham og drive ham bort, om Gæssene, der ved at vække Manilius frejlste Capitolium fra at overrumpler af Gallerne o. s. v.

13 f. Da syntes han, at Phobus sikte paa ham og tiltalte ham. Han stod ved det delphiske Laurbertræ — det kaldes castalisk af den nærliggende Kilde — ad antra, d. e. ved Drakelgrotten, støttet til sin Lyre, som han saa ofte ses paa Billeder fra Oldtiden.

15. Flumine, s. ovfr. V. 5 f.

18. „Det er kun den bløde Eng (ikke den haarde Bei), hvorover Du maa føøre med Din lille Vogn.“ Som en Kjørsel fremstiller Digteren sin Færd ogsaa V. 21 og 39; 3, 1, 13; som en Sejllads indst. V. 22 ff.

19. In scamno, paa Skammelen foran Epibanken, som den unge Pige ligger paa. Vi havde sagt: paa Bordet; men de Gamle brugte ingen Divanborde.

21. Enecta med Acc. ligefrem egredi. Pagina, s. 3, 1, 18.

22. Gravanda, „besværes“, her ikke ved at overledes, men, som Tr. selv forklarer det, ved at føres ud paa Dybet, hvor det er farligere og sværere at seile, end, naar man følger Kysten.

26. „Hvor der er gjort en ny (d. e. endnu ikke af Mængden betraadt) Sti over den mosrige Jord.“

27 f. Der var en Grotte, hvor glimrende og ædle Stene sad fast i Klippens Sider og det grønne Venushaar hæng ned i beilige Guirlander. Den kaldes cavi pumices, thi pumex, Bimpsteen, kalde Digterne enhver Steen, der frembyder store Huller og Abninger. Grottens uerne og paa mange Maader indhulede Sider gave Lejlighed nok til at ophänge de Redstaber, der vidnede om, at den var indviet til Muserne og Bacchus.

29. Ergo er neppe rigtigt. Man forklarer det: „Derfor, siben det var et saa yndigt og passende Sted, fandt man ogsaa Billeder af Muserne og Silen der“. En besynderlig Forbindelse. Jeg troer med Herzberg, at man hør optage Elbys Rettelsse Organa Musarum, og sætte Comma foran det. Der hang ikke blot Trommer, men ogsaa Musernes andre Instrumenter, navnlig Fløjter, fremdeles en Silens-Masse af brændt Leer og en Vandfløjte. Det er netop disse Ting, vi saa ofte see ophængte paa antike Billeder, naar et Sted skal betegnes som helliget til Bacchus.

31 f. Duerne ere Venus' fugle, og altsaa ogsaa Properts' Compagnie. Punica rostra, de rødlige Næb. — Gor-gonio lacu, s. V. 2.

33 ff. „De 9 Muser have faaet hver sin Mark, og øve deres sine Hænder paa de Gaver, de skænke. En samler Webbend til at snoe om Thyrusstaven, En sætter Gang til Strengespillet, En binder Rosenkrans med begge Hænder.“

37. Me contigit, hun rørte ved mig, lagde Haanden paa mig, idet hun tiltalte mig.

39. Svaner træffe Venus' Vogn, s. Hor. Od. 3, 28, 15; 4, 1, 10.

41 f. „Det maa ikke være Dig tilladt at blæse Krigs-signalen (Udraabet for Hæren) paa det hæse Horn, eller at omgive Musernes Lund med Krig.“ Ne tibi sit, s. Mabb. 386. Høstene have Nil; men det kan neppe forsvares. Aonium, s. 1, 2, 28.

43 ff. Quibus. Foran dette maa underforstaaes et Verbum, som canere, af det foregaende flare. „Eller at fortælle, paa hvilke Marker Slaget stod, d. e. blev leveret, efter Marius' Signal“; naturligvis Slaget mod Cimberne paa Campi Raudii, thi det stilles sammen med Teutonernes Ødeleggelse og Germanernes Nederlag ved Rhinen. Af disse støtte nævnes et enkelt Volk, Suevi; thi Rettelsen Suevo for Høsternes Læsemaade sævo eller scevo er utvivlsom. Om de historiske Præf. s. Mabb. 335, Ann. 1; Luer. 3, 1042.

47 f. „Du skal jo besynde et andet Slags Kampe, dem nemlig, som Elsterne, der komme fra Drifkelag med Krandsé om Hovedet, opføre foran Elsterindens Dør, hvortil Veruselse giver Signalet, og hvor den Slagne flygter i Nattens Mørke.“

49. Excantare, synde frem, synde faa at de komme frem.

50. Ferire, at slæe, har været brugt i daglig Tale om at narre, s. Plautus og Terents.

52. „Hun vædede min Mund med det Vand, som Philetas havde drukket af.“ S. ovfr. V. 5 f.; 3, 1, 6.

11. (Tredie Bog, 12.)

Den Postumus, hvem Properts tiltales i denne Elegie, er os ikke nærmere bekendt; thi, naar man antager ham for den Samme som den, til hvem Horats strev Od. 2. 14, har dette ingen andben Grund end Navnligheden. Vi see, han har haft en Hustru ved Navn Alia Galla. Hende forlader han for at deltage i et Felttog til Orienten under Augusts Kaner. Efter de i Digtet anførte Navne maae vi antage, at han enten er fulgt med August til Samos Aar 21, og derfra til Afsten, en Reise, der gif aldeles fredeligt af, men som Romerne vist-

nok havde meent, kunde føre til en Partherkrig, eller at han er fulgt med Tiberius til Armenien i Aaret 20. Dette Sidste forekommer mig det Sandsynligste. — Properts bebreider Postumus, at han forlader sin trofaste og elskende Hustru, men lover ham dog, sjældt han ikke fortjener det, at hun skal være ham ligesaa tro, som Penelope var Odysseus.

3 f. „Var nogen Ære, som kunde vindest ved Bytte fra Partherne, saameget værd (sc. at den kunde bevege Dig dertil) naar Din Galla had Dig saameget at lade det være.“ Tanti sicut staer uden Complement, s. Ovid. Her. 1, 4; Madv. 294, Ann. 3.

5. Si fas est, hvis det er Met, d. e. hvis Skæbnen tillader det, hvis det er muligt, s. Hor. Od. 1, 24, 20. — Avari, s. Tib. 1, 1, 1.

7. Injecta lacerna, med en Kappe over Dig, for Kuldenes Skyld.

8. Araxis. Her tænkes vel snarere paa den armeniske end paa den persiske Flod af dette Navn.

9 f. „Det tomme Stygje bringer hende til at henteres af Frygt for, at Din Tapperhed skal komme Dig dyrt til at staae“.

12. „Og for at den jernpansrede Rytter skal glæde sig ved Din forghylde Hest“, som han gjør til Bytte. Equites cataphracti, eller, som Livius oversætter dette græske Ord, loricati, bare Jern-Skjælpandere baade paa deres egen og paa Hestens Skop. Dette Rytterie bruges af Parther og andre Aslater; i Kejsertiden tjente saabanne ogsaa i den romerske Hær, og vi finde dem assilbede paa Trajans-Søilen. — Aurato, paa Grund af det forghylde Seletsji. Dette Ord er naturligvis med Flid stillet ved Siden af ferreus for Mobsætningens Skyld.

13. Aliquid de te, „Noget af Dig“, Din Affe.

15. Felix in, lykkelig ved, smilg. Catul. 64, 98; Ovid. Her. 1, 14.

16. Moribus his, d. e. istis.

17 f. „Hvad skal en ung Kvinde gjøre, naar ingen Frygt befæster hendes Øyd, og Rom lærer hende sin Overbaadighed, sin Usædelighed?“

19. „Men reis Du fun rolig!“

23. „Postumus bliver en anden Odysseus ved sin beundringsværdige Hustru.“

25. For at anstueliggjøre Billendet af Odysseus' lange Fraerelse anføres en Deel af hans Hændelser; først den tiaarige Krig for Troja; dernæst hans Kamp med Ciconerne i Thraciens

og Grobringen af deres By, Ismara, s. Od. 9, 39 ff. I Høstne staer urigtigt Ciconum mons; med Vjerget har han Intet at gjøre; der bør vist læses, som man har foreslaet: Ciconum manus. Calpe er et Fyrbjerg i Spanien ved Gibraltarsstrædet; men ingen anden Gr. lader Odysseus have noget Eventyr der. Jeg er ogsaa her tilbørlig til at optage den foreslaede Rettelse: Ismara capta. Om Formen Ismara s. til Luer. 5, 30.

26. Exustæ genæ. Kinderne blive brændte tilligemed Diet, omrent som hos Homer, Od. 9, 389: Πάρτα δέ οι βλέπασθε ἀμφὶ καὶ ὄφονας εὐσερά αὔτης, γλύκης καιουμένης.

27 f. Circe er besjendt fra Od. 10; Lotophagerne, der nød den fængslende (tenax) Urt, som bragte Enhver, der nød den, til at glemme alt Andet, fra Od. 9, 83 ff., Scylla og Charybdis fra Od. 12. Den Sidste fremstilles af Homer som en frøtelig Brænding eller Malstrøm, der snart suger Vandet til sig, snart igjen kaster det op. — Dens Bande siges derfor at stilles ad under denne stødig Verlen.

29 f. Lampetie er hos Homer, Od. 12, 132, den Ene af de to Solens Østtre, der vogte hans Hjørde paa Den Thrinacia. Da Odysseus' Stalbrødre havde formastet sig til at slagte dette hellige Kyæg, fortæller og Homer, Od. 12, 395, at Huberne frøb, og Kjødet brolede paa Spibbet.

31. Εᾶα puella er aabenbart ikke Circe, som alerede er omtalt, men Kalypso. Hos Homer findes en saadan Venvenelse ikke. Der er hun Atlas' Datter, og hendes Ø hedder Odgygia. Men senere Gr. gjøre hende til en Søster til Circe, og lade hende boe paa en lille Ø, Εᾶα, ved det sicilianse Stræde, s. Pomponius Mela og Hyginus.

32. Hiemis noctes, Uverstørter, s. Tib. 1, 3, 46. I Od. 5 fortælles, hvorledes Odysseus seilede fra Kalypsos Ø i 18 Dage, og derpaa, efterat Poseidon havde knust hans Baad, svommede om i to Dage og Nætter, indtil han paa den 3die Dag naaede Phæakernes Land.

33 f. Om Odysseus' Vandring til Hades, s. Od. 11. Om Strenerne, som han kun slap forbi, fordi han tilstoppede sine Stoerkarles Øren med Vor, s. Od. 12, 166 ff. Deres Ø laaer rigtignok i Havet, men der herskede beständig Havblifik omkring den. Dersor taler Prop. om deres lacus.

35 f. I Od. 21 fortælles, hvorledes Penelope bringer Odysseus' gamle Rue frem iblandt Beilerne, og giver den, der

kunde spænde den lettest, Ubsigt til hendes Haand. Men Ingen mægtede det, uden Odysseus selv. Beilernes Drab, ved hvilken Lejlighed han „tog sit gamle Vaaben i Brug paany“, er fortalt i Od. 22. Dette var den sidste Hindring, der stod i Veien for ham. Enden paa hans Omlakken. Denne bemerkning burde egentlig være tilføjet som en relativ Bisætning til det sidste Led; men i det Sted har Digteren fortsat Constructionen, som den var begyndt, saa at det seer ud, som om modum statuisse ogsaa var en mora. En lignende Attraction s. 3, 1, 11.

12. (Tredie Bog, 23.)

Et Par Skrivertavler efterlyses. — Til Bøger brugte de gamle Romere Papyrus og Pergament; til mindre Optegnelser, som Documenter, Breve, Udkast o. s. v. brugte de Tabulæ. Disse Tavler varer af Træ, i Almindelighed af Buxbom, overtrukket med Vor. Skriften indridses i dem med en Metalgriffel, stilus, og det Skrevne udstlettes igjen med den brede Ende af Griffelen. Ved Brugen blev Voret naturligvis efterhaanden smudsigt (s. V. 8); de enkelte Stykker, der ere bevarede til vor Tid, ere i Alrhundredeernes Løb blevne gansté sorte. Man brugte dem ikke enkelte, men dobbelte (duplices, Diptycha), undertiden ogsaa tredobbelte og færddobbelte. Man bestrev de indadvendte Sider, og lukkede Tavlerne ved at snoe et Vaand om dem og sætte Segl derpaa. De Tavler, man brugte til Smaabilletter, varer naturligvis smaa, tabellæ, pugillares (af pugnus). Det er et saadant Par Tavler, hvorpaa Propertis pleide at skrive Breve til sin Elsfede og at faae Svar tilbage fra hende, og som han nu har mistet. Han synes, de maatte selv have lært at sige smukke Ord (V. 5 f.) og skrive Elegier, og falder dem derfor doctæ (V. 2). Det piner ham at tænke sig, at de nu maaske ere komne i Hænderne paa en Handelsmand, som skriver Regnskaber paa dem. Derfor lover han god Hindeløn, hvis Nogen kan bringe ham dem.

1. Ergo, „Saa have vi da mistet“. Han begynder ligesom midt i en Samtale, smlg. 1, 17; 2, 28; Hor. Sat. 1, 10.

2. Quibus pariter, „tilligemed dem.“ — Tot bona, hans Elsfedes Svar, s. V. 13 ff.

3. Quondam, „tidligere“, d. e. medens vi havde dem, ikke, som dette Ord i Alm. bruges, om en færnere liggende Tid, „fordum“.

4. De havde gaaet saa tidt imellem Propertis og Cynthia, at de kjendte dem og vidste, fra hvem de kom, selv naar der intet Segl var, som kunde vise det. Smgl. Ovid. Ep. ex Ponto 2, 10: Ecquid ab impressæ cognoscis imagine gemmæ, Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer? Auctorisque sui si non est anulus index, Cognitane est nostra litera facta manu.

7. Fixum aurum, „Guldbeslag“.

9. Qualescumque, „hvør uanselige de endog vare“; smlg. 3, 1, 30; Ovid. Am. 1, 6, 71.

10. Promerere at fortjene, gjøre sig fortjent til Noget, erhverve sig Noget.

11. Fuerant, s. Madv. 338, Anm. 6.

12. Lente, langsom, dørf, lunken, s. Ovid. Am. 1, 6, 15.

15. Venies, Futurum for Imperativ i fortrolig Tale, s. Madv. 384, II. — Cessabimus una, „saa ville vi henvende Tiden sammen.“

16 ff. „Hele Natten igjennem, skal Du beværtes med Elfov, og med Alt, hvad en aandrig Pige kan finde paa, naar hun har Eyst, medens Tiden hengaaer under Snak og kjælent Drillerie“. Anførelstegnet hør vel først staae efter V. 18. I Alm. sættes det efter 16, Amor tages som Nom. prop., og V. 17 oversættes: „Der kan have staet Alt, hvad en snild Pige kan finde paa o. s. v.“; men den Time, da hun sidder alene og skriver, kan ikke faldes garrula. Hdske have dolens og dicitur. Lachmann forstaaer det Første om den utsalmodige Langsel, og det Sidste som indicitur: „naar hun ved kjælen Eyst stævner til en snaksom Time“; men denne Betydning af Ordet kan neppe retsærliggøres.

20. Ephemerides, Dagbøger, Journaler.

23. Han befaler sin Slave skyndsomt (Madv. 300, Anm. 2) at gaae hen at slaae denne Bekjærligjørelse op paa en Soile paa Forum eller et andet besøgt Sted. Dette var hos Romerne den almindelige Maade for Efterhåning, Fremlyshning og alt Lignende.

24. Esquiliæ, det østligste Kvarteer af Rom, nævner Propertis ogsaa andensteds som sin Bopæl.

13. (Fjerde Bog, 4.)

Sagnet om Tarpeia. Mons Tarpeius faltes den sydlige Halvdeel af Capitolinebjerget, hvorpaa Jupiterstempllet stod, og hvilс vestlige, udadvendte, Skrænt er den rupes Tarpeia, hvor man nedstyrte grove forbrydere, s. Gr. dem, der

der havde forbrudt sig mod Romersfolkelets Frihed. Dette Navn forklarede man i Oldtiden, som de fleste lignende, ved at henvise det til en bestemt Person. Tarpeia, fortalte Sagnet, var en Datter af den Mand, der i Romulus' Dage fulde forsvare den Capitolinske Borg imod Sabinerne under Titus Tatius. Hun var Vestalinde, og Gudindens Dyrkelse nødte hende ofte til at gaae udenfor Borgen og færdes i Bjændernes Marked, navnlig naar hun fulde hente Vand. Ved denne Lejlighed blev hun saa intaget af de Guldbælteband, Sabinerne pleiebe at bære om det venstre Haandled, at hun lovede Sabinerne at aabne dem Borgens Porte, naar de vilde give hende, hvad de bare paa deres venstre Arme. Men efter at hun havde udført Forræderiet, foretrak Tatius en anden Fortolkning af Øöstet, og bed sine Folk at begrave hende under deres Skjolde. Saaledes Lixius o. A. Properis har som erotisk Digter foretrukket en anden Bending af Sagnet, hvorefter det ikke fulde være Guld, men en lidenskabelig Forelskelse i den sjældelige Konge, der havde bevæget hende til Forræderiet.

1. Tarpeium nemus omtales ellers ikke; men Intet er sandsynligere, end at der har staet et Par hellige Træer (lucus eller nemus) ved Siden af det Capitolinske Tempel. Tarpeiæ sepulcrum er ogsaa omtalt af Dionysius, der tilskriver, at Romerne hvert Aar offrede til hendes Manes (2, 43). Naar Properis betragter hendes Grav med Affly, og finder det en usortiment Øre, at Bjerget sikkert hendes Navn (B. 94), udtales han Romernes almindelige Anstuelse. Det var vist kun Faar, der fulgte Biso, som udfandt, at Tarpeia set ikke havde villet forraade Borgen, men det Hele var et Vaafund for at fratrise Sabinerne deres Skjolde, en Krigslift, som desværre mistlykkes.

2. Iovis limina, det Capitolinske Tempels Dørstærel.

3. Lucus felix, „en hyppig Lund“. Efter Højtmes Læsemaade conditus var denne sjæll i en Grotte. Det er aabenbart galt. Heinicus rettede det til consitus, „overgroet med, fuld af“ (s. Catul. 64, 208), og forstod hederoso antro collectiv (s. Tib. 1, 3, 87), „fuld af Bebbendgrotter“. Men ogsaa dette er tvivlsomt. Maaske der har staet hederoso que inclitus antro, „bergmænt ved en veddendrig Grotte“, hvor Kilden udsprang; thi det er Kilden, og ikke Lundten, der skal spille Hovedrollen i denne Bestrivelse. — Vi vide, at Vestalinderne hver Dag fulde hente Vand til Templet fra Camoenernes Lund udenfor Capener-Porten; men det er ikke dette Sted, Prop. beskriver; thi han fortæller B. 13 f., at den Plads, hvor

Kilden sprang, i hans Tid indtoges af Curiet, d. e. Curia Julia ved Forum Romanum.

4. Multa, s. Tib. 1, 3, 28. — „Træerne suze omkøp med det rislende Vand.“ Prop. fremhæver, at det var en naturlig Kilde, thi alle de Kilder og Vandfald, man saae i Rom paa hans Tid, varer konstige; smlg. 3, 1, 52.

5. Silvanus er den Gud, der hoer i de eensomme Skove. Han beskytter Skovet, der græsser paa hans Eneiemarker, men saaer ofte den Fremmebe med en usortimentlig Stedsel.

7 f. Da Tatius slog Leir, indekslutede han denne Kilde indenfor Forhugningen. I Stedet for Forbindelsen med que, funde vi have ventet quum: medens han bekræftes, d. e. omgiver, Leiren med Jordvolden; smlg. 3, 1, 11; Tib. 1, 1, 46. — Acerinus; acer, Benneved (Baldbirk) er et haardt og stærtt Træ. — Fida, d. e. munita, smlg. B. 87: porta sidem.

9 f. „Hvad var Rom dengang, da Samniternes Trompeter stod Jupiters Klippe (d. e. Capitolium) saa nær, at han ryfede den med sine lange Toner?“ Curetis d. e. Quiritis. Prop. antager med de Fleste paa hans Tid, at Quirites egentlig er Navnet for Sabinerne, og kommer af den sabinske Stab Cures. Han gaaer endog saa vidt, at han kalder dem Curetes. Han viser gjerne sin Lærdom ved at sætte former, som han antager for mere oprindelige, i Stedet for de gængse; saaledes Lycomo og Lycomedins i St. f. Lucumo; Iope for Cassiope 2, 28, 51; Curios for Curiatios 3, 3, 7.

12. Pila, smlg. 3, 3, 7. Stabant. Naar Hæren hvilede, stak man Spydene fast i Jordnen med Skafiet, der i dette Dniemed havde en Spids forneden.

13. „Der var ingen andben Muur, end Bjergenes Skranter.“

15 f. Deæ fontem libavit, „hun hentebe Vand af Kilden til Gudinden.“ Hos Virgil finde vi libare amnem o. a. l. Deæ er Dativ. Hun bærer Vandkrullen paa Hovedet, saaledes som vi see paa saa mange antike Billeder, og som man endnu idag kan see i Italien.

17. Hor. Od. 3, 27, 37: Levis una mors est virginum culpæ.

19 f. Proludere, øve sig for Kampen. — Picta, d. e. indlagte med forskellige Metaller, ligesom Achilles' Skjold og Agamemnons Harnist hos Homer, o. a. l. — Per iubas, saaledes at de sees igjennem den flagrende Manke; smlg. Ovid. Am. 2, 16, 50.

23 f. Hun bruger den uskyldige Maane som Baasfud for at slippe bort fra Borgen. Den skal have sendt hende Barsler, som hun maa affone ved at vadste sit Haar i Floden.

25. Blandis, venlige. — Argentea, hvide.

26. Romulus som Objektiv i St. f. Romuleus findes og hos Horats og Virgil. Eigesaa nöfr. V. 31: Tatius; Ovid. Am. 2, 16, 4: Icarius.

27 f. Hun kommer ikke tilbage, for om Aftenen, naar Capitolium indhylles af den første Nøg, d. e., naar man begynder at tilberede Aftensmaden. Hendes Arme ere forsteyne; thi hun har trængt sig ind imellem Tornene for at see paa Tatius.

30. Patienda hører ikke til vulnera, men til Tarpeia.

31. Prætoria, Plural. for Sing., s. Tib. 1, 3, 8. Prætorium er Fæltherretelset, Hovedkvarteret.

34. Arma. Gronovius rettede det til ora.

35 f. Valete underforstaes i første Led af det i andet Led staende valeat. Smlg. Ovid. Am. 3, 3, 9. Hun figer Farvel til sin Fødeegns Bjerger, til Staben, som har reist sig paa dem, og til sin Gudinde, der bliver bestemmet ved hendes Skjændsel. Pudendus betyder her den, som maa skamme sig; ellers altid det, hvorover man maa skamme sig, som vita, vulnera.

37. Reportet er Herzbergs Nettelse istedetfor reponet; Ordet er mere passende, og Meningen fordrer Conjunctiv. — Meos amores, „min Elskov“, det er ikke min Elskede, men mig Elskende; smlg. 2, 28, 39.

38. Manken skal ligge paa høire Side af Halsen.

39 f. Quid mirum cett. Tarpeia er saa rafende forstet, at hun selv finder Skyllas Forbrydelse naturlig. Skylla, en Datter af Kong Nisos i Megara, forelskede sig i Minos, der belejrede denne Stab. For at fortjene hans Kjærighed, aflattepebde hun det enkelte rode Haar paa hendes Fabers Hoved, hvortil hans Liv var knyttet; men Minos afflyede den unaturalige Datter, og lod hende faste i Havet, hvorpaa hun blev forvandlet til fuglen *xειρης*, ciris. Properts har, ligesom Virgil i Bucol. 6, 74 ff., sammenblandet dette Sagt med Sagnet om Havuhyret Skylla (s. ovs. til 2, 26, 13), der foroven var en smuk Kvinde, men fra Underlivet af graadige Hund.

41 f. „Hvad Under, at Ariadne forraadte sin Broder Minotaurus, da den indvirkede Wei aabnede sig ved den op-

samlede Traad,“ d. e., da hun ved Garnnøglet aabnede Theseus Udgang af Labyrinten? Et smagloft Tempel, især efter det foregaende. — Fraterni cornua monstri s. 2, 26, 18; 3, 1, 57. Stamine, s. Tib. 1, 3, 86.

43. Factura, d. e. allatura. Hendes Opførelsel vil blive et Klagepunkt imod alle Italiens Biger.

45. Pallados kalder han Vestas Ild, fordi man troede, at det trofste Palladium opbevares i Vestas Tempel. Nöfr. V. 69 lader han ogsaa Vestas Ild være bragt fra Ilium.

47 ff. Hun har hært, at der den næste Dag skal foretages en almindelig Storm. Hun beder i Tanken Tatius om at vogte sig for det tornebegrøde Bjergs fugtige Strænt. Den er flibrig, hvor man træber paa den; Vandet løber ned, uden at man hører eller seer det, og gjor Strien farlig. Rorida er en sjeldent Form for roscida.

51. Magiae cantamina Musæ, Tryllesange.

53 f. Toga picta, Triumfatordragten passer sig meget bedre for Dig, end for den, som den vilde Uwinde maatte opamine til liden Gre for hans Moder. Nutrit hist. Präf. s. 3, 3, 44.

55. Sic hospes, som Høfsteine have, er uforstaesligt. Madvig har rettet det til: Si hoc spectas: „Tanker Du paa, om Du ikke (Betanker Du Dig, fordi Du) allerede har en Dronning, der passer til Dig, i Din Gaard, saa betenk, at det dog er ikke en ringe Medgift, jeg bringer Dig, naar jeg forraader Rom.“ Par, smlg. Catul. 62, 58. — Ne staaer i Stedet for nonne, og Verbet sit er udeladt, s. Ovid. Her. 1, 57.

57. Alterna lege, d. e. alternis. Repende vices havde i Prosa heddet redde vices.

59. „Dit Bryllup med mig kan adfille de kæmpende Hære.“ En saadan Forsning tilveiebragte Sabinerindeerne efter Sagnet.

60. „Slut I Fred med hinanden ved mit Giftermaal.“ Medium foedus er vel ikke Andet end foedus inter vos. Havde Prop. meent „midt imellem Hærene,“ havde han vist sat medi. Palla, en Kaabe, der bæres ovenover den lange Tunica eller Stola, er de gifte Koners Særfjende og bruges desfor her ved en Metonymie i Stedet for Giftermaal.

61. „Spil tertil, Hymenæus! (s. Cat. 62). Det er Dine Toner, vi ville høre, og ikke Trompetens Lyd.“

63. Buccina er et Instrument, et Slags Horn, der bruges til Signaler for Hæren, navnlig til Aflossning. De 4 Matte-

vagter, vigiliæ, hvori Natten indelethes, falbes og buccina prima, secunda o. s. v.

65 f. Hun ønsker at drømme om Tattus, og at den Skygge af ham, der viser sig for hende i Drømmen, maa være mild og venlig.

67 f. Incertus er Sovnen, fordi man ikke ved, hvad den bringer. Hrf. forklarer det selv: „Hun ved ikke, at de tanker, hvormed hun har lagt sig til at sove, ere lige saa mange Furier, og at hun maa vægne med et nyt og stærkere Vanvid.“

69 f. Vestra vil flytte sin utro Ejenerinde i Fordærvelse, og forsørger derfor selv hendes Lidenstab. Tutela for custos, ligefom hospitium for hospes 1, 15, 18; cura, Ov. Her. 1, 104. Hun har heldig bevaret den fra Trojas Undergang reddede hellige Ild, hvortil Romas Liv var bundet.

71 f. Hun flyrter frem rasende som en Bacchantinde, Strymonis, en Thracerinde fra Strymonsfloden. Som befjendt havde Bacchusbyrkelsen især hjemme i Thracien. Men naar han hensætter hende til Floden Thermodon i Pontus, hvor Amazonerne hoede, kan dette neppe falbes Andet end en Fejl; Forverlingens Grund kan jeg ikke gjøre Rede for. Aperta, blottet, s. Ovid. Am. 3, 9, 10. Abscisso sinu, med oprevne Klæder, s. Cic. Verr. 5, 1: tunicam ejus abscidit.

73 ff. Om Parilia, d. 21. April, paa hvilken Dag, det hed, at Rom var anlagt, s. Tib. 1, 1, 35 f. med Ann. Pagana fercula falber Tib. 1, 1, 38 sictilia. Deliciæ, Lefferier. Raros ac., de spredte Dyrner. Ebria, smlg. Tib. 1, 10, 51.

82. Hun slutter Accorden; hun skal selv følge med i Kjøbet.

83. Ascensu dubius, vanskelig at bestige, saa at det endog syntes tvivsligt, om man kunde komme op ad Skrenten. Den er beskrevet ovfr. B. 48 ff. Tilkiden til den naturlige Besæstning er een Grund til Romernes Uagtshed. Remissus er egentlig ikke Bjerget selv, men Beboerne, Bagten.

84. Ufortøvet dræber hun Hundene, førend de begynde at gise.

86. Poenis invigilare tuis, „at væage for at straffe Dig.“ Saaledes Virgil; invigilare venatui, victui. Det er Carpeia, der tiltales. *Αποτροπή*, eller den rhetoriske Figur, hvorved den omtalte Person pludselig tiltales, er meget almindelig hos Digerne. Tydeligheden fordrer egentlig, at

Personens Navn tilføjes, for at man kan vide, hvem der menes. Saaledes ndfr. B. 92. Det er sjeldent og haardt, naar dette udelades, s. ovfr. B. 65. Ovid. Her. 1, 75: vestra. Omvendt har Tibul. 2, 1, 55 og Ovid. Am. 2, 11, 15 sat Navnet, og udeladt det personlige Pronomen.

87. Portæ fidem, Porten, de stolebe paa; smlg. B. 8.

88. „Hun ubbeder sig Dagen til Bryllupet, hvilken han selv vilde bestemme.“ b. e.: Hun spørger, hvilken Dag han vilde bestemme til Bryllupet.

93 f. Duce, Beviserste. — Vigil, Bevogterste; hun skalde jo vogte Vestas Ild, Palladiet og Romis Frelse. — Injustæ præmia sortis, en Løn, der falber ved et uretfærdigt Lov, b. e. en ufortjent Løn; thi det at give Bjerget Navn, var jo en stor Ære; s. Dionys. Hal. 2, 40. Om Bleertaslet præmia s. Tib. 1, 3, 8.

P. Ovidius Naso

var efter hans egen Fortælling (Tristia 4, 10) født paa Quinquatrusfesten, d. e. d. 20. Marts, Aar 43, i Staden Sulmo i Belignierlandet. Han hørte til en gammel romersk Ridderfamilie, og blev tidlig sendt til Rom for at dannes i Rhetorskolerne. Den livlige Dreng havde mere Lyft til at skrive Vers, end til at studere Rhetorikens tørre Regler, og det var ikke uden Motie, at det lykkedes hans Fader at holde ham til Skolestudierne. Han gjennemgik dem under Urellius Fuscus' Veileddning, men hørte samtidig andre Rhetorer, og det var især den berømte M. Porcius Catro, efter hvem han dannede sig. Efter Datidens Skif declamerede han, d. e. han holdt Øvelstaler i Skolerne over opdigtede Emner, Taler der enten gik ud paa at samle alle mulige Bevægrunde for at overtale en Person til en vis Handling (Suasoriæ), eller paa at drofte et twivsamt Reisspørgsmaal, saaledes at man forsvarede den ene Parts Baastand, og gjendrev alle Modpartens Grunde (Controversiæ). Ovid manglede sig især i den første Art; den skarpe Dialetik var ikke hans Sag. Rhetoren Seneca havde hørt ham. Han siger, han havde Talent, men der var ingen Plan og Orden i hans Taler, og, naar han havde haaret et godt Indfald, svækkede han Indtrykket deraf ved at gjentage det: Feil, der ogsaa siden følge ham som Digter. Allerede den Gang, siger Seneca, syntes hans Tale ikke at være Andet end Vers i ubunden Stiil.

Ovid begyndte vel paa Embedsbanen, men han blev snart fjed beraf, og forlod den, inden han havde naært Senatorverdigheden. Hans Digte havde gjort Lykke, ja vakt Beundring hos Samtiden; nu vilde han kun leve som Digter. Efter hans eget Sigende havde han kun raged sit Skjeg een eller to Gange, da han traadte frem med sine første

Digte. Det var erotiske Elegier, fulde af Bid og Lune, og med en fuldendt Versebygning. Snart var han i Stand til at udgive en heel Samling af saadanne Elegier i 5 Bøger. Han salgte dem Amores, Elstovsbigte. Senere gjennemfaae han denne Samling paa ny, og indebealte den i 3 Bøger; det er dem, vi nu have. Den Kvinde, han tiltaler i disse Digte, falder han med et antaget Navn Corinna. Det er en virkelig Person, der ligger til Grund; men, som det overhovedet er en aandlos Betragtningsmaade at ansee alle en erotisk Digters Sange som Udtryk af, hvad han selv har oplevet, uden at lade Phantasien have noget Spillerum, saaledes lader dette sig maastee allermindst gjøre ved Ovid, der i Rhetoriskolerne havde vænnet sig til at tænke sig ind i allehaande forskellige Forhold. Hans Lyft til at sætte sig ind i fremmede Situationer viser sig allermeest i den Digteart, han roser sig af selv at have opfundet, Epistolæ, Kærlighedsbrevene, hvori han lader forskellige Kvinder fra de gamle Sagn skrive til deres Elstere eller Mand. De faldes derfor Epistolæ Heroidum, eller i Almindelighed blot Heroïdes. Den Samling, vi have, indeholder 21 saadanne Breve, men det er vistnok fun de 15 (eller 14) første, som ere af Ovid selv. Disse versificerede Suasoriæ gjorde stor Lykke, og en Ven af Ovid, Sabinus, havde strevet Svar til de 6 af dem, deriblandt til det her i Samlingen optagne Brev fra Penelope til Odysseus. Sabinus' Breve ere tabte; hvad vi have under dette Navn, er forfattet af Angelus Sabinus i det 15de Aarh.

Det manglede ikke paa Folk, der opfordrede Ovid til at forsøge sig i alvorligere Digtearter, der syntes at løve et endnu større Navn, i den episke Digteart, eller i Tragoedien. Ovid skrev virkelig en Tragoedie, Medea, der gjorde Lykke, uagtet hans lejlende Bitthighed og hans Mangel paa Alvor i Højelsen forlebte ham til smagløse Overdrivelser, som Ovincilian beretter, thi Digtet selv er tabt. Men han vendte snart tilbage til Elegien, hvor han havde hjemme; dog var det ikke mere for at skrive forte Elstovssange, men for at bruge dette Verfemaal, hvori han var saa stor en Meester, til større Digte af beslagtet Indhold, og optræde som Lærer i Elstov og alt dertil Hørende. Forst læerde han Kvinderne i Medicamina faciei, hvorledes de skalde sørge for deres Ansights Skjønhed. Dernæst fremsatte han i sin Ars, almindelig kaldet Ars amatoria eller Ars amandi, i 3

Bøger, hele sin Lære om hvordan Manden skal vinde og bevare Kvindens Elstov, og Kvinden Mandens. Endelig lærte han i Remedia amoris den ulykkelige Eſſler, hvordan han skulle troste sig. Det kan ikke nægtes, at disse Dige, ligesom flere af hans tidligere, ere i hoi Grad letfærdige og usædelige, saa at vi undertiden ikke kunne læse dem uden Modbydelighed. Men vi vilde seile, hvis vi deraf vilde slutte, at Ovid havde været mere udsprævende end de fleste paa hans Tid. Hans Levnet gjaldt for ubetygtet. Han levede i ordentligt Egtestab, var 3 Gange gift, og sidste Gang med en Hustru, han elskede høit, Fabia, og med hvem han havde en Datter, Perilla. Hans Dige vare heller ikke værre, end de erotiske Digeres pleiede at være; men de vare flere og større, og det syntes, som om Usædeligheden i dem var bragt til et System. De blevne derfor et velkommen Baafstud for August til at landsformise ham. Vi vide ikke, hvormed han har paadraget sig Augusts Brede. Man antager, at han paa en eller anden Maade var Medvieder i den yngre Julias utiladelige Forbindelse med Silanus. Digeren blev straffet under det Baafstud, at han fordærvede Sæderne ved sine Sange. August relegerede ham Aar 9 efter Christus til Staden Tomis ved det sorte Hav.

I sin Forviisning havde han ikke Andet end Musen at troste sig med. Han blev derfor mere frugtbar end nogen-sinde. I Tomis fuldendte han sit episke Digt, Metamorphoses. Der begyndte han et stort Veredigt i elegist Versmaal, der skulle gjenemgaae alle Alarets Dage, og fortælle, hvad der var at sige om hver især, Fasti, hvoraf vi have 6 Bøger. Der skrev han en Mængde mindre Elegier, Tristia, Klagesange, i 5 Bøger, og Epistolæ ex Ponto i 4 Bøger, hvori han sildrer sit sørgetlige Opholdssted og sin Længsel efter Hjemmet. Han lærte vel det getiske Sprøg, og skrev endog Digte deri, saasom et Sørgedigt over Augusts Død; men han kunde dog aldrig blive hjemme iblandt Barbarerne. Han beder bestandig sine Venner om at see at bevirke hans Tilbagefaldelse, og smigrer for August og Tiber, hvor han kan; men begge vare ubørlige; Ovid døde i Tomis Aar 17.

1. (Heroides 1.)

Penelopes Brev til Odysseus.

1. Hanc med underforstaet epistolam, findes paa lignende Maade hos Cicero. — Lento, Du langsomme, som tører med at komme; suilg. V. 66.

2. Nil — ut tamen, d. e. Nec tamen, ut quidquam.

3 f. Certe: „Troja er jo dog falden.“ Tanti, s. Prop. 3, 12, 3.

6. Insanæ aquæ, „de fraadende Vand.“

9 f. Spatiosam fallere n., at glemme den lange Nat, undgaae at mærke den. — Viduas, d. e. viduæ, s. ndfr. V. 81; Tib. 1, 3, 6. — Pendula tela, s. Tib. 2, 1, 66.

14 ff. Nomine in H., over, ved Hektors Navn, s. Catul. 64, 98. — Hvergang hun hører, at en græß Helt er falden, ængtles hun, og iænker, at Ræden maaskee snart kan komme til hendes Mand. Saaledes gaaer det, naar hun hører Antilochos' Drab. (Efter det almindelige Sagn var det ellers ikke Hektor, men Memnon, der fælde Antilochos, s. Od. 4, 188. Dog tillegger ogsaa Hygin. Fab. 113 Hektor denne Bedrift.) Saaledes gaaer det, naar hun hører, at Patroklos er falden i Achilles' Rustning, eller at Xleopolemos, Herakles' Son fra Rhodos, er blevne dræbt af Lycrieren Sarpedon, s. Iliad. 5, 627—70. — Om Udeladelsen af sive i V. 19 s. Mdv. 442 a, A. 2. — Castris Achivis, „i den græß Hær.“

25. Argolici, en senere Form, som de latinste Digeres bruge i Stedet for Ἀργεῖοι. Ovid kalder alle Grækere Argiver, fordi Argos, d. e. Peloponnes, er Hovedlandet hos Homer.

26 f. Ponitur, s. Prop. 2, 19, 18. Ad d. e. ante. — Nymphæ for puellæ er græß, og findes kun hos Ovid.

27. „De fortælle, hvorebæs Trojas Skjæbne blev overvunden ved deres.“ Hver King har sin Skjæbue, og gaaer kun til Grunde, naar den kommer i Sirid med en anden King, der er mere berettiget til at existere, og som altsaa har en større og mægtigere Skjæbne.

31 ff. Posita, s. Tib. 1, 3, 85. — Han tegner Kaartet paa Bordet, ligesom Tib. 1, 10, 32, „afmaler hele det store Bergamos med en lille Smule Viin.“ — Steterat, og ndfr. V. 38 rettulerat, s. Prop. 1, 15, 10. — Taciden, d. e. Ajar Telamons Son, havde sine Tælte ved den ene Ende af

den græsse Leir, Odysseus ved den anden. — Efter at Achilles havde slæbt Hektors Lig omkring Patroklos' Grav, henlæg det ubegravet, indtil Priamos selv besøgte Achilles og indløste det. Ovid udmaler Billedet ved at fortælle, at Hestene blev sy for det mishandlede Lig.

37 f. Senior Nestor, Oldingen Nestor, s. Virg. Aen. 2, 692. Quærere for quæsitum, s. Mdv. 411, A. 2. Telemachos' Reise til Pylos er fortalt i Od. 3; s. ndfr. V. 63 og 100.

38 f. Odysseus' forvognede Bedrift i den trojanske Krig er den, som fortællses i Iliad. 10. Odysseus og Diomedes gaae om Natten som Speidere til Troja. Undervæts fange de en Trojaner, Dolon, der i samme Grinde begiver sig til den græsse Leir. Efter hans Anvisning overfalde de den nysankomne Thracerkonge Rhesos, der med alle sine Folk laae i en dyb Sovn. De mynde Folkene og bortførte hans uforlignelige Heste. — Dolona: Ovid har for Verseis Skyld forlænget den første Stavelse, der hos Homer er kort. Hic er Rhesos, ille Dolon. Han siges at være forraadt ved Lyden, sono; thi da Odysseus og Diomedes i Nattens Mørke hørte Nogen komme, skulde de sig og lode ham gaae et Stykke forbi, inden de satte efter ham. Da han nu hørte Odstrin bagved sig, troede han, det var hans Landsmænd, der kom for at falde ham tilbage, og standsede saa længe, til han ikke mere kunde undkomme. Hesternes Læsmaade dolo kan ikke forstaaes, og viser sig som urettig allerede derved, at det næste Pentameter ender med samme Ord.

41 ff. Nimium nimiumque, ligesom longe longeque. — Tangere, berøre, betræde. — Mactare. Hos Homer er det rigtignok Diomedes, der dræber Mændene, medens Odysseus tager Hestene.

44. „Før var Du dog altid forsigtig og tænkte paa mig.“

45 f. Sinus, usædvanligt Pluralis. Mieuere s. Tib. 1, 10, 12. Ismariis, d. e. Thraciis. s. Prop. 3, 12, 25.

48. Ilios striver den romerske Digter vilkaarligt for Ilion; smlg. til Lucr. 5, 30. Den almindelige Construction (Mdv. 426) er i det andet Led blevsen meget twungen, fordi Participtiet factum er ubedækt. Smgl. Hor. Od. 1, 37, 13: minuit furosem vix una navis sospes ab ignibus. Om Quod for qui s. Mdv. 313 A.

50. Dempto sine, „uden Ende.“ Carendus, „stal undveres,“ meget usædvanligt; dog bruger Plautus og hans Samtid carere med Accusativ.

52. „Hvis Grund Gudherren nu beboer og pløjer med de Ørne, han har gjort til Bytte.“

53. Resecanda fordrede seges og ikke humus som Subject.

58. In quo orbe, „i hvilken Verden,“ d. e. i hvilken Egn af Verden. Andensteds striver Ovid orbis Eous, o. Scythicus.

59. Vertit puppim. Vel er det Forstavnen, hvormed man først næmner sig Landet, men man vender strax Skabet, og lægger til med Bagstavnen. Derfra gaae Tougene, hvormed det bindes, s. Catul. 64, 172—74.

63. Antiqui, sjeldent for senis. Neleia Nestoris arva, s. Lucr. 1, 75. Selv hos Cicero læse vi een Gang denne Form, Anniana Milonis domus.

65. Fra Nestor gik Telemachos til Menelaos, s. Od. 4.

67. „Det var tjenligere, om Trojas Mure endnu stode.“ De kalbes Phoebi efter det Sagn, at de vare opførte af Apollo og Poseidon, s. II. 7, 452.

70. Cum multis, for cum multarum querelis.

72. „En vid Mark er aaben for mine Sorger.“ In curas egil. til mine Sorger, s. Tib. 1, 3, 36.

75. Vestra, s. Tib. 1, 3, 1. „Saa velsygtige som I mænd ere.“

77 f. Ovid gaaer her, som saa ofte, aldeles ud af Oldtids Charakter. Homer tænker sig ikke, at Penelope er mindre danned end nogen anden kvinde, ellers at det skulle være en altfor simpel Beskjæftigelse at spinde og væve.

80. Revertendi liber, „naar Du er fri med Hensyn til Din Hjemkomst, naar det hører paa Dig, om Du vil komme tilbage eller ikke.“ En sjeldent Construction, som dog allerede findes hos Plautus, Amph. Prol. 105: Nam ego vos novisse credo iam, ut sit pater meus, quam liber harum rerum multarum siet. Hos Horats og Lucan construeres liber med Genitiv i Det. „fri for,“ som liber laborum.

81. At Ikarios, Penelopes' Fader, skulle nøde hende til at gifte sig, er Ovids egen Opfindelse; Homer har Intet derom.

87 f. Dette Vers er dannet efter Homer, Od. 1, 246. Opregningen af Beilerne begynder saaledes: Οσσοι γὰρ νῆσοισιν ἐπικρατέονσιν ἄγοστοι, Δούλιχιό τε Σάμη τε καὶ ὑλέρντι Ζα-

xvii^o. Dulichion er en af de Echinadiske Øer ved Acheloos' Udløb, som det af Globen medførte Ondt i Tidens Øb har forbundet med Fæstlandet. I Strabos Tid existerede endnu den ene Ø, Dolicha. Same hedder i den historiske Tid Ke-phallenia. — Turba er Apposition til proci, smgl. B. 96. Amor. 1, 6, 74. Catul. 64, 184.

90. *Viscera nostra*, „vort Kjød og Blod,” et stærkt Udtryk for det, vi skulle leve af. Dilaniantur opes, s. Od. 16, 315: *κτήματα δαρδάπτονται*.

91 f. Pisander og Polybus nævnes ogsaa i Od. 22, 242: *Πεισαρδός τε Πολυκροτίδης Πόλυβός τε δαιφρων*. Men naar Ovid tilfører Medon, og ovenføjet kalder ham dirus, er dette en grov Fejl. Medon er hos Homer Herolden, der altsid havde holdt af Telemachos (4, 675 ff.), hvorfør ogsaa han og Sangeren Phemios ere de Eneste, der blive frestet af det hele Selstab (22, 356 ff.). Eurymachos, Polybos' Son, og Antinoos, Eupithes' Son, ere de mest fremtrædende af Beilerne; hin den Eneste, der er noget Godt ved, denne den Voldsomste og Frækkeste af dem Alle.

95 f. Endnu foragteligere Personer bidrage til at ødelægge Odysseus' Formue, Tiggeren Iros (Od. 18), og Gjedehyden Melanthios eller Melantheus, der bragte Beilerne de bedste Stykker af Hjorden til deres Bord (Od. 17, 213). Det er ham, der i den sidste Kamp støffer Beilerne Vaaben, og til Straf bliver lemlestet paa det Unkjærligste.

97. Numero høres naturligvis til tres.

99 f. Da Telemachos vendte tilbage fra sin Reise til Pylos og Sparta, havde Antinoos med 20 Svende lagt sig imellem Øerne Ithaka og Sami for at overfalde ham. Men efter Athenes Raad tog han en anden Vej og undgik Efterstæbelerne. Det er unødigigt, naar Ovid lader dem efterstæbe ham, medens han berebte sig til at reise.

101. Euntibus ordine satis. Det siges ofte hos de Gamle, at Skæbnen ikke gaaer sin regelmæssige Gang, naar den Ungre dør før den Aldre.

103 f. Hinc faciunt (Saaledes har Madvig rettet Høftnes meningløse Hoc f.): „med os holde.” Egentlig siger man facere cum aliquo eller stare ab aliquo; men under tiden sammenblændes begge Udtryk, som Cic. Inv. 1, 48: *Commune est argumentum, quod nihilo magis ab adversariis, quam a nobis facit.* — Custos boum, Philobios, som er venlig selv imod den forflædte Odysseus, og som siden

tilligemed Cumæos fanger og bagbinder Melantheus. Nutrix, Odysseus' Amme, Euryklea, der trofast vogtede Torraads- kammeret i hans Traværelse, og var den Første, der gjenkendte den gamle Herre, da hun under Godvadskningen saae Urret i Venet. Tertius, Gvinchyden Cumæos (Od. 14). Cura s. Prop. 4, 4, 69.

107 f. Ligesom det foregaaende og det efterfølgende Led fulde ogsaa denne Sætning egenlig begynde med Neque, som: *Neque Telemachi ætas satis fortis est.* — Illa sc. ætas, quæ nunc est.

109 f. Pellere s. Mdv. 419. — Citius, ligesom ocious, næsten uden comparativ Betydning, „hurtigt”, maaesse egentlig: „jo før, jo hellere.” S. Iuv. 4, 134.

111 f. Silque, sc. i Fremtiden. — In artes erudientus, „oplæres til Konster,” en sjeldent Construction for Abl. artibus.

113 f. „Tenk paa Laertes! Han forhaler kun Dødsoppe-blifket, for at Du kan trykke hans Nine til.“ Ut iam, d. e. Iam ideo tantum, ut. Til iam, „nu“, undersættas et „fun“, ligesom Metamorph. 4, 580: *Brachia iam restant; quæ restant brachia tendit.*

115 f. Fueram, s. Mdv. 338, A. 6. — Protinus ut redeas, „om Du endog nu strax kom tilbage.“

2. (Amores 1, 1.)

Indledningsdigts til Elskovssangene. Digteren fortæller, at han havde i Sinde at skrive heroiske Vers, men Amor drillede ham, og stjal en Gud bort af hvært andet Vers, saa at Hera-metret blev til et Pentameter og det episke Digt til en Elegie. Han beklager sig over Gudens Tyrannie, saa meget mere som han ikke havde nogen elset Øjenstand at synge om. Men aldrig saa snart har Amor hørt denne hans Klage, for han afhjælper Savnet, og nu onser Ovid kun at skrive Elegier. Denne Elegie er oversat af Heiberg, Samlede Skrifter 7, S. 345 f.

3. Inferior versus, „det nedunderstaaende Vers.“

4. Dicitur, s. Tibul. 1, 3, 10.

5 ff. Digteren spørger Amor, hvem der har givet ham denne Ret over Sangen (smgl. 1, 7, 30); Sangerne staar under Musernes, og ikke under hans Regering. Det gaaer dog ikke an, at den ene Gud griber ind i den andens Domraade, at Venus og Minerva, Ceres og Diana, Apollo og

Mars' hytte Røller. — Flava, „blond“, er Minerva; smlg. Prop. 2, 28, 12. — Faces, Faklerne, den brandende Elstovs Billede, ere her blevne Venus' Attribut, ligesom Amors hos Tibul. 2, 1, 82. Man svinger Faklen, ventilatur, for at vedligeholde Flammen. — Iugosus, „hækter“, findes kun paa dette Sted. — Crinibus insignem, haarfager, som Apollo altid fremstilles haade af Digtene og Konstnere. — Aoniam, s. Prop. 1, 2, 28.

15. „Er Alt, hvad der findes i Verden, Dit? Ere de Helikoniske Dale Dine?“ Tempe er ikke blot Egennavn for Peneobalen mellem Ossa og Olympos, men bruges, i det Mindste af de senere Erfe, ogsaa som et Appellativ, s. Cic. ad Attic. 4, 15, 5. Virgil. Cul. 97; Georg. 2, 469. Horat. Od. 3, 1, 24. Ovid. Fast. 4, 477.

17 f. Maar han har saet godt begyndt, og det første Vers paa den nye Side er blevet kraftigt og højt, taber det næste Kræfterne og synker sammen. Smgl. B. 27.

21 ff. Questus er a m, uden Object, ligesom dixi, dixeram o. a. — Legit, han udvalgte. — Lunavit, han bøieb som en Halsvmaane. — In vacuo pectore, i mitt Bryst der er blottet for enhver anden Tanke, s. Lucret. 1, 44.

29 f. Myrto, s. Tib. 1, 3, 66; litorea, fordi den ofte vorer paa Kysterne. — Den Musa, han tiltales, er kun hans egen Sang; smlg. Prop. 3, 1, 10. Personificationen forsvinder næsten ved Tillægget emodulanda; den skal synes igennem, føres igennem 11. Fodder, d. e. Hexametre og Pentameter. Emodulari findes kun paa dette ene Sted.

3. (Amores 1, 6.)

Digteren befinder sig om Natten udenfor sin Elstedes Dør, og søger at formaae hendes Portner til at lukke sig ind. Han smugrer for ham og gjør ham de meest indtrængende Forestillinger; tilført truer han med at bryde Døren op med Magt; men Alt er forsgjøves. Dagen nærmer sig, og han maa gaae bort med uforrettet Sag. — I den midterste Deel af Digtet (B. 17—56) er hvert 8de Vers et Omkvæb, der i Korthed sammenfatter Digtets Hovedtanke: „Nattens Timer gaae hen; skyd dog den Slaa fra Din Dør!“ (Smgl. Catul. 62 og 64, 327). Dette synes at betegne denne Afdeling som Digtets Hoveddeel; men der er ellers Intet, hvorved den adskiller sig fra Begyndelsen og Slutningen. Man har kaldt denne Elegie et παραλαβούσιον.

en Serenade, der henvendtes til den Elstede selv med Bon om at hun vilde lukke op, s. Horat. Od. 3, 10; 1, 25, 7. Aristoph. Eccles. 960 ff. Theocrit. 3. Det er ikke en saadan Sang, vi her have, men et Digt, hvis Anledning er den samme.

Denne Elegie er oversat af Heiberg, Samlede Skrifter 7, S. 356 ff.

1. Ianitor, eller ostiarius, er den Slave, der gjør Ejenesie som Dør vogter eller Portner. Han har sit eget Rum ved Siden af Døren, cella ostiaria. Da han paa Grund af sin Blads synes mere fristet end nogen Andre til at leve bort, var det almindeligt, især i den ældre Tid, at sætte ham i Lænke. Digteren, der søger at vinde ham, hæter sin Harme over en saadan Behandling: indignum! „hvør sjældigt!“

2. Difficilem forem, den tvære Dør, smlg. Iuv. 4, 63.

3 ff. Han beder ham kun at lukke Døren ganse lidt op, saa at han kan smitte ind, naar han gaaer paa Siden; Langvarig Elstov har gjort ham mager, saa han er blevet tynd nok til Sligt. — Obliquum, sjæv, stillet paa straa, er egentlig ikke latus, Siden, men hele Personen. Smgl. Tib. 1, 3, 6; ndfr. B. 26.

7. Leniter, sagte, lydloft.

9. Simulacra, Skyggebilleder, s. Luer. 1, 117; ndfr. umbras nocte volantes.

11 f. Risit, ut audirem, „Han loe saa højt, at jeg hørte det.“ — Leviter, let henkastes naturligvis en Ætring af denne Art; Amor fremtræder ikke med Emphasis eller graviter.

14 f. „Jeg frygter ikke Hænder, der ere oploftede til min Undergang,“ d. e. Nøvere. Strictas, s. Prop. 2, 19, 24. Lentus, langsom, dørs, ubevægelig; s. ndfr. 41 og 72; Heroid. 1, 1; Tib. 1, 10, 58.

19 ff. Han minder Slaven om, at han engang er gaaet i Forbon for ham, da han stod med blottet Legeme og fulde have Bidst. Ad Verbera er egentlig: ved Slagene, ved Siden af dem, saaledes at de strax fulde ramme ham. Gratia har en dobbelt Betydning, først Digterens Indsydelse hos Fruen, hvorved han sit hænde til at benaade Slaven, dernæst den Undest, han ved denne Handling maa have indlagt sig hos Slaven.

24. Sera er en Slaa eller Skodde. Da den sidder paa Døren, er det ganse correct, naar den slges at rygtes ud, d. e. trækkes ud, fra Dørstolpen.

25. Sic: „Naar Du lukker op for mig, vil jeg ønske Dig, at Du engang maa blive fri for Din Lænke.“ Man ventede aliquando. Unquam synes at udtrykke en Twivl om, at det vil opfylles, s. Quintil. 12, 2, 9: Utinam sit tempus unquam. — Longa, d. e. diuturna, ligesom V. 5. — Serva er Adjektiv til aqua. At driske Slavevand faaer i Stedet for at spise Slaveost.

27. „Du hører paa mig, som om Du var af Staal; jeg beber forgjøves.“

28. Roboribus, d. e. Glaaer eller Bomme, seris eller obicibus, s. Virg. Aen. 7, 610. Fulta, styrket, d. e. lukket, s. Virg. Aen. 8, 227.

34. Eram, s. Mbd. 348. c.

37 f. Modicum circa tempora vinum, „en Smule Vin i Hovedet.“ Lignende Udtryk findes hos Tibul og Horats (uda Lyæo tempora, Od. 1, 7, 22). Efter Bogstaven funde man ledes til at tænke, at de Gamle virkelig ved deres Drikkelag havde kommet Vin paa Lindingerne, men da vi hverken kunne indse, hvorfor de vilde gjøre Slicht, eller finde det tydeligere omtalt andensteds, maae vi antage, at her kun tales om at Vinen stiger til Hovedet. — Corona, Kransen, han havde haaret ved Drikkelaget (s. Lucret. 3, 913.) paa det vaade, d. e. salvede Haar, sidder ikke længere fast.

43. Te celare, Tingsobjektet mangler: min Hensigt el. A.

44. In mediæ sidera noctis, d. e. in medium noctem.

47. Dummodo sic, se. transeant.

49 ff. Han troer, at han hører Dørren røre sig; men han tog fejl; det var kun den stærke Wind, der rystede i den. „Aa“, siger han, „den Wind førte alle mine Forhaabninger langt bort.“ Om det almindelige Billedet at horveires, s. ovf. V. 42. Catul. 64, 142.

53 f. Han tilstaler Winden selv, Boreas, og beder ham, hvis han kan høste, at han selv engang har været forelsket og har bortført den athenske Konge Erechtheus' Datter, Drithyia, da at forbarme sig over ham, og bundre (tundere) paa Dørren, saa at man bliver nødt til at høre det.

55. Vitreo rore, den klare Dug.

57 f. Paratior ipsi quem face sustineo: „Jeg har selv Ild i mig; jeg er mere brændende (egentlig: mere beredt til at antende) end en Fakkel.“

59. Moderabile, d. e. moderatum, findes kun her.

64. Dignus eras, s. Mbd. 348 e: „Du fortjente at være Slutten for et kummerfuldt Fængsel.“

65. „Lucifer sætter allerede den riimfrostbringende Vogn i Bevægelse.“ Selv i Italien fryser Duggen ofte til Blæm i den kolde Morgenstund. Axes for currus, smgl. Iuv. 4, 117. Morgensternen fremstilles ellers ikke tjørende; den Vogn, han her figes at sætte i Bevægelse, er vel altsaa ikke hans egen, men Solens.

66. Ales, fuglen, d. e. Hanen, ligesom øgris hos Græferne.

71 f. Qualiscunque, hvorvan Du endog er, sjøndt Du ikke har fortjent, at jeg skulle ønske Dig noget Godt, s. Prop. 3, 23, 9. — Nec admissio turpis, d. e. et turpis non adm., s. Prop. 2, 28, 52.

73 f. Han figer ogsaa Farvel til Dørren med alle dens Dele, Dørstopperne, Tærfstellen og Fløiene. De ere lige saa ubvielige, som Portneren, hvis Medtrolle de ere. Conservæ er laant fra Plaut. Asinar. 386: Nolo ego foris conservas meas a te verbariarer.

4. (Amores 1, 7.)

Digteren stildrer sin Anger over at han i Hidslighed har mishandlet sin Elstede, kradset hende og trukket hende i Haaret.

1. „Læg mine Hænder i Baand!“ Addere betyder under tiden ikke at tilføie, men at lægge i, næsten som condere, s. Plin. Hist. Nat. 16, 11, 22, 54: (Resina) in vinum additur. Tib. 2, 4, 42: Nec quisquam flammæ sedulus addat aquam. Prop. 3, 1, 15.

5. Tunc. Dengang da jeg slog min Pige, var jeg saa rasende, at jeg kunde begaae enhver Forbrydelse, hvor frugtelig den endog var.

7 ff. Og er det underligt? Den Vanvittige kan jo falde paa Alt. Åjar, Telamons Søn, den vældige Helt, hvis sydbøllede Skjold, σάρξ ἑταφόειον, saa ofte omtales i Iliaden, angreb og nedhuggede Haarflokke. Orestes, der hævnaede sin Fader paa sin Moder, forlangte Vaaben for at værge sig imod Furierne, arcanax Deæ, de hemmelighedsfulde Guder, σευραι θεαί.

13. Sic, med oprevet Haar. — Schoeneida. Schœneus' Datter er Atalante, den lette Jægerinde, som ingen Mand kunde overvinde i Køb. Her lader Ovid hende jage

paa Mænalon bjerget i Arkadien; ellers adskilte de senere Mythologer to Atalanter, af hvilke den ene, Schoneus' Datter, havde hjemme i Boootien, den anden, Iastons Datter, i Arkadien.

16. Gressa, Kreterinden, er Ariadne.

17. Cassandra, Priamos' Datter, var Apollos Bræstinde; derfor var hun Bæandler, viltæ, om Hovedet. Ved Trojas Erobring blev hun overfalder af Ajax Oileus' Sen, og sjældent i Minervas Tempel.

23 f. „Gid mine Arme være faldne fra Skuldrerne, før de forbrød sig saaledes!“ — Utilius, s. Her. 1, 67.

25. Dispensia, d. e. damna.

31. „Tydiben efterlod sig den sletteste Grindring om (det sletteste Erempel paa) Forbrydelse“. Her figtes til Fortællingen i Iliadens 5te Sang, hvor Diomedes saerer Aphrodite i Haanden, da hun vil høre sin Sen Aeneas ud af Kampens Hede.

35 ff. Triumphos, s. Tibul. 2, 1, 33. I Overensstemmelse hermed er ogsaa det følgende currus sat i Fleertallet. Triumfatoret bærer altid Laurbærkrans; Triumftoget gaaer til Capitol, hvor han taffter Jupiter, og bringer de Offere, han har lovet i Kampen. Voran Vognen føres Byttet og Fangerne; efter den følger Hæren jublende og syngende: Io triumpho o. s. v. — Comitatus turba, d. e. comitans t. Comitatus kan ikke være Apposition til turba; en saadan sættes aldrig uden et tilføjet Abjectiv, s. Her. 1, 88. Det maa være Genitiv, smlg. Prop. 3, 12, 32.

41 f. „Det var mere passende, om hun havde blaa Plester af Rhys, og paa Halsen bar Mærker af hjælne Tænder“. —

45. Inclamasse, sjænde paa, s. Lucr. 3, 954.

47 f. „Alt trække Skolen ned fra den øverste Rand til Midten af Regemet“. Til medium underforstaes ikke puellam, men tunicam.

51 f. Albo et sine sanguine vultu, d. e. vultu albo et exsangui. Hun er saa hvid som paris Marmor.

54 ff. Da Lignelsen ligesaa godt kunde udtrykkes ved det blotte ut, som ved ut cum, har Hrf. tilladt sig at sætte him i 2det Led, medens han har dette i 1ste og 3die. — Populeas comas, Ævreaspens Øv. — Stringitur, berores, kruses.

57 f. „De længe tilbageholdte Tæarer stode ned over Ansigtet, ligesom Vandet flyber ud fra den faldne Sne“. Billedet er ikke upassende. I Rom ligger Sneen kun fort, men den ligger dog et Døeblik, før den smelter. Abjecta, d. e. in terram iacta.

64. Vultus, Fleertal ligesom ora B. 57, s. Tib. 1, 3, 8.

68. „Læg Dine Haar i Orden igjen og sæt dem paa deres Blads“, egentlig: paa deres Post.

5. (Amores 2, II.)

Cortinna staer i Begreb med at foretage en lang Sørreise. Ovid ønsker, at Skibsfarten aldrig var opfundet, og sildrer hende Havets Farer. Men, skalde disse Forestillinger ikke kunne bevæge hende til at forandre sit Forstået, ønsker han hende en lykkelig Reise og en hurtig Gjenkomst, og han glæder sig allerede ved Tanken om Gjensynet.

1 f. Efter Catul. 64 Beg., s. B. 1 og 15.

3 f. En af de største Farer, Skibet Argo havde at bestaae, var, da det skulle seile igennem Symplegaderne, de frugtelige Klipper, der hvert Døeblik stodde sammen, og da naturligvis knuste Alt, hvad der kom imellem. Men det lykkedes; og fra den Tid, meldte Sagret, stode Klipperne fast. Det var de sorte Klipper, Kvaræau, ved Indløbet til det sorte Hav. Mythographerne sætte denne Begivenhed paa Genreisen til Kolchis; Ovid, der kun søger en almindelig Betegnelse, iagttager ikke dette, men figter, at Argo førte det gyldne Skind igennem dem. Med en hos Digterne ikke ualmindelig Metonymie sætter han Dyret, ovis, i Stedet for dets Skind. Ovis for aries, s. Prop. 2, 26, 6.

5 f. Han ønsker, at Argo var bleven knust af Symplegaderne, og havde drukket det af Argonauternes Lig besmittede Vand; thi da vilde Ingen mere have voret at røe over de store Have.

7. Socios Penates, de fælles Huusguder, de som beskytte Ovids og Cortininas Forbindelse.

9 f. „Hvorfor skal jeg Stakkel dog være hænge for alle mulige Vinde, og angstelig for at de skulle stade Dig. — Egelidus, den som Kulden er gaet af, luun.“

12. Injusti, efter Propert. 1, 15, 12.

13 f. Paa mange Steber hos de gamle Forfattere omtales den Fornoielse, at samle smukke Skaller og brogede, runde Smaastæne paa Strandbredden, s. Prop. 1, 2, 13; Cic. de Oratore 2, 6, 22; Epictet 7. — Bibulus, træstig, er et almindeligt Tillægsord til Sandet.

15. Signanda sc. sunt, maa mærkes, betrædes, smlg. Lucr. 3, 4. Om Udelabelsen af vobis eller vestris, s. Am. til Prop. S. 113.

16. Cæca, s. Luer. 3, 874. Ovid Am. 2, 16, 32.
„Nesten af Veien, naar man kommer udenfor Strandbredden, ud paa Havet, er mørk; man kan ikke see, hvor man gaaer.

17 ff. Et alii, ogsaa Andre, ikke blot jeg alene, ville fortælle Eder om Stormenes og Havets Farer. Quas, quibus, quo, ikke blot hvor disse Farer findes, men og hvordanne de ere. Ceraunia, eller Aeroceraunia, er en høi Klippekyt i det sydlige Cypræa. Latere, at sjule sig, siger Digteren om Bugten, der trækker sig tilbage fra det aabne Hav, ind i Landet.

25 f. Sollicitus sc. est. — Iniquos ventos, de ustidige Vinde, s. Hor. Od. 2, 10, 4; litus iniquum. — Proptam, d. e. tam prope.

27. Triton, Postdons og Amphitrites Søn, kan baade opore og berolige Havet.

29. Fecundæ Ledæ. Som Ledæs og Thydareos' eller Zeus' Børn nævnes Kastor og Polydeukes, Helena og Clytemnestra, Limandra og Philonoe. Her menes naturligvis de to første, s. Prop. 1, 17, 18.

32. Thracisk falbes Lyren efter dens første Mester, Orpheus.

34. Galatea, s. Prop. 3, 1, 45.

35. Efter Propert. 2, 28, 2.

38. Illa aura, den Wind, som bringer Dig tilbage. — Tuos sinus, Dine Sæl, s. Tib. 1, 3, 38.

41 f. Hun skal være saa længelsfuld efter at komme hjem, at hun selv paakalber Binden, og selv tager fat paa Seilene, som om Gofolkene ikke gjorde det raff nok.

44. Nostros Deos, smlg 1, 7, 32.

45. Excipiam humeris, Jeg vil tage Dig paa mine Skuldre, d. e. paa Ryggen, og bære Dig i Land fra Baaben. Alt er tænkt saa simpelt som muligt. Han modtager hende selv paa Strandbredden, og de give sig ikke Lid til at tage hjem, men danne strax en Røbænk af Sandet, og bruge en Rue som Bord.

55 f. Efter Tibul. 1, 3, 93 f.

6. (Amores 2, 16.)

Ovid er reist bort fra Rom, og opholder sig i sin Hovedby Sulmo i det yndige Pæignerland. Man skalde troe, at et Sommerophold paa et saadant Sted maatte være nok til et behageligt Liv; men Corinna er ikke hos ham. Dette Savn er for stort. Han vil hellere befinde sig paa de aller-

uhyggeligste Steder i Verden i hendes Selstab, end i de deiligste Egne, naar han stal undvære hende. Derfor beber han hende indstændig at opfylde sit Øfste, og saasnart som muligt komme ud til ham.

1. Pars tertia, Pæignernes Land var deelt imellem de 3 Byer, Corfinium, Superæquum og Sulmo.

2. Irriguis, s. Tib. 2, 1, 44. Ora, Luer. 1, 22; Catul. 64, 281.

3. „Solen bringer Jorden til at revne ved sit (Himmel-) Legemes Nærhed“, et overdrævent Udtryk om Sommerheden.

4. Canis, Hundestjernen, havde efter Sagnet vandret paa Jorden under Navnet Mæra, og troelig isent Icarios, den venlige Athengær, der modtog og beværtede Dionysos, men selv i denne Anledning blev dræbt af sine Landsmænd. Da han var forsynden, ledte hans Datter, Erigone, og Hundten efter ham, indtil de fundt hans Lig. Da endte ogsaa deres Dage; men Dionysos satte dem alle tre paa Himmelnen, som Arkuros, Jomfruen og Sirius. Icarii er Adjektiv, s. Prop. 4, 4, 26.

8. Pallada, d. e. oleam, Gudinden i Stedet for hendes Gave, s. Tib. 2, 1, 65. — Rarus ager, den løse, lette Jord, mobsat densus, den tætte, lerede. Den første Slags Jord var mest passende til Vin- og Olie-Avl, den anden til Kornavl. S. Virg. Georg. 2, 227-29.

9. Det rindende Vand gjør, at Græset ikke hentørres her, som paa de fleste Steber om Sommeren, men altid reiser sig paa ny.

11. Ignis er ligesom flamma et almindeligt Digterudtryk for den elstede Gjenstand. Men efter at Ovid har sat det, kommer han i Tanker om, at det dog strengt taget ikke er rigtigt, og retter sig selv.

13 f. Medius Polluce et Castore, „midt imellem Kastor og Pollux;“ altsaa paa Himmelnen. I Stedet for den almindelige Construction: medius inter, bruge Romerne ogsaa, ligesom Grækerne, Genitiv, som locus medius regionum earum, medius iugularis et lacerti (Cæsar). Ablativ er meget sjeldent, men staaer dog hos Vell. Pat. 1, 2: Megaram, medium Corintho Athenisque urbem, condidere. — In coeli parti, d. e. particeps coeli, smlg. 3, 9, 51; Luer. 2, 6.

16. Efter Tib. 1, 3, 36. Andre berragte Viene som Forbindelsesmidler; Digteren finder her, at de have deelt Verden, idet de have gjort det muligt for den Ene at komme langt bort fra den Anden.

17. Aut iussissent, Eller ogsaa fulde de have besalet.
Madv. 351 b, Ann. 4.

19. Horridus, ghysende af Kulde.

21 f. „Da vilde jeg endog vove at trænge igjennem Syrternes voldsomme Brænning, og at heise Seil for de ustadige Søndenvinde“. Smgl. Prop. 2, 5, 12.

23 ff. Om Skylla, s. Prop. 4, 4, 40. — Malea, Gyldstspidsen af Peloponnes var meget frugtet af de Søfarende. Den hedder *ἡ Μαλέα* eller *αι Μαλέαι*. Det tilspiede vestros synes at vise, at det er Pluralis, og at Ovid altsaa har gjort det til Neutrum Pluralis, som de latinske Digtere oftere gjøre ved græsse Ord, s. Luer. 5, 30. Denne Forklaring forekommer mig naturligere, end at betragte det som Singularis i Analogie med Tibul. 1, 3, 1. — Om Charibdis, s. Prop. 3, 12, 28.

28. Deos, Skibets Skyssguder, hvis udstaarde Billeder stode paa Dækket.

31. Leander, der saa tidt svømmede over Hællesponten for at besøge Hero, har viist, at, naar man blot elster, kan man godt svømme.

33 ff. „Om jeg end opholder mig paa Jorde, hvor Viinfløkkens Dykning giver Folk nok at bestille; om end Markerne svømme af Beske, og Bonden falder det lydige Vand ind i de Render, hvori han leder det over sine Marker.“

39. Virides Britannos. Efter Cæsar vare de blaa, s. Bell. Gall. 5, 14: Omnes se Britanni vitro inficiunt, quod cæruleum efficit colorem. Men da vi af det samme Sted see, at Farven har lignet Glassets, kunne vi ikke undres over, at Andre have kalt den grøn.

40. Saxa, Kaukasos.

50. Per admissas iubas, d. e. per admissorum equorum iubas.

51 f. Da Veien gaaer over Appenninerne, ønster han, at Berghøiderne maae synke, og at Veien igjennem de dybe Dale maa blive let.

7. (Amores 3, 3.)

Digterens Elstede har været ham utro og brudt sin Ed, men Guderne have ikke straffet hende derfor. Hun har svoret ved sine egne og sin Elsters Øine; henbes Øine ere usfædte, men han har faaet ondt i sine. Enten maa han troe, at der ingen Guder ere till, ellers ogsaa, at de give det smukke Kjøn Lov til hvad det skal være, og deres Straffe kun ramme Mæn-

dene. Over en saabaa Fremgangsmaade kan Digteren rigtignok ikke undre sig; var han i Gudernes Sted, vilde han handle ligesaa; men han heber sin Pige om for Fremtiden at gjøre mindre Brug af sit Privilegium, eller i alt Fald ikke at sværge ved hans Øine.

4. Lusit, hun har bespottet, s. V. 20, = fallere, V. 15 og 44.

5. „Hvid, med Rosenrødt over den hvide Hud.“ Suffusa, s. Luer. 3, 39; Tibul. 2, 1, 55.

8. Longa, høi. Decens, tækkelig, maa paa Grund af Sammenstillingen ogsaa forståes om Figuren.

9. Argutos, sc. oculos, som underforstaaes fra den følgende Sætning, smgl. Prop. 4, 4, 35, „livlige, talende Øine.“ Cic. Leg. 1, 9, 27: Oculi arguti, quemadmodum animo affecti sumus, loquuntur.

12. Forma numen habet, Skønheden har en Guddomskraft; der hoer en Guddom i den. Smgl. 3, 9, 18.

16 ff. „Hvorfor maa jeg lide for en Andens Brøde? I ere dog ikke altid saa grusomme. I forbarmede Eder jo selv over Cepheus' Datter, der fulde døe for sin Moder“. S. til Prop. 2, 28, 22. Male formosa er den, hvis Skønhed bringer Ulykke.

26. „Han er altfor tilbøjelig til at besale, at Pigerne alene skulle have Magt til Alt.“

27. Nobis, ikke „til Vordeel for os“, men „imod os“, ligesom in nos, V. 30.

32. Se for ipsos, s. Madv. 490 c, Ann. 3.

33. Et quisquam etc. Efter Virg. Aen. 1, 48: Et quisquam numen lunonis adoret præterea. Naar en stærk Indignation skal udtrykkes, foretrakker man undertiden det copulative et som Overgangspartikel for det conclusieve igitur, ligesom vi sige paa Dans: „Og saa vil Nogen bryde sig om at offre til Gudernel“ — Focis, s. Tib. 2, 1, 22.

34. „Mænd hør dog have mere Mod“.

35 ff. „Jupiter's Lyn træffe alt Andet end de Piger, der sværge falst. Ellers maatte Mange være trufne af Lyinet. Semele er den Eneste, der er død paa denne Maade, og det ikke fordi hun var trøsø, men fordi hun var opmærksom imod sin Elster, og ventede paa ham. Havde hun flygtet for hans Ankomst, var hun ikke død, og Faderen havde ikke maattet tage sig af det ufuldaarne Foster.“ Den erotiske Digter giver Sagnet den Bending, som han bedst funde bruge.

43. Sine fraude, eller, i den ældre Tib, se fraude, uden
Mæn, usormeent, ustraffet, er et almindeligt juridisk Udtryk.

8. (Amores 3, 9.)

Ei Sorgeligt over Tibul. „Hvis Guder sørge over Men-
nesters Død, maae Elegien, Amor og Venus sørge over Tibuls.
Man siger rigtignok, at Digterne ere hellige og guddommelige;
men de døe dog; kun deres Digte leve“. Ovid havde ikke fjendt
Tibul personlig (f. Tristia 4, 10, 51); her er ingen virkelig
Sorg, kun en Digter, der anstiller Betragtninger over Digterens
Død. Han fremstiller Vibbet af den Afsøde kun igennem de
Træk, han fandt i hans Digte, og som vi endnu finde der,
navnlig i 1, 3, om hans Sygdom i Corcyra. Den benytter
han trolig. Han lader hans Elsterinder, Delia og Nemesis
træde frem. Endelig lader han ham vandre til Elysium og
træffe sammen med de forudgangne elegiske og erotiske Digtere.

1. Si fulde egentlig være gjentaget med mater. — Mem-
non fuldeved Nestors Søn Antilochos, men blev til Gjengjæld
dræbt af Achilles. Hans Morder, Eos, bar den Faldne ud af
Slaget, og sørgede over ham, indtil Zeus skænkede ham Udsæ-
lighed. Efter Andre grad hun endnu beständig over ham, og
hver Morgen saae de Dødelige hendes Saarer i Dugdraaberne.
— Achilles' Morder, Thetis, græder hos Homer allerebe ved
Tanken om, at hendes Søn skal døe. Det efterhomerske Sagn
beretter, at hun efter hans Død grad, indtil Poseidon kom og
trostede hende med det Øste, at han ikke fulde leve mellem
Skyggerne, men immellem Guberne.

3 f. Elegeia. Ἐλέγην er dannet af ἐλέγεια ligesom
ἀληθην af ἀλήθεα; men Analogien er ei fuldstændig. Vi
funne ikke afgjøre, om Ovid virkelig har optaget denne Form
fra Grækerne, eller om han har tilladt sig at danne den selv.
— Indignos capillos, de delige Haar, der ikke have for-
søjet en saa ret Behandling. S. Tibul. 1, 3, 8. — Det
Elegien klager, siger Digteren, at den kommer til at svare til
sit Navns oprindelige Betydning. De Gamle meente nemlig,
at dette fra først af betød en Klagesang, og kom af ἐλέγειν,
at sige ε eller αι, αι! — Elegias Værk er de elegiske Sange;
Tibul, der har frevet saadanne og gjort Elegien berømt, kaldes
derfor tui vates operis, tua fama.

7 ff. Amor sørger og har kostet sine Baaben bort. Paa
samme Maade fremstille Konstnerne ham, f. Ex ved Adonis'
Vig. Nomeren, Geneidens Læser, tenker nærmest paa, at Amor

har funnet førge saaledes over Geneas, og Ovid forsømmer ikke
Lejligheden til at sige Keiserfamilien en Behagelighed, idet han
minder om, at det var i dens Stammefaders, Iulus' Huns,
at Geneas laae Vig og Guden sørgebe. Pulcher Iule, s.
Virg. Aen. 5, 570: forma ante omnis pulcher Iulus.

15 f. Venus blev ligesaa bedrøvet over Tibuls Død, som
da Adonis var blevet drebt paa Jagten af Wildsvinet.

18. Numen habere, f. 3, 3, 12.

21. Ismario, d. e. Thracio, f. Heroid. 1, 46. Orpheus'
Mader var efter Nogle ikke Deagros, men Apollo selv; det er
naturligvis ham, her menes. Hans Morder var Kalliope.
Om Ordfællingen f. Madv. 474 b.

23. Linos, Apollos Søn, var en berømt Sanger, der
kom yndeligt af Tage, efter det almindelige Sagn, idet hans
uflyrlige Lærling Herakles dræbte ham. Nogle af de ældste
Folkesange i Grækenland vare Klagesange over ham. De begyndte med Ordene Αὶ Αἴρος, og kaldtes derfor αἴρων. Ovid
lader Apollo selv istemme en saadan, fjendt hans Lyre nødig
vil, thi den er mere vant til muntre Sange og Dandse. Hvis
Høfternes Læsemaade Et Linon er rigtig, har Ovid tænkt sig
en latinif Overfæltelse af en saadan Sang, og begyndt den
med disse Ord. Og vistnok er det ikke ualmindeligt, at et
lyrisk Digt begynder saaledes midt inde i en Tankerække, f.
Prop. 3, 23, 1; men det synes urimeligt at gjentage en saadan
copulativ Begyndelse. Scaliger rettede det til Aelinon. Jeg
vilde hellere strive Ae eller Eh Linon.

25. Maeoniden, Homer. Alles Læremester.

26. Efter Propert. 3, 3, 52.

27. Summa dies, d. e. extrema, den yderste Dag. —
Avernus, "Aogros, den Sø, hvorover ingen fugle kunne
flyve, fordi der er Nedgangen til Underverdenen. S. Virgils
Geneide, 6te Bog.

30. Penelopes Væv, som hun sneg sig til at pille op igjen
om Matten, f. Odyss. 19, 149 f.

31 f. Nemesis er besunget i Tibuls 2den Bog, Delia
i hans 1ste. Derfor kalder Ovid denne hans første, hin hans
sidste Elsæde.

33 f. Efter Tibul. 1, 3, 23 f. og 26.

37. Cole sacra, f. Tibul. 1, 3, 25.

38. Cava busta, den hule, dybe, Grav.

40. Tanto, den store Digter, som om han derfor ogsaa
havde haft et stort Legeme.

41. Rogales, af rogus, findes kun her.

45 f. Eryx. Dette Øjerg paa Sicilien var berømt ved sit ældgamle Venustempel, der var Stammemoder til mange andre; Rom havde mere end eet Tempel for Venus Erycina. — Sunt, qui negant, s. Tibul. 1, 3, 10. Om Indicativen, s. Madv. 365, Ann. 1.

47 f. Phæacia-ignotum, s. Tibul. 1, 3, 3.

49 ff. Fugientes ocellos, de bortflygtende Øine, et suuft Udtysk for de bønende Øine. — In cineres, over Åsten, s. Tibul. 1, 3, 7 f. — Soror-comas, s. Tibul. 1, 3, 7 f.

53 f. Priorque, d. e. Delia. — Oscula, Mund. Om Skiffen, s. Tibul. 1, 1, 62.

57. „Hvorsor søger Du over mit Tab? Det er jo ikke Dig, men mig, der har mistet ham.“

58. Efter Tibul. 1, 3, 60.

59. E nobis for nostri, usædvanligt, og tvertimod Regelen, s. Madv. 284, Ann. 1.

60. Efter Tibul. 1, 3, 58.

62. S. ovst. S. 35 og 38.

63 f. Gallus, s. ovfr. S. 61. Ovid vogter sig vel for at fornærme August. Han indrømmer kun da Gallus en Plads i Glyptum, „hvis Besyldningen for at have frækket Vennen er fals“. Det var nemlig, fordi han ved et Drifkelag havde talt ilde om August, at han fik sin Plads.

66. Culte, dannede, smagfulde Digter. — Numeros pios d. e. piorum.

68. S. Propert. 1, 17, 24.

M. Annæus Lucanus

blev født i Corduba i Spanien omrent Aar 38 efter Chr. Hans Farader var en romersk Ridder ved Navn Annæus Melæ; hans Farfader var den bekjendte Rhetor M. Annæus Seneca. Lucan var kun 8 Aar gammel, da han kom til Rom for at opdrages af sin Farbroder, Philosopheren L. Seneca, sammen med den vordende Keiser, Nero. De to Meddisciple blev snart ikke blot Venner, men og Rivaler. De strove begge Taler og Digte, declamerede og reciterede for et stort og fornemt Publicum, og gjorde overordentlig Lykke. Den Enne havde et ualmindeligt Talent; den Anden var Fyrste, og man begriber let, at den forsængelige Fyrste nødig talte en talentfuldere Medbeiler. Saaledes faldt det ham engang ind, medens Lucan var midt i en Forelæsning, pludselig at tilsiige et Senatsmøde, hvoreved han berøvede ham næsten alle hans Tilhørere. Lucan drillede til Gjengjeld Keiseren saa godt han kunde, og han, der havde begyndt sin digteriske Lovebane med at strive Lovtaler over Nero, Neronia, skrev nu kun Smædevers over ham. Endelig var han Medvæder i den Sammensværgelse mod Keiseren, som L. Piso anstiftede Aar 65. Da Sammensværgelsen blev opdaget, sogte han forgjøres at frelse sig ved at angive sine Medstydige, til sidst endog sin egen Moder. Men det hjalp ikke; Nero fordredede hans Død. Da skrev han et Brev til sin Farader, for at bede ham at rette nogle Vers i hans Pharsalia, aabnede Aarerne paa sig, og døde, idet han citerede et Vers af sit eget Digt om en døende Soldat.

De mindre Digte, Lucan havde forfattet, ere tabte; men vi have hans Hovedværk, et usuldent episk Digt om Borgerkrigen imellem Pompeius og Cæsar, ved Navn Pharsalia. Dette Ord er Femininum-Singularis; men det kan ikke betegne Stedet, Pharsalos, som hos Catul. 64, 37, og øste

hos Lucan; thi saaledes pleiede de Ganile ikke at benævne deres Digte. Det er et Egennavn for Digtet ligesom *Odyssea*, *Ilias*, *Ophais* o. a. Lucan betragter Slaget ved Pharsalos som Hovedpunktet i Borgerkrigen. Derfor begynder han sit Værk saaledes: *Bella per Emathios plus quam civilia campos Iusque datum sceleri canimus.* Han sildrer Borgerkrigens Nedsæt med stor Pathos, men mener dog, at man ikke bør forse derover, da det var Væringelsen for Keiserdommet og de lykkelige Dage under Neros Regjering. Men medens han i Begyndelsen af Værket omtaler Keiseren paa denne Maade, er han i de sidste Voger fuldstændig Republikaner. De 10 Voger, vi have, gennemgaae Historien fra Borgerkrigens Udbrud indtil Cæsars Kamp om Alexandria. Vi vide ikke, hvor langt han vilde have forsat sit Værk, og kunne ikke opdage nogen afrundet Plan deri. En saadan har maaskee set ikke eksisteret. Det er frevet stykkevis, og oplæst stykkevis, og fortjener mere Navn af et historisk end af et episk Digt. Det udmarkar sig ikke ved Phantasie eller ved poetisk Opfattelse af Charaktererne, men ved et glimrende og kraftigt Foredrag. Quintilian har Ret i, at Lucan nærmere burde regnes til Talerne end til Digterne (Smgl. Martial. 14, 194). Det er en Taler efter Tidens Smag. De opstrukne Foelleser og de pigvante Sententser ere ofte usandt; men den, der ikke stødes altfor meget ved disse Fejl, maa finde det Hele ikke blot smukt og pynteligt, men ogsaa fuldt af Kraft og Varme. Lucan er næst efter Virgil Romers berømteste Epiker. Baade Samtiden og Eftertiden satte ham meget højt, og han har endnu haft stor Indflydelse paa Dante, Ariost og Tasso.

1. (Første Bog, B. 83-395.)

Efter en Indledning til Keiser Nero og en Udvikling af Borgerkrigens Marsager begynder Lucan B. 183 den egentlige Fortælling. Cæsar kommer ilende fra den anden Side Alperne til Rubico, Italiens Grænse. Efter nogen Betenkning overstrider han denne og rykker ind i Ariminum til Beboernes store Forsvarsel. De fra Rom forbrevne Tribuner komme til ham og opfordre ham end mere. Han sammenkalder Soldaterne og opfordrer dem til at følge sig til Rom. Stemningen er

uklar, indtil en Primus Pilus, Lælius, tager Ordet i Hærens Navn, og lover, at de ubetinget ville følge ham, hvorhen han fører dem. Efter denne Udtalelse giver hele Hæren sit Vibald tilskjende. Krigen er besluttet, og Cæsar samler sine Legioner fra hele Gallien.

Det er i sin Orden, at Digteren udmaler Cæsars Betenkelsigheder ved at gaae over Grænsen, om det end i Virkeligigheden er meget tvivlsomt, hvorvidt en saadan Standsnings har fundet Sted, og den befjende Fortælling hos Suetonius (Iulius 31 f.) med de saa tidt gjentagne Ord: *Iacta alea est*, vistnok kun har uddannet sig efterhaanden, maaskee endog under Indflydelse af Lucans Digt. Det er ligeledes i sin Orden, at Digteren finner en Person, som Centurionen Lælius. Men vi kunne ikke billede den Maade, hvorpaa han har forrykket Begivenhederne og forskyret Historiens Sammenhæng. Cæsar kom ikke ilende fra Gallia Transalpina; han havde opholdt sig hele Vinteren i sin Provinds Sonden for Alperne, og det var fra Ravenna, at han drog Underhandlinger med Senatet. Da endelig al Underhandling stræbede, og Senatet besluttede, at Cæsar skulle afskedige sin Hær inden en bestemt Dag, eller ogsaa erklæres for Fædrelandets Fjende, nedlagde Tribune Mr. Antonius og Q. Cassius deres Indsigelse imod denne Beslutning. Senatet kom i Oprør over Intercessonen, og efter flere volksomme Scener lykedes det Consulen Lentulus, d. 7de Januar 49, at sætte en ny Beslutning igennem, hvorefter de to Tribune skulle forlade Rom inden 7 Dage, og alle de andre Embedsmande skulle førage for, ne quid res publica detrimenti caperet. Antonius og Cassius flygtede strax fra Rom, og det er vel sandt, at de mødte Cæsar i Ariminum (Cæsar B. Civ. 1, 8); men Efterretningen om, hvad der var foregaaet i Rom, havde Cæsar allerede modtaget i Ravenna (B. Civ. 1, 5). Det var den, der bevegede ham til at sammenkalde Soldaterne af den 13de Legion, og spørge dem, om de vilde følge ham til Italien for at forsvarer sig selv og opretholde Tribune Magten. Hørst efter de havde lovet ham dette, var han i Stand til at føre dem over Grænsen og rykke ind i Ariminum.

185. Ceperat, b. e. conceperat.

186 ff. Ingens sættes med Glid imod det foregaaende parvi, ligesom clara imod obscuram. Det var vel en lille Glod, men gangen havde meget at betyde; det var Krig imod hele det store Fædreland. Naar Lucan har fremstillet Fædrelandet for os, er det ikke den Dea Roma, som Konstnerne afbildede i Mi-

nervas Signelse, men et Villede, han selv danner sig. Hun er turrigera, d. e. hun bærer en Taarn- eller Muurkrone paa Hovebet, det almindelige Tegn, hvorved man pleiede at karakterisere Stadgudinderne. Hun er gammel og graahaaret; Rom havde jo staet i 700 Aar. I dette Dieblit er hun meget bedrøvet. Det ubslagne og revne Haar og de nøgne Arme ere Sorgens Tegn.

195 ff. Han paakalder Roms Hovedguddomme. Den capitolinske Jupiter, som tordner fra det tarpeiske Bjerg, s. Prop. 4, 4. (Ordet tonans maa ikke forlede Nogen til at tænke paa Jupiter Tonans' Tempel; det blev først opført af August, og laae ikke paa det tarpeiske Bjerg, men ved Oprgangen der til). Roms Venater, der havde ældgamle Templer baade i Rom og i Lavinium. Man antog, at det var Eneas' Huusguder; som han havde bragt med fra Troja. De ere altsaa Phrygii, d. e. trojanske, og tilshøre Eneas' Slægt, som Cæsar efter Sonnen Julius, hvis Navn han selv mente at bære, kalder Iuleus, med langt e, ligesom paa Græs Ιούλειος. Rapti secreta Quirini, Hemmeligheden ved Divinus' Vorrtagsel, d. e. den hemmelighedsfuldt borttagne Q., s. Prop. 4, 4, 41. Romulus var jo efter Sagnet forsvunden i et Vorbenveir, og bleven til Guden Divinus. Iupiter Latialis eller Latiaris, for hvem man hvert Aar holdt feriae Latinae, dykedes paa Toppen af mons Albanus. Tillægsordet celsa viser, at Lucan ved Alba ikke tænker paa Staden Alba Longa, men paa hele Egnen og Bjerget. Endelig paakalder han Vestas evige Ild, og Roma selv, der havde viist sig for ham.

201 f. „Her kommer jeg efter at have seiret allevegne baade til Lands og til Vands, endnu i dette Dieblit Din Soldat, naar jeg blot maa faae Lov til at være det.“ Man havde jo nemlig beslet ham at nedlægge Baabnene og afsædige sin Hær.

203. Ille erit nocens, „Den er den Skyldige“; futur., fordi han mener, at det vil vise sig saa, naar Alt klaras.

204 ff. Efter denne korte Bevænkning rykker Cæsar frem. Ogsaa Løven standser først et Dieblit, naar den seer sin Hjende, ligesom for at samle sig; derpaa slaaer den sig med Halen og brøler, og endelig, naar den er truffen af et Spyd, spræter den lige ind imod sin Hjende. — Tumidum, s. ndfr. B. 217. — Squantia, tørre, øde Marker. — Ästifer er egentlig „hedebringende“, og bruges saaledes af Lucrets og Virgil om Hundestjernen. De senere Digttere bruge det ogsaa om Landene, saa at det kun betyder „heb.“ — Sub sedit, s. ndfr. 327. Madv.

335, Ann. 3. — Levis, den sette, hurtige Maurer. — Hæreat; Conjunctionen viser, at si staer i Betydningen etiamsi. — Per ferrum, igjennem Jernet, d. e. i Jernet, saaledes at den netop berved trykker det længere ind i sig. Smgl. Seneca de Ira 3, 3: Gaudent feriri et instare ferro et tela corpore urgere et per suum vulnus exire. — Securus med Genitiv, uden at bryde sig om en Ting, findes kun hos Digiterne; s. Madv. 289 b.

214. Rubicon. Skjøndt Navnet er reent latinist eller italiensk, har Digteren dog givet det en græs Endelse, en Maade, hvorpaa man undertiden, især fra Augusts Tid af, sogte at vise Verdom. S. ovfr. B. 197. Prop. 2, 28, 47; 4, 4, 9. Lucan kalder den puniceus, „rød“, aabenbart i den Tro, at den har faaet sit Navn af sin Farve. Jeg veed ikke, om dette blot er en Formodning af ham, eller om Rubicos Vand virkelig er jernholtigt, eller af nogen anden Grund rødligt. — „I den hede Sommer har Globen kun lidt Vand og sniger sig frem paa Bunden af Dalene; men den danner dog en bestemt Grændse mellem Gallien og Italien. Om den copulative Forbindelse med et, s. til Prop. 3, 12, 36. Tibul. 1, 1, 46. Ausoniis, d. e. Italis, s. Prop. 4, 4, 43.

217 ff. „Men nu gav Vinteren den Kræfter, og Bølgerne vare stegne, fordi det allerede var den tredie regnfulde Maaned, der herskede med sit tunge Horn, og Bjergenes Sne oplosstes af Østenwindens vaabe Rust.“ Det var, som vi have seet i Indledningen, i Begyndelsen af Januar, altsaa i den tredie Regnmaaned i Italien; thi Vinterregnen begynder med November. Cy nthia kalbes Diana af Bjerget Cynthus paa Delos, hvor hun fulde være født. Da Diana betrages som Get med Luna, oversøres ogsaa alle hendes Tilnærvne paa denne. I Regnveir seer Maanen tyk og taaget ud, gravida. Alpes sætes undertiden hos Digitene for snebedækkede Bjerger overhovedet. Maar de her siges at oploses, resolvi, er det naturligvis kun, hvad Sneen angaaer.

220. „Hestene sættes først paa voers imod Globen for at bryde Strommen“. Sonipes er sikkert et Udryf, der skriver sig fra de ældste latinistiske Digitere. Vi finde det hos Catul og Virgil; s. ndfr. 294.

225. Temerata iura, „den krænkede Ret“, smgl. Ovid. Am. 3, 9, 63. Senatet har krænket de Nettigheder, Folket havde givet ham. Derfor vil han fra nu af ikke mere storte sig paa Netten, men paa Magten.

228. Noctis tenebris, i Nattens Mørke, smlg. Prop. 1, 17, 21.

229 f. Efter Ovid. Met. 7, 777: Non ocior illo Hasta nec excusæ contorto verbere glandes. De Baleariske Slyngekastere vare berymte, og tjente ofte i de romerske Hære. Verber er Nebet, Slyngen, hvormed Blæfuglen udkastes. Parthernes Skif, paa Flugten at syde tilbage paa Følgerne, omtales østere, s. Hor. Od. 1, 19, 11; Virg. Georg. 3, 31.

231 f. „Paa den Tid da Stjernerne flygtebe for Solens Glæ, og kun lode Lucifer blive tilbage.“ Ut er en Conjectur af Grotius; Høfste have et.

234. Sponte Num, efter Gudernes Willie. Sponte med Genitiv findes kun i Selvalderen, men er da ikke ualmindeligt, s. 9, 574.

237 f. Lituus, Luren, var et langt Instrument, brugt i den øverste Ende, ligesom Augurernes Krumstav, der havde samme Navn. — Classica, Signaler, s. 373.

239 ff. Iuventus - deripiunt, s. Madv. 215 a. — Quæ pax longa dabit. Man havde i lang Tid ikke brugt Baabnene; man gjemte dem egentlig kun som ørværdige Minnder i Lønkamrene, in penetralibus, ophengte ved Penaternes Billeder. De vare derfor ogsaa i daartig Stand. Skjoldene vare fluentes, d. e. flappe, flubrende; Røderet var gaet fra, og den nøgne Vibiesletning kom til Syne. De runde Skjolde, parmae, clypei, vare nemlig ikke som de lange, scuta, sammenfattede af Treplader, men slettede af Vidier. — Invadunt, de gaae ind i Skjoldene, for de tage dem paa. Udrykket er dannet efter det græske τείχεα δύρεν.

245. Celsus. Cæsar var virkelig høi af Vært, s. Sueton. Jul. 45. Nu var han vel endog til Hest.

247. Sub pectore, s. Prop. 1, 15, 31.

249. Tristi damnata loco, dømt til en ørlig Plads.

252. Orbe sub Eoo, under den østlige Himmel.

253. Errantes domos, omflakkende Boliger, som Nomader.

254 ff. Senonerne skulde være komne fra Gallia Lugdunensis, og igjennem Gallia Cisalpina vore trængte ind i Italien, hvor de nedsatte sig paa Umbriens Ryg med Hovedstaden Sena Gallica. Det var dem, der indtog Rom År 390, smlg. Iuv. 8, 234. Cimbrerne og Teutonerne kom rigtignok aldrig til Ariminum; det er oratorisk Overdrivelse; hine blev i Overitalien; disse kom ei engang over Alperne.

Martem Libyes, d. e. Karthagerne i den 2den puniske Krig. Hannibal trængte vel ab en anden Ven ind i Italien; men Hasdrubal kom netop ab denne Ven til Metaurus.

258 f. Timuisse, s. Mdv. 407 A. 2. Vox - credita, man betroede ikke Smerten nogen Stemme, vovede ikke at lade den ytre sig.

259 f. „Der var saa rygt som ved Vintersolhverv, naar ingen fugl synger paa Landet, og Havet imellem Landene er blik stille.“ De Gamle sagde, at der altid herstede Windstille 7 Dage før og 7 Dage efter den korteste Dag, thi i denne Tid udrugebe Jæsfuglen sine Egg ube paa Havet.

262 f. Dubiæ in proelia, tvivlaadig, om han skal kæmpe eller ikke. — Addunt, s. Ovid. Am. 1, 7, 1.

264. Laborat, d. e. studet, forbundet med Acc. m. Inf., ligesom dette Verbum, s. Mdv. 396 a.

266. Ancipiti urbe, fra hen wedelete By.

267. Minax iactatis Græchis. Senatet truer ved at tale om Græcherne og minde om deres Skæbne.

269 ff. Antonius og Cæstus lebsagedes af C. Scribonius Curio, der havde været Tribune bei foregaende Åar, en Mand, hvem man i sin Tid havde betragtet som Trihedens ivrigste Ven, og som syntes at holde med Pompeius, indtil Cæsar bestak ham ved at betale al hans uhyre Gjeld. Da gik han over til Cæsars Partie, men skulde i Begyndelsen sin Overgang med stor Smidhed, og lod, som om han kun var Trihedens Talsmand. Da Pompeius' Venner fordrede, at Cæsar skulde nedlægge Baabnene, forlangte Curio, at baade Pompeius og Cæsar skulde gjøre det. Dertil sigte Ordene: armatos plebi miscere potentes, at sætte de bevæbnede Mægtige like med Almuen.

275. Traximus, jeg har udhalet, forlænget Din Magt, Din Commando.

279. „Lad Din Seir gjøre os til Borgere!“ d. e. give os Borgersritheden igen.

281 f. „Opstættelse har altid stædt den Forberedte. Man skal dog udstaae den samme Mære og samme Fare, men det kostet meget Mere.“ Pretium er ikke Betaling for Kampen, men den Betaling, som Kampen medfører og fordrer, altsaa ikke Ven, men Vøde. Smgl. Catul. 77, 2: Ruse, mihi frustra necquidquam credite amico! Frustra? Imo magno cum pretio atque malo.

283. Geminis lustris. Ablativ om Tidens Varighed er ikke ualmindelig i Sølvalderen, s. Mdv. 235, A. 3. — Cæsar havde bestyret Gallien fra Aar 58. De 10 Aar ere altsaa egenligt ikke forløbne; det er først Begyndelsen af det 10de.

284. Pars quota. Hvor ringe en Deel er ikke Gallien af hele Verden, som Du nu efter et Par heldige Slag kan underkaste Dig ved at blive Herre over Rom?

287. Aut for nec, s. Mdv. 458 c, A. 2.

288 f. „Du vil neppe engang undgaae Straf, fordi Du har undertryukket de fremmede Folk.“

289 f. Skjønt Pompeius var 7 Aar ældre, var han dog blevet Cæsars Svigersøn, da han Aar 59 øgte hans Datter Julia, for derved at styrke den imellem dem indgaaede Forbindelse. Hun var rigtignok bør Aar 54, og det Barn, hun havde født, ligeledes; men Taleren betragter dog Svigerfædret som eristerende endnu, og finder det grueligt, at Svigersønnen vil berøve Svigersønneret sit Imperium. Regnum er et lidet passende Udtryk derfor, thi Republikken bestod jo endnu. Det passer bedre i B. 315 og 334, som en Bestyldning imod Mobbarten.

294 f. Eleus sonipes, Væddeløbshesten. Den betegnes efter de berømteste af alle Væddeløb, de olympiske. Før Væddeløbet begyndte, stode Hestene forspændte i Carceres, Indelukker, der aabnedes alle paa een Gang, naar Løbet fulde begynde. De vare lukkede ved Gitterbølle. Allerede før de aabnes, giver Hesten sin Utaalmodighed tilkjende, og sætter Bringen imod Bommen for at styrte ud paa Banen.

301. Arctous, s. ndfr. 371, et hos de senere græsste Digttere og hos de romerske Digttere fra Sølvalderen ikke ualmindeligt Adjektiv.

305. Tirone, collectivt, ligesom miles B. 312 og 342, veteranus 345.

306. In classem, „for at blive til en Flade.“ Smgl. Catul. 64, 350.

306 f. „Man giver Befaling til at jage (forsølge) Cæsar baade til Lands og til Vands.“ S. Mdv. 396 A. 3.

309 ff. „Nu angriber man os, da jeg begunstiges af Lykken og af Guderne, der falde mig til det Høieste.“ Seundis rebus, i Medgang, for det almindelige bene. Superi-summa. Lucan har med Glid brugt det samme

Ord, og sikkert tænkt paa, at Cæsar ved sine Bedrifter fulde have banet sig Vej til Himmelten.

312. Subitus miles om Soldater, som ere udskrevne pludseligt og uden tilbørlig Orden, sliger ogsaa Tacitus. Livius falber Saabanne subitarii milites.

313. Marcellus. Baade det foregaende Aars Consul, C. Marcellus, og Consulen Aar 49, M. Marcellus vare ivrige Pompeianere. Lucan mener sikkert den Sidste, der ifølge sin Stilling skt Lejlighed til at træde mere frem. Han syntes vel i Begyndelsen at høre til de mere Moderate; men snart var Ingen mere ivrig, end han, for at faae Cæsar erklæret for Fædrelandets Fjende og en Hær sendt imod ham. — Nominata vana Catones, Folk som Cato, der kun ere tomme Navne. Der var kun een Cato, den berømte M. Cato, der dræbte sig selv i Utica. Om Fleertallet s. Mdv. 50 A. 4.

314. Scilicet. „Jeg kan tænke,“ med Indignation. — Extremi, d. e. postremi, de allerringeste Personer; empti, hvis Stemmer han har fjøbt. Cæsar selv vilde albrig have nedbladt sig til at komme med en saa usand Bestyldning imod Pompeius; det er kun de senere Declamatorer, der legge ham Eligt i Munden. Saaledes lader ogsaa Petronius (c. 122) ham slge: Aut qui sunt, qui bella movent? Mercedibus empiae et viles operæ.

316. Ille reget, d. e. Licebit ei rexisse. Pompeius triumferede over Africa Aar 81, i en Alder af 25 Aar. Han funde altsaa ikke engang være Medlem af Senatet, endstige beklæde et overordnet Embete med Imperium, hvilket dog altid var betragtet som en nødvendig Betingelse for at triumfere. Det var Sullas sørgne Kunst, der indrømmede ham denne Hære, skjønt han kun var Ridder.

318 f. En Hungersnød i Aaret 57 gav Anledning til, at Pompeius blev udnevnt til Curator annonæ paa 5 Aar. Vi vide, at P. Clodius beskyldte Pompeius for selv at have fremført Hungersnøden, for derved at opnaae denne indflydelsesrige Post.

319 ff. Det er bekjendt, at Pompeius i Aaret 52 som Eneconsul, da Sagen om Clodius' Mord fulde paadømmedes, lod Domstolen omgive med militair Vagt. Han angav vel som Paastub, at det var nødvendigt for at holde Orden, men Ingen tvivlede om, at det ogsaa var en Demonstration imod Milo. — Triste hører til minantis,

ligesom B. 353: *incerta fremit.* S. Mdv. 302. Adverbiet tristiter findes ikke.

326. *Docilis viciisse magistrum,* saa lævviligt, at han overgaer sin Læremester, s. Mdv. 419 og 407, A. 2. Allerede Sertorius havde faldt Pompeius Sullas' Discipel, og selv Cicero beskylder ham et Par Gange i sine Breve for at have højt til at efterligne Sulla.

327 ff. Det gaaer Pompeius ligesom Tigrene, der aldrig ophøre at rase, naar de først have faaet Blod paa Landen. Tigrene i Hyrcanien, ved den sydlige Kyst af det Caspiske Hav, omtales oftere hos de Gamle, s. Virg. Æn. 4, 367. *Matrum dum lustra sequuntur,* „medens de følge Moderens Leie,” b. e. allerede medens de ere Unger og endnu ikke gaae paa egen Haand. *Altus crux;* det dybe Blod, de dybe Blodstromme. — Magne. Det er med Ironie, at Cesær bruger dette Tilnavn, som Sulla i Borgerkrigen havde givet Pompeius, og som denne selv antog efter Krigen med Sertorius. — Nullus, s. Mdv. 455, A. 5.

335. *Ille tuus Sulla, den Sulla,* Du elster og efterligner. Han neblagde dog Dictaturet og døde som privat Mand.

336 ff. Paa øgte Rhetorios laber Lucan Cesær nebsætte Pompeius' Bedrifter. „*Skal den Mand nu tilslbst kæmpe med Cesær,* som før kun har kæmpet med omflakkende cælicke Sørøvere, og fort en Krig i Pontus mod Mithridat, der allerede i Kørveien var ubdmattet af Lucullus, en Krig, som han dog først med Nød og Neppe sik endt ved Gift?” Det Sidste er iørvigt usandt. — Krigene endte med Mithridats Fordrivelse og Tigranes' Overgivelse, Mar 66. Mithridat døde først 63, da hans Son Pharnakes havde reist sig imod ham, og han døde ikke ved Gift, men, efter at han forgjæves havde forsøgt dette MidDEL, lod han sin Slave dræbe sig.

339 ff. „*Hvis jeg skal miste Lønnen for mine Anstrengelser, Triumfen,* fordi jeg ikke har adlydt Senatet og affediget den seirige Hær, saa lad Hæren dog faae den Løn, som følger med Triumfen, lad den triumfere under en anden Ansærer!” En *Captatio benevolentia*, som Cesær aldrig kunde have nedladt sig til. Enhver Solbat vilde have leet ad ham, naar han havde talt om, at de skulle triumfere under en anden Fæltherre; Sligt var umuligt efter romerske Forestillinger.

343 ff. Fra den Tid, da de allerkattigste Borgere, capite censi, gjorde Krigstjeneste, pleiede man, naar Ejendomme vare omme, at forsørge dem ved at give dem Jord, og an-

legge Veteran=Colonier. Saaledes varer ei blot Sullas, men og for en stor Deel Marius' og Pompeius' Soldater blevne forsørgeede. Cesars Hær kunde altsaa have et lignende Krav. Men fun en Rhetor kunde falde paa at spørge, om Sørøverne varere mere værdige til en saadan Forsorgelse. Det var en Forholdsregel af en ganse anden Art, da Pompeius, efter at have overvundet Sørøverne, troede at maatte sikre sig imod dem for Fremtiden ved at give dem Jord og nøde dem til at tage fast Bolig. De Stæder, som saaledes befolkedes, Øyme i Achaja, og nogle Stæder i Cilicien, navnlig Soli, der fra den Tid kaldtes Pompeiopolis, blevne naturligvis ikke romerske Borgercolonier.

347. *Iam pridem,* s. Catul. 64, 374.

348. *Vires facere* for comparare bruger ogsaa Objectivit.

354. *Quamquam* hører fun til Objectivet: „hvør blodtørstige de enbog bare.” Smlg. Iuvenal 4, 60. Hos de Ældre sættes fun quamvis paa denne Maade.

356 ff. *Summi,* b. e. primi. Ordføreren er den første Centurion ved den første Manipel, den Fornemste af Alle, der varer tilførs. Han har endvidere en Egekrands, corona civica, som man sik, naar man havde frelst en Medborger i Kampen. Emeritus er her blot det Samme som meritus, fortjent. Quercus for corona querna, som ovis for pellis ovilla, Ovid. Am. 2, 11, 4. Referre, at vise, tilbagefalde i Grindringen. Som Object havde det været naturligere at sætte servatum civem, end præmia servati civis. Det er noget tautologisk, at Krandsen viser, han er bleven belønnet.

359. *Rector,* b. e. ductor. Han styrer, fører Romernavnet imod Fjenderne.

365. „*Vil Du finde Dig i,* at Romerne vanslægte, og Senatet spiller Konge.” Degenerem b. e. degeneratam; Objectiv for Participium, s. Catul. 64, 80. Togam, b. e. togatos.

369 ff. Denne Haand har roet over til Britannien, og slaaet Bro over Rhinen, for at lade hele Verden ligge overvundne bagved sig. Arctoo; Rhinen var omtrent Romerrigets Nordgrænse.

372. „*Det er mig lige saa nødvendigt at funne,* som at ville udføre Dine Besællinger;” b. e. Du kan ikke befale mig Noget, som jeg ikke baade kan og vil udføre; Din Besælling giver mig ei blot Billie, men ogsaa Kreftet til Alt.

373. Est, d. e. erit. „Jeg vil ikke betragte den, som Borger, v. s. v.“

374. Decem castris, i 10 Leire, d. e. 10 Felttog, 10 Mar.

377. Plenæ partu, d. e. gravidæ.

378. Tamen. Forseiningconjunctionen quamvis foran invita dextra mangler. Smgl. Sall. lug. 55: in adverso loco victor tamen virtute suisset.

380. „Saa stal Leirmontens Flamme smælte Gudebilledeerne.“ d. e. Saa vil jeg kaste Gudebilledeerne i Øvnen, at vi kunne slæae Mønt af Metallet. Moneta kaldtes Mønten i Rom, fordi den laae ved Juno Monetas Tempel. Castrensis m. er den, som Hæren indretter til sit eget Brug.

381 f. Byder Du mig at slæae Leir paa de Høiber ved Tiberen, der beherste Rom, d. e. paa Janiculus, vil jeg gøre det usorfærdet. Hesperios, d. e. Italos, ligesom ovfr. 216 Ausoniis. Metator, sc. castrorum.

383: In planum effundere, nedstyrte.

385 f. „Selv om den Wy, Du vil have ødelagt, er Rom.“

387 f. „De løftede Hænderne højt i Veiret, og lovede ham deres Ejendomme, til hvilken Krig han end kalde dem.“

390 f. Robore, smgl. Catul. 64, 107. „Træet høies, og det brager, naar Skoven enten bliver trykket ned til Jorden, eller igjen reiser sig op i Luftten.“

392 ff. „Da Cæsar saae, at Soldaterne optogé Krigen saa berevillig, og at Skæbnen drev ham frem, samlede han de Cohorter, han havde spredt over hele Gallien for at holde de nylig undertvungne Folk i Ave.“ I det følgende udfører Lucan dette meget omstændelig, og gennemgaaer og charaktererer de enkelte galliske Folkesærd.

2. Niende Bog, V. 511—86).

I 9de Bog fortæller Lucan, hvorledes Cato efter Slaget ved Pharsalos samler Levningerne af Pompeius' Partie, og med en anselig Flaade lander paa Cyrenaicas Kyst. Der støder en ny Flaade til ham. Det er Pompeius' Enke og hans Son Sextus, der komme fra Egypten, og bringe Efterretningen om Pompeius' Død. Cato holder en sandbru Rigtsale over ham, og, sjældt Mange meente, at Krigen nu var endt, og ønskede at vendte hjem, lykkes det dog Catos kraftige Tale at holde Størstedelen af Hæren samlet, og bevæge den til at forene sig med den numibiske Konge Tuba. Pompeius' Sønner seile over Syrterne, men lide meget af Storm og Skibbrud. Cato gaaer tillands igjennem Ørkenen, og lader ikke mindre af Storm og Flyvesand, Hede og giftige Slanger. Dog kommer han tilført lykkelig til Leptis.

Hele Bogen er en Lovtale over Cato, der var Gjenstand for Lucans første Beundring. Især opholder Digteren sig ved hans Vandring igjennem Ørkenen. Vi læse ogsaa hos Strabo om denne 30 Dages Marsch igjennem den brennende Sandørken med en Hær paa over 10,000 Mand, hvor Cato selv bestandig var tilførsels. Men Lucan har givet os en overdrevne Skildring deraf, udsmykket med Træk, som ere laante fra Alexander den Stores Historie. Han lader f. Ex. Soldaterne bringe ham en Smule Vand, de have fundet; men Cato vil ikke drifte alene, og holder det ud paa Jorden for Hærens Ønde. I det her i Samlingen astrykte Stykke (V. 511—586) lader han Cato, ligesom Alexander, besøge Ammons Drakel. Men Cato er større end Alexander. Han bryder sig ikke om at høre Draklet. Ammons Drakel med den derefter benævnte Øase, Ammonium, laae rigtignok ikke i Ørkenen ved Syrterne; den laae i Mørhedens af Egypten, nemlig kun 12 Dagsreiser Vesten for Memphis; men Lucan har formodentlig forverret Ammonium med Hammanenterne, en garamantisk Stamme, som nok kunde ligge paa Catos Vej. Overhovedet robe de Skilbringer af Africas Geographie og Naturbeskaffenhed, der indtage saa stor en Deel af denne Bog, en nærværdig Uvidenhed, i Forbindelse med en stor Lyst til at udmale Gjenstande, hvorom Hrf. har de allerfuldkomnestre Forestillinger.

511 f. Ammons Tempel er efter Lucan det eneste i hele Libyen eller Africa: ja nedf. V. 517 f. udvider han høis Omraade endog til Ethiopiaen, Arabien og Indien. Det ligger i de raae Garamanters Land. Disse høede fra Bagradas-Flodens Kilder imod Øst, ikke blot i den sydlige Deel af det nuværende Tunis og Tripolis, men de havde og et Hovedsæde i Dagen Phazania, det nuværende Fezzan, S. f. Syrien.

512. Corniger kan Hrf. ikke have stavet; der strider imod V. 514: sed tortis cornibus. Her maa have staaret et Ord som „sandfigende“. Man har tent paa sortiger eller sortiser; maastee rigtigt, sjældt sortes (s. Tib. 1, 3, 11) ikke var det Slags Drakel, der anvendtes her. — Den ægyptiske Guddom Ammon havde Bædberhoved. Graferne gjorde ham til Get med Zeus, og fra Alexander den Stores Tib.

hvem Guden fulde have erklæret for sin egen Søn, fremstillede de ham oftere i Konsten, men ikke med et heelt Vædderhoved; de gave ham kun Vædderhorn paa et for Resten menneskeligt Hoved.

519 f. „Et Tempel, som ikke i Tidens Løb er blevet fræknet ved Rigdomme.“ Mange havde sagt, at fattige Gaver vare Guderne lige saa kjærkomme, som rige, eller endog meent, at Menneskeheden var bedre dengang, da man kun hjænkede fattige Øffere, som Tib. 1, 10, 19. Sølvalberens Rhetor gaaer endnu videre, og betragter kostbare Gaver ligefrem som en Krenkelse af Guddommen.

520 f. Morum priorum numen, den gamle Skits Hellighed.

522. *Esse locis superos.* „At Guderne ere paa Stedet.“ *Locus for his locis, ligesom loco for hoc loco.*

523 f. Quicquid etc., d. e. hele Ørkenen imellem Tripolis og Pentapolis eller Cyrenaica. Leptis er den østligste By i Tripolis, Berenike den vestligste i Cyrenaica. Berenicis er denne Byes Gebet. Det er for Resten en Fejl, naar Lucan tillægger Leptis et taalelig varmt Clima, men kalder Berenike brændende hed; denne ligger kun lidet sydligere end hin. Han tænker sig overhovedet, at Gatos Vei har ført ham meget langt imod Syd, ja, som vi ndfr. see, lige hen under Equator.

525. extulit, d. e. tollit, f. 1, 387. Haandstrene have abstulit, „han har ranet alle Træer til sig alene;“ men saa kunde vi neppe undvære et omne.

526 f. Kilben binder de løse Jorddele, og sammenfnytter det af Vandet betvungne Sand.

528 f. Sic quoque. Men sjældt der ere Træer, er der dog ingen Skygge om Middagen. Cardo er hos de gamle Mathematikere og Landmaalere en Linie, der drages fra Nord til Syd. C. summus er altsaa Meridianen. Om Middagen staaer Solen (eller Dagen, dies) lige langt fra Øpgang og Nebgang, og siges altsaa at være i Ligevegt, balancere, paa Meridianen.

529 f. „Træet beskytter (overskygger) neppe sin egen Stamme; saa fort er Skyggen; saaledes drive Solstræalerne den sammen om dens Midtpunkt.“

531 ff. „Man har opdaget, at det er her, hvor Solhvervsfredsen skærer Ørekredsen.“ Gr. har sat qua og ikke quo, fordi han mener, at disse Kredse skære hinanden ikke i

Ammonium, men i dette Streg af Verden, derover, paa Himmelnen. Circulus alti solstitii synes nærmest at maatte forstaaes om Krebsens Vendekreds, hvor Solen staaer i Sommersolhverv; men denne kan ikke siges at skære (medium percucere) Elliptika; den berører, tangerer, den kun. Det er ogsaa af det Følgende aabenbart, at Lucan har meent Aquinoctialcirkelen eller Equator. For dem, der boe under Equator, gælder det, at Stjernerne ikke gaae sjævt, non obliqua meant; de Krebs, de bestrike under Himmelens daglige Omdreining, dannen ikke en sjæv Vinkel med Horizonten, som hos os, men staae lodret paa den. Da Solen ikke staaer højere paa Himmelnen til een Tid af Aaret, end til en anden, bortfalde Elliptikas Forskjelle. Gr. sammenstiller de to diametralt modsatte Legn, Thren og Skorpionen, Vædderen og Vægtskaalen, Fisken og Tomfuen, Tvillingerne og Skytten, Krebsen og Steenbukken, Loven og Vandmanden. Han siger, de ere alle lige (536); det ene Legn staaer ikke højere end det andet (537); det ene behøver ikke at staae under Equator, for at det andet kan komme over den (535); der er Juvidøgn bestandig, og ikke blot to Gange om Aaret, som hos os, hvor det synes kun at være Vædderen og Vægten, der frembringe dette (534). Aldeles uklart er det derimod, hvad han mener med rectior, thi for det samme Sted paa Jorden maae alle Stjerner gaae op under den samme Vinkel. — Tomfuen er her ikke, som i Alm. (s. til. Ovid. Am. 2, 16, 4), Ikaros' Datter Crigone, men Astraea, Næværdighedens Gudinde, Zeus' og Themis' Datter. Skytten er Centauren Chiron. Krebsen og Steenbukken ere benævnede med de græske Navne, καρκίνος og αἰγάλεως. Denne betegnes som humerus, fordi det er i den regnfulde Vintersolhvervstid, at Solen staaer i den; hin, Midsommerstegnet, kaldes ardens, brændende hed. Vandmanden, aquarius, betegnes kun ved den omvendte Kruske, urna.

538 ff. Tibi. Han tiltaler de Folk, der ere adskilte fra os ved Libyens brændende Sandørken, som for ham falder sammen med Equator. For dem, som boe G. f. Equator, falde Skyggerne mod Syd, og ikke, som hos os, imod Nord. Men det Følgende, fra 540 af, passer kun paa dem, som boe under Equator selv. Cynosura, den lille Bjørn, hvori Polarstjernen er, kommer for dem neppe over Horizonten. Plaustra, Karlsvognen, synes dem at gaae ned i Havet, medens den for os aldrig gaaer ned, og altsaa er tør. De

have ingen Stjerner, som aldrig gaae ned. Begge Poler ere saa langt borte som muligt; de ligge i Horizonten, og alle Stjernerne løbe lige midt over Himmelnen.

544. Skarer fra forskellige af Østens Folkeslag stode foran Templet for at faae Drakelsvar.

547 f. Memorata, d. e. celebrata. — Iudicet. Han fulde domme, om Draklet havde fortjent det Ny, hvori det saa længe havde staet.

550. L. Atilius Labienus havde været Cæsars Legat i Gallien og hørt til hans næst betroede Mand; men ved Borgerkrigens Begyndelse gif han over til Pompeius. Denne Handling gjorde stor Opsigt, saa meget mere som han var den eneste Overløber. Han var fra nu af Cæsars værste Fjende, og ingen Forsoning med hans gamle Venner var mulig. Han fulgte med Pompeius til Grækenland, var siden en ivrig Deeltager i den afrikanse Krig, og der den Første, der angreb Cæsar efter hans Landgang. Ogsaa i Spanien kæmpede han imod ham; og da Pompeianerne ogsaa der maatte bukke under, gif han i partihist Ejendomme, og gjorde Romerne ikke lidet Stade, indtil han Mar 39 blev overvundet af Ventidius; han maatte flygte, men blev fort efter fangen af en af Cæsars Frigivne.

550 f. Sors et fortuna viæ, Skæbnen og der Tilfælde, at Venen har ført os her igennem.

553. Datus, d. e. af Skæbnen givne, tilstikkede.

559 f. Execute, fremdrag! Mores, d. e. conditio nem, som vi see af den tilspøede forklarende Spørgesætning, der i Prosa burde have staet i Conjunctiv som Oratio obliqua. Smgl. 563: quid est. — Perit, gaaer tabt, uden Resultat.

561. Tua pectora, Din Sjæl, s. Lucret. 5, 1.

562. Saltem. Vil Du ikke spørge om Fremtiden, saa spørg dog i det Mindste, om han kan nægne Dig et Mønster paa Dyden, der jo altid har været Formalet for Din Streben.

565. Dignas adylis voeces, Ord, der vare værdige til at komme fra Draklets Helligdom.

568. Sed longam. Høstne have et longa, an eller sed longa, an. Grotius rettede det til sed longam, og forclarede: Longam differt ætas, hoc est, producit, non tamen mutat: „Livet er Intet (Intet værdt, ligegeyldigt); Livet gjør det længere, men ikke bedre.“ Det er meget tvivlsomt.

570. Opposita virtute, „naar Dyden staer lige over for.“

571. „Det Gode bliver ikke bedre ved et heldigt Udfald.“
573. Haeremus cuncti superis; Vi hænge alle fast ved Guderne, ere alle afhængige af dem.

581. „Lad dem føge Spaamænd, som ere twivlaadige, og altid raadvilde paa Grund af de Tilfælde, der kunne indtræffe. Min Sikkerhed støtter sig ikke paa Drakler, men paa Bispedelen om at jeg skal dø.“

585. Servata fide templi, „uden at have rokket Templets Maalidelighed,“ ved at faae det til at give et fals Drakelsvar, som Nogle af hans Folge havde ønsket (ovfr. B. 548). Lucan synes ikke at twivle om, at dette ogsaa var blevet Tilfældet, hvis Cato havde spurgt Draklet.

D. Junius Juvenalis

blev født under Keiser Claudius i den lille By Aquinum. Hans Fader, eller Pleiefader, var kun Frigiven; men han havde Formue, og løb sin Son gjennemgaae Datidens literære Dannelsse. Han blev Taler og declamerede, eller holdt Skole-Foredrag, i Rom, ligesom saa utallige Andre. Det var først i en Alder af omtrent 40 Aar, at han gav sig til Poesien og begyndte at skrive Satirer. Han gjorde Lykke; men Satiren er en farlig Digteart, naar Ordet ikke er frit, og det var først efter Domitians Død, at den ret funde udfolde sig. Juvenals fleste Satirer, formodentlig alle de 15, vi have, ere strevne efter Nervas Regerings-tiltrædelse, da Romerne efter troede at aande friere. Selv nu iagttager Juvenal den Forsigtighed, at de Exempler, han ansører, de Personer, han nævner ved Navn, ikke ere levende, men afdeude Personer. Og dog maaatte han endnu i sin høje Alderdom, under den lunefulde Keiser Hadrian, føle, hvor farlig Satirikerens Stilling er. Han havde talt om Skuespillerernes store Indflydelse, og angrebet de Tider, da de endog funde bortgive Embeder. Keiseren folte sig truffet, og fjernede den firsindsthyveaarige Digter ved at sende ham som Prefect for en Cohort til Egypten. Den gamle Mand overlevede ikke længe sin Forstisning, men blev dog endnu i Egypten sin sidste (15de) Satire.

Den Lucilianiske Satire havde naaet sit Højdepunkt ved Horats. Han havde underholdt Læsteren paa den behageliggste Maade ved et sundt og frist Raisonnement og en livlig og lunefuld Skildring af Samtidens Fejl og Daarligheder. Men Tiderne havde forandret sig. Under August glædede man sig over, at Anarchiet var blevet afløst af Fred og Ro, og haabede, at Alt vilde blomstre. Men Freden var blevet til Trældom, og Rosligheden til Frygt for lune-

fulde Tyranner; Alt var dødt, og Læsterne viste sig i den værst mulige Skikfælse. Der var ingen Anledning til at lee, men kun til at harmes og orgre sig. Vi kunne dersor ikke undres over, at Juvenal er i hvi Grad bitter, eller at han ikke kan holde Maade i Udmalingen af Læsterne og Afskyelighederne; i Rhetorskolerne lærte man at udvære ethvert Emne. Men vi glæde os over hans flydende, smukke og kraftfulde Sprog, over hans varme Følelse, og over hans anstuelige Charakteermalerier. Hans Satire er træffende, og det er ikke altid blot Harme, den fremkalder hos os; ofte vækker den ogsaa vor Latter.

1. (Fjerde Satire.)

I denne Satire sildrer Juvenal med gribende Farver Domitians Hof, Keiserens Chrannie og hans Omgivelseres lave Smiger og ørige Læster. Han begynder med at omtale en af Keiserens fornemste Undlinge, Crispinus, og sildrer navnlig hans monstreose Ødselshed. Et Keiserens Undling saadan, hvordan maa da han selv være? Det kan man tenke sig af eet Exempel. Fra B. 37 fortæller Gr. en morsom Historie om, hvorledes man bragte Keiseren en ualmindelig Fis, der var saa stor, at man intet Fad havde at lægge den paa. Keiseren sammenkalber Statsraadet for at høre deis Raad i denne Anledning, om han turde voxe at sjære Fisken i Stykker, eller hvad han skulde gjøre. Raadet beslutter, at der skal gjøres et nyt Fad. Gr. ender med, at, hvor forsmedelig endog en saadan Behandling af Statsraadet var, vilde han dog onspe, at Domitian havde indstrenket sig til saadan Galssaber, der ikke havde kostet Nogen Livet. — Denne Satire er høist interessant i historisk Henseende ved den livlige og anstuelige Skildring, den giver af Keiserens Omgivelser. Der er heller ingen Tvivl om, at det er en virkelig Historie, der ligger til Grund, om end Udmalingen i det Enkelte tilhører Juvenal selv.

1. „See her have igjen Crispinus.“ Det er klart, at Juvenal har omtalt ham tidligere i sine Satirer. I den Samling, vi have, er han imidlertid kun omtalt i 1, 32; men den 1ste Satire, der danner Indledningen til Samlingen, er sikkert skrevet efter den 4de, der formodentlig er en af de ældste, vi have. Her hentydes altsaa til andre Satirer, som Juvenal

har forelæst, eller vel ogsaa udgivet enkeltvis, men ikke har fundet værdige til at optages i Samlingen. Crispinus var formobentlig en Trigiven af den ansæt romerske Familie, Divincius Crispinus. Han var en fattig Egypter fra Canopus, der gik omkring i Rom og raalte med Fiss. Men han blev snart, vi vide ikke hvorledes, Domitians Undling, blev romersk Ridder og uhyre rig. Hans Ødselshed og Udsævelser kendte ingen Grænser. Kun de aller utsøgtestel Nydeler kunde tilfredsstille ham. Han gik altid i Purpur, stærkt parfumeret og med svære Guldringe paa Hingrene, at sige, naar ikke Sommervarmen nødte ham til at ombytte dem med letttere.

2 ff. Ad partes, „til at spille en Rosse“; Juvenal mener, at han ofte maa kalde ham frem paa Brædderne, og bruge ham som Erempl i sine Satirer. — Redemptum, løsköbt fra Lastens Trældom. — Aegræ deliciæ, „søgelig Kræsenhed.“ Saaledes har Jahn med Rette udgivet efter det bedste Hdstr. Deliciæ bruges ikke blot om, hvad der virkelig er fint og behageligt, men ogsaa om Brængbilledet deraf, der foragter og haarer Alt, hvad der ikke synes lige fint, som i det almindelige Udtryk: delicias facere, at gjøre sig kostbar. Crispin er fra først til sidst sammenfat af saabanne lunefulde og egenstændige Fordringer. — Sola libidine fortæs er en Tirade fra Rhetorsolerne. Ogsaa hos Rhetoren Seneca læse vi nusquam nisi in libidine viri. — Vidiua etc. Ugiftie Frueutimrene kunde ikke tilfredsstille hans Øyster; han er kun fornøjet, naar han begaer den værste Forbrydelse.

5 ff. „Hvad kan saa al hans Rigdom hjælpe ham? Han er dog ulykkelig, siden han er slet“, siger Juvenal med storstørst Verdighed. Crispin har et stort Huus, „i Mærheden af Forum“, d. e. paa det aller kostbareste og fornemste Sted. Til Huset høre syggefulde Haver (nemora), omgivne af store Seilegange, hvori Herren ofte tager sig Motton til Vogns, naar Detret ikke tillader ham at komme udenfor Huset.

8 ff. Corruptor, Forfører. Incestus, i egentlig Betydning, om Krænkelsen af det til Guderne aflagte Kyds-hedsløfte. Crispin har nyslig forbrudt sig med en Vestalinde, „Præstinden med de hvide Haand om Hovedet, som fortjener at senkes ned i Jorden endnu levende.“ Dette var, som bekjendt, fra gammel Tid af den Straf, der var bestemt for Vestalinderne, naar de brød deres Øste. Den var i Tidens Løb gaaet af Brug, men Domitian havde indført den paa ny. Det er ham, Tr. mener med Udtrykken Iudex morum.

fæstet

Alle Keiserne fra August af havde havt censoria possetas, og enkelte Gange havde Keiseren endog selv været Censor; men Domitian, der gjorde sig til af at reformere Statens Søder ved sin Strenghed, kaldte sig Censor perpetuus. Smgl. Mart. 1, 4, 7.

13. Titio Seioque, for ethvert almindeligt Menneske, for Peer og Paul. Titius og Seius ere almindelige Navne, man brugte i Formularer, og som i ethvert enkelt Tilsæde ombyttebes med de Baagjældendes virkelige Navne.

15 ff. Mullus, Barben, der kjendes paa sit Skjæg, var en meget yndet Øpfist. Den veiede sjeldent mere end 2 Pund; men jo større den var, desto kostbare blev den. Under Ca- ligula stal en Consular have givet 8000 Sestertier for en saadan Fis; Crispin har kjøbt en for 6000 (omtr. 500 Adlr.) „Men saa veiede den ogsaa 6 Pund; saaledes sige i det Mindste de, der gjøre store Ting endnu større“, d. e. der holde af Overdrivelse; ironisk.

18 ff. Man kunde forstaae et saabant Kjøb, hvis han havde gjort det, for at sende en kostbar Foræring til en gammel barnlös Mand, som han haabede vilde indsette ham til Arving i sit Testament. Saaledes gjorde Flere, hvis vi troede Skilbringer af Testamentejægere, vi finde hos Horats, Epist. 1, 1, 78; Sat. 2, 5, 10 ff. Juvenal selv omtaler ogsaa et andet Sted en mullus som en passende Gave i et saabant Forhold. — Laudo for laularem, ligesom V. 103 facile est for erat. Tr. hensætter sig i det tænkte Tilsæde, og betragter det som nerværende. — Præcipuam ceram, d. e. paginam. Testamente streves paa tabulae; f. til Prop. 3, 23. Hovedarvingerne stode naturligvis først. Smgl. Hor. Sat. 2, 5, 53: limis rapias, quid prima secundo cera velit versu. Sveton. Iul. 83: in ima cera C. Octavianum adoptavit.

20 f. Ratio ulterior, en yderligere Grund, endnu en Grund. — Magnæ, d. e. potenti, smgl. V. 74. Vi vide ikke, hvem her menes, eller om her menes nogen enkelt Person. Hun lader sig bære omkring i en pragtfuld Bærestol, sella gestatoria. Juvenal kalder den antrum, en Grotte, om trent ligesom Holberg kalder den en Wesse. Den er luftet latis specularibus, med store Ruder, og disse ere sikkert ikke af almindeligt Glas, men af Marienglas, lapis specularis, som man foretrak til Bærestole, da det paa Grund af sin Værlighed ikke var utsat for at blive knokket.

23. „Den stakkels tarvelige Apicius.“ Apicius var en bekjendt Gourmand fra Tibers Tid. Han gav sig særlig af med Kogekonsten, og havde strevet en Bog de iuscillis, om Saucer. Hans Navn blev siden brugt næsten som et Appellativ for En, der vilde spise godt, og vi have fra en meget senere Tid en lille Bog om Kogekonsten, de re coquinaria, der gaaer under Navnet Coelius Apicius. — Hoc tu, sc. facis. Juvenal udelader oftere Verbet paa en paafaldende Maade., s. 25 constant; 69, 78, 84 og 86 Præteritum af sum; smilg. Ann. til 8, 30 og 38.

24. Den ægyptiske Slave eller Frigivne havde sin Blouse bundet op med ei Belte af det ægyptiske Papyrus. Kun den, der skal arbeide, er succinetus. Andre bære Tunicaen løst nedhængende.

25. Squamæ, Skæl, foragteligt for Fisk. — Potuit etc. Samme Tanke hos Plin. Hist. Nat. 11, § 67.

26 f. „For den Præcis kan man kjøbe hele Marker i Provindserne, og endnu større Ejendomme i Apulien.“ Provincia staer collectivt. I Provindserne vare Jordene billige formedlet den lange Afstand fra Rom. Apulien laae rigtignok nærmere, men gjaldt for et tørt og usundt Land, som neppe var værkt at eie, s. Cic. Agrar. 2, 27, 71; Seneca Ep. 87.

28 f. Glutire, sluge. Dette uødle Udtryk fremhæves endnu mere ved den gammeldags, værdige Form Induperator for imperator, s. Luer. 1, 76.

30 f. „Denne kostbare Fisk, som det store Palladses purpurklæde Høfnar ræbede af, var kun en ringe Deel, kun lidt af Øderkanten paa et middelmaadigt Maaltid.“ Ructarit, for comederit, et uødelt Udtryk, men ikke ualmindeligt i lignende Forbindelser.

32. Princeps equitum, den fornemste af Ridderstanden, kaldes han, ikke fordi han beklædte nogen føregen Plads i denne, men fordi han stod saa højt i Keiserens Kunst.

33. Silurus er en lille Fisk, der blev nebfaltet og forskudt, ligesom Sardiner. De bedste kom fra Borysthenes-Floden. De, som Crispin folgte, vare fra Nilen; det var hans Landsmænd, municipes. For at gjøre Billedet endnu foragteligere, ere de ikke engang gode, men havarerede, fracta de merce.

34. Det foregaaende var kun Indledning; det var ikke om Crispin alene, men om Domitian og hans hele Hof, Iuv. vilde tale. Nu opfordrer han Musen (Calliope, s. Prop. 3, 1, 54) til at begynde. Dog ønsker han ikke, at hun skal reise sig,

som hun gjør, naar hun synger Hymner eller episke Digt. „Du maa ogsaa gjerne blive siddende,“ siger han; „det er ikke Digt, men Sandhed, der skal fortelles.“

36. Puellæ, unge Piger. Det falst vist mangen Spottefugl paa Juvenals Tid ind at slige, at Muserne ikke mere kunde være unge Piger; nu maatte de være blevne gamle. Irv. vil desfor have det betragtet som en Compliment, at han kalder dem puellæ.

37 f. Ultimus Flavius, den sidste Keiser af Flaviernes Familie, Domitian, hvis grusomme Tyrannie med Rette siges at have sonderevet den allerede halvdøde Verden. Han lagde heller ingen Skjul paa, at Rom trællede for ham (serviret), thi han lod sig selv kalde dominus. Iuv. kalder ham en ny Nero; men til Forfæl fra hin Keiser, hvis Navn han laaener, kalder han ham den skaldede Nero. Domitian skal i sin Ungdom have været en smuk Mand, men med Alarene gif Skønheden bort. Det stemmede ham især, at han blev staldet. Han gjorde alt muligt for at bevare sit Haar; han strev selv en Bog de cura capillorum; men staldet blev han, og hans Omgivelser maatte vel vogte sig for at tale om skalbede Folk, naar han hørte derpaa, thi saa troede han strax, at de stikkede paa ham.

39 f. Rhombus er en Pigvare. De bedste kom fra det adriatiske Hav. Denne er fanget foran Venustemplet ved Ancona. Dette Tempel anfører Catul som et af Gudinden's fornemste. Domum for ædem, s. Prop. 3, 1, 58. Ancon er den græske Form af Navnet. Stedet blev kaldet Ayzaw, Albue, af sin Beliggenghed paa det fremspringende Forbjerg. Det var en dorisk Stad, thi den blev anlagt af Syrakusere, der flygtede for Tyrannen Dionysius den Gæbre.

41 ff. Implevit sinus. Den fylde Garnets Bugter, der ellers havde Plads til mange Fisk, thi den var ligesaa stor som de Fisk, der overvintrie i det aßowste Hav (Palus Maeotis), og om Horaaret i store Stimer gaae ud i Middelhavet. Det er Thunfiske og Stører, han mener. De pleiede at følge den nordlige Kyst af Bosporos, og fangedes i uhyre Mængde i den dybe Havbugt, Kéaç, som nu er Constantinopels Havn. — Solibus, af Solstinner, Solstinsdagene, s. Mhv. 50, A. 1. — Torrentis. Det Sorte Hav er et uroligt Vand; navnlig gaaer der bestandig en Strømning fra Pontos igennem Bosporos ud til Propontis.

45. Cymbæ linique magister, Vaadens og Garnets Herre. Magister navis er Styrmanden.

46. Pontifici summo, d. e. til Keiseren. Alle Keisere fra August til Gratian vare Pontifices Maximi. Naar Drs. her henvener Keiseren med denne Titel, er det, for at betegne ham som Gourmand; thi de Maaltider, Pontificerne holdt ved viise Fester, vare de udsøgte og overdaadigste, man kendte; s. Hor. Od. 2, 14, Slum.; Macrob. Saturn. 2, 9.

46 ff. Keiseren vovede ikke at udfille Fisten offentlig til Salg (proponere) af Frygt for Delatorerne. De fleste Keisere behønede rundelig Enhver, der kunde give en fornærmerlig Uttring imod Keiseren, eller en Indbægt, som burde tilskyde Keiserens Klæde, men var undbragte den. Domitian traadte i Begyndelsen af sin Regering op imod dette Uvæsen; senere befordrede han det mere end Nogen af hans Førgængere. Juv. kunde med Rette sige, at endog Strandbredden (et litora) var fuld af dem. De randsagede de allermindste Ting, som alga, Tangen. De vilde snart indstævne den fattige Fister, og paactaae, at denne Fist maatte være løbet hort fra et af Keiserens Hyttesade; man kunde see, den lange havde været fodret der. Depastum vivaria, den havde levet af Hyttesadene, d. e. i dem.

53. Palfurius Sura og Armillatus vare to af de værste Delatorer under Domitian. Om den Første fortælles, at han var Søn af en Consular, men under Neros Regering nedlod sig til at træde frem paa Arenaen. Vespasian udstødte ham derfor af Senatet. Han bejæstigede sig nu med Vel-talenhed, Poesi og stoist Philosophie, og blev Domitians Ven. Da denne var blevet Keiser, troede det underbanige Senat at gjøre ham til Behag ved at bede om Palfurius' Gjenoptagelse. Men Keiseren afslog det; han kunde godt bruge ham uden det. Efter Domitians Død blev han anlaget og dømt.

56. Ne pereat, for at den ikke skal gaae til Spilbe, uden at han faae mindste Løn derfor.

56 ff. „Skjønt det var i Vinteren, og det varde Veir holdt Fisten frisk, iser Fisseren dog, som om den var den mest brændende Søndenvind.“ Efteraaret, nævnlig September og October Maaned, er i Italien ofte usundt og plager af Scirocco (Auster); s. Horat. Od. 2, 14, 15; Sat. 2, 6, 18. Da herreder ofte hidlige Feber; men, naar Kulden indtræder, og den vedholdende Feber gaaer over til at blive intermitterende, quartana, Fjerdedagsfeber, betragtes

Faren som overstaet. Quartana neminem jugulat, siger Celsus, og endnu hedder det i Italien: Febbre quartana Non sa suonare campana.

60 f. Domitian opholder sig i sin Villa ved Albanerseen (villa Albana eller Albanum). Dette Sted var allerede, før han blev Keiser, hans Undlingsopholdsted. Efter hans Regeringstiltrædelse gjorde han det til et pragtfuldt Pallads, med et Amphitheater (ndst. B. 100), Templer o. s. v., og befæstede det som en Borg, (smgl. ndst. B. 145 Albana arx). Palladsset er beskrevet af Domitians Hofpoet, Statius, Silv. 4, 2, 18 ff. Nu ere kun nogle Levninger af Murene tilbage tæt ved den By, der formodentlig styrder dette Pallads sin oprindelse, Albano. Stedet betegnes her ved de Sører, hvor Alba Longa stod. Lacus staar i Pluralis, ligefom lacus Albani hos Horat. Od. 4, 1, 19. Der menes lacus Albanus og l. Nemorensis, nu Nemis-Søen. Der synes endog i Oldtiden, foruden disse to at have været to mindre Sører, som nu ere udsvirede. — Quamquam, s. ndst. B. 79; Lucan. 1, 354. Det er bekjendt, at Tullus Hostilius, da han ødelagde Alba, lod Templerne staar, og at der endnu efter Aarhundreders Tid løb offres ved der. Tør vi bygge paa det foreliggende Sted, har det vigtigste Tempel været et Tempel for Vestra ligesom i Rom med en evig Ild, der ogsaa angaves at være medbragt fra Troja, men mindre anset (minorem) i Sammenligning med det romerske Vestatemper.

63 f. Facili, førtig; smgl. Ovid. Am. 1, 6, 2. Fisten kommer strax ind; Senatorerne maae staar udenfor og kunne ikke faae Audients. Opsonia, ὀπσώνια, betyder egentlig Alt, hvad der spises til Brødet, men bruges særlig om Fisten.

65. „Man begiver sig til Alriden.“ Han giver Domitian Agamemnons Navn, for at udbrede en epist Colort over Fortællingen, og saaledes ved Modsetningen lade det smaalige Indhold fremtræde endnu stærkere. — Picens. Ancona ligger i Picenum.

66 f. „Lad denne Dag være en Festdag! Skyd Dig at gjøre Blads i Din Mave for denne Fedme, d. e. denne fedte Fist!“

69 ff. „Hvad var mere aabenbart?“ d. e.: Kunde nogen Smige være mere plump? „Og dog raage Kammen sig paa ham,“ som paa en Hane? d. e.: Og kog folte han sig stolt derover. „Den, der sætter sin Magt lige med Gudernes, kan troe enhver Roes, man tildeles ham.“ Domitian forlangte

ikke blot, at man fulde kalde ham dominus, men ogsaa deus; han vilde gælde for Minervas Søn. Men ogsaa uden Hensyn til en saadan speciel Anmasselse funde det falde Mange ind at kalde den romerske Kejermagt *aequata Diis immortalibus potestas*, som den yngre Plinius gjør i sin Tale til Trojan.

72. *Patinæ mensura, sc. apta, d. e. palina satis ampla.* Juv. under meget denne Form, s. *spatium rhombi* B. 39, Crispi senectus 81, Montani venter 107.

73 ff. *Proceres*, de Fornemme, som han havde, s. B. 97 og 151. Blegheden i deres Ansigtet viste, at de frygtede dette fornemme (magnæ) Venstaf; thi Domitian var ikke blot grusom, men ogsaa lummig, og rammede ofte den, der troede sig sikrest. — Det Raad, som her sammenkaldes, er ikke hele Senatet, men det ~~egne~~ Udvalg af 20 Senatorer, som fra Slutningen af Augusts Regjering dannede et Statsraad, *consilium principis*. Han sammenkalder dem ved sin Liburniske Slave; nutildags vilde man sige: ved sin Schweizer. De Liburniske Slaver udmærkede sig ved deres Styrke, og brugtes især til Bærere, lecticarii.

76. *Iam sedit.* „Han (d. e. Keiseren) har allerede sat sig.“ — *Rapta abolla*, med Kappen fastet om sig i al Hast.

77 ff. *Pegasus* var en af Datidens berømteste Jurister (s. B. 79), *Proculus* Efterfølger. Under Vespasian var han Consul suffectus, og efter ham bører en af Juristerne citeret Bestemmelse om *fideicommissarii* Arv Navnet S. C. Pegasianum. Under Domitian blev han Praefectus Urbi, en førgelig Stilling, thi Keiserens vilkaarlige Indgraben gjorde, at han ikke vovede at haandhæve Retsfærdigheden med Strenghed, hvor udvendigt det endogaa var. Juv. siger desfor, at han kun var Keiserens villicus eller Forvalter, en Slave, der havde Overopsyn med de andre Slaver. — *Attonitæ*, forfærdet, naturligvis formedelst Domitians Tyrannie, s. B. 146. — Om Ordstillingen i B. 78 f. s. Mbd. 474 e. — *Inermis*. Det er en naturlig Forestilling at tillægge Retsfærdigheden Vaaben til at straffe Forbryderne. Talerne havde vist brugt dette Udtryk længe, før Konstnerne optog det. I det Mindste kunne vi ikke paa Oldtidens Monuments ersterwise Retsfærdigheden med Sværd, som vi, vleie at see i moderne Allegorier.

81 ff. *C. Vib. C. Celsus* var født i den uanselige lille By, Vercellæ, hans Vid og Beltalenhed, og især hans indtagende Væsen, og hans Talent til altid at faste sig efter Magten, gjorde ham snart til en af Rom's rigeste og

mægtigste Mænd. I Aaret 41 beklædte han allerede Consulatet Æden Gang, og siden havde han stor Indflydelse baade under Nero, Vespasian og Domitian lige til sin Død i en Alder af 80 Åar. En saadan Mand har vistnok vel fortjent, at den alvorlige Tacitus fulde regne ham *inter claros magis quam inter bonos*. Hans højelige Charakteer var vel heller ikke altid saa mild, som Juv. siger; idet mindste fulde han under Nero ikke have holdt sig gaafse fri for Delation. Som Taler er han ofte omtalt af Quintilian, der roser hans smukke og behagelige, velordnede og vittige Foredrag. — *Damnare*, d. e. improbare. — Sveton anfører (Domilian 10 f.) mange Eksempler paa, hvor farligt det var at høre en forfældlig Mening fra Keiseren, selv i de allerubetydeligste Ting, om Wind og Vejr, om Gladiatorer o. s. v. — *Nec civis erat qui etc.* Han var ikke en Borger, som funde tale frit og sætte Livet til for Sandheden. — *Octogesima*. Vi finde undertiden hos Digterne Ordenstal for Cardinaltal.

94 ff. Derefter kommer *Aelius Glabrio*, en Olding næsten i samme Alder som Crispus. Han har sin Søn med, en talentfuld ung Mand, der beklædte Consulatet tilligemed Trajan Åar 91, men først vakte Domitians Frygt i den Grab, at han kun troede at kunne frælse sit Liv ved at spille den Hjollede, ligesom Brutus havde gjort for at undgaa Tarquinius Superbus' Efterstræbelser. Det var for at bevare denne Rolle, at han, endnu medens han var Consul, maaatte kæmpe med vilde Dyr paa Amphitheatret i Albanervillaen. Han gifte sig med en af Kampen, og Keiseren var maaftee stufset for en Lid; men 4 Åar senere funde han ikke længere taale ham. Han lod ham anklage for forfældige Forbrydelser, blandt Andet fordi han havde nedsladt sig til at kæmpe med vilde Dyr paa Arenaen. Sagen var klar. Den Skyldige blev henrettet, og Haderen, der ogsaa fik sin Deel af Keiserens Unaade, blev landsforvist. — Olim bruges i Sølvalderen ofte for iamdudum. — *Fraterculus*; Deminutivet udtrykker Foragt. *Gigas*, d. e. *terræ filius*, efter den almindelig antagne Ethymologie: *yīyās* af *yyēyās*. Erf. tænker set ikke paa de himmelstormende Giganter, men paa de saakalde Autochthoner. Det var i hans Tid den almindelige Mening, at, naar det hed i de gamle Beretninger, at et Folk var født af Jordens Skjeb, var dette kun et smigrende Udtryk for, at det var en ussel Hob, som Ingen kjendte, og som ikke selv funde angive sin Herkomst; s. Livius 1, 8. Saaledes bruger ogsaa Cicero *terræ filius* som et komisk, til-

syndeladende fornemt Udtryk for En, der ikke kan nævne sine Forældre. — Ursos Numidas. Numidiske Bjørne kæmpede østere paa Amphitheaterne. Efter Dio Cassius var det en Løve, som Glabrio maatte kæmpe imod. Lipsius antog, at det ogsaa var Løver, Juv. meente, idet han støttebe sig paa Plinius' Paastand, at der ikke fandtes Bjørne i Africa. Men denne Paastand er urettig; der ere Bjørne nok i Bjergegnene. — Facile est, s. V. 18. „Man kunde let narre en sjægget Konge,” d. e. en Konge fra hine uciviliserede Tider, da Alle gift med langt Skæg; s. Tib. 2, 1, 34.

105 ff. Rubrius er ikke saa sikkert bekjendt. Man har tenkt, at det maaske kunde være den Rubrius Gallus, som Nero kort før sin Død sendte imod Optorene, og som siden sluttede sig til Vitellius, men strax efter overtalte dennes Feltherre Cæcina til at gaae over til Vespaſian. „Han er ligesaa bleg som Acilierne; thi han veed, at han engang i gamle Dage har fornermet Keiferen paa en Maade, som ikke tør nævnes“. Efter Schol. havde han forført Keifer Titus' Datter Julia, der siden blev gift med Domitian. Men dog er han mere fræk, end en utugtig Dreng, der vilde give sig til at skrive Sætter.

107. „Den forædte Montanus, der neppe kan røre sig for sin Mave,“ omtales ndfr. 136 f. som Deeltager i Neros Udvævelser og Fraabserie. Det er formodentlig den samme Curtius Montanus, der omtales hos Tacitus.

108. Crispinus kommer ogsaa, den Mand, som Juv. i Begyndelsen af Sætren lovede os, at vi snulde træffe. Det er lidt paafaldende at finde ham, der kun var Ridder, iblandt Proceres, og i Statsraabet; det maa tilskrives Domitians særegne Kunst eller Lune. Han er saa indsmuurt med Salve, at det seer ud, som om han svedte, og det allerede fra Morgenstunden af, medens Andre kun pleiede at salve sig og gjøre fuldstændigt Toilette umiddelbart før Maaltidet. Amomum er en assatist Krydervært, der bærer druelignende Frugter, hvorfra man forsædigebe en kostbar Salve. „Crispin bruger lige saa Mæget, som der ellers gift med til to Begravelser“. Der var ingen Lejlighed, hvor de Gamle brugte mere Salve, Røgelse og lugtende Vande, end ved Begravelser. Man heldte Saadant på Riget selv, paa Baaren, paa Balet, endelig paa Aften, naar den var samlet i Krucken. Det var ofte utrolige Masser, der her forbrugtes.

110. Pompeius er ikke videre bekjendt. Vi see, det var en frugtelig Bagvadster, som blot behøvede at hvise Keiferen

Noget i Øret for at staffe en af med Livet. Iugulos aperire, d. e. ingulare; at aabne Halsen i St. f. at fjære den over; s. 8, 218.

111 f. Cornelius Fuscius var en rig og fornem Mand der i sin Ungdom havde frabedt sig Senatorverdigheden af Lyft til Ro, eller fordi han ikke vilde tjene under en Keifer som Nero. Men da Rømerne begyndte at reise sig imod denne, var Fuscius En af de Første, der toge Galbas Partie. Under Galba blev han Procurator i Ilyrien. Der sluttede han sig siden med Iver til Vespaſian, og blev belønnet med Praetor rang. I Domitians 2de daciske Krig (Aar 84-87) ansørte han Praetorianerne, men led et Nederlag og falst. Juv. spotter hans Mangel paa Krigsfaring, og siger, at han kun studerede Krigskonflikten i sin Marmorvilla.

113. A. Fabricius Veiento var Praetor Aar 54 under Keifer Nero, og stod i stor Undest hos ham. Otte Aar senere blev han imidlertid anklaget for Forærmelser imod Senatet og Praesterne, og for at sælge de keiserlige Embeder. Han blev forvist fra Italien; men den snilde Mand forstod igjen at staffe sig Indsydelse under Domitian, ja selv at bevare denne under Nerva.

113 ff. Catullus Messalinus var en blodterdig Delator. Han var blind, og man meente, at Blindheden havde gjort ham værre endnu, idet den havde luffet hans Nine for al den Hammer, han fremkaldte. Denne frugtelige Mand havde fra først af været Bæler, a ponte satelles, d. e. han havde stædig staact paa Vagt paa Palebroen (Pons publicius) imellem de andre Bælere. Juv. siger, han fortjente endnu at være Bæler, og nævner i denne Anledning et andet Sted, der var fuldt af Liggere, den appisse Wei udenfor Uricia, hvor Skarer af saadanne Folk forfulgte de Reisendes Vogne, eller hønligt hysjede paa Haanden af dem, naar de hjørre saa ræs ned ad Bakken, at de ikke kunde følge med. — Catullus' Beundring overgik alle Andres; thi han heundrede Histen uden at see den. Det synes, som om den blinde Mand dog har villet indbilde Folk, at han kunde see noget; men her mislykkes det; han vendte sig til Venstre, medens Øret laae til Høje for ham. Paa samme Maade havde han tidligere gjort sig latterlig i Amphitheatret ved at tale om Forestillingerne. Cilix er enten et Egennavn paa en berømt Gladiator, eller det betyder Ciliceren, og denne Antydning har været tilstrækkelig for Datidens Læsere til at vide, hvem han meente. Pegma ($\pi\eta\mu\alpha$) er en paa Amphitheatret meget hndet Mastine, hvorved forskellige Gjenstande, Børn, Gladiatorer, Øyr o. A., pludselig

løftedes op til en stor Høide, idet forskjellige Stokværk blev
studte op, det ene indenfor det andet, saa det til sidst blev et
høit Taarn. Saaledes havde man engang under Domitians
Rejering ladet Hercules gaae til Veirs paa en Thr, for der-
ved at antyde den dalevende Hercules', Keiserens, Apotheose.
Inde, fra det oprindelige Stillads, som man først saae. Ve-
laria angives at være det Samme som vela, de store Solseil,
der spændtes ud over Tilsfuerpladsen. Det betyder snarere Alt,
hvor dertil hører, det hele Apparat af Stænger, Touge, Seil
o. s. v.

123 ff. Beiento staaer ikke tilbage for Catul. Han spaer
ligesom Bellonas Prester, naar de ere betagne af Gudinden.
Fanaticus af fanare, at indvie, betyder indviet til en Gud,
betaget eller besat af en Gud. Det bruges kun om det Slags
Vanvid (ἐρθροσυνάπος), hvori adskillige Guddommes, som
Cybeles og Bellonas, Prester og Prestinder forstode at sætte
sig, tildeels ved legemlig Lemlæstelse, og hvorunder de meente
at kunne spaee. Oestrus, ὀλότρος, er egentlig en Bræmse,
der gjør Dyrene gale. Her bruges det om Guddommens til-
svarende Virkning paa Menneskene. — Beiento mener, at det
er et Varsel om en stor Seir. Han tænker paa Britannien,
hvor der var Krig under hele Domitians Rejering. Den
britiske Konge Arviragus kjende vi ikke andenstedsfra. Bri-
tanerne kjæmpede endnu, ligesom Grækerne hos Homer og As-
syrerne paa Monumenterne fra Ninive, paa Stridsvogne, ex-
essedis. Cæsar (Bell. Gall. 4, 33) beskriver deres overordent-
lige Virtuostet i Brugen af disse, saa at de endog pleiede at
løbe frem og tilbage ad Vognstangen. Beiento støtter sin For-
folkning paa, at det er et fremmed Dyr. Saa store Fisk
findes ikke i de romerske Haver; den maa altsaa være kommen
langvejsfra; Varslet gjælder fjerne Lande. Det gjælder Krig;
thi „see, hvor Pælene (Pallisaderne) reise sig paa Ryggen af
den“. Han mener Finnerne, som ellers ligge slædt ned, men
som reises, naar Fissen føler Angst eller Smerte. In terga,
op paa Ryggen, op imod Ryggen, fulde egentlig være in-
tergo, thi Finnerne sidde paa Ryggen af Pigvaren. — „Der
manglede ikke Andet, end at han ogsaa fulde fortælle, hvor
Fissen havde hjemme, og hvor gammel den var.“

130. Men til Sagen! Hvad skulle vi gjøre? Skulle vi
fjære Fissen i Stykker? Conciditur, s. Madv. 339, A. 2, a.

131 ff. „Man bør staffe sig et dybt Leerfad, som med sin
hynde Muur (Mand) samler (omslutter) en rummelig Kreds.“

Xyndhed (tenuitas) og Lethed var i Oldtiden endnu mere end
nutilsbags Noget, som Keertøfabrikantene stræbte efter. —

Debetur etc. „Her behøves en stor Prometheus, og det i
en Haft“ Prometheus, som den, der først dannede Men-
nessene af Leer, betragtes som den første Leerarbeider eller Potte-
mager, og man oversorte hyppig hans Navn paa hele Haand-
værket. — Citius, i Haft, ligesom ocius, s. Ovid. Her. 1, 110.

— Properate staaer her transitivt. — Ligefrem der fra gam-
mel Tid af fulgte Smede og Tømmermænd, fabri, med Hæren,
forestaaer Montanus, at der for Fremtiden ogsaa skulle følge
Pottemagere, figuli, nimb, for at man kan hjælpe sig i lig-
nende Tilsalde. Det smitrede naturligvis Domitian at høre sig
betragtet som Feltherre.

137 f. Luxuriam imperii vet., Keiserdømmets, Høffets
Overdaadighed i gamle Dage, under Nero. Ogsaa Tacitus og
Svetonius omtale Neros forferdelige Fraadserie, hans Maaltider,
som varede fra Middag til Midnat, medens Appetit fornhydes
ved idelige Bade. Her siges, at han, fjendt det allereste var
Midnat, dog følte ny Hunger (aliam, d. e. alteram, som ofte
hos Livius og de Senere), fordi den hede Falernerviin brændte
i Brystet paa ham.

140 ff. Østers gjaldt ogsaa hos de Gamle for en af de
fornemste Delicatesser; Plinius kalder dem palma mensarum
divitium. De rette Gourmands kjendte noie de forskjellige Ulter
og deres Fortrin. Montanus kunde sieblikkelig smage, om en
Østers var fra Forbjerget Circeji i Latium, eller fra Klippe-
kysten ved Udløbet af Lucriner-Søen, eller fra Østersbanerne
ved Rutupiæ i Britanien (nu Richborough i Kentshire). Og
naar han blot saae et Søpåsyd, kunde han slge, fra hvilken
Kyst det var.

147. Domitian havde uden mindste Nødvendighed angrebet
Germanerne, navrlig Tatterne. Han var meget uheldig, men
udbrede alligevel Seirsesterretningen i Rom, holdt en Triumph
over Germanerne med kjæbte Tanger, og kaldte sig Germanicus.
Hvorvidt deres Nababer, Sigambrene, toge Deel i Krigen,
eller ikke, vide vi ei. Her staaer Intet derom; de ansøres kun
som et Erempl paa farlige Æscenter.

148 f. „Og ligesom om der fra modsatte Dele af Verden
var kommet et angsteligt Brev med ilende Binge“. De keiser-
lige Courrører bare Fjer som Tegn paa, at de havde Haft.
Var det et Seirsbudstab, de havde at bringe, antydedes dette
ved Laurbærgrene. Manglede bisse, var det et uheldigt Tegn;

et Budstab, der kun var ledfaget af Æjer, vakte altid Bevægning.

152 f. Det var ikke Domitians Grusomhed imod Rigets fornemste Mand, der kostede ham Livet; først da Menigmand begyndte at frygte ham, faldt han. Han havde nemlig ladet Neros Frigivne Epaphroditos henrette, fordi han ikke i sin Tid havde forsvaret sin Herre. Domitian havde haabet derved at sikre sig sine Omgivelser Trostab; men han tog Feil; han viste dem kun, hvor usikker deres Stilling var. Hans egne Hofsjetente, med hans Kammerherre i Spidsen, sammenstørt sig imod ham, og lode ham dræbe ved en Gladiator. — Cerdus er en halv foragtelig Venævnelse for Menigmand, s. 8, 182. Vi kunne ikke bestemt angive Ordets Betydning. Afledningen af *xερός*, hvorefter det fulde betyde En, der arbejdede for Jordelen, er meget tvivlsom. Vi finde det brugt om Skomagere, Garvere, Lomrere, Kjøbmænd o. s. v. — Lamierne var en gammel adelig Familie, s. Hor. Od. 3, 17. Domitian havde henrettet en L. Aelius Lamia Emilianus, som Sveton forteller, for nogle Villigheder, han havde sagt, som maaßsee nok kunde vække Mistanke, men dog baade være gamle og uskyldige.

2. (Ottende Satire.)

Denne Satire er rettet imod Ahnestolthed. Hrf. viser, at den sande Abel bestaaer i Fortjenester, og ikke i berømte Forsædre. — Den gamle romerske Abel var geraadet i Forfalb, dels ved sin egen Skyld, ved Overdaadighed og Ubsvævelser, dels fordi flere af de første Keisere, der frigtede den, planmæssig arbejdede paa dens Nedværdigelse. De Dygtsige og Uafhængige blev forfulgte, Smigrene og Bagvahætere begunstigede, og efter Caligulas og Neros Greimpel havde ikke saa Abelsmænd nedsladt sig til at kjøre Væddeløbsvogne, optræde som Skuespillerne eller Gladiatorer, o. a. l. Satiren er frevet kort efter Åar 100 (s. B. 120), altsaa i Begyndelsen af Trajans Regering, da det netop var en uadelig Mand, der viste sig som Rigets Frelser og Belgjører. Den har Formnen af et Brev, idet den er rettet til en bestemt Person, ved Navn Ponticus. Det er en Mand af ansett Familie, der har i Sinde at spille en Rolle i Staten. Juw. opfordrer ham derfor til at indlægge sig selv ære og Fortjeneste, og ikke stole paa sine Forsædres. Gangen i Satiren er omtrent følgende.

„Hvad hjælper det at have berømte Forsædre, naar man selv er slet? Den Kælfasne og Dygtsige hilser jeg med Glæde,

enten han er adelig eller ikke; men den, der bærer et stort Navn uden at være dertil, bliver kun til Spot. See hvor Rubellius hovmoder sig over Andre paa Grund af sit Abelstab! Han indseer ikke, at det er med Mennesker som med Heste; man bryder sig kun om den Væddeløber, der kan vinde Prisen; den daarlige følger man, om dens Fader end var nok saa berømt. Men Du, Ponticus, maa støtte Dig paa Din egen, og ikke paa Dine Forsædres ære. Vær redelig og retstaffen, og, naar Du engang saaer en Provinds at bestyre, da udsug ikke Dine Undergivne. Det er frugteligt, saa man plyndrer Provindserne, sjøndt de næsten Intet mere have tilbage. Værer Du Dig saaledes ad, hvad hjælper det saa, at Du er adelig? Det sætter kun Din Glethed i et stærkere Lys. Eige saa med alle de andre Læster, som Adelen afgiver saa mange Eksempler paa. Læteranus har kun Lyst til at kjøre Heste, og til at soire i de gemenste Kipper. Andre træde frem paa Scenen, ja selv paa Arenaen. Hvorofte har det ikke i Romerstaten været Abelsmænd, der gjorde deres Fædreland Skam og Ulykke, medens Uadelige frelste det? Sammenlign Nero og Seneca, Catilina og Cicero. Tænk paa Marius, paa Deciernes og paa Servius Tullius. Sammenlign Brutus' Sønner med den Slave, der opdagede deres Sammensværgelse. Din Fader maa hellere være en Thersites, og Du en Achilles, end omvendt. Og hvad kan det overhovedet hjælpe, at en Slægt er gammel? I sin første Oprindelse var den dog ringe og foragtelig.“

1 ff. De adelige Romere pleide fra gammel Tid af at opstille Wormaster af deres anseete Forsædre, Imagines, i Atterne, s. ndfr. B. 19. I den senere Tid brugte man endnu et andet Middel til at vise sin Slægts Elde, store Stamtabler, som man ophængte i Atteret. Saaledes havde Keiser Galba en Lavle, hvor man saae, at hans Fader nedstammede fra Jupiter, og hans Moder fra Bassphae! Paa disse Lavler malede man Forsædrenes Portræter, efter Tradition eller Phantasie, og Forbindelsen imellem dem angaves ved Strandse, stem mata. Dette Navn blev efterhaanden almindeligt for hele Stamtablen, generis tabula, som den kaldes B. 6. Juvenal spørger: „Hvad hjælper en saadan Stamtable? Hvad nytter det at vurderes efter Blodets Elde?“ — Censeri, smgl. B. 74. — Longo sanguine, ligesom Virg. Aen. 4, 230: genus alto a sanguine Teucri. — Hvad hjælper det, at kunne vise Portræter af berømte Forsædre, som Emilianus, d. e. Africanus den

Yngre, Karthagos og Numantias Grobrer, som ndfr. V. 11 kaldes Numantius, Curius Dentatus, Pyrrhus' Overvinder, Messala Corvinus (s. ovfr. S. 62) og Keiser Galba, eller Unde af disse gamle Slægter? — Om Fleertallet i de to første Navne s. Lucan. 1, 313. — Picti vultus funde vel forstaas om Billederne paa Stamtavlen; men Frs. synes dog nærmest at have tænkt paa de malede Wormasser; thi det følgende breier sig om Imagines. Disse varer nemlig ikke blot Hoveder, men hele Figurer, fuldstændig paaklædte som de levende Mennesker. De, der havde beklaet de almindelige Embeder, bare toga prætexta, de, der havde været Censorer, en purpurfarvet, og de, der havde triumferet, en guldbroderet Toga. Her ses vi Triumfatoren Emilianus endog staaende paa Triumfvognen. For at gjøre det endnu latterligere, naar Nogen er stolt af disse gamle Vorbilleder, lader Juv. dem have lidt meget af Tiben; af den ældste, Curius, er kun det Halve tilbage, Corvinus mangler en Skulder, Galba mangler Næse og Øren.

6 ff. „Hvad Nytte har man af, paa den store Stamtavle pralende at kunne vide en Corvinus, og berørt ved mange Streger at kunne berøre tilrøgede Magistri Equitum og Dictatorer?“ Men V. 7 (her ogsaa mangler i de fleste, sjældent ikke i de bedste Hbstr.) er vist ikke uagte; Juvenal vilde ikke have gjentaget det samme Eksempel, Corvinus, i saa kort et Mellemrum; posthoc for deinde er neppe klassif., og virga for stemma er besynderligt. Maafse er ogsaa V. 6 uagte; thi det er underligt, at Frs. efter først at have omtalt Stamtavler, og saa Vorbilleder, nu igjen gaaer tilbage til Stamtavlerne. Disse to Vers synes næsten at være en Omfrievning af de 5 første Vers. V. 8 slutter sig godt til 5. Der omtales Ahuebillederne som bestadigebe, her som tilrøgede, ligesom Cic. Pison. 1: commendatione fumosarum imaginum. — Cum dictatore, hver med sin Dictator, for Versets Skyld i Stedet for dictatoribus.

9. Lepidis, endnu en gammel berømt Familie (den første Emilius Lepidus var Consul 285), der anføres som Eksempel. — „Hvortil tjene Billederne af saamange Krigere, naar man foran deres Asyn spiller Hazard hele Matten igjennem?“ Quo, s. V. 142, Madv. 239. Ludere alea (Abl.) er den almindelige Udtryksmaade hos de ældre. Hos Sveton findes og, som her, l. aleam.

13 ff. Fabius Persicus levede under Tiber og Caligula. Han var almindelig foragtet paa Grund af sin Slethed og Liderlighed, men opnaaede dog at blive Medlem af flere Præste-

collegier, blot fordi han var en Fabius. Thi faa Navne havde en større Glæds i den romerske Historie. Som Vidnesbyrd herom anfører Juv. imidlertid ikke Slægtens allerstørste Mand, men Allobrogernes Overvinder, Q. Fabius (Cos. 121), og Fabiernes Fordring paa at være født ”i et herculisk Huus“, d. e. at nedstamme fra Hercules. Den første Fabius skal være en Son af Hercules og Evanders Datter. Det er saaledes meget naturligt, sjældent vi ikke vide det andenstedsfra, at de særlig tillegnede sig det store Altar, Ara maxima, som skal være opreist for Hercules, medens han op holdt sig i disse Egne og var Gjest hos Evander. Det laae in mellem Forum boarium og Circus Maximus, og omtales ofte som en af Romis største Helligdomme. — Euganei montes, i Nærheden af Patavium, varer ligesom hele Landet indtil Staben Ultinum ved det abriatiske Hav, berømte for deres Faareavl. Quantumvis, saameget det skal være, d. e. uendelig mange Gange. Hans Bloddagighed gaaer saa vidt, at han straber Haarene af sit hele Legeme med Pimpsteen, en mistenklig Usik, der begyndte at udbrede sig i denne Tid, og som Juvenal oftere angriber, s. V. 115. Catina, Katæry, Catania, gav, som mange andre vulkaniske Steder, fortinlig Pimpsteen. Om Pimpstenens Anvendelse s. Prop. 3, 1, 8. — Squalentes, smudsige, støvede, ligesom fumosos V. 8. Man mærke Modsetningen til hans egen overdryne Venhed! Traducere bruges egentlig om at føre (Fanger) i Triumf, sden overhovedet om at haane eller vancere. Hans Imago er en Besmittelse for den flakkels Slægt; thi han er en Giftiblander, som burde henrettes, og hvis Billeder burde slaaes i Stykker, for at hans Minde ikke skal bevares blandt Esterkommerne. Det pleiede at være tilfældet under Keiserne, naar En var blevet domt fra Livet, at hans Imago blev sonderbrudt, og hans Statuer fjernede fra alle offentlige Steder.

21. Som Eksempler paa retsfæne Mænd fra Fortiden anføres den værdige Emilius Paullus, Macedoniens Grobrer, Cornelius Coscius, der slog Bejenternes Konge og vandt spolia opima Åar 418. Han er den første berømte Mand af Familien; men vi vide intet Særegent, hverken om hans, eller om hans Efterkommeres Reitskaffenhed. Juvenal synes at have foruhfat, at de varer retsfæne, fordi de hørte til den gamle, gode Tid. Endelig nævnes M. Livius Drusus, Almuuetribunen fra Åar 91, hvis Charakter, sjældent neppe ganske med Rette, roses overordentlig af flere Føstre, som af Velleius, der kalder ham

vir sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna usus.

22. Hos, d. e. mores, ligesom illi i næste V. — Ante effigies pone. Den, der har vundet en Krands eller et andet Udmærkelsestegn, nedlægger det foran sine Forsædres Billeder, at de kunne glæde sig overover, s. nfr. 228. Saaledes fal Du vase Dine Forsædre en retskaffen Charakteer.

24. Sanctus etc. Si er udeladt, s. Madv. 442 a, A. 2.

26 ff. „Den retskafne og udmærkede Borger hilser jeg med Jubel, af hvad Slægt han endog er“. Som Erempler anføres 1) Cornelius Lentulus Gætulicus, hvis Farer, Consul Åar 1 f. Chr., havde overvundet Gætulerne og faaet sit Tilnavn deraf. Sonnen omtales af Belleius som en adolescens in omnium virtutum exempla genitus. Han var Consul Åar 26, og havde derefter i 10 Åar Overansærselen i Germanien til Alles første Tilsfredshed. Hans Reitskaffenhed var saa almindelig anerkjendt, at ikke engang Tiber antæste ham efter Sejans Falb, sjældt hans Datter var forlovet med Sejans Søn. Først Caligula faldt paa at mistænke ham, og lod ham dræbe Åar 39. 2) L. Junius Silanus, en Søn af Augusts Datterdatters Datterføn, der med denne udmærkede Herkomst forbant et sjeldent Besedent Væsen og en fortrinlig Undervisning, som han skyldte Juristen C. Cassius. Under Neros Regering nød han en saadan Anseelse, at Mange haabede at faae ham til Keiser, naar Nero engang blev ryddet af Veien. Sjældt han selv albrig deltog i noget Slags Planer imod Keiseren, var denne Anseelse dog tilstrækkelig til at fremkalde hans Drab. — Foran quocunque mangler seu. En lignende løs Forbindelse (Aphindeton), hvor et aut mangler imellem de to sidste Led, s. V. 36.

29. Egypterne fortalte, at Osiris var bleven dræbt af den onde Typhon, der havde faaet ham til at lægge sig i en Kiste, og derpaa slaet Raaget til for ham, og kastet Kisten i Nilen. Den Forsoundnes Hustru Isis søgte lange forgjæves efter ham. Endelig fandt hun Kisten i Nærheden af Havet ved Staden Byblos, hvor en mægtig Træstamme var groet over den. Til Grindring herom feirede Egypterne hvert Åar i Maanedene Alhydr, da Nilen begyndet at falde, en Fest i 4 Dage. De 3 Dage jærede og klagede de over Osiris; den 4de Dag gifte de ned til Nilens Udsb med en hellig Kiste, øste først Vand i denne, og raabte jublende, at nu havde de fundet Osiris. Isiss og Osiris-Dyrkelsen havde udbredt sig til Grækenland og derfra

til Italien. Ogsaa ved Tiberens Udsb feirede man i November Maaned Osiris Gjensindelse, Heuresis; ogsaa der hørte man Folkemassen juble og raabe: εὐχαριστεῖν, συγχαιροῦν.

30. Qui etc. Est er udeladt, uagtet det er en relativ Sætning, s. nfr. 181; Ovid. Am. 1, 1, 15.

32 ff. „Vi give ofte de usleste Ting og Personer de stolteste Navne; men det er for at more os over dem og gjøre Mar af dem. Tag Dig i Agt, at det ikke er paa denne Maade, at man tillægger Dig store Navne. Saaledes kalbe vi en Overg Alsas“. Nanus, d. e. pumilio, et græst Ord, men tidlig optaget af Romerne. Romerske Rigmænd anslafte ofte saadanne Missfostere til deres egen og deres Gæsters Morstab. „Vi kalbe en Neger Cyenus“, efter Apollos Søn, som blev fældet af Herakles. Da Navnet betyder en Svane, er det kun Spot at kalde en Neger saa. Negerlaver var en ikke ualmindelig Kurus hos Grakerne og Romerne. „Vi kalde et lille gebræltigt Fruentimmer en Europa; vi kalde fæbene og elendige Hunde Leoparder, Tigre, Löver, eller andet Lignende“.

38. Tilnavnet Creticus sik D. Cecilius Metellus (Cos. Åar 69), fordi han undtvang det oprørre Kreta. Tilnavnet Camerinus fulde Ser. Sulpicius (Cos. 502) have faaet af Camerias Grobring. Begge Navne nedarvedes i Familierne, og og blomstrede endnu i Juvenals Tid. Baade deres Elde og deres Oprindelse gjorde dem vel tilfikede til at bruges som Erempler her. — Sic er en nedvendig Rettelse i Stedet for Høsternes Læsmaade si eller sis. Om Udelabelsen af sit s. til Prop. 4, 4, 55.

39 ff. Som et Erempel paa Ahnestolthed anfører Juvenal Rubellius Blandus, eller, som Historikerne kalde ham, Rubellius Plautus, Blandus' Søn. Hans Moder var Julia, en Datter af Tibers Søn Drusus. Tibers Moder Livia hørte til den berømte Familie Livius Drusus; August blev hans Farer ved Adoption. Den her omtalte Rubellius hørte saaledes gjenem sin Moder Julia ogsaa til den Juliske Slægt (V. 42), og nedstammede fra August i fjerde Led ligesom Keiser Nero (smgl. V. 72). Tacitus siftrer Rubellius som en hæderlig og alvorlig Mand, der ønskede at holde sig fjern fra Høfset og den store Verden. Af Juvenal see vi, at den almindelige Follementing (kama, V. 71) har forklaret denne Strenghed og Tilsbageholbenhed som Hovmod. Det Samme gjorde ogsaa Nero, der af denne Grund lod ham dræbe Åar 61.

40 ff. *Tanquam etc.* „Som om det var Din Fortjeneste, at Julia blev Din Moder, og ikke et af de elendige Fruentimmere, der lade sig lede til at arbeide i Væverierne under Bolden.“ Agger er den mægtige Fordvold, hvormed Servius Tullius bestyttede Rom imod N. D., hvor ingen naturlig Skrent kunde understøtte Besætningen. Det er den høieste liggende Deel af Rom, og altsaa den, der er mest utsat for Blæst (ventosus). Juvenals Lid havde Rom udvidet sig langt udenfor de gamle Festningsværker; Murene vare for det Meste forsvundne; men Bolden stod endnu.

46. *Ast ego Cecropides.* „Men jeg er af den ældste Abel“. *Kekrops*’ Abel, *evyēeia Kékropatos*, var en almindelig Talemaade hos Grækerne om aldgammel Herkomst. Ast d. e. at. Den gammeldags Form er valgt med Hvid, smlg. 4, 29.

46 ff. „Ja vær Du kun glad ved Dit Abelstab! De Mand, der gjør Nythe som Sagførere, som Jurister eller som Krigere, fødes i ringe Stand. — *Ima plebe*, „i den laveste Almue.“

49. *Togata*. Togaen var rigtignok Romernes egentlige Nationaldrakt; men med den stigende Forfinelse kom nye Moder. Man fandt Togaen for kjølig, og har en Kappe, lacerna, derover. August prøvede rigtignok paa at forbryde dette; men det hjalp naturligvis kun en kort Lid. Kapperne grebe om sig; ja Mange beholdt ei engang Togaen under Kappen, undtagen for Reitten og ved lignende Lejligheder (s. Mart. 3, 46, 1), men omhyttede dette ubekvemme Klædningsstykke med Synthesis og andre græsste Former. Efterhaanden blev det saaledes kun dem, der ikke havde Raad til at anstaffe sig Kapper, som til daglig Brug gik i Toga.

51 f. *Euphrat* var Rigets Grændse imod Partherne. Partherne havde nylig (i Alarene 69 og 70) under Julius Civilis vist sig som farlige Fjender. De vare vel blevne undertrungne, men der stod endnu bestandig Legioner (aquilæ) for at passe paa dem. *Custodes*, d. e. custodientes, s. Madv. 301 c, A. 2.

53. *Trunco simillimus hermæ*, „ligesom en Herme, der hverken har Arme eller Been,” og altsaa ikke kan røre sig. En Herme, d. e. en Blok med Hoved paa, er ifølge sin Natur *truncus*.

56. *Teucrorum proles*. Det var den høieste Abel i Rom, naar man kunde føre sin Slægt op til de fra Troja med *Æneas* udvandrede Familier, Trojugene ndst. W. 181. Barro havde frevet en Bog de familiis Trojanis, og Virgil

har i 5te Bog af *Æneiden* ladet en Deel af disse foregivne trojaniske Stammefædre træde op. Nubellins meente, som vi ovenfor have set, at nedstamme fra Iulus, *Æneas*’ Son.

57 ff. „Vi rose jo kun den Væddelsøbshest, der vindt Palmen let og seirer tidt.“ Seiren viser sig i Tilstuernes begeistrede Jubel; den siges derfor at „bruse og hovere i Drønene fra Circus.“ Raucus bruges ei blot om en hæs, men ogsaa om en dum og huul Lyd, som om Torden.

60 f. *Gramen*, *Græs*, d. e. *Græsgang*. *Fuga*, *Løb*, s. Virg. Æn. 1, 317. *Primus-pulvis*, den, hvil Støv viser sig først paa Bladen. *Æquor*, s. Lucr. 1, 8.

62 f. „*Coryphas* og *Hirpinus*“ Efterslægt er Ryggen, der sælges for en Spoipriis, naar Seiren kun sjælden sætter sig paa deres Vogn.“ Det er to berømte Væddelsøbere, der nævnes ved Navn. Det sidste Navn er egentlig kun et Nom. Appellativ, der angiver, at Hesten striver sig fra Hirpinernes Land i det sydlige Samnum.

66. *Epiredium*, Seletgjet paa den svære galliske Reisevogn, rheda. Denne Baastard-Sammensætning af den græske Præposition *ἐπι* og det latinse Substantiv er omtalt af Quintilian, 1, 5, 68.

67. *Nepos* hedder ogsaa en af Martials Venner og Ma- boer, men om det er den her omtalte Mølleier, vide vi ikke.

68. *Primum*, først og fremmest.

69. *Titulis*, i Indstriferne under Dine Statuer.

73. *Sensus communis*, almindelig, fund Menneskeforstand.

75 f. *Nihil futuræ laudis*, Intet, der kan bringe Ere i Fremtiden.

76 ff. *Miserum etc.* „Det er daarligt at hvile paa Andres Berømmelse.“ Deraf underforstaes foran ne: „thi der er Fare for.“ — *Viduas* s. Catul. 62, 50.

79. *Esto*. Endestavelsen er egentlig lang, men forkortes underibuen hos Sølvalerens Digtere; smlg. Madv. 19, 4) A.

81 f. *Thrannen Phalaris* i Agrigent, der synes at have levet paa Pissistratos’ Lid, var berygtet for sin Grusomhed. Sagnet fortalte, at han havde ladet gjøre en stor Tyr af Bronze med en Lem i Ryggen, saa at et Menneske kunde lægges ind i den. Naar han da vilde pine Nogen rigtig, lod han ham putte i Tyren og lægge Lid under, saa at han blev stegt. Konstneren, som havde udført Tyren, Perillos, fulde være den Første, der havde prøvet denne Grusomhed.

Lyren eksisterede virkelig; vi vide, at den ved Agrigents Crobring af Karthagerne 406 blev ført til Karthago som et kostbart Mindesmærke, og efter Karthagos Fall blev ført tilbage igjen til Agrigent; men Historien om dens Bestemmelse og Venyttelse som Marterrebstab tilhører uden tvivl kun Sagnet.

83 f. „Ansee det for den største Uret, at foretrække Livet for Eren, og for Livets Skuld at miste det, hvorfor det er værdt at leve.“

85 f. „Den, der fortjener Døden, dør stadig, hvor godt han endog lever;“ et saa uværdigt Liv, er intet Liv. Smgl. Lucr. 3, 1046. — Gaurana af Gaurusbjerget i Campanien tæt ved Luciferinsøen, smgl. 4, 141. — Cosmus havde en bekjendt Fabrik af Salver og lugtende Vand. Han omtales oftere af Martial. „At dukkes ned i hele hans Desfiletfjedel,“ er vel et overdrevent Udtryk, men man brugte virkelig i hine Tider uhyre Masser af Lugtende; smgl. 4, 108 f. Den ældre Plinius siger: *Iam non lini tantum, sed et perfundi unguentis gaudent.*

87 ff. Formalet for den Mands Ønsker, der beklædte Embeder i Rom, var at faae en Provinds at bestyre. Da først sik han Løn, men ogsaa rigelig Løn for sin Ejendom. Men store varer ogsaa Frifstæserne til at berige sig paa ulovlig Maade. Ved Republikens Slutning overgik Embedsmændenes Udsugelser alle Grandser. Under Keiserne blev det noget bedre; men i Senatets Provindser, hvorum her alene er Tale (f. B. 91: curia), var Forholdet nemt nok endnu, og en Formanning som Juvenals ingenlunde overslodig. Rector er fra denne Tid af det almindelige Udtryk for en Provindsbestyrer (præses). Socii, d. e. provinciales. Navnet vilde være mere noigagtigt om de saakalzte Civitates liberæ; men de varer forholdsvis faa; Juv. bruger dette Ord om den hele Masse af Proconsulens Undergivne, f. B. 99. 108. 136.

90. Regum er de fleste Høfsts Læsemåade, men Proconsulen har Intet med Konger at gjøre: De enkelte fremmede Konger, der kunde staae under Rom's Beskyttelse, vilde kun komme i Berørelse med Keiserens Legater. Der bør staae rerum, som de to bedste Høfster have: „Du seer af alle Ting kun de tomme Been, hvorf Marven er utsuget.“ Correct stulde der have staaret ossa vacua exsuctis medullis; men Juv. har tilladt sig at sige exugere os, at suge Venet ud, i St. f. Marven af Venet, og at bruge medullæ om det Indviste af Venet, Stedet, hvor Marven er.

92 ff. De Nebelige faae jo ogsaa deres Løn, nemlig i den almindelige Agtelse, og de Slette blive undertiden domfældte af Senatet (som jo, fra Augusts Tid af var den eneste Domstol for Senatorer). Som Crempler anføres to Mand der havde utsuget Gilicen, *Cossutianus Capito*, en Svinersøn af Neros Undling *Tigellinus*. En Gilicier anklagede ham for Senatet. Han kunde kun tale Græs, men han gjorde det saa godt, og Sagen var saa klar, at Capito ei engang forsøgte paa at forsvare sig. Numitor er ikke bekjendt fra andre Forfattere. Juv. omtaler ham i en anden Satire som en Mand, der Intet har tilovers for sine fattige Venner, men har Penge nok til Skjøger, ja selv til at kjøbe og underholde en Løve.

94 ff. „Men hvad kan det hjælpe, at disse Mand blive demte? De statkels Provindsbøvere faae derfor ikke deres Penge tilbage. De gjore bedst i at selge de Psalter, de endnu have tilovers, ved Auction, hvis de ikke ville miste dem med; thi den ene Provindsbestyrer tager, hvad den anden lod blive tilbage. Og saa gjøre de bedst i at tie stille; det er Galstab efter Alt det Andet ogsaa at kaste de Penge bort, som Rejsen til Rom kostet.“ Vi vide ikke, om *Cherippus* er den Gilicier, der anklagede Capito, og *Pansa* og *Matta* fun fingerede Navne paa Provindsbestyrere ligesom *Citius* og *Seius* (j. 4, 13), eller om de alle tre høre sammen, og her sigtes til en anden, os ukendt Sag. — *Naulum, ræddor*, er det Samme som *vectura*, Fragt.

98 ff. Fordum fremkalde Tabene ikke de samme Sukke, og efterlode ikke saa dybe Saar, da Provindserne nylig vare undervunne, og endnu vare rige baade paa Penge, kostbare Klæder og Konstvarer. — *Spartana chlamys* er en Kappe, der er farvet i spartansk eller Iaconiss Purpur, smgl. Hor. Od. 2, 18, 7. Den Kos var ikke blot berømt for sin Bomhør, f. Prop. 1, 2, 2, men ogsaa for sine Purpurnuslinger, *conchylia*, smgl. Hor. Od. 4, 13, 3. — *Parrhasios* fra Ephesos, i den første Halvdel af det 4de Jahr. f. Chr., var en af Grekenlands allerberømteste Malere, hvem man blandt Andet tillagde en Mængde Cabinetsstykke, ofte af velflygtigt Indhold. Atheneren *Myron*, i det 5te Jahr. f. Chr., var meget berømt som Billedhugger og Broncestøber; især beundrede man hans Athlestatuer og hans Dyrefigurer. Endnu berømtere vare hans Samtidige, *Phidias* og *Polyklet*, Billedhuggerkonstens største Mestere. Phidias blev især berømt ved sine

Gudebillede af Guld og Elfenbeen. Juv. kunde med Rette sige om det Stof, han havde bearbeidet, at det levede, thi de enkelte, under hans Opsyn udførte Arbeider, som have naæt til vor Tid, staae i Liv og Naturstandhed over Alt, hvad vi have tilbage fra Oldtiden. Mentor var en berømt Brongearbeider fra Slutningen af det 5te Aarh. De Vægere og Skaale, han havde cicerleret, betaltes med store Summer.

105 ff. Det var denne Velstand, der loffede til de frugtelige Udsugelser, vi kjende fra Ciceros og hans Samtidiges Taler. — Inde og hinc staae eensbetydende. Ovfr. V. 30 stod hunc i Stedet for eum. — En. Dolabella var Proprietor i Gilicien Aar 80; Verres var hans Legat, men optraadte dog som Vidne imod ham, da han blev anklaget af M. Scaurus. C. Antonius, Ciceros Colleger i Consulatet, som sikret det rige Macedonien at bestyre, drev sine Udsugelser saa vidt, at M. Coelius sikret ham domit. Hjøndt Cicero selv forsvarede ham. Verres er tilstrækkelig bekjendt fra Ciceros Anklage. — Occulta med forlænget Endestavelse, f. Catul. 64, 186. — Plures, flere end een.

109. Pater armenti, Tyren eller Hingsten. Mistes den, er der ei engang nogen Mulighed for Hjordens Forplantelse.

111 f. „Dette maa træde i Stedet for store Rigdomme; thi det er det Meste, der er.“ — Flere have erklaaret disse to Vers for uregte, og det kan neppe negges, at de hellere maatte være borte.

113 ff. Dog tag Dig iagt. Du kan maaesse nok foragte de fordærvede og blødagtige Grækere; men de sterkere og kraftigere Folkefærd funne let falde paa at hævne sig. Rhodus og Corinth staae i Stedet for Grækenland overhovedet. Rhodus var endnu i Juvenals Tid en blomstrende Handelsstad. Corinth var vel paanh bleven coloniseret af Cæsar, men det er dog sikkert fun dens fordums Velstand, der har bevæget Træ til at nævne den som Erexempel. — Om den Mangde Salve, fine Folk pleiede at bruge, f. ovfr. 86. Resinata er det Samme som uncta; man brugte meget en Salve af et Slags Harpir, resina, f. Cæs. Bell. Hisp. 33: resinam et nardum identidem sibi infudit. — Crura levia, f. V. 16. — Axis staaer usædvanligt i Stedet for orbis i denne Betydning. — Illyricum latus, d. e. den illyriske Kyst, der danner Siden af den tredie sydeuropeiske Halv. — Messoribus, Høftfolk. Den allerstørste Deel af det Korn, som Rom i denne Tid

brugte, kom fra Egypten og Africa. Her menes det høste Sted, som det Følgende viser. — Scenæ circœque. At Rømerne kun brøde sig om Skuespil og Væddeløb, er en almindelig Klage hos Juvenal.

119 f. „Men her kan Du ogsaa kun faae ringe Løn for en saa frugtelig Forbrydelse, da Marius nylig har afflektet de fattige Africanere.“ — Marius Priscus havde som Proconsul i Africa gjort sig syldig i frugtelige Udsugelser. Efter sin Hjemkomst til Rom Aar 100 blev han anklaget af Plinius den Yngre og Tacitus repetundarum, og dømt, men maatte strax efter undergaae en ny Dom, da det blev oplyst, at han havde taget Stikpenge for at domselve usyldige Folk. S. Plin. Ep. 2, 11. — Discingere, at løse Beltet, betyder vel kun at afflede. Om der ligge nogen yderligere Allusion deri, f. Ex til de Reisendes Skif at bære Pengene i Beltet, vorer jeg ikke at afgjøre.

125. Sententia, Sententis, Phrase, Talemaade. Træfiger, at hans Sætning: Spoliatis arma supersunt, ikke er en af det Slags piquante Phraser, som Datibens Rhetorer yndede saa meget, men hvor man let kunde spørge, ikke blot om Sætningen selv var sand, men og om den kunde anvendes i nærværende Tilfælde (Senec. Rhetor). Dette, figer Juvenal, er den rene Sandhed.

126. Folium. Efter Varro havde Sibylla optegnet sine Spaabomme paa Palmeblade. Virgil omtaler hendes Blad i En. 3, 444 ff.; 6, 74.

127 ff. Øste var det ikke saameget Provindsbestyreren selv, der plagede Undersætterne, som hans Omgivelser, hvis Udsættes han ikke havde Kraft eller Lust til at modsette sig, hans Cohors, d. e. det hele talrige Folge af militaire og civile Embedsmænd og Betjente, som fulgte med ham, eller en Frille, der fulgte hans Domme for Penge, eller endelig hans Hustru, der fulgte med ham paa Thinge og i alle Byer, ligesom en Harpyie, for at røve alle de Penge, hun kunde. — Acersecomes, ἀκερσεκόυης, En, der gaaer med langt Haar, betyder her en liberlig Dreng; thi det lange Haar var i Oldtiden, ligesom endnu i Constantinopel, Kjendtegnet for det Slags Personer. — Coniuge. Oprindelig var det, at gaae til en Provinds, det Samme som at gaae i Felten, og det var en Selvfølge, at den, der drog bort et Aars Tid i et saadant Grinde, ikke tog sin Kone med sig. Men ved Republikens Slutning var det anderledes. August billigede ikke, at Pro-

vinhdsbestyreren havde sin Kone hos sig, men fandt sig dog nedt til at tillade det for Wintermaanderne. De stemme Folger, som dette havde, og som Tacitus (Ann. 3, 33) sibrer næsten med de samme Farver som Juvenal, foranledigede et Forslag om, at det skulle forbydes; men Senatet indstænkede sig til at bestemme, at Provindsbestyreren skulle være ansvarlig for sin Kone lige saa vel som for hele sit Folge. — Celano er en af Harphyerne. De sildres af Virgil (Æn. 3, 216 ff.) som Kvinder med fuglebeen og Klører.

131. „Saa maa Du gjerne regne Din Slekt fra Picus,” Saturns Son, Fader til Faunus og Farfader til Latinus, den kyndige Spaamand, hvis Navne, Skaden, endnu i Barros Tid tolkede Mars’ Spaabomme i Tiora i Sabinernes Land. Efter Ovid havde Circe forvandlet ham til en Skade.

132 f. „Hele Titanomachien”, d. e. alle Titanerne, Uranos’ og Geas Børn, den eldste Gudestægt. Prometheus er en Son af Titanen Iapet. Naar Juv. kalder ham ipsum, er det vel fordi han angaves som Menneskenes Skaber.

135. Ambitio, Partisched.

136 f. I Provindserne bare Victorerne fasces cum securibus. Den grusomme Brasæs lader dem hudslette Folk til Stokkene gaae itu, og halshugge indtil Øerne blive slove og de selv trætte.

142 f. For at et Testament skulle være gyldigt efter den romerske Ret, maatte 7 Bitterlighedsridner sætte deres Segl for det. Men trods denne Omhu forefalde der dog Forfalsninger. Ja det hændte vel endog i hine forbarvede Tider, at Vidnerne lode sig bestikke til at forsegle et falskt Testament. For Sikkerheds Skyld pleiede man at lade Testamenteerne opbevare i Templer; men dette rører ikke Falstneren, sjældt han har særlig Grund til at øre dette Tempel, da det er opført af en af hans berømte Forsædre, som Tak til Guderne for en vundne Sejr, og denne Mands Statue i Triumfatordragt staaer endnu i Templet.

145. Tempora velas adoperta, s. Catul. 64, 64. — Cucullus er en grov Kappe med Hætte paa. En saadan bruges i Dalmatiens, og i Gallien af Santonerne, der boede mellem Liger og Garumna, og hvis Navn Staden Saintes endnu bevarer.

146 ff. Lateranus kjende vi ikke andenstedsfra. Navnet findes i gens Claudia, Sextia og Plautia. Det var en Plautius Lateranus, der havde opført det pragtfulde Pallads, som

allerede Juvenal omtaler, og som Constantinus den Store forebrede den romerske Bisstop Sylvester, hvorefter det i lang Tid var Pavernes Resident. Den her omtalte Lateranus har en saa stor Passion for at høre Hestte, at han ei engang, medens han er Consul, kan opgive denne for en anelig Romer vangerende Bestjæltigelse, men om Matten kjører i sin Kabriolet (carpentum, en lille tohjulet Vogn) henad Landeveien forbi sine Forsædres Grave, og selv binder Hjulene fast, naar han fal ned ad en steil Bakke. Dette Vaand, der hindrede Hjulene i at løbe rundt, kaldte Romerne sufflamen. Naar hans Embedstid er endt, kjører han endogsaa ved høi lys Dag, og sammen sig ikke, naar han møder sine Venner, om det endog er værdige Oldinge; han hilser først, og hilser med Hvidsten ligesom andre Kudste. Han løser selv Hoderknippet, og giver Ørene Byg. Byg er det almindelige Hoderkorn i Italien og Grækenland, ligesom Havren hos os.

155 f. Som Consul offerer han efter Numas Ritual et Par Haar og en rød Kalv til Jupiter. Juvenal har tildeels bibrholtet der gamle rituelle Udtryk. Robus, eller robius, er en gammel Form for rufus.

157. Epona er Hestearvens Gudinde. Ligesom Huusguberne males ved Arnestebet, males hun i Hestefalden.

158 ff. Øste syrer han hele Matten igjennem i de gemeneste Kipper. Instaurare, at fornye, gjentage sit Besøg der. Værtens er en Syrer eller Syrophönicer. Disse Folk være paa Grund af deres indsmigrende Væsen meget højdede som Værtshusholdere. Hans Fædreland betegnes ved det Indiomæiske Pas, hvorigjennem Vejen fra Arabien til Syrien gif. Derfor var han ogsaa altid fugtig af Arabisk Krydervalse; s. 4, 108. Han hilser med Gjæstfthed (hospititis affectu) sin gamle Velynder, og den travle Værtinde møder strax med Glaslen.

167 ff. Lateranus kunde ikke undskyde sig med sin Ungdom. Han var moden til at gaae i Krig, da han besøgte Kneiperne. Thermæ ere varme Bade. Rom havde allerede flere florartede Badeanlæg, hvor man ikke blot git hen for at bade sig, men ogsaa for at more sig og finde Selskab. Der var forret for, at man funde saae Forfalsninger oven paa Babet, hvis man trængte dertil, og Mange benyttede denne Lejlighed til at tage sig en ordentlig Sviir, s. Senec. Epist. 122, 6; Mart. 12, 71. — Inscripta linteae, d. e. Horehus, s. Mart. 11, 46; Iuv. 6, 123; Petron. 7; Dio Cass. 77, 13, 3.

169 ff. Det er Rigets Grænder, der nævnes, smlg. ovfr. 51. — Nerone m; Latoranus levede altsaa under Nero. — Ifr. opfordrer Keiseren til at sende ham som Besættelsesmand til en Provinds. Mitte Ostia, "Send ham til Ostia", d. e. til Rom's Havnestad, hvor han maatte indstibe sig, hvad enten han skulle til Gallien, til Afsten, eller til Dacien.

173 ff. „Der finder Du ham til Bords med en Morder o. s. v.“ Sandapila er en Ligkiste af det simpleste Slags, som Fattigfolk brugte dem; de mere Velhavende blev haarne til Graven paa en lectica. Galli, Cybeles Prester, vare foragtede Gilbinger, der om Dagen gik omkring med deres Trommer og tiggede, for om Natten at drifke op hvad de havde samlet. Nu rører Tiggerpræsten ikke sin Tromme mere. Han ligget med Næsen i Veitret; thi han har drukket, til han faldt i Sovn.

179 f. Slik man en saa forfalden Slave, vilde man strax sende ham bort fra Byen ud paa Landet, for at forrette haardt Arbeide i Marken og Huset, under streng Opsigt og ofte i Lænker. Saaledes er det endnu idag i Slavestaterne i Amerika en Straf for en Slave at blive sendt fra Byen ud i Plantagerne. Lucanien og Etrurien vare for Storfædelen i store Godsetters Hænder, der lode Jorden dyrke ved Slaver. Ergastulum, ἐγαστών, er et saadant Sted, hvor Slaver arbeide, litgehyldigt, af hvad Alt Arbeidet er.

181 f. Trojugenæ, s. ovfr. 56. — Cerdoni, s. 4. 153. — Volesos, d. e. Valerios. Poblicolas Faber hed Volesus, og Slægtens Stammefaber, der kom til Rom med L. Tatius, skal have haft samme Navn.

185 ff. Det var fra gammel Tid af betragtet som uforeneligt med borgerlig Anseelse at træde frem paa Scenen. Det mehørte Udelukkelse af Senatet og Ridderstanden. Da Cesars twang Laberius til at træde op paa Skuepladsen, maatte han selv slappe ham Kressopreisning. August havde forbudt Senatorer og deres Sønner og Sønnesønner at spille Comoedie; men Lysten steg stedse, og Keisere som Caligula og Nero befodrede den. Her omtales saaledes en Damasiippus, der havde horrobslet sin Formue, og derpaa taget Ejendomme som Skuespiller. Siparium er en senere Venævnelse for aulæum, Læppet; her staar det for Theatret overhovedet. Han har haft en stærk Stemme; thi han har spillet Spøgelsen i Catuls Phasma, maaskee en Efterligning af Menanders Stykke af samme Navn, som Plautus har bearbeidet i sin Mostellaria,

og derefter Holberg i sin Abracadabra. Catullus Urbicarius var en anseet Minnedigter fra det 1ste Aarh. efter Chr. Hans berømteste Comoedie var den i næste B. omtalte Laureolus, hvori Hovedpersonen var en hortloben Slave, der blev Ansører for en Røverbande, og tilstdst korsfæster. Ogsaa denne Rolle, der sandsynligvis forærede en hoi Grad af Liv og Bevægelighed, har en anseet Romer, Lentulus, spillet.

189 ff. „Dette Folk har altfor lidt Følelse for Skam, siden det kan slæbde og see paa saadanne Vajadæstreger af Bastricer.“ Triscuria findes kun paa dette ene Sted; det maa betyde, at vise sig som en tredobbelts scurra. Den græske Maade at udtrykke en hoi Grad paa, ved τοις, som τρισέθλος, τρισπέρυτος, var optaget af Plautus, hos hvem vi finde tripareus, trisur, trifurcifer o. a., og den holdt sig siden i Comoediens Sprog. — Planipedes kaldes mimi, som det synes fordi Skuespillerne traadte op barfodede, medens de i Comoedierne gik paa Sokker, og i Tragoedien paa Kothurner. — Mamercus er et almindeligt Fornavn i Familien Emilius Lepidus. — Alapæ, Dresigen, forefalbt ofte i disse Farcer.

192. Sua funera, deres Begravelse. Fra det Dileblige træde frem paa Scenen, ere de nemlig saa godt som borgerlig døde. Et stærk Udtryk, smlg. ovfr. 85.

193. Nero skal have tvunget 40 Senatorer og 60 Riddere til at kæmpe paa Amphitheatret.

194. Celsi, den høje Prætor, der slæbber paa sit Højstede, sella curulis, som Repræsentant for Folkeets Majestæt, saa at det blotte Syn af ham maatte minde Romeren om, hvad der passede sig. Under Keiserne gave Prætorerne ikke blot ludi Apollinares, som de altid havde gjort, men ogsaa de Lege, som tidligere havde hørt under Wedlerne.

195 ff. „Men set nu, at man gav Dig Valget imellem Døden og Brænderne, hvad var saa bedst? Kan Nogen være saa bange for Døden, at han deraf skal nedlade sig til at være Thymeles stinsyge Mand, den dumme Corinthus' Collega?“ Minernes Indhold var for det Meste letfærdigt, f. Ex. en utro Kone, der gør sin stinsyge Mand til Hanrei. Thymele, en berømt Skuespillerinde fra Domitians Tid (s. Mart. 1, 4, 5) har haft Hovedrollen. Manden, som bliver taget ved Næsen, er Corinthus' Rolle, som Juw. her mener at en anseet Romer for ingen Priis kunde spille. — B. 196. Quid for utrum.

198 f. „Dog det maa ikke forundre os, at de Hornemue spille Comoedie, naar Hyrsten selv træder frem som Sanger (hvilket Nero, som bekendt gjorde, s. ndfr. 220 og 225 ff.) Men de gaae endnu videre. Hvad er der da yderligere end dette? Gladiatorskolen (Iudus). Og der finder man ogsaa Romis største Skjændsel; en salif Præst, Gracchus, træder op som Gladiator, og det ikke sjult bag Hjelm og Skjold, men i sin egen præstelige Dragt.“ Gladiatorerne havde forskellige Slags Vaaben, som tildeels varer laante fra forskellige Folkeslag. Saaledes bare Nogle thracis Rustning (Thracces); de havde Hjelm, et rundt Skjold og en Krumkniv (falx supina); Andre gallif (Mirmillones); de havde Hjelm med Vizir, et stort skjold (scutum) og Sværd. Paa hjelmen var der afbilledet en Tiss (μόγυρος), hvoraf de havde faaet Navn. En saadan Gladiator fulde nemlig paa en Maade forestille en Tiss. Han kæmpede sammen med en Retiarius, der hverken havde Hjem eller Skjold, men var en Tre-fork (tridens) og et Net (rete). Det kom an paa, om han funde svinge Nettet saa behændigt, at han fangebe Mir-millonen; mislykkedes dette, blev hans Stilling meget farlig; thi Tresorken var et ubehjælpeligt Vaaben imod en Kriger i sin fulde Rustning. Han maatte da løbe saa stærkt han funde, for at see at komme i nogen Afstand fra sin Modstander, og derpaa atter sætte sig i Postur for at fange ham. Idet Gracchus saaledes løber hen over Arenaen, viser hans præstelige Dragt sig ret, den broderede Tunica med Guldbræmmen foran, som gaaer heelt ned fra Halsen af, og hans høje spidse hue, galerus eller apex, paa hvis Top der vajer en Snor eller et smalt Vaand, spira.

209 f. Det var selv en Vancre for en Gladiator at kæmpe med en Mand, der i den Grab bed Hovedet af al Skam. Secutor, Forfølgeren, kaldes den Gladiator, som kæmper med den flygtende Retiarius.

212. Seneca var uadelig, men høit anset ikke blot som stolt Philosoph og udmarket Skribent, men ogsaa som Neros Opdrager, hvem man, med Nette eller Urette, tillagde Ven for denne Keisers rosværdige Opførel i de 5 første Aar af hans Regering. Da Piso Aar 65 foranstaltebe den store Sammenvoergelse imod Nero, vare der dem, der tænkte paa efter Neros Mord at rydde Piso af Verien, og overgive Regeringen til Seneca, for at faae en værdig Keiser, hvis Hænder ikke vare besmitede ved Mordet.

213 f. Det var en Lov, at den, som drepte sin Fader eller sin Moder eller sine Søbstende (Paricida i dette Ords senere Betydning), skulle indshes i en Leversæk og kastes i Havet, s. Cic. Rosc. Am. 25, 70 f. Denne gruelige Straf, som August aldrig funde bekvemme sig til at lade udføre, blev under hans Efterfølgere endogsaa stærpet. For at pine Offeret endnu mere, indsyede man en levende Abe og en Slange i samme Sak, ja senere tilspiede man endnu en Hund og en Hane. Allerede medens Nero levede, havde mangen En i Smug yttret, at dette var den Straf, som Modernmorderen fortjente. Iuv. siger, han fortjente at leve den ikke een Gang, men mange Gange. Han havde jo ikke blot myrdet sin egen Moder paa den mest overlagte Maade, men ogsaa sin Broder, Britannicus, sin Fader, Domitia, sine to Hustruer, Octavia og Poppea o. s. v.

215 ff. „Agamemnons Son, Orestes, drepte rigtignok ogsaa sin Moder; men det var efter den delphiske Apollos Bud, for at høvne sin Fader, hvem hun og hendes Boler havde drebt under Maaltidet (s. Hom. Odys. 11, 411); men han drepte ikke sin Søster Elektra, ikke sin Hustru, Spartanerinben Hermione, Menelaos' Datter; han blandede ikke gift til sine Mørmette.“ *Iugulo sc. perosso eller fracto.* Ved Hassen udføres Drabet lettest og hyppigt; derfor iugulum dare, iugulare, ja selv iugulum for Drab, ligesom her, Manil. Astron. 4, 128. — Aconitum, „Ullerob“, omtales hos de Gamle som en overordentlig sterk Gift, imod hvilken de ingen Modgift kendte.

220 ff. Men Nero har endnu meget Andet forud for Orestes. Hans Gang paa Scenen, hans Digte, hvilke han endog undertiden, som det her nævnte Troica, selv opførte offentlig i Theatret, have vancret Keisermagten i den Grab, at der var Intet, som mere opfordrede dem, der reiste sig imod ham, til Hævn. Julius Binder i Gallien var den Forste, der greb til Vaaben og udraabte Galba til Keiser. Virginius Rufus, der ansørte Hæren i Nedre-Germanien, gif imod Binder, men uden at Nogen vidste hans egentlige Hensigt. En Missforstaelse fremfaldte en blodig Kamp imellem begge Hærene; men da denne var vænet, ekslærede ogsaa Virginius sig for Galba.

225 f. Foeda, affyelig, uanständig for Hyrsten. Peregrina ad pulpita. Nero reiste i Aarene 67 og 68 omkring i Grækenland og lod sig høre allevegne. Prostutui, stilles

frem, til Skue, og dermed ogsaa til Haan og Spot. — Apium, σέλων, et Slags Peterstille, var den Urt, hvorfaf Seirskrandsene til de Isthmiske og Nemeiske Lege blevne bundne, til hine af frisk, til disse af tørt Selinon.

227 ff. „Leg Din Theaterdragt, Din Masker, og hvad Andet der betegner Dig som Sanger og Skuespiller, foran Dine Forfædres Billeder!“ S. ovfr. 22. Nero havde virkelig gjort det. En Eithar, som Kampdommerne engang havde tilhændt ham, lod ham nedlægge foran Augusts Statue. — Domiti; Domitius var Neros Fødenavn; her menes altsaa hans Faber eller En af hans Forfædre. — Syrma er en lang Klædning, et Slæb, der nødvendig maatte børes sammen med Kothurnen. Det er den tragiske Skuespillers Dragt. De Gamles Tragoedier vare for en meget stor Deel Syngestykker. Ikke blot Choret, men ogsaa Skuespillerne sang paa alle mere libensstabelige Steder; man sagde derfor tragoedias cantare. Nero var ofte traadt op paa denne Maade. Sveton fortæller, at han havde spillet Canace i Barnsnæb, Modernmorderen Orest, den blinde Oedip og den ræsende Hercules. Her anføres Thyesies, Antigone og Menalippe. Menalippe er den latinise Fordrejelse af det græske Navn Melanippe. Euripides havde strevet to Tragoedier af dette Navn, af hvilke den ene var oversat af Ennius, den anden af Accius; begge vare berømte og opførtes nylig. Melanippe havde i sin Faders Fraværelse faaet to Sønner med Posidon. Strax efter deres Fødsel kom hendes Faber hjem. Hun sjulte Børnene i Kostalben, hvor Koerne gav dem Die og Thren holbt Vagt. Da Rægteren bragte sin Herre Undreretning om disse vidunderlige Kobørn, besalede denne, at de fulde brandes. Melanippe bad for dem, men med en saadan Hestighed, at hun røbede sig selv. Den forbittrede Faber lod Dønene stikke ud paa hende, fastede hende i Fængsel og udsatte Børnene; men Gudeønnerne, Eolos og Bootos, blevne frelsste og vorede op, saa at de kunde hævne deres Moder.

230. „Hæng Eitharen op paa Din kolossale Marmorstatue, at man kan see, hvad Du er for En!“ Her er Talen ikke om Zenobots berømte, 120 Fod høje Kolos af Nero, hvorefter Colosseet har faaet Navn; den var af Bronze. Men Nero havde naturligvis ladet udføre mangfoldige Statuer af sig selv, og de fleste vare vel over menneskelig Størrelse.

231 ff. Catilina og Mange af hans Medsammensvorne, f. Cr. Cethagus, vare af gammel Adel; men dog vilde

de stikke Ild paa Byen, som om de vare Sønner og Efterkommere af Gallerne, der brændte Rom Aar 390. Gallerne paa den anden Side af Alperne gif med Burer, og kaldtes derfor braccati. Senonum, s. Lucan 1, 254. Minores er det Modsatte af maiores, altsaa posteri.

235. Straffen for Mordbrand var efter den gamle Gengjeldelses-Ret at brændes levende. For at udføre denne Straff, iførte man Forbryderen tunica molesta, „den stemme Trøje“, d. e. en Tunica, som var indsmurt med Beg og andre brændbare Sager, hvori man derpaa stak Ild.

236 ff. Men Consulen vaager. Cicero, denne uadelige Mand fra Arpinum i Volscerbjergene, hvem man nylig i Rom kaldte en Kjøbstad-Kibber, opstiller velrustede Vagter allevegne til de forfardebede Borgeres Beskyttelse, og har travlt paa alle Romas Høje.

240 ff. Derfor vandt han ogsaa i Freden saa stort et Navn, som Octavian ikke vandt ved Blodbadene ved Actium og Philippi. Begge sikte Navnet: Fædrelandets Faber; men da Cicero sikte det, var Rom frit; da August sikte det, var Friheden tabt. — Toga minder om Ciceros egne bekendte Ord: Cedant arma togæ. Titulus, Hædersindstift, d. e. Gre. — Quantum non.... quantum. Udeladelsen af non efter det sidste quantum er haard, men ikke uden Eksempel hos Juvenal og Martial. — At Leucas, den Ø, der ligger foran Forbjerget Actium, kan bruges til at betegne hænt store Søslag med, underer os ikke; men Thessaliæ campi synes os en meget paafaldende Betegnelse for Philippi, der ligger ved Macedoniens østlige Grænse. Men de romerske Digter lode allerede tidlig Macedonien og Thessalien smelte sammen, som Catul. 64, 324 kalber det sidstnævnte Land Emathien. Hos Virgil, Ovid og især hos Lucan er Sammenblandingen fuldstændig. Man havde nemlig vænnet sig til at betragte de to Hovedslag i Borgerkrigene, Slagene ved Pharsalos og ved Philippi, som leverede i de samme Egne, i Emathien eller Thessalien. — Navnet „Fædrelandets Faber“ var ikke et flaaende Tilnavn for Cicero, som for August; men Senatets Formand, Q. Catulus, havde engang i et talrigt Senatsmøde kaldt ham parens patriæ, s. Cic. Pison. 3, 6.

245 ff. Ogsaa Marius var en Arpinater. Han var bondefødt, og Juv. lader ham ei engang pløie sin egen Jord, men arbeide som Daglønner for Andre. Han fortæller, at han blev menig Soldat, og Centurionen slog sin Stok itu paa

hans Hoved, naar han ikke arbeidede hurtig nok paa Leirens Befæstning. De andre Frøfre omtale Marius kun som Centurion; han er sikkert meget snart avanceret op til denne Stilling. Vitis, en Krogstøk af Blænæ, var Centurionens Særkjende. Dolabra, en Øre til at følbe Træer og tilhugge Bælene, der fulde bruges til Leirens Forsandsning.

251 f. Cimbros stragemque, d. e. Cimbrorum stragem, s. Mdv. 481 a. — De gamle Frøfre tillægge Cimberne overordentlig Styrke og Størrelse. Florus fortæller om Teutonernes Konge, at han pleiede at springe over 4 eller 6 Heste, og var saa høi, at han ragede op over Trofæerne.

253. Slaget mod Cimberne paa Campi Raudii blev leveret af Consulen Marius og Proconsulen Q. Catulus i Forening. Denne meente vel selv at have den fornemste Deel i Sejren, og at Marius kun havde revet Wren fra ham. Hele Abelen, hvortil han hørte, understøttede ham; men den almindelige Mening gav Marius Wren, og ved Triumfen var han den Første, og Catulus den Aanden.

254 ff. Decierne varie Plebeier, men freste dog Romerne ved at devovere sig, Faderen i Slaget ved Veseris mod Latinerne og Campanerne Aar 340, Sønnen ved Sentinum imod Gallerne og Samnitene 295. Dis infernis Terræque; i Devotionsformlen hos Liv. 8, 9: Dis manibus Tellurique.

259 f. Servius Tullius var efter Saget en Trælkvindes Søn (Liv. 1, 39), og det var kun hans Digtighed og Fortjenester, der hævede ham til Thronen. Trabea var et Slags Løga med en bred blaa Rand og en rød Bræmme foran. Denne Dragt fulde Kongerne høre baaret. Senere bares den af Galerne og af Ribberne i deres aarlige Bragtoptog. Diadema, et Baand om Hovedet, var fra de macedoniske Kongers Lid et Tegn paa Kongemagten. Det vedkommer egentlig ikke de romerske Konger.

261 ff. „Det var Consulen Brutus' Sønner, der sammenstøvte sig med andre Patricier om at føre de fordrivne Tarquiner tilbage, sjøndt de fremfor Andre burde gjøre Noget for den unge, endnu ubefæstede Friheden, og øve Gjerninger, som selv Horatius Cocles, Mucius Scævola og Cloelia maatte beundre.“ — Cum Coelitæ Mucius, smlg. Prop. 2, 26, 9. — Cloelia var givet som Gibsel til Porserna, men sneg sig bort og svømmede over Floden tilbage til Rom. Liberens var den gang Grænsen mellem Rom og Etrurien. Tiberinus,

Glodguden, staaer for Gloden selv. Natare hruges af Virgil og de senere Digttere transitivt for transnatare.

266 f. Det var en Slave, Windicius, der gjorde sig forhent af Romerstaten ved at aabenbare Sammensværgelsen. Juv. siger, at han fortjente, at Huusmødrene fulde førte over ham, en Øre, som Historiskiverne ellers ikke lade dem vise Slaven, men Brutus selv, hvorimod de fortælle, at Slaven blev belønnet med Friheden og en Sum Penge.

267 f.. „Men Brutus' Sønner blive pidsede og halshuggede (Liv. 2, 5). Det var den første Henrettelse under Lovenes Herredomme“; for havde Vilkaarigheden hersket.

269 f. Thersites, den Hæstligste og Elendigste af alle Achæer, der kom til Troja (Iliad. 2, 216-248) modsættes den Øpperste af dem alle, Gaciden Achilles, som var de af Hæftostos smeddede Baaben. Ogsaa dette er ikke uden Betydning; thi Gudernes Gaver tilhalde fun dem, der fortjene dem.

272 ff. „Om Du endogsaar har et langt Slægregister at oprulle, naer Du dog ikke længere tilbage, end til Romulus' Asyl. Rom's første Befolning var jo en sammenløben Hob af Hyrder eller noget endnu Væerre, som bortløbne Slaver og Forbrydere.“ Slight havde man hørt i Rhetorstolerne, s. Senec. Contr. 6. Quemque volueris revolve nobilem, ad humilitatem peruenies. Quid recenseo singulos, quum hanc urbem tibi possum ostendere? etc.

M. Valerius Martialis

var født i Bilbilis i Spanien, men kom i en ung Alder til Rom. Han gjennemgik Rhetorskolen, declamerede, som alle Andre, og holdt endog Taler for Retten (§. 8, 17.) Dog var det ikke ved sine Taler, han skulde gjøre Lykke, men ved sine vittige Smaadigte. Selv hans Ungdomsforløg, som han siden ikke vilde vedkende sig, fik bestandig Afseetning. Hele Rom sang hans Vers, og vilde man have en Wittighed til at gjøre Lykke, sagde man, den var af Martial. Han stod i venstabeligt Forhold til de Fleste af Datidens ansætte Forfattere, som Juvenal, Valerius Flaccus, Ovinctilian og Plinius; ja han var yndet af Keiser Domitian selv. Men med al sin Unseelse var han ikke velhavende. Han maatte leve af de Riges, navnlig af Keiserens Naade, og denne tilslød ham næppe saa rigelig, som han ønskede. Endelig blev han træt af Hovedstadslivet, og gif tilbage til sin Fodeby efter 35 Aars Ophold i Rom. Men nu savnede han Hovedstadens Afverling og vækkende Liv; han manglede Publicum, og frev kun Lidet. Han levede noget ind i Trajans Regering; vi vide ikke hvor længe.

Hans Digte ere Epigrammer, d. e. sorte, afrundede Fremstillinger af enkelte Tanfer eller Billeder, ikke Stemninger og Hølelser, men Indsald og Wittigheder. De fleste af Martials Epigrammer ere satiriske. Det er i Almindelighed bestemte Personer, imod hvem disse bidende Udsald rettes; men de nævnes ikke med deres virkelige Navne. En stor Del af hans Digte ere lascive, ofte indtil Vummelse. Dette havde ogsaa været tilfældet med de tidligere Epigramdigttere, Catul, Marsus o. A.; hvor funde det være bedre paa Domitians Tid? Men ved Siden af saadan Digte finde vi ogsaa nogle saa rene og saa smukke, at de vilde være en Prydelse for enhver Literatur. Hans Vers ere altid fuldendte.

Han benytter oftest det elegiske Versmaal, men undertiden ogsaa ligesom Catul jambiske og trocheiske Verseformer, som Skazonten (1, 10; 2, 11 og 65) og Hendekashyllaber (1, 54).

Den Samling, vi have, bestaaer af 14 Boger. De 12 første synes at følge efter hinanden i chronologisk Orden; 13de og 14de Bog dannet et Anhang af Bagateller, der alle kun bestaaer af to Vers, et Hexameter og et Pentameter. Det er Deviser, eller Indstrifter til allehaande forskellige Gjenstande, der ere brugte eller kunne bruges til Foræringer. Martial har heri haft græsse Forbilleder. Dette visse Navnene; thi han kalder 13de Bog *Σέρια* og 14de *Ἀποφόρτα*, d. e. Gaver, som Værtens forærer sine Gæster til at tage med som Grindringer. Ogsaa Romerne brugte undertiden denne Slags Foræringer; men endnu almindeligere var de saakalde strenze, Foræringer, som man sendte hinanden til Nytaar, til Saturnal- eller Matronal-Festen. Her var der rigelig Brug for saadan Deviser, som Martials.

1. (1, 4.)

Til Keiser Domitian, hvem Martial beder at betragte hans Digte som uskydig Spøg.

2. Supercilium, Dienbrynet, sættes ofte i Stedet for Strenghed og Barskhed, fordi en saadan Sindsstemning navnlig viser sig ved at Brynene skydes frem og trækkes ned. Domitian var altid hard og streng som Keiser.

3. Ved Triumferne var det gammel Skik, at Soldaterne havde Friprog. De sang ikke blot: *io triumphe*, men ogsaa allehaande skremtefulde Vers og Smædevers, der endog stundom vare nærgaende imod Heltherren selv. Suetonius anfører markværdige Erexpler af denne Art fra Caesars Triumf. Under Keiserne maatte Friheden af sig selv blive indstrenket; men den gamle Skik blev ikke ophævet, og der blev i alt Falb et Skim tilbage.

5. Thymele var en berømt Skuespillerinde (mima) fra Domitians Tid, s. Iuv. 8, 197. Latinus, en ikke mindre berømt Skuespiller, er ogsaa omtalt af Juvenal.

7. Om Domitians Censur s. Iuv. 4, 12.

8. Gammel Paafstand gjøre ogsaa andre Digttere om dem selv, som Ovid og Plinius den Yngre.

2. (I, 10.)

Gemellus frier til Maronilla, og søger paa enhver Maade at vinde hende, ikke fordi hun er saa heiligt, men fordi hun har Hoste. Hun har nemlig ogsaa Venge, og hendes Hoste, der røber Xæring, giver ham altsaa Udsigt til snart at blive en rig Enkemand.

3. (I, 18.)

Gammel Falerner var en af de mest udmærkede Wine, Romerne kjendte, Vaticaner-Vin derimod en af de sletteste, især naar den var ung (mustum). Den gjerrige Tucca har ved et Gilde, han gav, spæret Falerner med en saadan Vaticaner. Martial bebreider ham det som en Forbrydelse. Vaticaneren maa have gjort ham en stor Ejendom, siden han under den saa godt, ellers Falernerne maa have gjort ham stor Skade, siden han under den saa slet. Det er et Mord paa den at komme saadan Gift (toxicum) heri. Tucca draber ogsaa sine Gjæster derved. Dog, de have maastee fortjent det; men det gode Vinfad har ikke fortjent det.

5. De nobis, med os, hvad os angaaer, d. e. nos iugulare. "At myrde os, det er Noget, som Mange kunde gjøre; men at fordrive en saa ødel Vin, er en Forbrydelse, som kun Gaa vilde vove at begaae."

4. (I, 47.)

Lægen D. er blevet Lighærer. Forandringen er ikke stor; ogsaa, da han var Læge, befordrede han Folk ud af Verden.

5. (I, 54.)

Digteren beder Fuscus om hans Venstab. Han forestiller ham, at han ikke bør forkaste den nye Ven, fordi han er ny, men tenke paa, om han engang kan blive gammel, ellers, om han i Længden kan finde sig tilfredsstillet ved hans Venstab.

1. Si quid vacas amari. Hvis Du har nogen Lid tilovers til at elstes, hvis Du har nogen Plads tilovers for en ny Ven. Smglg. Mdv. 412, A. 3.

6. (2, 5.)

Til en Ven, som Martial ikke besøger, fordi han boer langt borte, og tilmeld er meget vanskelig at træffe.

1. Ne valeam, s. Mdv. 351 a. — Totis diebus, f. Lucan. 1, 283.

4. Veien bliver dobbelt saa lang, da jeg skal hjem igjen.

6. Du har kun Lid til Dine Gager, eller ogsaa skal Du pleie Din Magelighed.

7. (2, 7.)

Om En, der kan alle Ting og ingen Ting. Martial siger om ham, at han er en stor Windbeutel. Ardalio eller ardelio kaldes den, som gjor sig vigtig med at være allevegne tilstede og ville tjene Alle, men aldrig gjor nogen Nyttie; s. Mart. 4, 79. Phædr. 2, 4: Est ardelionum quædam Romæ natio, Trepide concursans, occupata in otio, Gratis anhelans, multa agendo nihil agens, Sibi molesta et aliis odiosissima.

8. (2, 11.)

Sellus seer saa behovret ud, at man maa troe, der er haendt ham en stor Ulykke. Dog det er ikke Andet, end at han ikke er buden ud idag, men maa spise hjemme. — I 2den Bogs 14de Epigram gjor Martial sig ogsaa lystig over den samme Snylegåf, der henimod Aften gaaer omkring allevegne for at see, om han kan finde Nogen, der vil indbyde ham.

2. Romerne pleiede at holde deres Hovedmaaltid (coena) ved den 9de, om Winteren øste ved den 10de Time, d. e. efter vor Stegning henimod Kl. 3. For Folk, som havde meget at bestille, kunde det træffe en Times Lid senere. For Maaltidet vare Babene og Spadseregangene fulde af Mennesker; naar Spisetiden kom, bleve de næsten tomme. Der vare mange Spilegange i Rom, hvor man kunde spadsere; men den, hvortil her sigtes, er sikkert Porticus Europæ paa Marsmarken, der paa Martials Lid var den, hvor den fine Verden især pleiede at spadsere og betragte Ungdommen, der øvede sig i Løb paa den tilhørende Hændebane. Denne Spilegang, der synes at være begyndt af Agrippa, og fuldbindt efter hans Død af hans Søster, Pola, havde sit Navn af et berømt Maleri, som forestillede Europa og Thren. — Seram,

s. Mdv. 300 c, A. 2. Det havde været almindeligere at henvise det til Subjectet, serus.

3. *Lugubre quiddam tacet, Lausheben fortæller noget Sorgeligt*, s. Mdv. 223, c.

4. *Indecens*. Det flæder ham ikke at sænke Hovedet saa dybt, at Næsen næsten rører ved Jorden.

5. *Smlg. Catal. 64, 350 f.*

8. *Sarcinæ, hans Pakkenliller, hans Ejendom.*

9. *Hverken Bonden eller Forvalteren har sat Noget overstyr.*

9. (2, 65.)

Martial spotter en Mand, der lader meget bedrøvet i Anledning af sin Hustrus Død. Alverden veed, at det ikke er alvorlig meent. Det var en rig Hustru, der havde bragt ham en stor Medgift, som nu bliver hans Ejendom. Decies centena, d. e. 1,000,000 Sestertier, var den almindelige Medgift for en rig Brud.

10. (3, 46.)

I den romerske Republik pleiede Enhver, der vilde træde frem med nogen Anseelse, at være ledsgaget af en Mængde Clienter og Venner. Denne Skare gav ham Vægt, hvad enten han søgte Noget for sig selv, eller han interesserede sig for Andre. Under Keiserne havde et saadant Folge vel ingen politisk Betydning, men man satte dog en stor Vægt deri. Den rige Patron modtog hver Morgen Oprårtning af sine Clienter, og uddeleste Almisse (sportulæ) til de Fattigere iblandt dem. Clienterne ledsgagede ham til Forum. Maar der var Trængsel paa Veien, støffede de ham Plads; naar han talte for Retten, hjalp de med til at danne en stor Tilhørerkreds, o. s. v. Ved slige Lejligheder maatte de være i Toga, s. til Iuv. 8, 49; deraf kalber Martial denne Ejendeste opera togata. En af Martials Venner har anmodet ham om at yde ham Følgeslab på denne Maade; men han har sendt sin Frigivne i Stedet. Venner er ikke fornøjet med at faae en saa uanselig Person i Stedet for Digteren selv. Denne forsvarer sig nu, og viser ham, at han er meget hedre tjent med den Frigivne; de Ejendester, han burde forlange af sin Ven, vare af en anden Art.

4. *Lecticam*. Det var blevet Skik for fornemme Folk og for Damer at lade sig bære i Bærestole, lecticæ eller sellæ

gestatoriaæ, smgl. Iuv. 4, 21. *Vix subsequar*, jeg kan ikke følge med; saa hurtigt gaaer det.

5. *Umbo* er egentlig den fremspringende Midte paa Skoldet, bagved hvilken Albuen ligger, men bruges hos Sølvbærrens Digtere underiden for Albuen selv.

6. *Ingenuum*, altsaa usikkert til Trællearbeide.

7 f. *Narrare, fortælle, snakke*, er ikke noget hederligt Udtryk om en Lærling, s. 8, 17. Martial er ogsaa overbevist om at *Candidus' Lærling* aldrig ville fraløkke ham noget Bravo-raab; men hans Frigivne derimod — det er en udmærket Kritiker (soogøs), han vil brøle for tre.

9 f. *Kommer Du i Klammerie med Nogen*, kan min Frigivne bruge de allerørste Skjælsord; det kan jeg ikke være bekjendt.

11. (5, 58.)

Til en Mand, der altid arbeider og samler, og opstætter Livets Nydelse til imorgen. Erf. spørger, naar dette Morgen kommer, eller hvor det er.

3. *Quam longe, hvor langt borte.*

5. *Opstættelsen* er allerede saa gammel, som om det var Pyramus eller Nestor.

6. *Hvor meget vil Du have for at lade denne Opstættelse fare?*

12. (8, 17.)

Den gamle Lov fra Republikens Tid (lex Cincia), at ingen Sagfører maatte modtage Honorar for sit Arbeide, gjaldt ikke mere under Keiserne. Man havde indstrækket sig til at bestemme et Maximum, hvilket Claudius fastsatte til 10,000 Sestertier (dema HS). Martial har paataget sig at føre en Sag for 2000; men han har tabt den. Hans Client sender ham kun det Halve, fordi han siger, at han ikke har fortalt Noget (smgl. 3, 46, 7), det vil naturligvis sige, fordi han ikke har sagt at føre Dommerne bag Lyset ved en Mængde opdigtede Historier og uvwxyzommende Snak. Martial synes derimod, at han fortjener Tak, fordi han ikke har compromitteret sin Part ved et saa stamloft Forsvar.

13. (14, 56.)

Devise til en Øgsse med Landpulver. Pulveret siger, at det ikke er stort for den, der har falske Lænder. — Plinius omtaler i sin Naturhistorie forskellige Slags Landpulver, som

af brændte Hundetänder blandet med Honning, eller af en hvid arabisk Steen, der blev brændt.

14. (14, 77.)

Et Elsenbeensbuur for den, der har en saa nydelig Fugl, som Catuls Lesbia havde, s. Catul. 3.

15. (14, 172.)

En Sauroktonos af korinthisk Bronze. Praxiteses havde udført en Statue, der har Navnet *σαυροτόνος*, Flirbeendeberen, en smuk halvvoren Dreng, der læner sig til en Kraamstamme og lurer paa et Flirbeen, som løber op af den samme Stamma; han har en Raal eller en Griffel (stilus) i Haanden, som han vil stikke i Flirbenet, hvis han kan træffe det. Der fandtes i Oldtiden mange Copier af dette berømte Arbeide. Ogsaa vi have nogle tilbage, et Par legemsstore Figurer i Marmor, en staaren Steen, og i Villa Albani en Broncefigur i halv Størrelse, saaledes som vi kunne tænke os Martials. Afsbildninger s. C. O. Müller, Denkmäler 1, n. 147 A og B. En Fejl hos Plinius, eller i Haandskrifterne af Plinius, har forledet de Lærde til at kalde denne Figur en Apollo Sauroktonos, og fremkaldt mange besynderlige Forsøg paa at forklare dette urimelige Etternavn til Guden. Denne halvvorne Dreng med de bløde Legemsformer ligner ingen Apollo, og Martials Epigram viser tilstrækkelig, at de Gamle heller ikke have benævnt ham saaledes. Grf. skænder paa denne lumste Dreng, og beder ham at spare det stakkels Flirbeen, der selv kryber op imod ham, som om det var lige saa forelsket i ham, og beundrede hans Skønhed lige saa meget som Martial selv.

16. (18, 194.)

Med en Luean. Vi have ovfr. S. feet, at der være dem, der sagde, at Luean mere var Laler, end Digter; men dog kunde ingen Digter være mere løst end han.

17. (14, 195.)

Med en Catul. Verona er vel en stor, og Mantua en lille By; men i den dannede Verden kjendes Verona fornemmelig som Catuls Fødeby, ligesom man kjender Mantua som Virgils. Landsbyen Andes, hvor Virgil var født, hører ind under Mantua.